

UTRECHTSCHÉ
STUDENTEN-ALMANAK.

G. S. Lanza

UTRECHTSCHÉ

Studenten-

Almanak

1863.

te UTRECHT
bij

POST UTERWEER & Co

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

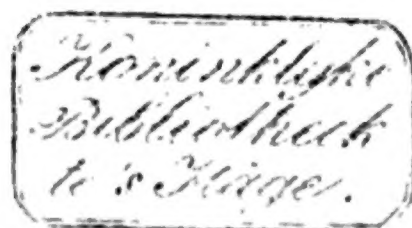
0684 8409

N° 696

UTRECHTSCHÉ
STUDENTEN-ALMANAK

VOOR HET JAAR

1863.

UTRECHT,
POST UITERWEER & COMP.

—
1863.

*Ministerte van
Binnenlandsche Zaken*

INHOUD.

	Blz.
<u>Tijdwijzer enz. . . . .</u>	<u>1</u>
<u>Zons- en Maansverduisteringen . . . . .</u>	<u>2</u>
<u>Kalender . . . . .</u>	<u>3</u>
<u>Rijkstelegraaf . . . . .</u>	<u>15</u>
<u>Telegrafen van bijzondere ondernemingen . . . . .</u>	<u>17</u>
<u>Vertrek en aankomst der posten van het kantoor te Utrecht</u>	<u>19</u>

STAAT DER HOOGESCHOOL.

	Blz.
<u>Namen en woonplaatsen der Curatoren, Hoogleraren,</u>	
<u>Lectoren, enz. . . . .</u>	<u>29</u>
<u>Akademische inrigtingen enz. . . . .</u>	<u>31</u>

	Blz.
<u>Lijst der collegies . . . . .</u>	<u>33</u>
<u>Namen en woonplaatsen der Studenten . . . . .</u>	<u>43</u>
<u>Namen der Studenten, elders studerende . . . . .</u>	<u>62</u>
<u>Collegiën en commissiën in het Studentencorps . . . . .</u>	<u>63</u>
<u>Lijst der Gezelschappen . . . . .</u>	<u>66</u>
<u>Lijst der Promotiën . . . . .</u>	<u>70</u>
<u>Lijst van Proponenten, bevorderd tot Predikanten . . .</u>	<u>74</u>
<u>Lijst der Studenten, bevorderd tot Proponenten, of ook tot Predikanten . . . . .</u>	<u>76</u>
<u>Getal der Studenten te Utrecht . . . . .</u>	<u>78</u>

VERSLAG

	Blz
<u>van den toestand en de lotgevallen der Utrechtsche Hoogeschool. . . . .</u>	<u>81</u>
<u>Bijlage A. Adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal</u>	<u>99</u>
<u>" B. Bekroonde prijsvragen . . . . .</u>	<u>108</u>
<u>" C. Herinnering aan het leven van den Hoogleraar Dr. B. F. Suerman, door Dr. G. J. Loncq, C. Jz.</u>	<u>109</u>
<u>" D. Levensschets van J. L. C. Schroeder van der Kolk, door Dr. J. P. T. van der Lith. . .</u>	<u>129</u>
<u>" E. Levensbericht van Henricus Egbertus Vinke, door Dr. B. ter Haar . . . . .</u>	<u>158</u>
<u>" F. Brief van Garibaldi . . . . .</u>	<u>175</u>

MENGELWERK.

	<u>Blz.</u>
<u>Een vrolijk jongheertje . . . . .</u>	3
<u>Olim . . . . .</u>	7
<u>„Daar staat geschreven.” . . . .</u>	27
<u>Eerste liefde . . . . .</u>	29
<u>Rouwstrikjes . . . . .</u>	36
<u>Min en mode . . . . .</u>	41
<u>Gevaarlijk . . . . .</u>	44
<u>Pyrus Japonicus reize naar Hades . . . . .</u>	47
<u>Een duiveltje schuilt er . . . . .</u>	79
<u>Naakte waarheid . . . . .</u>	81
<u>Moderne Nederlandsche wonderen . . . . .</u>	82
<u>Afgebedelde gunsten . . . . .</u>	84
<u>Proeve eener regtsquaestie op rijm . . . . .</u>	85
<u>Dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens . .</u>	87
<u>De drie ringen. (<i>Uit Lessings Nathan</i>) . . . . .</u>	92
<u>„Bezint eer gij begint.” . . . .</u>	99
<u>Onze toekomst . . . . .</u>	103
<u>Illusie . . . . .</u>	133
<u>Eenige bladzijden uit het dagboek van mijn' neef. (<i>Met</i> <i>eene plaat.</i>) . . . . .</u>	135
<u>Aan eene moeder bij het lijk van haar kind . . . .</u>	173
<u>Lentelied . . . . .</u>	176
<u>„t Beekjen murmelt liefdezingen” . . . . .</u>	177

	Blz.
<u>Ongeloovig ? . . . . .</u>	<u>178</u>
<u>Een verhaal uit de negentiende eeuw . . . . .</u>	<u>181</u>
<u>Herinnering . . . . .</u>	<u>216</u>
<u>Wat zeit-ie ? . . . . .</u>	<u>218</u>
<u>Oprechte beschrijving eener fictieve maskerade ofte voor-</u>	
<u>stelling van enkele merkwaardige groepen van 1861</u>	
<u>op 1862. . . . .</u>	<u>222</u>
<u>Varia . . . . .</u>	<u>231</u>
<u>Reglement voor de uitgave van den Utrechtschen Stu-</u>	
<u>denten-almanak . . . . .</u>	<u>237</u>

TIJDWIJZER VOOR HET JAAR 1863.

Jaartellingen.

Het 227^e Jaar sedert de stichting der
Utrechtsche Hoogeschool.
„ 1863^e der Christelijke telling.
„ 5624^e „ Joodsche „
„ 1279^e „ Turksche „

De vier Jaargetijden.

De Lente begint den 21. Maart.
„ Zomer „ „ 21. Junij.
„ Herfst „ „ 23. September.
„ Winter „ „ 22. December.

Tijdkringen.

Guldengetal . . . . . II.
Epacta . . . . . XI.
Zondagsletter . . . . . D.
Zonnecirkel . . . . . 24.
Romeinsche Indictie . . . . . 6.

Veranderlijke Feestdagen.

Vasten-avond . . . . . 17 Februarij.
Paasch-Zondag . . . . . 5 April.
Hemelvaartsdag . . . . . 14 Mei.
Pinksteren . . . . . 24 Mei.

ZONS- EN MAANSVERDUISTERINGEN.

In het jaar 1863 zullen er twee Zons- en twee Maansverduisteringen plaats hebben.

I. Zonsverduistering, 17 Mei.

Bij ons zichtbaar. Begin 's namiddags 6½ ure.

Einde niet zichtbaar,

II. Maansverduistering, 1 Junij.

Bij ons zichtbaar. Begin 's avonds 10½ ure. Totaal verduisterd ten 12 ure. Einde tegen 2 ure.

III. Zonsverduistering, 11 November.

Alleen zichtbaar aan Afrika's zuidpunt en in het zuidwestelijk deel van Australië.

IV. Maansverduistering, 25 November.

Alleen zichtbaar voor Amerika en een gedeelte van oostelijk Azië.

JANUARIJ.

31 DAGEN.

1863.

LOUWMAAND.

- 1 Donderdag. **Nieuwjaarsdag.**
- 2 Vrijdag.
- 3 Saturdag. Stichting der Delftsche Akademie. 1843.
- 4 ZONDAG.
- 5 Maandag. Einde der Winter-vacantie.
- 6 Dingsdag.
- 7 Woensdag.
- 8 Donderdag. Stichting van 't Amsterdamsch Athe-
- 9 Vrijdag. naeum Illustre. 1632.
- 10 Saturdag.
- 11 ZONDAG.
- 12 Maandag.
- 13 Dingsdag.
- 14 Woensdag.
- 15 Donderdag.
- 16 Vrijdag.
- 17 Saturdag.
- 18 ZONDAG.
- 19 Maandag Geboortedag der Koninginne-Moeder.
- 20 Dingsdag. 1795.
- 21 Woensdag.
- 22 Donderdag.
- 23 Vrijdag.
- 24 Saturdag.
- 25 ZONDAG.
- 26 Maandag.
- 27 Dingsdag.
- 28 Woensdag.
- 29 Donderdag.
- 30 Vrijdag.
- 31 Saturdag.

FEBRUARIJ.

28 DAGEN.

1863.

SPROKKELMAAND.

1	ZONDAG.	Geboortedag van Prinses Frederik. 1808.
2	Maandag.	
3	Dingsdag.	
4	Woensdag.	
5	Donderdag.	Gedenkdag van van Speyks heldendood.
6	Vrijdag.	
7	Saturdag.	
8	ZONDAG.	Stichting der Leidsche Akademie. 1575.
9	Maandag.	
10	Dingsdag.	
11	Woensdag.	
12	Donderdag.	
13	Vrijdag.	
14	Saturdag.	
15	ZONDAG.	
16	Maandag.	Stichting van 't Athenaeum te Deventer.
17	Dingsdag.	Vasten-avond. 1630.
18	Woensdag.	
19	Donderdag.	Geboortedag v. Z. M. den Koning. 1817.
20	Vrijdag.	
21	Saturdag.	
22	ZONDAG.	
23	Maandag.	
24	Dingsdag.	
25	Woensdag.	
26	Donderdag.	Dies Annalis van de Soc. P. H. R. M.
27	Vrijdag.	
28	Saturdag.	Geboortedag van Prins Frederik Karel der Nederlanden. 1797.

MAART.

31 DAGEN.

1863.

LENTEMAAND.

- 1 ZONDAG.
- 2 Maandag.
- 3 Dingsdag.
- 4 Woensdag.
- 5 Donderdag.
- 6 Vrijdag.
- 7 Saturdag.
- 8 ZONDAG.
- 9 Maandag.
- 10 Dingsdag.
- 11 Woensdag.
- 12 Donderdag.
- 13 Vrijdag.
- 14 Saturdag.
- 15 ZONDAG.
- 16 Maandag.
- 17 Dingsdag.
- 18 Woensdag.
- 19 Donderdag.
- 20 Vrijdag.
- 21 Saturdag.
- 22 ZONDAG.
- 23 Maandag.
- 24 Dingsdag.
- 25 Woensdag.
- 26 Donderdag. Stichting der Utr. Akademie. 1636.
- 27 Vrijdag.
- 28 Saturdag. Begin der Paasch-vacantie.
- 29 ZONDAG.
- 30 Maandag.
- 31 Dingsdag.

APRIL.

30 DAGEN.

1863.

GRASMAAND.

1	Woensdag,	
2	Donderdag.	
3	Vrijdag.	
4	Saturdag.	
5	ZONDAG.	1 ^e Paaschdag.
6	Maandag.	2 ^e Paaschdag.
7	Dingsdag.	
8	Woensdag.	Geboortedag van Prinses Sophia, dochter
9	Donderdag.	van wijlen Willem II. 1824.
10	Vrijdag.	
11	Saturdag.	
12	ZONDAG.	
13	Maandag.	Einde der Paesch-vacantie.
14	Dingsdag.	
15	Woensdag.	
16	Donderdag.	
17	Vrijdag.	
18	Saturdag.	
19	ZONDAG.	
20	Maandag.	
21	Dingsdag.	
22	Woensdag.	
23	Donderdag.	
24	Vrijdag.	
25	Saturdag.	
26	ZONDAG.	
27	Maandag.	
28	Dingsdag.	
29	Woensdag.	
30	Donderdag.	

MEI.

31 DAGEN.

1863.

BLOEIMAAND.

1	Vrijdag.	
2	Saturdag.	
3	ZONDAG.	
4	Maandag.	
5	Dingsdag.	
6	Woensdag.	
7	Donderdag.	
8	Vrijdag.	Geboortedag v. Prinses Marianne, Tante
9	Saturdag.	van Z. M. den Koning. 1810.
10	ZONDAG.	
11	Maandag.	
12	Dingsdag.	Huldiging van Z. M. den Koning. 1849.
13	Woensdag.	
14	Donderdag.	Hemelvaartsdag.
15	Vrijdag.	
16	Saturdag.	
17	ZONDAG.	
18	Maandag.	
19	Dingsdag.	
20	Woensdag.	Geboortedag v. Prinses Hendrik. 1830.
21	Donderdag.	
22	Vrijdag.	Dies Annalis v. d. Senatus Veteranorum.
23	Saturdag.	1848.
24	ZONDAG.	1^e Pinksterdag.
25	Maandag.	2^e Pinksterdag.
26	Dingsdag.	
27	Woensdag.	
28	Donderdag.	
29	Vrijdag.	
30	Saturdag.	
31	ZONDAG.	

J U N I J.

30 DAGEN.

1863.

ZOMERMAAND.

1	Maandag.	
2	Dingsdag.	
3	Woensdag.	
4	Donderdag.	
5	Vrijdag.	
6	Saturdag.	
7	ZONDAG.	
8	Maandag.	
9	Dingsdag.	
10	Woensdag.	
11	Donderdag.	
12	Vrijdag.	
13	Saturdag.	Geboortedag van Prins Hendrik. 1820.
14	ZONDAG	
15	Maandag.	
16	Dingsdag.	Dank- en Biddag.
17	Woensdag.	Geboortedag v. H. M. de Koningin. 1818.
18	Donderdag.	Waterloo. 1815.
19	Vrijdag.	
20	Saturdag.	
21	ZONDAG.	
22	Maandag	Uitreiking der Metalen Kruizen aan de Kompagnie Vrijwillige Jagers der Utrechtsche Hoogeschool. 1832.
23	Dingsdag	
24	Woensdag.	
25	Donderdag.	
26	Vrijdag.	
27	Saturdag.	
28	ZONDAG.	
29	Maandag.	
30	Dingsdag.	

JULIJ.

31 DAGEN.

1863.

HOOFDMAAND.

1	Woensdag.	
2	Donderdag.	
3	Vrijdag.	
4	Saturdag.	
5	ZONDAG.	Geboortedag v. Prinses Maria, dochter
6	Maandag.	v. Prins Frederik. 1841.
7	Dingsdag.	
8	Woensdag.	
9	Donderdag.	
10	Vrijdag.	
11	Saturdag.	
12	ZONDAG.	
13	Maandag.	
14	Dingsdag.	
15	Woensdag.	
16	Donderdag.	
17	Vrijdag.	
18	Saturdag.	
19	ZONDAG.	
20	Maandag.	Aanvang der groote Vacantie.
21	Dingsdag.	
22	Woensdag.	
23	Donderdag.	
24	Vrijdag.	
25	Saturdag.	
26	ZONDAG.	
27	Maandag.	
28	Dingsdag.	
29	Woensdag.	
30	Donderdag.	
31	Vrijdag.	

AUGUSTUS.

31 DAGEN.

1863.

OOGSTMAAND.

1	Saturdag.	
2	ZONDAG.	
3	Maandag.	
4	Dingsdag.	
5	Woensdag.	Geboortedag v. Prinses Louisa, dochter
6	Donderdag.	van Prins Frederik. 1828.
7	Vrijdag.	
8	Saturdag.	
9	ZONDAG.	
10	Maandag.	
11	Dingsdag.	
12	Woensdag.	
13	Donderdag.	
14	Vrijdag.	
15	Saturdag.	
16	ZONDAG.	
17	Maandag.	
18	Dingsdag.	
19	Woensdag.	
20	Donderdag.	
21	Vrijdag.	
22	Saturdag.	
23	ZONDAG	Stichting der Groningsche Hoogeschool.
24	Maandag.	1614.
25	Dingsdag.	Geboortedag v. Prins Alexander. 1851.
26	Woensdag.	
27	Donderdag.	
28	Vrijdag.	
29	Saturdag.	
30	ZONDAG.	
31	Maandag.	

SEPTEMBER.

30 DAGEN.

1863.

HERFSTMAAND.

1	Dingsdag.	
2	Woensdag.	
3	Donderdag.	
4	Vrijdag.	Geboortedag van den Kroonprins. 1840.
5	Saturdag.	
6	ZONDAG.	
7	Maandag.	Stichting der Akademie te Leuven. 1426.
8	Dingsdag.	
9	Woensdag.	
10	Donderdag.	
11	Vrijdag.	
12	Saturdag.	
13	ZONDAG.	
14	Maandag.	
15	Dingsdag.	
16	Woensdag.	
17	Donderdag.	
18	Vrijdag.	
19	Saturdag.	
20	ZONDAG.	
21	Maandag.	Einde der groote Vacantie. — Intocht
22	Dingsdag.	der Komp. Vrijwillige Jagers der
23	Woensdag.	Utrechtsche Hoogeschool. 1831.
24	Donderdag.	Stichting der Hoogeschole te Gent en
25	Vrijdag.	te Luik. 1816.
26	Saturdag.	
27	ZONDAG.	
28	Maandag.	
29	Dingsdag.	
30	Woensdag.	

OCTOBER.

31 DAGEN.

1863.

WIJNMAAND.

1	Donderdag.	
2	Vrijdag.	
3	Saturdag.	
4	ZONDAG.	
5	Maandag.	
6	Dingsdag.	
7	Woensdag.	
8	Donderdag.	Viering van den Dies der Groningsche
9	Vrijdag.	Hoogeschool.
10	Saturdag.	
11	ZONDAG.	
12	Maandag.	
13	Dingsdag.	
14	Woensdag.	
15	Donderdag.	
16	Vrijdag.	
17	Saturdag.	
18	ZONDAG.	
19	Maandag.	
20	Dingsdag.	
21	Woensdag.	
22	Donderdag.	
23	Vrijdag.	
24	Saturdag.	
25	ZONDAG.	
26	Maandag.	
27	Dingsdag.	
28	Woensdag.	Stichting van het Seminarium der
29	Donderdag.	Remonstranten te Amsterdam. 1634.
30	Vrijdag.	
31	Saturdag.	

NOVEMBER.

30 DAGEN.

1863.

SLACHTMAAND.

1 ZONDAG.	Begin der verkiezingen voor vertegenwoordigers in den Senatus Veteranorum.
2 Maandag.	
3 Dingsdag.	
4 Woensdag.	
5 Donderdag.	Herstelling der Utr. Hoogeschool. 1815.
6 Vrijdag.	
7 Saturdag.	
8 ZONDAG.	
9 Maandag.	
10 Dingsdag.	
11 Woensdag.	Uittocht der Utrechtsche Studenten ter verdediging des Vaderlands. 1830.
12 Donderdag.	
13 Vrijdag.	Gedenkd. der Verlossing des Vaderlands. 1813; en der Opening v. de Synode te Dordrecht. 1618.
14 Saturdag.	
15 ZONDAG.	
16 Maandag.	
17 Dingsdag.	
18 Woensdag.	
19 Donderdag.	
20 Vrijdag.	Stichting der vrije Akademie te Brussel. 1834.
21 Saturdag.	
22 ZONDAG.	
23 Maandag.	
24 Dingsdag.	
25 Woensdag.	
26 Donderdag.	
27 Vrijdag.	
28 Saturdag.	
29 ZONDAG.	
30 Maandag.	

DECEMBER.

31 DAGEN.

1863.

WINTERMAAND.

1 Dingsdag.	Stichting van het Seminarium der
2 Woensdag.	Doopsgezinden te Amsterdam. 1775.
3 Donderdag.	
4 Vrijdag.	
5 Saturdag.	Stichting van het Koninklijk Luth.
6 ZONDAG.	Seminarium te Amsterdam. 1816.
7 Maandag.	
8 Dingsdag.	
9 Woensdag.	
10 Donderdag.	
11 Vrijdag.	
12 Saturdag.	
13 ZONDAG.	
14 Maandag.	
15 Dingsdag.	
16 Woensdag.	
17 Donderdag.	
18 Vrijdag.	
19 Saturdag.	
20 ZONDAG.	
21 Maandag.	
22 Dingsdag.	
23 Woensdag.	Begin der Winter-vacantie.
24 Donderdag.	
25 Vrijdag.	1 ^e Kersdag.
26 Saturdag.	2 ^e Kersdag.
27 ZONDAG.	
28 Maandag.	
29 Dingsdag.	
30 Woensdag.	
31 Donderdag.	Oudejaarsdag.

RIJKSTELEGRAAF.

Rijkstelegraafkantoren zijn gevestigd te : Amersfoort, AMSTERDAM, *Arnhem*, Assen, Bergenopzoom, Bommel, Breda, Brouwershaven, Culemborg, Delft, *Deventer*, Dokkum, *Dordrecht*, Eindhoven, Enkhuizen, Franeker, Goes, Gorinchem, Gouda, 's GRAVENHAGE, *Groningen*, *Haarlem*, *Harlingen*, Heerenveen, Helmond, Hengelo, 's *Hertogenbosch*, Hoogezand, *Hoorn*, Kampen, *Leeuwarden*, Leiden, Lemmer, het Loo, ¹⁾ *Maastricht*, Meppel, *Middelburg*, Neuzen, *Nijmegen*, Purmerende, Roermond, *Roosendaal*, ROTTERDAM, Scheveningen, ²⁾ *Schiedam*, Sneek, Soestdijk, ³⁾ Steenwijk, Tiel, Tilburg, *Utrecht*, Veendam, Venlo, Vlaardingen, *Vlissingen*, Wageningen, Winschoten, *Wormerveer*, Zaandam, Zierikzee, Zutphen en *Zwolle*.

De met KAPITALEN gedrukte plaatsen zijn doorlopend open.

---

1) Geopend tijdens 't verblijf van Z. M. den Koning aldaar.

2) Geopend gedurende het Badsaizoen.

3) Geopend tijdens 't verblijf van H. M. de Koninginne Moeder.

De *Cursijf* gedrukte plaatsen zijn geopend :
van 1 April tot 30 September, van 's morgens 7 tot
's avonds 9 ure.

en van 1 October tot 31 Maart, van 's morgens 8 tot
's avonds 9 ure.

De verdere plaatsen zijn geopend :

van 's morgens 9 tot 12 ure

en „ 's namiddags 2 „ 7 „

des Zondags alleen :

van 's morgens 8 tot 9 ure

en „ 's namiddags 2 „ 5 „

Men kan het antwoord op een berigt ook vooruit-
betalen, doch minstens van 20 woorden; — men voege
alsdan achter het adres: *antwoord 20 betaald*.

Naar plaatsen waar geen telegraafkantoor is, kunnen
berichten tot het naast bijgelegen kantoor worden ge-
seind, en van daar verder verzonden worden per post,
bode of estafette; — de wijze van verderverzending
wordt alsdan achter het adres gevoegd.

De berichten moeten zonder verkortingen en duidelijk
geschreven zijn, en den naam des afzenders, alsmede
den naam en de woonplaats van den geadresseerde be-
vatten; het adres bovenaan, daarna de aanwijzing van
bezorging buiten de lijn, of vooruit betaald antwoord,
vervolgens de inhoud, en aan het slot de onderteekening.

Uitschrappingen, en boven- tussen- of overschrij-
vingen, moeten behoorlijk worden gewaarmerkt.

TELEGRAFEN VAN BIJZONDERE ONDERNEMINGEN.

ROTTERDAMSCHЕ TELEGRAAF-MAATSCHAPPIJ.

De kantoren der Rotterdamsche Telegraaf-Maatschappij zijn : *Brielle*, *Brouwershaven*, *Dirksland*, *Hellevoetsluis* en *Rotterdam*.

Van *Utrecht* naar *Brielle* van 1 tot 20 woorden *f* 1,20.

„ „ „ *Brouwershaven* 1 „ 20 „ „ 1,70.

„ „ „ *Dirksland* 1 „ 20 „ „ 1,25.

„ „ „ *Hellevoetsluis* 1 „ 20 „ „ 1,25.

Voor iedere 10 woorden meer wordt de helft der kosten van een enkelvoudig bericht berekend.

Het kantoor *Dirksland* heeft beperkten dienstdijd.

NEDERLANDSCHE TELEGRAAF-MAATSCHAPPIJ.

De kantoren der Nederlandsche Telegraaf-Maatschappij zijn : *Alkmaar*, *Amsterdam* en *Nieuwediep*.

Van *Utrecht* naar *Alkmaar* van 1 tot 20 woorden *f* 0,85.

„ „ „ *Nieuwediep* „ 1 „ 20 „ „ 1,20.

Voor elk tiental woorden daarenboven wordt de helft der kosten van een enkelvoudig bericht berekend.

Het kantoor *Alkmaar* heeft beperkten diensttijd.

HOLLANDSCHE-SPOORWEG-TELEGRAAF-MAATSCHAPPIJ.

De kantoren der Hollandsche-Spoorweg-Telegraaf-Maatschappij zijn: *Amsterdam*, *Delft*, 's *Hage*, *Haarlem*, *Leiden*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Veenenburg* en *Vogelenzang*.

Van *Utrecht* naar *Haarlem*, *Veenenburg*, *Delft* en *Leiden*, van 1 tot 20 woorden *f* 1,—.

Voor elk tiental woorden daarenboven wordt de helft der kosten van een enkelvoudig bericht berekend.

Berichten naar plaatsen, welke buiten de telegraaflijnen liggen, kunnen van het naastbijgelegen kantoor per bode, estafette of post worden bevorderd.

De Nederlandsche kantoren nemen berichten aan in de Nederduitsche, Fransche, Hoogduitsche en Engelsche talen.

Alle betalingen geschieden door den afzender.

VERTREK EN AANKOMST DER POSTEN VAN HET KANTOOR TE UTRECHT.

BINNENLANDSCHE CORRESPONDENTIE.

Het vertrek der posten van *Utrecht* regelt zich naar de vertrekuren van den Rijn-Spoorweg, met dien verstande, dat de brieven aan het postkantoor aldaar in den regel moeten bezorgd zijn een half uur vóór het vertrek der treinen.

De bijbussen worden viermaal daags geligt: 's morgens ten 7 u. 45 min., 's middags ten 12 u., 's avonds ten 5 u. 45 min. en ten 9 u. De bus aan de Tolsteegbarrière 15 minuten vroeger.

De brieven van elders ontvangen, worden vijfmalen daags besteld, met uitzondering van Zon- en Feestdagen, als wanneer er slechts drie bestellingen plaats hebben.

Behalve met den Spoortrein correspondeert het kantoor door middel van postritten naar 's *Bosch*, *Breda*, 's *Hage*, *Arnhem*, *Deventer* en het noorden des rijks.

Ook correspondeert het kautoor door middel van Diligences.

Naar *Amersfoort* ten 7 u. 30 min., 9 u., 1 u. 30 min., 4 u. en 7 u. Naar *Noord-Brabant* 's morgens ten 9 u. Insgelijks door middel van Bodenloopen.

Naar *Jutphaas*, *IJsselstein* en *Schoonhoven* ten 5 u. 's morgens.

Naar *Bunnik*, *Werkhoven*, *Vleuten*, *Ouden Rhijn*, *Westbroek*, *Vreeswijk*, enz. ten 9 u. 30 min. 's morgens

Naar *Jutphaas* en *IJsselstein* ten 2 u. 's namiddags.

Naar de *Bildt*, *Blaauw-Capel*, *Maartensdijk*, 's *Graveland*, *Hilversum* en *Soesterberg* ten 3 u. 30 min. 's namiddags.

De brieven voor *Groningen*, *Friesland* en *Drenthe*, worden des morgens naar *Amsterdam* verzonden en verder met de Harlinger-boot en des avonds ten 10 u.

De brieven die alhier des avonds met de laatste treinen worden aangebragt en waarop het woord *Speed!* vermeld staat, worden nog bezorgd.

Op Zon- en Feestdagen is het kantoor gesloten van 9—12 en van 2—5 ure. Ook heeft er op die dagen geene uitreiking of betaling van postwissels plaats.

BUITENLANDSCHE CORRESPONDENTIE.

De buitenlandsche correspondentie, aan dagelijksche verandering onderhevig, kan hier moeilijk worden opgegeven. De correspondentie op geheel *Duitschland* geschiedt met iedere maal op *Emmerik*.

De brieven voor *België* en *Frankrijk* gaan met elken vertrekkenden trein naar den *Moerdijk* en 's avonds met het rit op *Breda*.

Zie verder de gewijzigde postwet.

AZIE.

Land-Mail.

Brieven, voor de Oost-Indische bezittingen bestemd en met den Overlandpost derwaarts vertrekkende, moeten den 2, 7, 9, 18, 23, 25 van iedere maand aan het postkantoor bezorgd zijn, mits op de brieven duidelijk worde aangewezen: *Over land viâ Marseille, viâ Triëst en viâ Southampton*. Zonder deze bijvoeging worden zij op de gewone wijze verzonden. Drukwerken moeten twee dagen vóór de vertrekdagen aan het postkantoor bezorgd zijn. In geval zij later worden bezorgd moet er voor ieder vel 2½ cent meer betaald worden. De terugkomst der Overlandpost heeft omstreeks den 16^{den} en laatsten van elke maand plaats.

De frankeering van drukwerken is *viá Marseille* en *Southampton* 10 cents per vel. *Viá Triëst* 15 cents per vel.

Indien men verkiest de brieven te frankeeren, kunnen zij met 90 cents over *Marseille*, met 70 cents over *Southampton* en met *f* 1,20 over *Triëst* verzonden worden.

Vertrek der Mails van :

Southampton vóór den 2^{den} en 18^{den} van iedere maand.

Triëst „ „ 7^{den} en 23sten „ „ „

Marseille „ „ 9^{den} en 25sten „ „ „

De brieven voor *Riouw*, *Banca* en *Palembang*, kunnen los over *Singapore* verzonden worden, waardoor zij geen' omweg over *Batavia* behoeven te maken; doch zijn alsdan aan eene gedwongen frankeering van 75 cents onderhevig, terwijl op de adressen moet vermeld worden : *Regtstreeks van Singapore*.

Wijders kunnen de brieven naar *Oost-Indiën* bestemd, ook verzonden worden per scheepsgelegenheid, doch zulks wordt alvorens door de Directeuren der postkantoren te *Amsterdam* en *Rotterdam*, door de Nieuwspapieren in tijds aan het publiek bekend gemaakt.

AFRIKA.

Brieven voor *Algerië* en verdere Fransche volkplantingen kunnen over *Marseille* derwaarts verzonden worden.

De brieven naar de *Kaap de Goede Hoop* vertrekken wekelijks, ofschoon de juiste vertrekdagen niet op te geven zijn, aangezien de booten geene geregelde vaart opgeven. Zij zijn aan eene gedwongen frankeering onderworpen van 65 cents beneden de 15 wigtjes, en voor iedere 15 daarenboven een port meer.

Geene drukwerken worden voor de *Kaap* aangenomen, dan tegen betaling van briefport.

AMERIKA.

De brieven naar *Noord Amerika* bestemd, kunnen over *Engeland* naar verkiezing, hetzij tweemaal in de week over *Rotterdam*, hetzij dagelijks over *Ostende* verzonden worden. Ze zijn niet meer aan eene gedwongen frankeering onderworpen. — Drukwerken worden met 10 cents per vel betaald.

Brieven voor *Curaçao* worden verzonden over *St. Thomas* en zijn onderworpen aan eene gedwongen frankeering van 65 cents.

Brieven voor *Suriname* worden over *Engeland* verzonden, doch zulks moet op de adressen vermeld staan. Ze zijn alsdan onderworpen aan eene gedwongen frankeering van 65 cents.

Overigens kunnen deze brieven ongefrankeerd per scheepsgelegenheid verzonden worden, doch dit moet alsdan op de adressen vermeld staan.

De voor de overige *West-Indiën* bestemde brieven-

malen vertrekken uit *Londen* op den 2den en 17den van elke maand, ten ware een van die dagen op een' Zondag invalt, wanneer de verzending op den volgenden dag geschiedt.

De brieven naar de *Havanna*, *Honduras*, *Nassau* en *Jacmel* worden allen verzonden met de brievenmaal van den 17den, die naar *Vera Cruz* en *Tampico*, met die van den 2den der maand.

Voor alle andere plaatsen, behoorende tot de zogenaaamde *West-Indiën*, geschieden de verzendingen met de beide gelegenheden, dat is, twee malen in de maand.

De brieven, bestemd voor de Westkust van *Zuid-Amerika*, vertrekken uit *Engeland* twee malen in de maand, doch niet verder dan tot *Panama*. Van daar geschiedt de verzending naar de plaatsen van bestemming slechts ééns in de maand.

De West-Indische pakketbooten belasten zich niet meer met brieven voor *Madera*, *Bermuda* of *Mobile*. De brieven naar *Madera* vertrekken uit *Engeland* met de pakketboot van *Falmout* naar *Brazilië* den 6den van elke maand; die naar *Bermuda* worden verzonden over *Halifax* en die naar *Mobile* over *New-York* of *Boston*. beide met de pakketbooten op *Noord Amerika*

De havens van *St. Jago de Cuba*, *La Guayra* en *Puerto Cubello*, worden niet meer door de West-Indische pakketbooten aangedaan. Alle brieven voor *Cuba* worden verzonden naar *Havanna* en die van *Venezuëla* worden

afgegeven op *St. Thomas*, van waar zij namens het gouvernement van *Venezuela* worden afgehaald.

AUSTRALIË.

Voortaan worden de brieven voor deze Volkplantingen met partikuliere schepen over *Engeland* verzonden.

VERZENDING VAN GELD OF GELDSWAARDE.

Er zijn aan het Postkantoor voor verzending van geld of geldswaarde, postwissels te bekomen, op een ander postkantoor betaalbaar. Voor provisie wordt 1 pct. van het bedrag bij de afgifte der wissels ingevorderd.

Het aantekengeld der brieven bedraagt 10 cents.

De volle geldswaarde, die in een' aangeteekenden brief besloten was, wordt ingeval van vermissing aan den afzender vergoed, wanneer deze geldswaarde bij de verzending aan het postkantoor is aangegeven, en daarbij in plaats van het aantekengeld 1½ cent voor elke *f* 10 betaald wordt.

De vergoeding is niet verschuldigd, wanneer de vermissing veroorzaakt is door schuld of nalatigheid van den afzender.

Bij verzending van brieven of pakketten, waarin gereed

geld of edele metalen gesloten zijn, is de aantekening verplicht. Wanneer deze door den belanghebbende verzuimd wordt, geschiedt de aantekening ambtshalve, doch dan worden de brieven of pakketten niet afgegeven dan tegen betaling van dubbel port en van 5 pct. der ingesloten waarde.

Het bureau voor uitbetaling van geldartikelen, frankeeringen, aantekeningen en afgifte van brieven *poste restante* als anderzins, is dagelijks geopend van 's morgens 10 tot 's avonds 8 ure.

FRANKEERING DER NIEUWSPAPIEREN EN GEDRUKTE WERKEN.

De Nieuwspapieren, Tijdschriften en andere gedrukte Stukken, mits hoegenaamd geen schrift bevattende en van smalle kruisbanden voorzien, zullen bij de afzending gefrankeerd moeten worden. Voor Dagbladen één of meermalen in de week uitkomende één cent voor ieder nummer; voor Tijdschriften en andere gedrukte Stukken 2 cents voor ieder geheel vel.

De gedrukte Stukken, in de bus gevonden, zullen als brieven getaxeerd worden.

S T A A T

DER

H O O G E S C H O O L.

1 NOVEMBER 1862.

STAAT DER HOOGESCHOOL.

(1 NOVEMBER 1862.)

CURATOREN.

Jhr. Mr. A. G. A. van Rappard, Voorzitter. — 's *Gravenhage*.

Mr. J. Rau van Gameren. — *Arnhem*.

Mr. N. P. J. Kien, als Burgemeester van Utrecht. —
Nieuwe Gracht.

Jhr. Mr. H. H. Roëll. — *Haarlem*.

Mr. P. de Beaufort. — *Domssteeg*.

Mr. W. J. van Hoytema, Secretaris van HH. Curatoren. — *Geertebrug*.

HOOGLEERAREN.

IN DE FACULTEIT DER GENEESKUNDE.

G. J. Loncq, C. Jz. — Rector der hoogeschool tot 26
Maart 1863; Deken. — *Trans*.

F. C. Donders. — *Kromme Nieuwe Gracht*.

L. C. van Goudoever. — *Oudkerkhof*.

W. Koster, Secr. — *Kromme Nieuwe Gracht*. Wegerif.

IN DE FACULTEIT DER WIS- EN NATUURKUNDE.

Th. G. van Lidth de Jeude. (Rustend) — *Cingel*,
tegenover de Zonstraat.

R. van Rees, Deken. — *Domtrans.*

G. J. Mulder. — *Cingel*, over *Fundatie.*

P. Harting. — *Hoogt.*

C. H. D. Buys Ballot. — *Zonstraat.*

M. Hoek, (Buitengewoon.) — *Observatorium.*

F. A. W. Miquel, Secr. — *Onder de Linden.*

IN DE FACULTEIT DER GODGELEERDHEID.

H. Bouman (Rustend.) — *Oud Munsterkerkhof.*

B. ter Haar, Deken. — *Kromme Nieuwe Gracht.*

J. I. Doedes, Secr. — *Breëstraat.*

J. J. van Oosterzee.

IN DE FACULTEIT DER REGTSGELEERDHEID.

G. W. Vreede, Secr. — *Trans.*

B. J. Lintelo de Geer. — *Nieuwe Gracht.*

J. A. Fruin. — *Oude Gracht. (Smeebrug.)*

O. van Rees, Deken. — *Domtrans.*

IN DE FACULTEIT DER WIJSBEGEERTE EN LETTEREN.

S. Karsten. — *Oude Gracht. (Weesbrug.)*

C. W. Opzoomer. — *Nieuwe Gracht. (Bregittlebrug.)*

J. A. C. Rovers. — *Onder de Linden.*

H. C. Millies, Secretaris der Academie tot 26 Maart
1863; Secr. — *Domkerkhof.*

W. G. Brill, Deken. — *Catharijne Kade.*

LECTOREN.

IN DE HOOGDUITSCH E TAAL.

J. H. Hisgen. — *Nieuwe Gracht. (Runnebaan.)*

IN DE ENGELSCH E TAAL.

J. Venning. — *Kromme Nieuwe Gracht.*

IN DE FRANSCH E TAAL.

M. A. E. Roberti. — *Oude Gracht. (Hamburgerbrug.)*

IN DE SCHEIKUNDE.

Dr. J. W. Gunning. — *Nieuwe Gracht.*

ADSISTENTEN VOOR HET ONDERWIJS IN DE SCHEIKUNDE.

Dr. A. C. Oudemans, Jr. — *Vischmarkt. Abegg.*

H. C. Dibbits. — *Kromme Nieuwe Gracht.*

—

AKADEMISCHE INRIGTINGEN.

BIBLIOTHEEK DER AKADEMIE. *Willewrouwenstraat.*

Dagelijks geopend (uitgezonderd 's zondags) van 12—4 uur;
in de vacantie alleen donderdag van 1—3 uur.

Dr. P. J. Vermeulen, Bibliothecaris. — *van Wijckskade.*

Balfoort, Custos. — *Zonstraat.*

T. de Bruyn, Schrijver. — *Minderbroederstraat.*

ANATOMISCH KABINET.

Staten-Kamer op de Hoogt.

Dagelijks geopend.

Van der Wurff, Custos en Prosector bij de Anatomische
lessen. — *Hoogt.*

MUSEUM VAN NATUURLIJKE HISTORIE.

Staten-Kamer op de Hoogt.

Dagelijks geopend.

C. Mulié, Custos. — *Hoogt.*

KABINET VAN NATUURKUNDIGE WERKTUIGEN.

*Minderbroederstraat,*J. J. van Dreeven. — *Jacobiebrug*, Gerretsen.RIJKS KABINET VAN LANDBOUW-WERKTUIGEN EN
GEREEDSCHAPPEN. *Wittevrouwenstraat.*

Dagelijks geopend (uitgezonderd 's zondags) van 9—4 uur.

B. van Batenburg. Custos. — *Wittevrouwenstraat.*CHEMISCH LABORATORIUM. *Schalckensteeg.*Van der Star, Amanuensis. — *Onder de Linden.*HORTUS BOTANICUS. *Onder de Linden.*

G. van den Brink, Hortulanus.

ASTRONOMISCH OBSERVATORIUM. *Zonnenburg.*

B. Bakker, Custos.

SCHERMMEESTERS VAN OLYMPIA.

A. J. Abspoel. — *Zwemschool.*

H. Vossenaer, Wachtm. bij het Reg. Veldart.

AKADEMIE-DRUKKERS.

L. E. Bosch en Zoon. — *Korte Nieuwstraat.*

PEDELS.

J. de Kruyff. — *Korte Nieuwstraat.*H. J. Hulleman. — *Oude Gracht. (Bezembrug)*J. W. Kellerman. — *Nieuwe Kamp.*A. W. Holstegen. — *Voorstraat.* Adjunct-Pedel.

LIJST DER COLLEGIES,

DIE DOOR DE HOOGLEERAREN EN DOCENTEN AAN DE
UTRECHTSCH E HOOGESCHOOL GEGEVEN WORDEN,
IN DEN CURSUS VAN 1862—1863. *)

In de Faculteit der Geneeskunde.

W. KOSTER.

Anatomie, Dagelijks te 5 ure.

Praktische anatomie, dagelijks wanneer er cadavers
voorhanden zijn.

Pathologie, maandag te 9 ure, woensdag te 12 ure en
vrijdag te 10 ure.

Osteologie, maandag, dinsdag, woensdag, donderdag
en vrijdag te 1 ure.

G. J. LONCQ.

Materies medica en algemeene therapie, maandag te 2
ure, woensdag en vrijdag te 9 ure.

Pathologie en bijzondere therapie, maandag te 8 ure,
dinsdag en donderdag te 9 ure.

Clinisch-medische oefeningen, dagelijks te 11 ure, in het
Akademisch Ziekenhuis.

---

*) De colleges, met een * geteekend, worden in het Latijn
gegeven.

F. C. DONDERS.

Physiologische en microscopische proeven en onderzoekingen, dagelijks, in het Physiologisch Laboratorium.

Physiologie, maandag, woensdag en donderdag te 10 ure, dinsdag te 9 ure.

Histologie, dinsdag te 11 ure, donderdag te 9 ure.

Ophthalmologie en klinische oefeningen in de oogheelkunde, maandag, woensdag en vrijdag te 2 ure.

L. C. VAN GOUDOEVER.

Theorie van de chirurgie, dinsdag, woensdag en vrijdag te 8 ure.

Polyclinische oefeningen in chirurgie en oogheelkunde, maandag, woensdag, vrijdag en zaterdag te 9 ure; *klinische oefeningen in chirurgie en oogheelkunde*, dinsdag, donderdag en zaterdag te 10 ure, in het Akademisch Ziekenhuis.

Praktisch-chirurgische oefeningen op lijken, bij iedere voorkomende gelegenheid.

Oefeningen in het leggen van verbanden, zaterdag te 8 ure.

Theorie van de obstetrie, dinsdag, woensdag en donderdag te 1 ure; *ziekten van kraamvrouwen en kinderen*, donderdag te 8 ure.

Praktische oefeningen in obstetrie, maandag van 12—2 ure, vrijdag te 1 ure, en bij kraamvrouwen, bij iedere voorkomende gelegenheid.

In de Faculteit der Wis- en Natuurkunde.

R. VAN REES.

Experimentele physica, maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag te 1 ure.

Analytische mechanica, maandag en donderdag te 10 ure.

G. J. MULDER.

Organische chemie, donderdag en vrijdag te 12 ure.

Anorganische chemie, maandag, dinsdag en woensdag te 12 ure.

Praktische chemie, dagelijks, in het Chemisch Laboratorium.

Physiologische chemie, zaterdag te 10 ure.

Pharmaceutische chemie, donderdag en vrijdag te 10 ure.

P. HARTING.

Zoölogie, maandag, woensdag en donderdag te 11 ure, dinsdag te 10 ure.

Palaeontologie.

Oefening in de anatomie der dieren en planten, dagelijks.

Zoötomie, physiologie en histologie, dinsdag en donderdag te 2 ure.

Inleiding op de studie der Natuurlijke historie, woensdag te $\frac{1}{2}$ 6 ure.

C. H. D. BUYS BALLOT.

Stereometrie, Sphaerische Trigonometrie en Hoogere Algebra, maandag, dinsdag, woensdag en donderdag te 8 ure.

Differentiaal en Integraal rekening, maandag te 9 ure,
 donderdag te 8 ure, vrijdag en zaterdag te 9 ure.
Meteorologie, donderdag te 9 ure en vrijdag te 10 ure.

M. HOEK.

Beginnelen der Wiskunde, maandag en zaterdag te 9 ure,
 woensdag en donderdag te 8 ure.
Elementaire Astronomie, dinsdag en woensdag te 9 ure.
Mathematische Astronomie, dinsdag te 3 ure en vrijdag
 te 2 ure.

F. A. W. MIQUEL.

Algemeene botanie, maandag en woensdag te 10 ure en
 dinsdag te 11 ure.
Planten-physiologie, vrijdag te 11 ure.
Medico pharmaceutische botanie, maandag en dinsdag
 te 3 ure.
Landhuishoudkunde, maandag en dinsdag te 10 ure.
Mineralogie en Geologie, maandag en woensdag te 2 ure.
Algemeene Physiographie van Neerlandsch Indië.

J. W. GUNNING, Lector in de Chemie.

Experimentele en Theoretische Chemie.
Hygiëne.

A. C. OUDEMANS, adsistent voor het onderwijs in de
 scheikunde.

Analytische chemie, maandag en dinsdag te 9 ure.
Theoretische chemie, zaterdag te 9 ure.
Regterlijke chemie, woensdag te 9 ure.

In de Faculteit der Godgeleerdheid

B. TER HAAR.

Inleiding tot het Nieuwe Verbond, maandag te 9 ure.

Kerkgeschiedenis, woensdag en donderdag te 10 ure en vrijdag te 9 ure.

Christelijke moraal, dinsdag, woensdag en donderdag te 9 ure.

Oratorische oefeningen, vrijdag te 10 ure.

Dispuut.

J. I. DOEDES.

Natuurlijke Godgeleerdheid, maandag te 1 ure, dinsdag te 12 ure en donderdag te 11 ure.

Kritiek van de boeken des N. V., maandag te 2 ure.

Encyclopaedie, woensdag te 2 ure.

Exegese van 't N. V., (plaatsen uit de brieven van Paulus en Petrus), dinsdag en woensdag te 1 ure.

Oefeningen in 't catechiseren, dinsdag te 2 ure.

H. C. MILLIES.

**Exegese van 't O. V.*, (Jesaja,) donderdag en vrijdag te 11 ure.

In de Faculteit der Regtsgeleerdheid

G. W. VREEDE.

Leer van het natuurregt, (geschiedenis en voornaamste stellingen), maandag, woensdag en vrijdag te 9 ure.
Nederlandsch staatsregt, maandag en dinsdag te 8 ure en woensdag te 1 ure.

Europeesch volkenregt, dinsdag en zaterdag te 10 ure.
Strafregt, woensdag, donderdag en vrijdag te 8 ure.
Strafvordering, donderdag te 10 ure, vrijdag te 1 ure, zaterdag te 8 ure.

B. J. L. DE GEER.

Pandecten, maandag, dinsdag, woensdag en vrijdag te 11 ure.

Geschiedenis van het Romeinsche regt, maandag en vrijdag te 1 ure, donderdag te 10 ure.

*Instituten, maandag, dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag te 8 ure.

Encyclopaedie van het regt, dinsdag, woensdag en donderdag te 1 ure.

J. A. FRUIN.

Nederlandsch burgerlijk regt, maandag en woensdag te 9 ure, donderdag te 11 ure en vrijdag te 10 ure.
Handels- en Zeeregt, maandag en woensdag te 10 ure en vrijdag te 9 ure.

Burgerlijke regtsvordering, dinsdag, donderdag en zaterdag te 9 ure.

Praktische oefeningen, om den anderen woensdag,
's avonds te 7 ure.

O. VAN REES.

Staatthuishoudk., maandag, woensdag en vrijdag te 12 ure.

Statistiek, dinsdag, donderdag en zaterdag te 12 ure.

Nederlandsch belastingstelsel, maandag te 2 ure.

Staatkundige geschiedenis van Europa, dinsdag, donderdag en zaterdag te 1 ure.

Di-punt, om de andere week.

In de Faculteit der Wijsbegeerte en Letteren.

S. KARSTEN.

**Grieksche letteren*, (worden behandeld *Plato Phaedo*.
Homerus Ilias lib. XXII en *Theocritus Idyllia*,) dinsdag, donderdag en vrijdag te 11 ure.

**Latijnsche letteren*, (worden behandeld *Cicero Orator*.
Horatius Satiren. *Tibullus Elegiën*,) dinsdag, donderdag en vrijdag te 12 ure.

**Geschiedenis der Letterkunde*, maandag te 11 ure.

**Grieksche antiquiteiten*, maandag en woensdag te 12 ure.

C. W. OPZOOMER.

Logica, donderdag, vrijdag en zaterdag te 2 ure.

Metaphysica, dezelfde dagen te 1 ure.

Geschiedenis der Grieksche wijsbegeerte vóór Plato, maandag te 2 ure.

J. A. C. ROVERS.

- **Romeinsche antiquiteiten*, dinsdag te 9 en 10 ure, woensdag, donderdag en vrijdag te 9 ure.
- *Geschiedenis, woensdag, donderdag en vrijdag te 10 ure, dinsdag te 1 ure.
- *Historiographie.

H. C. MILLIES.

- *Hebreeuwsch, (verklaring van *Roorda's grammatica* en een gedeelte van het boek *Rigteren*,) dinsdag te 10 ure, donderdag te 1 ure, vrijdag te 9 ure.
- **Hebreeuwsche antiquiteiten*. dinsdag, woensdag en donderdag te 9 ure.
- Beginselen der Arabische letterkunde*, donderdag en vrijdag te 12 ure.
- **Arabische, Syrische en Chaldeeusche Schrijvers*, woensdag te 5 ure.

W. G. BRILL.

- Nederlandsche taal*, maandag te 1 ure, dinsdag te 2 ure en zaterdag te 11 ure.
- Geschiedenis des Vaderlands*, maandag, dinsdag en woensdag te 10 ure.
- Nederlandsche letterkunde*.

- Dispuut-oefeningen*, te leiden door s. KARSTEN en J. A. C. ROVERS.

J. H. HISGEN, lector in de Hoogduitsche taal.

Behandeling van Goethe's Faust.

Goethe's en Schiller's gedichten.

Geschiedenis der Duitsche litteratuur.

J. VENNING, lector in de Engelsche taal.

Engelsch, bij gelegenheid.

M. A. E. ROBERTI, lector in de Fransche taal.

Fransch, bij gelegenheid.

De collegies worden gegeven :

die	van	den	Hoogl.	KOSTER,	op de Statenkamer (Hoogt);
„	„	„	„	LONCQ,	ten zijnen huize;
„	„	„	„	DONDERS,	op de Hoogt, naast de
					Statenkamer;
„	„	„	„	VAN GOUDOEVER,	in het Akademisch
					Ziekenhuis (Jufferstraat);
„	„	„	„	B. VAN REES,	in het lokaal in de
					Minrebroederstraat;
„	„	„	„	MULDER,	in het Chemisch Labo-
					ratorium;
„	„	„	„	HARTING,	op de Statenkamer (Hoogt);
„	„	„	„	BUYS BALLOT,	ten zijnen huize;
„	„	„	„	HOEK,	in het Akademie-gebouw.

- die van den Hoogl. MIQUEL, in den Hortus Botanicus
(ingang Onder de Linden);
- „ „ „ adsistent OUDEMANS, in 't Chemisch Labo-
ratorium;
- „ „ „ Hoogl. TER HAAR, ten zijnen huize;
- „ „ „ „ DOEDES, ten zijnen huize (ingang
van Wijckskade);
- „ „ „ „ VREEDE, ten zijnen huize;
- „ „ „ „ DE GEER, ten zijnen huize (ingang
Heerenstraat);
- „ „ „ „ FRUIN, ten zijnen huize;
- „ „ „ „ O. VAN REES, in het klein audi-
torium.
- „ „ „ „ KARSTEN, in 't lokaal op de Lange
Nieuwstraat (de *Grieksche anti-
quiteiten* en de *Paedagogiek* ten
zijnen huize, ingang Springweg);
- „ „ „ „ OPZOOMER, in het lokaal op de
Lange Nieuwstraat;
- „ „ „ „ ROVERS, ten zijnen huize;
- „ „ „ „ MILLIES, ten zijnen huize;
- „ „ „ „ BRILL, in het lokaal op de Lange
Nieuwstraat.
-

NAMEN EN WOONPLAATSEN

DER

STUDENTEN. ¹⁾

A.

G. Aalbers ,	t. <i>K. Jansstraat</i> ,	Berlijn.
*P. J. Roskam Abbing,	t. <i>Jansbrug</i> ,	Monsjou.
*M. C. Ackerman ,	t. <i>Volderbrug</i> ,	Barger.
M. J. Adriani,	t. <i>Lijnmarkt</i> ,	van Burkom.
W. C. J. Alpherts ,	j. <i>Bezembrug</i> ,	van Os.
*C. Andreae ,	t. <i>bij den Dom</i> ,	van Nuus.
J. A. Andreoli,	m. <i>K. Minrebr.str.</i> ,	Rutgers.
J. H. Antink ,	t. <i>Vaarts. Rhijn</i> ,	Antink,
A. Koolhaas Arinksen,	j. <i>Voorstraat</i> ,	v. Rijn.
*F. W. S. Arntz ,	j. <i>Lijnmarkt</i> ,	v. Boekhoven.

B.

C. G. Bach ,	t. <i>Kranskade</i> ,	Brouwer.
J. Bachiene , Jr. ,	t. <i>Breestraat</i> ,	Jörg.
*Z. H. M. Bachiene ,	j.	

---

1) De met een * aangegevene zijn geen leden van het Utrechtsche Studentencorps.

E. C. van Baerle ,	T. <i>Onder de Linden</i> ,	v. Baerle.
C. F. G. Bake ,	J. <i>Bregittlestraat</i> ,	Horsius.
G. A. H. Bakhoven ,	L. <i>Kr. N. Gracht</i> .	Bakhoven.
G. C. Balsem ,	T. <i>Teelingsstraat</i> ,	v. d. Poel.
P. Bartstra ,	T. <i>Schoutensteeg</i> ,	v. Spijk.
W. H. de Beaufort ,	J. <i>Nieuwe Gracht</i>	de Beaufort.
W. H. de Beaufort .	J. <i>Domsteeg</i> .	de Beaufort.
F. H. C. P. Beelaerts		Wed. Beelaerts
van Blokland ,	J. <i>Neude</i> ,	van Blokland.
C. W. E. van Voorst		
van Beest ,	J. <i>Janskerkhof</i> ,	van Beest.
D. Beets ,	J. <i>Boothstraat</i> ,	Beets.
J. F. X. van den Bergh,	J. <i>Viebrug</i> ,	van Vloten.
J. A. Binneweg ,	T. <i>Steenweg</i> ,	Verthoren.
G. H. Bleeker ,	T. „	Wagelmans
N. C. Blüggel ,	T. <i>Zadelstraat</i> ,	de Ruever.
J. F. Schuurbeque		
Boeije ,	J. <i>Voorstraat</i> ,	van Gool.
K. de Boer,	J. „	Blankert.
P. de Boer ,	M. „	„
H. M. W. de Wit Boers,	M. <i>K. Jansstraat</i> ,	van 't Hatert.
C. F. van Boetselaer ;	J. <i>Nieuwe Gracht</i> ,	van Boetselaar.
L. A. H. Böhler,	T. <i>Bakkersteeg</i> ,	Baljet.
G. H. van Bolhuis ,	J. <i>K. Nieuwstraat</i> ,	Wed. v. Bolhuis.
*H. J. Boogaert ,	J. <i>L. Jansstraat</i> .	Entrop
F. K. Bosch ,	J. <i>Janskerkhof</i> .	Bosch.
J. Alting Bösken ,	J. <i>Geertebrug</i> ,	Wed. Bösken
M. C. Botha ,	T. <i>Zuilestraat</i> ,	Hulsebos.

A. Bouma, Cz.	t. <i>Mariastraat</i> ,	van Tienen.
J. J. Bouma,	t. <i>Zadelstraat</i> ,	Severijn.
M. J. Bouvin,	J. <i>Jansdam</i> ,	Kruyder.
P. A. J. Bouvin,	J. „	„
A. Brester, Jz.,	p. <i>Vaarts. Rhijn</i> ,	Brester.
S. D. Breuning,	m.	
*F. C. de Brieder,	J.	
J. Brill,	L. <i>Cath. Kade</i> ,	Brill.
*A. J. ten Brink,	J.	
*J. Broeksmit,	m.	
H. Brom,	m. <i>K. Nieuwstraat</i> ,	Brom.
H. Brouwer,	t. <i>Zadelstraat</i> ,	Putter.
J. van Bruggen,	t. <i>Donkere Gaard</i> ,	Schoonman.
D. de Bruijn,	m. <i>Lijnmarkt</i> ,	Altorffer.
P. A. van Oosterwijk		
Bruijn,	J. <i>Schoutensteeg</i> ,	Veenman.
W.H.Ikman van Burck,	J. <i>Oudkerkhof</i> ,	Speelman.
*M.H.F.H. van Buren,	J. <i>Muntstraat</i> ,	Mink.
J. N. C. Burgerhoudt,	t. <i>Mariastraat</i> ,	Jongbloed.

C.

A. W. van Beeck		
Calkoen,	J. <i>Maliebaan</i> ,	Calkoen.
*H. Cantzlaar,	J. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	Wed.Cantzlaar.
W. F. Carlebur,	L. <i>Ambachtstraat</i> ,	Carlebur.
*G. Claufs,	t. <i>Zadelstraat</i> ,	Crol.
P. Conradi,	t. <i>Predikh. Kerkh.</i>	Liefrink.
J. H. Cordes,	t. <i>Minrebr.straat</i> ,	Wed.Hellemans

P. J. Cosijn ,	L. <i>Volderbrug</i> ,	Cosijn.
J. Coster ,	M. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	Knierim.
J. M. P.E. de la Court,	J. <i>Hamburgerstr.</i> ,	Clement.
R. W. Craandijk ,	J. <i>Willevr. brug</i> ,	Brouwer.
L. H. E. Croes ,	J. <i>Voorstraat</i> ,	Croes.
C. A. Crommelin ,	J. <i>K. Jansstraat</i> ,	Güth.
F. R. Crommelin ,	J. <i>Voorstraat</i> ,	Frijlink.
M. Crommelin ,	J. <i>K. Jansstraat</i> ,	Eilenbos.

D.

*J. A. Deketh ,	J. <i>Zadelstraat</i> ,	v. Mechelen.
H. C. Dibbits ,	P.	
L. L. Dibbits ,	T. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	Wed. Dibbits.
A. J. E. v. Dick ,	T. <i>Smeebrug</i> ,	Lambotte.
C. Diehl ,	T. <i>Mariastraat</i> ,	Rovers.
J. J. G. M. v. Dieren ,	M. <i>Twijestraat</i> ,	van Eijk.
W. van Dis ,	T. <i>Neude</i> ,	v. Velthuisen.
A. G. C. Dodt ,	L. <i>Zonstraat</i> ,	Neunabel.
P. Doedes ,	T. <i>Nobelstraat</i> ,	Ruisch.
*H. Doermer ,	T. <i>Weesbrug</i> ,	Wed. Schreuder.
D. A. G. ten Does- schate ,	T. <i>Voorstraat</i> ,	Lopik.
E. C. U. de Balbian van Doorn.	J. <i>L. Nieuwstraat</i> .	Balb. v. Doorn.
J. Doornik ,	J. <i>Viesteeg</i> ,	Wed. Doornik.
J. I. van Doorninck ,	J. <i>Voorstraat</i> .	Nieuwenhuyzen.
L. W. de Grient Dreux.	T. <i>Elisabethstraat</i> ,	Neuhuis.

A. van Ameiden van

Duijm ,	M. <i>Teelingstraat</i> ,	Mur.
P. Dwars ,	J. <i>Trans</i> ,	Dwars.

E.

*G. Eller ,	T. <i>Zadelstraat</i> ,	de Blauw.

W. Engelen van Pijls-
weert ,

J.

J. Ermerins ,	J. <i>Lijnmarkt</i> ,	Fischer.

D. G. Escher , Jr. ,	T. <i>Schoutensteeg</i> ,	de Bruijn.

E. Collot d'Escury ,	J. <i>Minrebr.straat</i> ,	v. d. Wurff.

T. J. van Everdingen ,	J. <i>Wittevr.straat</i> ,	v. Tessel.

A. J. Eijkman ,	T. <i>Neude</i> ,	v. d. Berkhof.

*J. C. Eijkman ,	T. „	„

F.

*J. C. Fesel ,	T. <i>Gaardbrug</i> .	Groenhuizen.

D. de Feijfer ,	M. <i>Zuilenstraat</i> ,	Hulsebos.

G. J. van der Flier ,	T. <i>Jansbrug</i> ,	Monsjou.

B. F. W. Fock ,	J. <i>Zadelstraat</i> ,	v. Dijk.

*D. Fromm ,	T. <i>Steenweg</i> ,	Baljet.

G.

J. J. E. Geelen ,	J. <i>Stadhuisbrug</i> ,	Geelen.

J. J. van Geuns ,	J. <i>Smeebrug</i> ,	Wed. Zandkuyl

G. O. W. van Geijten-
beek ,

T. <i>Steenweg</i> ,	Altena.

F. H. J. Giesbers ,	M. <i>Vischmarkt</i> ,	Dop.

J. J. M. A. Glasius ,	T. <i>Bakkerbrug</i> ,	v. Beek.
L. J. Godefroy ,	J. <i>St. Jansveld</i> ,	Wed. Seilberger
*C. Goedel ,	T. <i>Lijnmarkt</i> ,	Wed. Schut.
C. H. H. Hooft Graaf-		
land ,	J. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	Graafland.
P. J. Hooft Graafland, J.	„	„
A. Greebe ,	J. <i>Driehoek</i> ,	Wed. Greebe.
*F. G. Groneman ,	P.	
*J. W. de Groot ,	L.	
H. A. Groskamp ,	M. <i>Wittevr. straat</i> ,	Brouwer.
F. A. Grijseels ,	P. <i>Vreeburg</i> ,	Verheul.

III.

*H. ter Haar ,	J.	
O. J. A. de Haart ,	P. <i>Weesbrug</i> ,	de Haart.
H. de Haas ,	T. <i>Voorstraat</i> ,	Holstege.
B. van der Haer ,	J. „	IJzendoorn.
H. van de Hagt ,	T. <i>Bakkerbrug</i> ,	Wed. v. d. Berg.
J. N. van Hall ,	J. <i>Drift</i> ,	Wed. v. Hall.
J. F. F. v. d. Hamme ,	T. <i>Jansdam</i> ,	Wed. vd Hamme.
R. van Harinxma thoe		
Slooten ,	J. <i>Schoutensteeg</i> ,	Verdonk.
P. Harting ,	T. <i>Hoogt</i> ,	Harting.
*W. G. Harders ,	T. <i>Haverstraat</i> ,	Bresser.
W. Hasselman ,	T. <i>Buiten de Weerd</i> ,	v. Schaik.
C. E. Havelaar ,	J. <i>Mariastraat</i> ,	v. Harderwijk.
D. J. C. van Heel ,	T. <i>Elisabethstraat</i> ,	Weidner.
W. H. J. van Heemstra ,	J. <i>Nieuwe Gracht</i> ,	v. Heemstra.

H. G. Hemmingson,	T. <i>Cathar. kade</i> ,	Hemmingson.
C.J.W.N. van Hengst,	J. <i>Ambachtstraat</i> ,	van Hengst.
G. C. E. van Hengst,	J. <i>Drift</i> ,	van Hengst.
C. H. Henny,	J. <i>Oudkerkhof</i> ,	Loran.
J. van Herwerden,	T. <i>Waardpoort</i> ,	Jörg.
A. Terné v. d. Heul,	M. <i>Jansdam</i> ,	Paling.
G. Heynis,	M.	
C. C. J. Hiebendaal,	T. <i>Wittevr. straat</i> ,	v. Heukelom.
A. Hinlopen,	J. <i>K. Nieuwstraat</i> ,	Verbrugge.
J. H. Hisgen,	J. <i>Runnebaan</i> ,	Hisgen.
F. M. Hitzeroth,	T. <i>L. Nieuwstraat</i> ,	Müller.
G. J. de Hoest,	T. <i>Schoutensteeg</i> ,	Spee.
*B. W. Hoffmann,	L.	
G. J. Hoffs,	L. <i>Voorstraat</i> ,	Blankert.
J. A. Hofkes,	J. <i>Donkere Gaard</i> ,	v. Dort.
H. Holm,	M. <i>K. Jansstraat</i> ,	Berlijn.
G. J. D. Hondius,	J. <i>Weesbrug</i> ,	Estopey.
M. W. H. Hooft,	J. <i>Minrebr. straat</i> ,	Justema.
M. A. Hoogerbruggen,	T. <i>Achter Twijestr.</i>	Hoogerbruggen.
E. A. G. van Hoogen-		
huyze,	T. <i>K. Minrebr. str.</i>	Rutgers.
C.J.G.v. Hoogstraten,	T. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	v. Hoogstraten.
J. W. v. Hoostraten,	T. "	"
F. Hopster,	T. <i>Jansbrug</i> ,	Vos.
H. P. van der Horst,	J.	
M. P. A. van Hoytema,	J. <i>Steenweg</i> ,	Bergmann.
G. A. Hulsebos,	L. <i>Zuilenstraat</i> ,	Hulsebos.
G. J. Hulsman,	T. <i>Mariastraat</i> ,	v. Vlaanderen.

I.

W. J. Immink,   t. *Ganzenmarkt*,   Patzer.

J.

H. T. Jacobson,	m. <i>Mariastraat</i> ,	v. Olderen.
H. J. James,	t. <i>Steenweg</i> ,	Wagelmans.
E. J. Jans,	t.	
*J. Jent,	t. <i>Lijnmarkt</i> ,	v. Boekhoven.
S. de Jong,	t. <i>Jacobiebrug</i> ,	Wed. Luca,
B. A. de Jongh,	t. <i>Pottestraat</i> .	Lington.
A. S. Joustra,	t. <i>Donkere Gaard</i> ,	Gröneman.
M. Juda,	j. <i>Nieuwe Gracht</i> ,	Hamming.

K.

B. G. van Kalken,	m. <i>Volderbrug</i> ,	v. Kalken.
A. F. Kamp,	t. <i>K. Nieuwostraat</i> ,	Klinkert.
N. Kamp,	t. „	„
J. Kapteyn,	t. <i>Driehoek</i> ,	Knackwoerst.
H. T. Karsten,	L. <i>Smeebrug</i> ,	Karsten.
W. J. Karsten,	J. „	„
Mr. E. Z. L. v. d. Kemp,	p. <i>Onder de Linden</i> ,	v. d. Kemp.
J. A. J. Klaasen,	J. <i>Lijnmarkt</i> ,	v. Burkom.
N. van Klaveren,	t. <i>Jansdam</i> ,	Paling.
A. H. de Klerck,	t. <i>Weesbrug</i> ,	de Klerck.
P. D. Kley,	J. <i>Schoutensteeg</i> ,	van Spijk.
*J. H. Klomp,	t. <i>Smeebrug</i> ,	de Leur.

J. G. Knottnerus,	T. <i>Springweg</i> ,	Pietersen.
P. Knuttel,	T. <i>Bezenbrug</i> ,	Elzen.
C. Koker,	T. <i>Wittevr. Cingel</i> ,	Wed. Koker.
A. de Koning Knijff,	J. <i>Jacobiebrug</i> ,	v. Beynum.
C. F. A. Knijff,	J. <i>Volderbrug</i> ,	Knijff.
J. H. M. Koch,	T. <i>Zuilenstraat</i> ,	Hulsebos.
J. K. L. T. Koch,	T. <i>L. Nieuwstraat</i> ,	Wed. Koch.
W. Koelman,	T. <i>Wittevr. straat</i> ,	v. Heukelom.
C. van Koetsveld, CEz.	T. <i>Ganzenmarkt</i> ,	Disselkamp.
H. B. J. Kok,	M. <i>Bildtstraat</i> ,	Sierat.
G. J. Kolff,	J. <i>Ganzenmarkt</i> ,	Cohu.
J. F. L. Schroeder		
van der Kolk,	M. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	v. d. Kolk.
J. de Koo,	T. <i>Servelsteeg</i> ,	v. Senus.
C. H. Koopman,	T. <i>Schoutensteeg</i> ,	Spee.
J. F. Krämer, Jr.,	J. <i>Zadelstraat</i> ,	Smith.
F. W. Krecke,	P. <i>Zonnenburg</i> ,	Krecke.
J. Kromsigt, Pz.,	T. <i>Haverstraat</i> ,	Bresser.
E. F. Kruyff,	T. <i>Wittevr. straat</i> ,	v. Heukelom.
G. Kuiper,	T. <i>Jansbrug</i> ,	Duijthoff.
F. I. Kijf Boerma,	T. <i>Steenweg</i> ,	Verhoeff.
*P. D. Kymmel,	J. <i>Zadelstraat</i> ,	Hackfort.

L.

W. F. C. van Laak,	T. <i>Voorstraat</i> ,	Roest.
P. A. van der Laan,	M. <i>Mariastraat</i> ,	Wed. Jongbloed.
C. L. Landré,	M. <i>Onder de Linden</i> ,	Landr�.
W. J. N. Landr�,	T. " "	

B. A. Lasonder,	T. <i>Hamburgerstr.</i> ,	Jordaan.
J. F. de Later,	T. <i>Gaardbrug</i> ,	Muntingh.
E. A. Lazonder,	T. <i>Steenweg</i> ,	Schoute.
W. van der Lee,	M. <i>Jansbrug</i> ,	Duijtshoff.
C. A. v. d. Leeuw,	J. <i>Zadelstraat</i> ,	Morren.
J. de Liefde,	M. <i>Maliebaan</i> ,	de Liefde.
*E. J. van Lier,	L.	
M. van Lier,	J. <i>Heilige Weg</i> ,	v. Lier.
F. H. Lindenhovius,	M. <i>Elisabethstraat</i> ,	v. Angeren.
G. J. van Lindonk,	T. <i>Schoutensteeg</i> ,	de Bruijn.
H. C. van Lindonk,	T. „	„
J. J. van der Lip,	T. <i>Oudkerkhof</i> ,	v. d. Lip.
J. G. van der Lith,	M. <i>Twijestraat</i> ,	v. d. Lith.
P. A. v. d. Lith,	J. „	„
A. Loeff,	T. <i>Hamburgerbrug</i> .	Loeff.
G. M. C. Loeff,	T. <i>Jacobiebrug</i> ,	Loeff.
W. G. Loeff,	J. „	„
J. v. Loenen Martinet,	T. <i>Oudkerkhof</i> ,	Lebbe.
J. Bouritius v. Lon,	T. <i>Teelingstraat</i> ,	Deierkauff.
J. M. van Loon,	M. <i>Voorstraat</i> ,	Wed. Hinnens.
*J. P. Loonen,	M.	
G. H. Lowe,	J. <i>Twijestraat</i> ,	Wed. Lowe.
A. Lycklama à Nijeholt,	J. <i>Lijnmarkt</i> ,	Pohl.
*G. C. C. J. van Lynden,	J. <i>Bildtstraat</i> ,	Ballanché.
R. Melvil van Lynden,	J. <i>Achter St. Pieter</i> ,	v. Lynden.
W. F. J. van Lynden,	J. „	„
W. R. van Lynden,	J. <i>K. Jansstraat</i> .	v. Eik.

M.

A. C. J. van Maasdijk,	T. <i>Hamburgerbrug</i> ,	Siddré.
C. Maats,	M. <i>Janskerkhof</i> ,	Wed. Maats.
J. J. Maats,	M. „	„
P. J. F. Rethaan Macaré,	J. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	Wed. Macaré.
A. J. Rethaan Macaré,	J. „	„
Æ. Mackay,	J. <i>Voorstraat</i> ,	v. Dijk.
T. P. Mackay,	J. „	„
H. Malcomesius,	T. <i>Schoutensteeg</i> ,	Malcomesius.
C. van Manen,	J. <i>K. Nieuwstraat</i> ,	Klinkert.
H. van Manen,	J. <i>Oudkerkhof</i> ,	Liefland.
W. C. van Manen,	T. „	„
A. P. van Mansvelt,	M. <i>Zuilenstraat</i> ,	de Leur.
G. J. van Mansvelt,	J. v. <i>Wijckskade</i> ,	Wed. v. Mansvelt.
D. G. W. Muller		
Massis,	T. <i>Vuile Sloot</i> ,	Mörff.
*L. Meerburg,	T. <i>Weesbrug</i> ,	Schouten.
*P. W. N. Merkus,	J.	
A. A. van der Mersch,	J. <i>Choorstraat</i> ,	v. Duuren.
N. Messchaert,	M. <i>Smeebrug</i> ,	Liefland.
*H. Meyster,	T. <i>Weesbrug</i> ,	Wed. Meyster.
T. Meyster,	T. <i>Zadelstraat</i> ,	Wed. Hellings.
H. R. v. d. Meulen,	T. „	v. Aalst.
H. A. Middelburg,	M. <i>Breestraat</i> ,	Oogengasthuis.
J. D. C. C. W. de Mol,	J. <i>Oudkerkhof</i> ,	Tessaro.
G. W. Mollerus,	J. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	v. Rijn.
J. H. W. Mollerus,	J. <i>Gaardbrug</i> ,	Kerkhof.

A. W. J. Monnik,	M. <i>Weesbrug</i> ,	de Leur.
D. A. Montijn,	J. <i>Predikh. Kerkh.</i> ,	Montijn.
J. C. Montijn,	T. <i>Waardpoort</i> ,	Reeders.
B. Mossel,	T. <i>Jansdam</i> ,	Wed. vd Hamme
A. J. Moulin,	M.	
W. P. M. Moulijn,	T. <i>Geertebrug</i> ,	Wanting.

N.

G. A. Nahuijs,	J. <i>Mariaplaats</i> ,	Wed. Nahuijs.
C. A. J. Geisweit van der Netten,	J. <i>Zuilenstraat</i> ,	Hulsebos.
*A. Neuer,	T. <i>Vischmarkt</i> .	Reinke.
P. S. Niemeijer,	T.	
H. A. Nieuwkamp,	J. <i>Zadelstraat</i> ,	van Dalen.
J. Nolen, GAZ.	J. <i>Bildtstraat</i> ,	J. G. Hoogland
G. J. Noomen, Jz.,	T. <i>Neude</i> ,	Velthuizen.
W. E. Noordink,	T. <i>Weesbrug</i> ,	Abentrooth.
W. H. J. Cambier v. Nooten,	J. <i>Voorstraat</i> ,	Moesman.

O.

H. Onnen,	P. <i>Steenweg</i> ,	Verhoef.
C. Ooms,	M. K. <i>Nieuwstraat</i> ,	Teeuwessen.
A. P. M. van Oordt,	T. <i>Elisabethstraat</i> ,	van Beest.
F. Ooster,	J. <i>Schoutensteeg</i> ,	Verdonk.
M. J. van Oosterzee,	J. L. <i>Nieuwstraat</i> ,	Gandorf.
J. Bieruma Oosting,	J. <i>Bezembrug</i> ,	van Dam.

*J. Öreg,	T. <i>Oudkerkhof</i> ,	Marchal.
W. J. Oudegeest,	T. <i>Steenweg</i> ,	de Groot.

P.

*J. W. van Pallandt,	J. <i>Kr. N. Gracht</i> ,	de Bruin,
J. H. van der Pant,	J.	
J. E. van Persijn,	J. <i>Smeesteeg</i> ,	Bakker.
F. H. de Pesters,	J. <i>Minrebr. straat</i> ,	de Pesters.
P. Peter,	T. <i>Willevr. straat</i> ,	v. Heukelom.
R. G. Philipson,	J. <i>L. Jansstraat</i> ,	Ockeloën.
F. W. A. Pietermaat,	J. <i>Twijestraat</i> ,	Wed. Lowe.
H. W. N. Pik,	T. <i>Zadelstraat</i> ,	Putter.
P. N. Pikaar,	T. <i>Elisabethstraat</i> ,	Wed. v. Voorst.
T. Pläce,	M. <i>Lijnmarkt</i> ,	v. Burkom.
A. W. L. Planten,	T. <i>Zadelstraat</i> ,	Quee.
F. Pleyte, Jz.,	J. <i>Weesbrug</i> ,	Wed. Schreuder
M. Pleyte,	T. <i>Wittevr. straat</i> ,	Wed. Pleijte.
*C. Post,	J. <i>Bezembrug</i> ,	Elzen.
J. H. Post,	J. <i>Neude</i> ,	van Beusekom.
A. L. van der Post,	T. <i>Gaardbrug</i> ,	van der Post.
L. H. Povel,	J. <i>Heerenstraat</i> ,	Gerse.
J. H. F. Prahll,	M. <i>Ambachtstraat</i> ,	Huygens.
P. W. Prins,	T. <i>Kruipersteeg</i> ,	Wed. Prins.

Q.

J. Ph. Th. du Quesne,	J. <i>Minrebr. straat</i> ,	du Quesne.

R.

*A. H. Raabe ,	L. <i>Buiten Tolsteeg</i> , Raabe.
E. W. van Raalte ,	J. <i>Voorstraat</i> , van Rijn.
IJ. Radersma ,	T. <i>Haverstraat</i> , de Leur.
W. K. van Rechteren	
Limpurg ,	J. <i>Voorstraat</i> , Westhoff.
A. J. Redeker ,	J.
A. M. Repelius ,	J. <i>Hamburgerbrug</i> , Pretten.
C. van Thiel Ribbius ,	T. <i>Ganzenmarkt</i> , van Doorn.
J. C. M. v. Riemsdijk ,	J. <i>Viebrug</i> , van Riemsdijk.
H. C. van Riet ,	T. <i>Voorstraat</i> , Dompeling.
J. Riet ,	T. <i>Janskerkhof</i> , Riet.
G. Ringnalda ,	T.
W. Rive ,	M. <i>K Minrebr. str.</i> , Vogelpoel.
J. Röell ,	J. <i>K. Nieuwstraat</i> , Vermeulen
*D. Roes ,	T. <i>L. Nieuwstraat</i> , Muller.
F. K. A. Rombach ,	M. <i>Voorstraat</i> , Westhoff.
W. G. H. v. Romondt ,	J. <i>Stadhuisbrug</i> , van Romondt.
P. J. Romijn ,	T. <i>Zadelstraat</i> , Vos.
D. W. Rookmaker ,	L. <i>Steenweg</i> , Duburg.
G. van Rossem ,	J. <i>Lijnmarkt</i> , Fischer.
P. H. R. van Rossem ,	J. „ „
W. H. van Rossem ,	J. <i>Steenweg</i> , Goetsch.
G. J. Roijaards ,	J. <i>Nieuwe Gracht</i> , Roijaards.
J. G. M. Roijaards ,	P. „ „
*H. Ruf ,	T. <i>Domplein</i> , van Nuus.
J. M. Rutte ,	T. <i>Jansbrug</i> , Vos.
D. Rijnders ,	T. <i>Muntstraat</i> , van Zutphen.

S.

- A. J. Sandberg ,   J. K. Nieuwstraat, van der Hek.
 S. J. Westervelt Sand-
     berg,   J. Oudkerkhof,   Dekking.
 H. Schouw Santvoort, T. Schoutensteeg,   van Manen.
 *R. H. C. C. Scheffer, M. Lijnmarkt ,   Altorffer.
 *D. de Blocq van
     Scheltinga,   J.
 C. Schemering Reelfs, J. Geertebrug,   Wed. Ultee.
 W. H. IJssel de
     Schepper,   J. Bezembrug,   van Deventer.
 J. Scherpenhuyzen, M. Buiten Cath., Scherpenhuyzen
 S. R. J. van Schevic-   Wed. van Sche-
     haven,   P. Smeebrug,   vichaven.
 J. J. Schmolck,   J. Ganzenmarkt,   Wed. v. d. Star.
 H. Schoninga,   J. Elisabethstraat, Muzert.
 E. Jansen Schoon-
     hoven,   T. Nieuwe Gracht, van Dalen.
 K. J. Schorer,   J. Heerenstraat,   van den Brink.
 J. J. Schottelink,   T. Bezembrug,   van Dam.
 H. J. Menalda van
     Schouwenburg,   P. Geertebrug,   van Weel.
 J. B. Schuurman,   M. Schoutensteeg,   van Manen.
 W. F. A. A. E. Schuyt, J. Runnebaan,   Schuyt.
 F. E. G. Selle,   J. Drift,   Selle.
 J. H. Hora Siccama, J. Muntstraat,   Siccama.
 C. J. Sickesz,   J. Bezembrug,   van Os.

A. Smits ,	L.	
K. Snellen ,	M. <i>Voorstraat</i> ,	Lindeman.
P. van Son ,	T. <i>Ganzenmarkt</i> ,	Scheffer.
W. G. F. A. v. Sorgen ,	J. <i>Plompetoren</i> ,	Wed. v.Sorgen.
J. H. Spengler ,	J. <i>Minrebr. straat</i> ,	Justema.
H. J. M. L. v. d. Spiegel ,	J. <i>Drift</i> ,	Pols.
C. Bellaar Spruyt .	P. <i>Ganzenmarkt</i> ,	van Doorn.
C. Stenberg ,	T. <i>Buit. de Weerd</i> ,	Stenberg.
N. J. A. C. Stenberg ,	M. " "	" "
J. J. Uytwerf Sterling ,	J. <i>Weesbrug</i> ,	Herfkens.
H. J. Stollé ,	L. <i>Schoutensteeg</i> ,	de Kroon.
B. J. Swaan ,	T. <i>Mariastraat</i> ,	IJsendoorn.

T.

P. Roetert Tak ,	J. <i>Steenweg</i> ,	v. Meeteren.
W. C. Tack ,	J. <i>Choorstraat</i> ,	van der Vlis.
A. Telders .	J. <i>Pieterstraat</i> ,	Telders.
D. H. Teljer ,	T. <i>Springweg</i> ,	Pietersen.
W. A. Temminck ,	J. <i>Jansdam</i> ,	Paling.
*W. A. Terwogt ,	T. <i>Pieterskerkhof</i> ,	Terwogt.
D. G. van Teylingen ,	J. <i>Lijnmarkt</i> ,	Grolman.
C. H. Thiebout, Jr. .	P. <i>Voorstraat</i> ,	Lindeman.
M. van Thiel ,	M. <i>Mariastraat</i> ,	Lissenberg.
A. H. van Tienhoven ,	J. <i>Mariaplaats</i> ,	Felix.
G. van Tienhoven , Jr	J. <i>Lijnmarkt</i> ,	Pisa.
W. M. Timmerman ,	T. <i>Haverstraat</i> ,	Bresser
J. J. Leuveling Tjeenk ,	J. <i>L. Nieuwstraat</i> ,	v. Antwerpen.
*W. Tonckens ,	J. <i>Schoutensteeg</i> ,	Veenman.

*K. D. Toth,	t. <i>K. Nieuwstraat</i> , van Es.	
S. J. du Tour van		
Bellinchave,	J. <i>Voorstraat</i> ,	Egmond.
P. A. Tukker,	J. „	Blankert.
J. Tijl,	J. <i>Mariastraat</i> ,	Rovers.

U.

F. Uyttenboogaart,	J. v. <i>Wijckskade</i> ,	Uyttenboogaart.
W. C. Uyttenboogaart,	J. „	„
E. W. F. Wttewaal		
van Stoetwegen,	J. <i>K. Jansstraat</i> ,	van Zijst.

V.

*H. van Veen,	t. <i>Vr. Juttestraat</i> , de Vreede.	
F. J. J. L. de Veer,	J. <i>K. Nieuwstraat</i> ,	Hoevenaar.
J. van der Ven,	t. <i>Zadelstraat</i> ,	Haak.
H. W. J. Venning,	m. <i>Bakkerbrug</i> ,	Wed. v. d. Veer.
A. Verkouw,	t. <i>Predikh. straat</i> ,	Sikkel.
J. P. Verloren,	J. <i>Hamburgerstr.</i>	Clement.
P. Verloren, Jr.,	J. „	„
P. A. Vernède,	t. <i>Breestraat</i> ,	Vernède.
J. W. Verschoor,	m. <i>Steenweg</i> ,	de Koff.
*C. Verwey,	t.	
C. J. van Vledder,	t. <i>Steenweg</i> ,	v. d. Kamp.
W. Vliegenthart,	t. <i>Vischmarkt</i> ,	Dop.
J. G. Vogel,	J. <i>Oudkerkhof</i> ,	Pluym.
H. L. de Voogt,	t. <i>Jansbrug</i> ,	v. Burgsteeden.

W. J. van Voorst Vades,	J. <i>Oudkerkhof</i> ,	van Zutphen.
F. E. Vos,	M. K. <i>Nieuwstraat</i> ,	Klinkert.
W. F. Vos,	M. „ „	„
G. de Vos,	L. <i>Springweg</i> ,	Pietersen.
J. Vosmaer,	J. <i>Nieuwe Kamp</i> ,	Vosmaer

W.

N. van der Wall,	P. <i>Jacobiebrug</i> ,	ten Brink.
J. van Walsem,	T. <i>AchterTwijestr.</i> ,	van Zijl.
P. A. van Walsem,	M. L. <i>Nieuwstraat</i> ,	van Walsem.
J. Lublink Weddik,	T. <i>AchterSt. Pieter</i> ,	Lublink Weddik.
D. A. van der Weide,	M. <i>Mariastraat</i> ,	Mulder.
R. van de Werk,	J. <i>Voorstraat</i> ,	Dompeling
A. C. Wesenhagen,	J. <i>Muntstraat</i> ,	Smeenk.
E. G. Wesselink,	T. <i>Predikh. kerkh.</i> ,	Wed. Huisman.
G. de Wilde,	J. <i>Weesbrug</i> ,	Plieger.
W. Willems.	T. <i>Wittevr. Cingel</i> ,	Wed. Willems.
*C. P. K. Winckel,	J. <i>Lijnmarkt</i> ,	Giusti.
*P. Wirth,	T. <i>Oudkerkhof</i> ,	Marchal.
C. F. G. van Woerden,	M. Kr. N. <i>Gracht</i> ,	van Woerden.
J. J. C. van Woerden,	M. „ „	„
M. J. C. Wolf,	T.	
S. H. J. de Wolff,	T. <i>Mariaplaats</i> ,	Riegen.
*D. Wouters,	J. <i>Weesbrug</i> ,	Wed. Guise.
H. C. J. Barchman,		
Wuytiers,	J. <i>Zuilenstraat</i> ,	Versloot.
H. J. Wunder,	T. <i>Kranskade</i> ,	v. d. Berkhof.
*F. Würster,	T. <i>Steenweg</i> ,	Nas.

*F. Wijffenbach,	T. <i>Ganzenmarkt</i> ,	Kopenhagen.
*W. Wijffenbach,	T. „	„
G. van Wijhe,	T. <i>Pottestraat</i> ,	Wed. Koster.
J. P. Wijnmalen,	J. <i>Janskerkhof</i> ,	Wijnmalen.
T. C. L. Wijnmalen,	T. „	„

Z.

*A. N. W. Zinn,	T. <i>Nieuwe Gracht</i> ,	Leffef.
*F. Zinn,	T. <i>Lijnmarkt</i> ,	v. Boekhoven.
J. E. Tatum Zubli,	T. <i>Mariastraat</i> ,	Rovers.
J. G. A. van Zijst,	J. <i>Geertebrug</i> ,	Wed. Ypes.

NAMEN DER STUDENTEN

VAN 26 MAART TOT 1 NOVEMBER ALS LEDEN DEZER
HOOGESCHOOL INGESCHREVEN, DOCH ELDERS
STUDERENDE.

G. J. Bos ,	M. J. P. C. Ledeboer ,	J.
C. A. Cosman ,	J. P. M. de Ligny ,	P.
A. F. Cristoffels ,	T. A. F. de Mattos ,	J.
H. Dentz ,	J. M. Meipjes ,	M.
C. van Eik ,	J. F. W. Moliere ,	J.
W. D. J. v. d. Feltz ,	J. J. W. H. de Moulin ,	J.
J. F. F. Franke ,	J. F. S. van Nierop ,	J.
A. F. C. de Hartogh ,	J. M. A. v. Regteren Altena ,	J.
W. Heineke ,	J. A. D. Adama v. Scheltema ,	T.
H. W. Jolles ,	J. F. Schiff ,	J.
H. G. Jordens ,	J. C. J. Schokker ,	J.
H. S. Knoll ,	M. H. J. Viserenen ,	J.
H. Kruseman ,	T. W. F. Wesseling ,	T.
P. B. Kruseman ,	T. C. H. J. Willems ,	J.
J. J. Kuneman ,	T.	

COLLEGIËN EN COMMISSIËN IN HET STUDENTENCORPS.

Senatus Veteranorum

COMMISSIE TOT BESTUUR EN VERTEGENWOORDIGING VAN
HET UTRECHTSCHÉ STUDENTENCORPS.

- E. W. F. Wttewaal van Stoetwegen , *Rector*.
G. van Tienhoven , Jr. , *Abactis*.
C. J. Sickesz , *Prorector*.
G. de Wilde , *Vice-Abactis*.
J. van Loenen Martinet , *Thesaurier*.
R. G. Philipson , *1e Vertegenwoordiger der Juridisch-Literarische Faculteit*. Sen. I.
J. Tijn , *2e Vertegenwoordiger der Juridisch-Literarische Faculteit*. Sen. II.
A. P. M. van Oordt , *1^e Vertegenwoordiger der Theologische Faculteit*. Sen. III.
J. van Herwerden , *2^e Vertegenwoordiger der Theologische Faculteit*. Sen. IV.
. . . . . *Vertegenwoordiger der Medisch-Philosophische Faculteit*. Sen. V.

Commissie ter Redactie van den Almanak.

J. I. van Doorninck, *Pr.*
 A. P. M. van Oordt, *Abact.*
 C. H. Thiebout, Jr.
 P. J. Cosijn.
 . . . . . 1)

Commissie voor de Societeit:

PLACET HIC REQUIESCERE MUSIS.

W. H. Ikman van Burck, *Pr.*
 J. I. van Doorninck, *Vice-Pr.*
 J. F. Schuurbeque Boeijs, *Secr.*
 J. Tijl, *Fisc.*
 P. A. van der Laan, *Bibt.*

Commissie voor het scherm- en gymnastiek- gezelschap Olympia.

J. Ph. Th. du Quesne, *Pr.*
 J. Brill, *Secr.*
 K. J. Schorer, *Thes.*

Commissie voor het Concert van het Studenten-Corps.

J. A. Hofkes, *Pr.*
 P. Roetert Tak, *Vice-Pr.*
 D. G. van Teylingen, *Secr.*
 G. J. van Mansvelt, *2^e Secr.*
 D. de Feijfer, *Fisc.*

---

1) Het vijfde lid heeft zich aan de Redactie onttrokken.

**Commissie voor het Utrechtsch Studenten-
Concert, opgericht in 1823.**

W. F. A. A. E. Schuyt, *Pr.*

C. F. G. Bake, *Vice-Pr.*

R. Melvil van Lynden, *Secr.*

T. P. Mackay, *Thes.*

Commissie voor de Zwemschool.

H. Holm.

H. C. Dibbets.

L. J. Godefroy.

G. H. van Bolhuis.

J. Brill.

G. J. van Mansvelt.

LIJST DER GEZELSCHAPPEN.

ΠΑΝΤΑ ΝΟΗΤΑ.

Bestuur : J. van Loenen Martinet, *Pr.*

H. J. Menalda van Schouwenburg, *Vice-Pr.*

J. P. Verloren, *Secr.*

J. I. van Doorninck, *Thes.*

C. Bellaar Spruyt.

Theologie.

ΦΙΛΑΛΗΘΕΙΑ. Sectio I. *Secr.* G. J. Noomen, Jz.

„ „ II. *Secr.* D. G. Escher, Jr.

Hebreeuwsche Letteren en Theologie.

בראשית. *Secr.* D. G. Escher. Jr.

Regten.

COLLEGIUM THEMIS. *Secr.* S. J. du Tour van Bellinchave.

Oude Letteren.

ΦΙΛΟΜΑΘΕΙΑ. *Secr.* W. J. Karsten.

Letteren.

UTILE DULCI. *Secr.* C. E. Havelaar.

STYLUS DICENDI MAGISTER. *Secr.* D. Beets.

Natuur-Philosophie.

NATURA DUX NOBIS ET AUSPEX. *Secr.* C. H. Thiebout.

Uiterlijke Welsprekendheid.

NATURA ARTIS MAGISTRA. *Secr.* J. W. van Hoogstraten.

GESTUS 'AD VOCEM, VULTUS AD GESTUM ACCOMMODETUR.

Secr. J. van der Ven.

CHRYSOSTOMUS. *Secr.* J. Ph. Th. du Quesne.

ABM. DES AMORIE VAN DER HOEVEN. *Secr.* D. J. C. v. Heel.

DICENDO DICERE DISCUNT. *Secr.* A. Bouma, Gz.

TOLLENS. *Secr.* P. A. van der Laan, Jr.

E. A. BORGER. *Secr.* F. Hopster.

MULTATULI. *Secr.* J. W. van Hoogstraten.

Rechteergezelschap.

EXCELSIOR. *Secr.* R. Melvil van Lynden.

Toonkunst.

SIC ITUR AD ASTRA. *Secr.* L. H. Povel.

Omgang tusschen Land- en Stadgenooten.

DAVONTURIUM. *Secr.* J. I. van Doorninck.

TRANSISSALANIA. *Secr.* J. Coster.

FRISIA. *Buone-Schriewer* C. F. A. Knijff.

ULTRAJECTINA. *Secr.* H. G. Hemmingson.

ROTTERDAMUM. *Secr.* C. Stenberg.

Wandelgezelschappen.

- ARTEMIS. *Secr.* E. G. Wesselink.
 ARTEMIS 1851. *Secr.* A. Lycklama à Nijeholt.
 FRITHIOF. *Secr.* G. van Tienhoven, Jr.
 JURRIAAN. *Secr.* G. J. van Mansvelt.

Zondaggezelschappen.

- TRES FACIUNT COLLEGIUM *Secr.* A. Lycklama à Nijeholt.
 OCCIDIT QUI NON SERVAT. *Secr.* L. H. E. Croes.
 CONCORDIA. *Secr.* H. W. J. Venning.
 NOS DELECTANT VARIA. *Secr.* F. W. A. Pietermaat.
 מישל. *Secr.* D. G. Escher, Jr.

Bevordering van aangename omgang.

- AMICITIAE SACRUM. *Secr.* J. Röell.
 Διόνυσος. Nunc Pellite Curas!
 BAVIANA. *Secr.* J. Bieruma Oosting.

Schaakgezelschappen.

- DIDYMUS. *Secr.* J. P. Verloren.
 MURPHY. *Secr.* J. A. Binneweg.

Hoogere Rijkunst.

- HIPPOMANIA. W. H. de Beaufort.

Vischgezelschap.

- JONAS. J. Ph. Th. du Quesne.
-

LEESGEZELSCHAPPEN.

Nieuwe Letteren.1798. *Dir.* A. Loeff.*Vice-Dir.* N. Messchaert.NIL ADMIRARI. *Dir.* J. N. van Hall.**Theologie.**THEOLOGIAE SACRUM. *Dir.* C. van Thiel Ribbius.*Vice-Dir.* H. W. N. Pik.QUID VERUM ATQUE DECENS *Dir.* P. Knuttel.*Secr.* J. W. v. Hoogstraten.STUDIO VERITAS. *Dir.* G. J. Noomen, Jz

LIJST DER PROMOTIËN.

VAN 13 NOVEMBER 1861 TOT 28 OCTOBER 1862.

In de Genees- Heel- en Verloskunde,

1861.	13 Nov.	P. Templeman van der Hoeven, <i>Waarneming eener spondylarthrocace en ontwrichting van den eersten en tweeden Halswervel.</i>
„	10 Dec.	H. G. Maes, <i>Quaestiones Argumenti Obstetricii.</i>
„	12 „	J. H. A. Haffmans, <i>Quaestiones Ar- gumenti Chirurgici.</i>
„	18 „	P. A. H. Sweens, <i>Quaestiones Ar- gumenti Chirurgici.</i>
„	20 „	A. J. P. de Wilde, <i>Quaestiones Ar- gumenti Obstetricii.</i>
1862.	26 Febr.	A. H. A. van Roojen, <i>Quaestiones Argumenti Obstetricii.</i>

1862. 28 Febr.. H. G. Maes, *Quaestiones Argumenti Chirurgici.*
- „ 8 Maart. G. P. van Tienhoven, *Quaestiones Argumenti Obstetricii.*
- „ 19 „ R. T. Hart, *Over de alveleschtklier en hare verrichting.*
F. P. Kütke, *Over den invloed van den Nervus Vagus op de Hartsbeweging.*
- „ 13 April. A. H. Kuiper, *Quaestiones Argumenti Chirurgici.*
- „ 30 „ P. Templeman van der Hoeven, *Quaestiones Argumenti Obstetricii.*
- „ 10 Mei. F. R. Westhoff, *Quaestiones Argumenti Chirurgici.*
- „ 22 „ Andreas Doncan, *Quaestiones Argumenti Chirurgici.*
- „ 26 „ E. A. P. van den Bogaert, *Quaestiones Argumenti Chirurgici.*
- „ 5 Julij. A. W. A. Ellerbeek, *Over Prosopalgia Fothergillii.*
J. H. de Haas, *Geschiedkundig onderzoek omtrent de Hypermetropie en hare gevolgen.*
C. J. Snijders, *Eclampsia gravidarum met opvolgende ziekte-toestanden in het kraambed.*
- „ 27 Sept. J. V. de Haan, Jr., *Over den invloed van den leeftijd op de gezigtsscherpte.*

1862. 27 Sept. E. Lindeboom, *Over eigenwarmte in koorts.*
 „ 22 Oct. F. P. Kütke, *Quaestiones Argumenti Obstetricii.*

In de Godgeleerdheid.

1861. 7 Nov. S. P. Heringa, *Specimen historico-theologicum de Hermanno Wilsio Theologo Biblico.*
 1862. 26 Junij. A. W. Bronsveld, *Oorzaken der verbreiding van het Rationalisme in ons land sinds de laatste jaren der vorige eeuw.*

In de Rechtsgeleerdheid.

1861. 12 Nov. J. P. F. van der Mieden van Opmeer, *Theses Juridicae*
 „ 18 „ J. G. H. B. Ketjen, *Theses Juridicae.*
 „ 22 „ D. B. le Jolle, *De Wet van 9 Julij 1855 in verband met den titel van het Burgerlijk Wetboek over afwezigheid.*
 „ 9 Dec. W. F. M. Selle, *Over de Rechtsgeldigheid en beteekenis der Wet van 11 Germinal an XI handelende over de voornamen en naamsveranderingen.*
 „ 16 „ A. J. Immink, *Eenige opmerkingen over de misdaad van brandstichting.*

1861. 20 Dec. H. D. E. H. Collaes, *Theses Juridicae*.
J. E. Veltman, *Endossement van Wisselbrieven*
1862. 24 Febr. W. A. van Hock, *Theses Juridicae*.
„ 28 „ J. G. F. Roose Haverkamp, *Theses Juridicae*.
„ 7 Maart. G. Kolff, *Over de uitvoerders van uiterste willen*.
„ 8 „ W. M. Gunning, *Theses Juridicae*.
„ 24 „ P. A. Walland, „ „
„ 11 April. A. J. van Deinse, „ „
„ 21 Mei. G. Wicherlink, „ „
„ 13 Junij. A. J. M. A. Bol. „ „
„ 27 „ A. C. Lagerwey, *Het accoord van den gefailleerde met zijne schuldeischers*.
J. C. Verhoeff, *Iets over de beurzen van koophandel*.
„ 28 „ A. J. Abbema *Theses Juridicae*.
„ 30 Sept. P. M. Belaerts, „ „
„ 15 Oct. S. J. van Limburg Stirum, *Over erkenning en wettiging van natuurlijke kinderen*.
„ 17 „ A. D. van Riemsdijk, *Theses Juridicae*.
„ 28 „ S. M. A. du Mosch, *Over de Onderteekening der Notariële Acten door de comparanten*.
-

LIJST VAN VROEGER VERMELDE PROPONENTEN,
WELKE NADERHAND TOT PREDIKANTEN BEVORDERD ZIJN.

J. Moulijn, ...	Pred. te Gouderak.
H. A. van der Ven, Jr....	„ „ Lutten.
P. J. R. Laan, ...	„ „ Hoenderloo.
A. R. Blok, ...	„ „ Ravenstein.
G. J. Vos, Az., ...	„ „ Oostermeer, c. a.
T. H. Nahuys, ...	„ „ Bieselinghe.
P. J. Gouda Quint, Theol. Doct.	„ „ Hoedekenskerke.
A. Klinkenberg, ...	„ „ Donkerbroek, c. a.
W. R. Kalshoven, ...	„ „ St. Jansga, c. a.
L. van Maanen, ...	„ „ Blitterswijk.
W. de Visser, ...	„ „ Meeuwen, c. a.
H. van Woudenberg Hamstra,	„ „ Molenaarsgraaf.
H. Knottnerus, ...	„ „ Loppersum.
A. H. de Hartog, Litt. Doct.	„ „ Ressen.
W. F. C. J. van Heel, . . .	„ „ Roermond.

G. Oldeman, ...	Pred. te Hall
K. Heringa, Jr., ...	„ „ Kage.
F. J. J. Prins, ...	„ in Nederlands Oost-Indië.
Th. P. Bergsma, ...	vast Hulppred. te Wageningen.
Ant. Scholten, ...	„ „ „ Ooster- en Westerblokker.
N. Caro, ...	„ „ „ Oudewater voor Goverwelle.

(Zie de overige beroepen op de volgende lijst.)

**LIJST DER STUDENTEN,
WELKE, IN DEN LOOP VAN 1862, BEVORDERD ZIJN TOT
PROPONENTEN, OF OOK TOT PREDIKANTEN.**

W. Callenbach, ...	Pred. te Uitwijk, c. a.
H. W. Creutzberg, ...	„ „ Blaauwkapel.
A. Keers.	„ „ Zaamslag.
P. Deetman, ...	„ „ IJsselmuiden.
A. W. Bronsveld, Theol. Doct.	„ „ Ophemert, c. a.
Fr. Chr. Magendans.	„ „ Eemnes Buiten.
F. J. P. Moquette *), ...	„ „ Jutphaas.
I. J. Ippius Fockens, ...	„ „ Heemse.
J. D. Looijen, ...	„ „ Kockengen, cl. van Utrecht.
P. Romijn, ...	„ „ Schipluiden.
Christ. de Wilde, Cz.	
J. A. van Ketel.	
G. J. B. Gelderman.	

---

*) Reeds den 11. December 1861, Proponent bij de Waalsche Commissie.

J. van Loon.
 J. Gann Dun.
 W. Oudegeest.
 A. Is. Steytler.
 H. Vredenrijk Hogerzeil.
 A. H. Duval Slothouwer.
 H. de Boer.
 C. de Holl.
 C. M. K. Fraser.
 C. F. Gronemeijer.
 R. Brink, Gz.
 V. J. Koningsberger.
 E. J. van Wisselingh, JPz.
 A. J. Kloos.
 H. Was.
 W. Mulder.

*Naar Hongarië en Duitschland zijn vertrokken, om aldaar
 tot het Predikambt bevorderd te worden.*

G. Victor Koraès, naar Hongarië.	
W. Purpus,	} naar Duitschland.
F. Schaefer,	
Theod. Schneider,	
H. Hoffmann,	

GETAL DER STUDENTEN TE UTRECHT

OP 1 NOVEMBER 1862.

In de Geneeskunde	54
„ „ Wis- en Natuurkunde	14
„ „ Godgeleerdheid	167
„ „ Regten	172
„ „ Letteren	16
	—423

Hier ingeschreven, doch elders studerende:

In de Geneeskunde	3
„ „ Wis- en Natuurkunde	1
„ „ Godgeleerdheid	6
„ „ Regten	19
	—29

Te zamen . . . 452

VERSLAG

VAN

DEN TOESTAND EN DE LOTGEVALLEN

DER

Atrechtsche Hoogeschool,

VAN 1 DEC. 1861 TOT 1 DEC. 1862.

- 、 Bij een hartelijken groet aan alle lezers in het nieuwe jaar, voegen wij ditmaal een woord tot u, medestudenten aan Utrecht's Hoogeschool! om u geluk te wenschen, dat wij elkander nog weder kunnen begroeten als voedssterlingen dier Alma Mater, welke een (gelukkig!) valscherucht voorspelde, dat ons ontnomen zoude worden. Immers, al moesten wij op de vraag: of de opheffing onzer Academie nuttig zoude zijn? bevestigend antwoorden, dan zoude toch niemand, vertrouwen we, het ons ten kwade duiden, indien we niet dan met smarte konden scheiden van eene Academie, aan welke wij zooveel goeds mogten genieten, die ons daardoor dierbaar geworden is. Wij hebben dus reden om ons te verheugen, dat de bezorgdheid, welke sommiger gemoederen vooral na den *dies natalis* (26 Maart) had bevangen, ongegrond blijkt te zijn geweest.

Zoo hebben wij dan weder te zamen een twaalfstal maanden beleefd, en wij gaan aan het einde van dien jaarkring elkander wederom herinneren, wat er gedurende dien tijd aan onze Academie is voorgevallen.

Indien wij een aanvang maken met hetgene op alle vaderlandsche Hoogeschoolen betrekking heeft, zoo moeten wij in de eerste plaats gewagen van het Ontwerp van Wet, regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker, hulpapotheker, en vroedvrouw, ingediend bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal. De academische Senaten van Utrecht en Groningen hebben adressen aan de Kamer gezonden, om te betoogen, dat eene wet als de voorgestelde onvermijdelijk den ondergang der Medische faculteit aan de Hoogeschoolen moet ten gevolge hebben.

Wij meenen sommige lezers geen ondienst te doen, door (als Bijl. A) eerstgenoemd adres mede te deelen.

Voorts had in de Wet op het Hooger Onderwijs eene verandering plaats, welke wij niet onopgemerkt mogen voorbijgaan. Wij bedoelen de dispositie van den Minister van Binn. Zaken, (dd. 25 sept. 1862 n°. 174 5e afd.) waarbij de Resolutie van den Minister van publiek onderwijs, de nationale nijverheid en de colonien van 9 Junij 1818 is ingetrokken. Het gevolg van dezen maatregel is, dat de voor een examen vereischte papieren in elk geval na afloop van het examen aan den geëxamineerde behooren terug gegeven te worden, ten einde hem in staat te stellen hetzelfde, waar

en wanneer hij zulks verkiest, over te doen. We zullen niet behoeven te betoogen, welke groote gevolgen hieruit kunnen voortspruiten.

Wat ten slotte de nieuwe wet op het Middelbaar Onderwijs aangaat, welke zonder twijfel haren invloed op het hooger onderwijs zal doen gevoelen, hierover valt nog niets te zeggen, daar de behandeling dezer wet, hoewel dit jaar reeds ter tafel gebragt, tot later is uitgesteld.

We moeten thans in de tweede plaats spreken over de gebeurtenissen, welke in het bijzonder aan *onze* Academie hebben plaats gehad.

Daaronder behoort vooreerst de Rectoraatsverandering, welke weder op den *dies* voorviel door het aftreden van Prof. ROVERS, die bij die gelegenheid eene redevoering hield: *de aetata nostra optimatibus praecipue et civitatum rectoribus sapientiae magistra*, en het Rectoraat overdroeg aan zijn opvolger Prof. LONCQ. Deze plegtigheid werd bovendien opgeluisterd door het uitreiken van medailles aan de bekroonde schrijvers der door onze Academie uitgeschreven prijsvragen, namelijk aan de Heeren:

J. W. SCHUIT, phil. nat. stud. te Leyden, een gouden medaille.

J. F. MOUTON, phil. nat. Cand. te Leyden, een gouden medaille bij loting met

H. C. DIBBITS, phil. nat. Cand. te Utrecht, aan wien een loffelijk getuigschrift werd uitgereikt. [Zoude het niet wenschelijk zijn, dat in dergelijke gevallen *ieder* loon naar werk kreeg?] en

J. J. CORNELISSEN, litt. hum. Cand. te Leyden, een zilveren medaille.

De prijsvragen zijn onder Bijl. B. opgegeven.

We gaan nu over tot het bespreken van het academisch onderwijs, om na te gaan op welke wijze wij in staat gesteld werden om het te genieten. Vooraf moeten wij echter nog gewag maken van de publicatie, door den nieuwen Rector Magnificus uitgevaardigd, waarbij den studenten herinnerd werd, zorg te dragen voor het laten recenseren hunner bullen, wilden zij niet ondervinden, dat een aan de Academie doorgebracht jaar, als ongeldig zoude worden beschouwd bij het berekenen van den tijd, gedurende welken men in de een of andere faculteit gestudeerd had.

Indien we thans *series*-gewijze de faculteiten nagaan, moeten we beginnen met te verklaren, dat de Medische faculteit ook dit jaar weder haar ouden roem bleef handhaven.

De colleges van Prof. DONDERS waren als voorheen bevattelijk, opwekkend, geniaal. Aangenaam is het ons te kunnen melden, dat de *Physiologie* voortaan weder uitsluitend door ZHG. zal gedoceerd worden.

Ook den Hoogl. LONCQ en GOUDOEVER zij dank toegebragt voor hetgeen zij weder voor hunne leerlingen waren — Hoe gaarne zouden wij ook aan Prof SCHROEDER VAN DER KOLK onzen dank betuigen, voor hetgeen hij als getrouw vriend en leeraar, als bereidwillige en goedhartige leidsman, voor allen die hem kenden, geweest is. Helaas! een langdurig lijden ontnam aan deze faculteit een ijverig medelid, aan onze Hoogeschool een waarachtig sieraad, aan ons vaderland een zijner grootste mannen. aan de geheele wetenschap een bekwaam en verdienstelijk voorstander. Een leven als dat van SCHROEDER VAN DER KOLK te beschrijven, en een waardige hulde aan 's mans bekwaamheden te brengen, daartoe hadden wij eene andere pen dan de onze noodig. Gaarne hadden wij den belangstellenden lezer eene levensbeschrijving verschaft, door een der collegas des overledenen geschreven; hierin echter werden wij teleurgesteld. Doch niet te vergeefs deden wij een beroep op de welwillendheid van Dr. VAN DER LITH, geneesheer aan het krankzinnigen-gesticht alhier, die bereidvaardig op zich genomen heeft, om onzen almanak met zulk eene bijdrage te vereeren, welke wij (onder Bijl.D) hierachter laten volgen.

De plaats door den dood van Prof. VAN DER KOLK opengevallen, viel niet gemakkelijk weder aan te vullen. Dan, indien we thans reeds een oordeel kunnen en mogen vellen, meenen wij allezins gunstige verwachtingen te mogen koesteren van zijn opvolger Dr. W. KOSTER,

die op 26 Sept. zijne intreêrede hield: *over den aard van het onderwijs in de algemeene ziektekunde.*

Voordat wij van de medische faculteit afstappen, moeten we nog melding maken van een tweede verlies, dat zij geleden heeft door den dood van den Emeritus Hoogleraar SUERMAN, een man op wien eenmaal onze Hoogeschool trotsch mogt zijn, wiens verdiensten en hulpvaardigheid door een ieder, die hem kende, gewaardeerd werd, en die nog in het laatst van zijn leven bleef helpen waar hij zijne lijdende natuurgenooten met zijne langdurige ervaring en groote bekwaamheid dienen kon.

We betuigen Prof. LONCQ onzen opregten dank voor de biographie des overledene, welke ons bereidwillig door ZHG. verstrekt werd, en hierachter (onder Bijl. C) te vinden is.

Ook over de aan onze Hoogeschool zoo gunstig bekende Philosophische faculteit kunnen wij een gunstig verslag uitbrengen. Prof. VAN REES deelde ons weder de belangrijke resultaten zijner studiën mede, en gaarne betuigen zijne leerlingen hunne hulde en erkentelijkheid voor hetgeen ZHG. dit jaar weder voor hunne ontwikkeling gedaan heeft. In het bijzonder brengen wij hem onzen dank toe voor het college over *Analytische Mechanica*, hetwelk wij, van ons standpunt oordeelende,

volmondig moeten verklaren niets te wenschen over te laten. Verontrustend klonk ons dus de mare in de ooren, dat ZHG. voornemens was binnen kort het professoraat vaarwel te zeggen. Moge dit gerucht in het belang onzer Academie nog langen tijd even ongegrond blijken als het tot nu toe geweest is.

De colleges van Prof. MULDER worden nog steeds geroemd, en door alle weldenkenden naar waarde geschat. Bovendien heeft ZHG. nog aanspraak op onze erkentelijkheid voor het college over *Physiologische Chemie*, het vorig jaar door hem opengesteld.

Prof. MIQUEL maakte zich niet alleen door zijne voortreffelijke colleges, maar ook door vele verbeteringen, welke de Hortus weder onderging, zeer verdienstelijk. Ook ten zijnen opzichte hadden we reden om bevreesd te zijn, dat een der verdienstelijkste Professoren onze Academie zouden verlaten. Niet ten onregte betuigde men dus zijne vreugde bij het vernemen dat ZHG. Utrecht niet met Leyden verwisselen, maar de hem daar aangeboden betrekking met het Professoraat aan onze Academie verbinden zoude.

Prof. HARTING bleef zijne weldadige zorgen wijden aan het Dispuut-gezelschap *Natura Dux Nobis et Auspex*; doch het bevreesdde ons geen der pas aangekomen jongelingen tot dit nuttig gezelschap te zien toetreden.

Prof. BUYS BALLOT hervatte in den afgelopen cursus tot groot genoegen zijner leerlingen, het college over *Meteorologie*. Ook werden de colleges voor het

klein mathesis-examen weder door ZHG. gegeven, waarvan het gevolg was, dat alles weder behoorlijk zijn ouden gang ging. Hoe het dit jaar gaan zal, weten we niet. Wel is waar heeft Prof. HOEK, aan wien dit college thans weder opgedragen is, (indien we deze uitdrukking bezigen mogen) aan zijne leerlingen een paar zwemblazen toegezegd om door den poel van *zijn* mathesis te zwemmen, maar toch blijft de vrees bestaan, dat dit gedeelte van ons academisch onderwijs aan eene anderjaarsche koorts zal gaan lijden

Wat overigens de colleges van Prof. HOEK betreft, zoo smart het ons te moeten melden dat over zijne wijze van doceren dikwijls geklaagd wordt. Duidelijkheid in voordragt, welke als een eerst bewijs kan strekken, dat een docent zijne taak meester is, eene echt wetenschappelijke, ruime beschouwing van het onderwerp in behandeling, — ziedaar! hetgeen we dikwijls al te veel missen op genoemde colleges, hetwelk op de wijze van examineren ook eenen grooten invloed uitoefent.

Doch stappen wij van deze faculteit af om over te gaan tot de Theologische.

Aangaande de colleges dan van Prof. DOEDES, (aan wiens heilzame leiding het dispuut-gezelschap *πικαληθεια* voortdurend zijn bloeienden toestand te danken heeft,) mogen we niet nalaten ZHG. in bedenking te geven, of het heirleger van Chineesche en andere uitheemsche

namen, waarop de hoorders vooral op het college over *Natuurlijke Godgeleerdheid* onthaald worden, wel veel tot hun heil zoude bijdragen.

Prof. TER HAAR stelde dit jaar zijne leerlingen weder in de gelegenheid tot het bijwonen van een college over *Oratorie*, waarvoor zij hem dankbaar zijn.

Ook in deze faculteit leed onze Hoogeschool een verlies door het overlijden van Prof VINKE. Nog kort te voren mogt ZHG. het voorregt genieten van de 25^{en} jaardag van zijn professoraat te vieren, bij welke gelegenheid ZHG. door eene commissie uit zijne leerlingen gecompimenteerd, en namens dezen een geschenk tot aandenken en bewijs van achting aangeboden werd. In plaats van hier uit te wijden over 's mans leven en werken, verwijzen wij den belangstellenden lezer liever naar de biographie, ons heuschelijk verstrekt door prof. TER HAAR (Bijl. E). Tot opvolger van den Hoogl. VINKE werd in October 11. Dr. J. J. VAN OOSTERZEE, predikant te Rotterdam, benoemd. Wij deelen het verlangen, onlangs door anderen geuit, dat deze bij het aanvaarden zijner nieuwe betrekking, moge beginnen met een nadere toelichting van zijn tegenwoordig standpunt.

De Juridische faculteit kenmerkte zich, even als vroeger, over het algemeen door degelijke colleges.

Prof. DE GEER voldeed weder tot genoegen zijner hoorders, door een responsie-college over de *Instituten*, in een sedert de afschaffing der tentamina gevoelde behoefte. De verklaring der *Instituten* werd dit jaar tot ver in het IVe boek door ZHG. voortgezet, hetgeen nog niet eer geschied was. Moge het elders ook al aan duidelijkheid en gemakkelijke voordragt ontbreken, op de colleges over het Romeinsch regt kan dit niet in het minst aangemerkt worden: integendeel! indien wij eene aanmerking mogen maken, zoude het deze zijn: dat de *Pandecten* somtijds overduidelijk waren.

Prof. FRUIN gaf door zijn *Practicum* den juristen weder de gelegenheid om de gehoorde lessen in toepassing te brengen en zich zoo doende te bekwamen voor de balie, door eene heilzame vereeniging van theorie en praktijk.

Prof. VREEDE bleef op den ingeslagen weg voortgaan en gaf, behalve de gewone, een buitengewoon college over *Administratief Regt*.

Het doet ons genoegen te kunnen melden, dat de verhouding tusschen de quantiteit der hoorders en de kwaliteit der colleges van Prof. v. REES reeds aanmerkelijk verbeterd is. Het buitengewoon college over *het Nederlandsch belastingstelsel*, onlangs door ZHG. geopend, is ons een nieuw bewijs voor 's mans ijver en welwillendheid, welke wij op hoogen prijs stellen.

Wanneer wij ten slotte over de Litterarische faculteit spreken, dan kunnen we niet onopgemerkt laten, hoe zeer de meeningen der jongelui over de verschillende Hoogleeraren uiteenloopen. Waar wij sommigen zien deelen in de achting en liefde voor hun persoon, daar treffen wij ten opzichte van anderen eene groote antipathie aan.

De redenen hiervoor aangaande Prof. MILLIES mogen wij, als genoegzaam bekend, verzwijgen.

Doch wat Prof. ROVERS betreft zoo dienen wij in meer bijzonderheden te treden, ten einde, overeenkomstig onze meening, de oorzaken op te geven, en na te gaan in hoeverre het ongunstig oordeel, dat velen bezielt, billijk is. Gestrengheid bij het afnemen van tentamen en examen, gepaard met eene zeer beperkte mate van vriendelijkheid jegens sommigen, kunnen niet de eenige aanleiding zijn. Hierbij komt echter een voorzeker ongegronde twijfel aan 's mans goede trouw. Is onze meening juist, dan is dus het oordeel der groote menigte meer natuurlijk dan regtvaardig.

Het buitengewoon college over *Historiographie*, in den vorigen cursus gegeven, was ons op nieuw een aange-naam bewijs voor zijne welwillendheid.

Wij vertrouwen dat ZHG. het ons niet ten kwade zal duiden, indien wij ons een paar opmerkingen over zijne colleges veroorloven. Zij zijn deze: de verklaring der *Nieuwe Geschiedenis* zoude voor velen in waarde rijzen, indien de beschouwing van oorzaken en gevolgen

eene grootere plaats daarin besloeg; en voorts klaagt men dat de eischen voor een propaedeutisch examen, voor zoo verre het de antiquiteiten betreft, door eene te ruime ingrijping in het Romeinsch regt, tamelijk hoog zijn.

Bij de bekende humaniteit van Prof. KARSTEN kunnen wij tot ons leedwezen niet altijd op het belangrijke van 's HG. colleges roemen. Het deed ons intusschen genoeg te vernemen, dat de verklaring van HOMERUS door ZHG. in onze moedertaal zal gegeven worden. Hetzelfde had plaats met het college over de *Geschiedenis der oude Philosophie*, voor studenten in de philosophische en litterarische faculteiten belangeloos door ZHG. opgesteld. Deze lessen zijn in den nienwen cursus aan den Hoogl. OPZOOMER opgedragen. Sedert korten tijd heeft deze zijne leerlingen in de gelegenheid gesteld, om persoonlijk kennis met ZHG. te maken en hierdoor veler wensch vervuld.

Te vergeefs deden de theologanten dit jaar weder eene poging om Prof. MILLIES te bewegen, de *Oude Exegese* voortaan niet meer in de tale Latii te behandelen. De redenen voor deze afwijzende beschikking waren :

a. wijl ZHG. van meening is, dat de andere Hoogleeraren van eene dergelijke dwaasheid (!?) zullen terugkomen.

b. wijl 's HG. geweten anders bezwaard zou worden.

c. wyl het Latijn door ZHG. gebruikt wordt om den stroom der barbaarschheid te keer te gaan.

En zoo was het dan wederom: de Moriaan geschuurd!

Van weêrszijden blijven wij gebeden naar beter gewesten opzenden, opdat de verhouding tusschen Prof. MILLIES en zijne leerlingen steeds beter moge worden.

De Hoogl. ROVERS en KARSTEN hebben aanspraak op de dankbaarheid der leden van *φιλομαθεια* wegens de leiding en ondersteuning voortdurend aan dit dispuutgezelschap verstrekt.

De oude klagt aangaande de litter. faculteit, dat men zoo dikwijls te vergeefs tentamen of examen tracht te verkrijgen, en hoe ongaarne ook, dikwijls moet uitstellen tot het haar gelegen schijnt te komen, werd nog niet uit den weg geruimd.

Nadat wij alzoo in korte trekken onze meening geuit hebben over het wetenschappelijk gedeelte van ons studentenleven, moeten wij ten slotte nog een blik slaan op de lotgevallen en den toestand van het Studenten-Corps. Daar het aantal van hen, die zich als Utrechtsche academieburgers lieten inschrijven kleiner was dan in andere jaren, zoo was de aanwinst ook hier niet groot, hetgeen natuurlijk tevens eenen nadeeligen invloed uit-

oefende op het ledental der instellingen van het Corps.

Over den geest, die het bezielde, werd te regt zeer geklaagd door den Rector, toen hij op 22 Mei het jaarlijksch verslag mededeelde: immers de belangrijkste corpsvergaderingen werden zeer schaarsch bezocht. Deze laauwheid en onverschilligheid bleek vooral, toen er eenige dringend noodzakelijke veranderingen door den Senaat werden voorgesteld in de bepalingen betreffende het noviciaat. Op drie achtereenvolgende vergaderingen voor de zomervacantie was het vereischte aantal leden niet aanwezig tot het maken eener wetsverandering.

Intusschen was de zomervacantie aangebroken, welke weder ruimschoots de gelegenheid aanbood om van alle inspanningen uit te rusten. En toen September in het land kwam ontstond er

door Minerva's zonen,
 In Utrecht's vest weêr vreugd en bloei.
 Zij gaan hun kasten weêr bewonen,
 Ontslagen van der oudren boei.
 Men gaat zich op de kroeg vertoonen,
 En brengt, bezield met nieuwen moed,
 Zijn vrienden weêr den welkomsgroet
 In 't paradijs der Muzenzonen.

Nieuw leven en meer publieke geest was in het Corps ontstaan en de wetsveranderingen werden aange-

nomen, welke een vrij wat gestrenger noviciaat deden geboren worden, dan in de laatste jaren in toepassing was gebragt.

De uitwerkselen van dien maatregel laten zich nog moeilijk opgeven: dat eenigen zich lieten afschrikken en hun ontslag namen uit het begonnen noviciaat, mag niet als een bewijs tegen het nut der nieuwe methode worden aangevoerd, te meer, daar de meeste dezer afvalligen later teruggekeerd zijn.

Menigeen verliet dit jaar onze studenten-maatschappij om de groote maatschappij in te treden; doch waar wij van verliezen spreken, daar rust bovendien de treurige verplichting op ons om gewag te maken van drie offers, welke de dood in de maand Mei van ons vorderde.

De eerste was E. H. B. VAN SIJLL theol. stud. Hoevel hij nog geen twee jaren in ons midden had vertoefd, was die tijd voldoende geweest om hem bij velen als een werkzaam en kundig jongeling bekend te doen zijn. Zijn verscheiden zal lang betreurd worden door allen, met wie hij vriendschapsbanden had aangeknoopt.

Ongeveer ter zelfder tijd kwam ons het gerucht ter ooren, dat twee andere studenten aan onze Hoogeschool overleden waren; daar zij echter geen leden waren van het Studenten-Corps, zijn wij te weinig in de gelegenheid geweest hen te leeren kennen.

Gelukkig hadden we geene verliezen te betreuren ten gevolge van den onstuimigen togt naar Darthuizen, waar-

aan op den *dies* van den Senaat (22 Mei) door velen werd deelgenomen; en evenmin van den duel-geest, welke in het afgelopen jaar sterker dan te voren scheen te heerschen. Doch we moeten nog spreken van eenige belangrijke gebeurtenissen welke tot de geschiedenis van het Studenten-Corps behooren.

Voor de zomervacantie legde de Heer DE KONING KNIJFF het Rectoraat neder; de ijver waarmede hij sedert geruimen tijd de belangen van het Studenten-Corps behartigde, gaven hem steeds aanspraak op den dank zijner mede-studenten. en we meenen reden te hebben om te zeggen, dat hij een waardigen opvolger in den Heer WITTEWAAL VAN STOETWEGEN gekregen heeft.

Verder kunnen we niet onopgemerkt laten voorbijgaan, dat in de maand Maart een voorstel in eene Corpsvergadering gedaan werd, om het lidmaatschap der Societeit P. H. R. M. met dat van het Studenten-Corps te vereenigen, hetwelk echter weinig bijval vond en met groote meerderheid van stemmen verworpen werd.

Behalve de gebruikelijke Serenade op 26 Maart, werd er door sommige studenten eene gegeven aan ADELIN PATTI, toen deze begaafde zangeres Utrecht kwam bezoeken en ons in de gelegenheid stelde haar goddelijk spel te bewonderen. Een eerewacht van studenten deed haar 's anderen daags uitgeleide.

Voorts werd door serenades hulde toegebracht aan het Opera-gezelschap en aan de verdienstelijke actrice van den Holl. Schouwburg, Mevr. KLEINE, welke

reeds zoo lange jaren hare talenten deed hooren.

Ons blijft nog over met een enkel woord te besluiten over de instellingen van het Corps, waaronder de societeit *Placet hic requiescere musis* de voornaamste plaats bekleedt. Ook hier kunnen we niet ontkennen, dat zich gebrek aan levendigheid en leven te dikwijls deed gevoelen. Wel herinneren wij ons avonden, waarop velen aldaar bijeen waren, bij gelegenheden als het billard-concours en dergelijke, doch dit waren uitzonderingen.

Moge het aanzienlijk aantal examina, voor de vacantie afgelegd, destijds eenigermate de reden hiervan geweest zijn, dat het niet de eenige was blijkt genoegzaam uit de bedroevende omstandigheid, dat ook tegenwoordig, vooral des avonds, zich hetzelfde verschijnsel blijft vertoonen.

Het Concert van het Utrechtsch Studenten-Corps gaf behalve de heeren-concerten, welke eene aanmerkelijke verbetering ondergingen, ook dit jaar weder een dames-concert, waarop VIEUXTEMPS en MARCHESI hunne uitstekende gaven ten toon spreidden. Eene vereeniging met het *Utrechtsch Studenten-Concert* schijnt nog niet denkbaar te zijn.

Olympia bleef nagenoeg op denzelfden voet voortgaan met den muzenzonen gelegenheid tot heilzame lichaams-oefeningen te verschaffen.

Παντα Νηπτα mogt zich in een groote aanwinst van leden verheugen, hetwelk zijne heilzame gevolgen reeds doet gevoelen. Vermeerdering van hoorders toch, doet

den lust tot lezen vergrooten, en wij gelooven met reden te kunnen beweren, dat Παντα in den ingetreden cursus eene belangrijke schrede voorwaarts doet

---

Hiermede, waarde lezers! is onze taak ten einde en wij roepen u een „Vaartwel!” toe, er bij voegende: Laat ons streven zijn en blijven Verbetering! Vooruitgang!

Bijlage A.

Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

UTRECHT, 2 Julij 1862.

De Senaat der Utrechtsche Hoogeschool heeft met belangstelling kennis genomen van het „Ontwerp van wet, regelende de voorwaarden tot verkrijging der bevoegdheid van geneeskundige, apotheker, hulpapotheker en vroedvrouw.”

Dat ontwerp moest reeds daarom zijne deelneming wekken, omdat het bepalingen bevat, waardoor een nieuwe weg wordt geopend, om het regt van uitoefening der geneeskunst in haar geheelen omvang en door het geheele land deelachtig te worden, een regt tot hiertoe alleen aan de hoogeschoolen verkrijgbaar.

Maar er is een nog dringender reden. Dit ontwerp wijst in de toekomst; het wil niet slechts regelen, het voorspelt ook. Het lot, hier der natuur- en geneeskundige faculteit beschoren, wacht spoedig de andere faculteiten. De geest, die een toekomstige wet op het hooger onderwijs zal bezielen, wanneer zij niet in strijd zal zijn met dit ontwerp, moet zich aan ieders oog openbaren.

Wel schijnt, als men den aanvang der memorie van toelichting leest, het ontwerp zeer onschuldig. Het wil „het natuur- en geneeskundig hooger onderwijs met betrekking tot de opleiding van medici,” het wil „de

bevoegdheid der gepromoveerden en de wijze, waarop die volgens de tegenwoordige verordeningen wordt erlangd," althans „voor het oogenblik" ongedeerd laten. Het wil slechts over „niet gepromoveerden" handelen, en „de noodige waarborgen" geven, „dat de gezondheidsdienst aan dezen wèl zij toevertrouwd."

Zoo onschuldig echter is het ontwerp inderdaad niet. Het is waar, het handelt slechts over niet gepromoveerden, maar het doet dit, om hun de regten der wel gepromoveerden toe te kennen. Wel verre dus van het medische onderwijs aan de hoogeschoolen ongedeerd te laten, treft het dat onderwijs tot in het hart, door te bepalen, dat zij, die het niet genoten, volmaakt gelijk staan met hen, die het wel genoten.

Gaat men eens dien weg op, men zal er op moeten voortgaan. Dat is de voorspelling, die het ontwerp bevat. Wat thans voor de medische praktijk wordt voorgesteld, dat zal, wil men niet zijn eigen beginse-len vertreden, spoedig worden voorgesteld voor de juridische, theologische en litterarische praktijk. Overal volmaakte gelijkstelling van hen, die nooit een hoogeschool bezochten, met hen, die er hun geheele wetenschappelijke opleiding hebben voltooid.

Wat de medische faculteit betreft, lokt het ontwerp zelf tot het niet bezoeken der hoogeschoolen uit. Het kent in art. 3—7 het regt, om de geneeskunst in haar geheelen omvang en door het geheele rijk uit te oefenen, aan hen toe, die voor een rijks-commissie een voldoende natuur- en geneeskundig examen hebben afgelegd. De vakken, waarover die twee examina moeten loopen, zijn met een juiste opvatting der behoeften aangewezen. De voorbereiding daarentegen, die gevorderd wordt, is uiterst gering. Zij bepaalt zich tot keunis van de moedertaal, het Fransch of Duitsch, en het Latijn. Van alles wat een deel der opvoeding pleegt te zijn bij knapen uit den fatsoenlijken stand, om niet eens van hen te spreken, die een op wetenschap gebouwde prak-

tijk zullen uitoefenen, wordt niets geëischt. Zelfs van de wiskunde wordt niet gerept.

Doch hoe dit ook zij, zoodra die bepalingen in werking treden, zal de medische faculteit het getal harer leerlingen noodwendig zien verminderen, [waarschijnlijk zelfs in zeer groote mate. De ouders van hen, die zich voor de geneeskunst willen vormen, zullen den goedkoopsten weg in den regel ver boven den kostbaren verkiezen. In plaats van hun zoon naar de hoogeschool te zenden, zullen zij met het onderwijs aan een klinische school genoegen nemen, of door bijzonder onder- rigt in het onmisbare doen voorzien. Het aantal van handboeken en van hen, die voor de examina afzigten zal in dezelfde mate toenemen, waarin de zin voor ware studie, die zelfs buiten het terrein van een eigen vak den voet durft zetten, zal afnemen.

Immers wie, die niet blind is voor de ondervinding, kan het betwisten, dat men voor een examen kan worden afgerigt? Die een weinig aanleg en vlugheid bezit, kan in vrij korten tijd zich zoo veel eigen maken, als volstrekt noodig is om het examen te bestaan. Van ware vorming, van wetenschappelijke ontwikkeling, van beschaving kan daarbij geen sprake zijn. Veeleer wordt het spoedig aangeleerde even spoedig weder vergeten, en wordt de geest afgestompt, die een tijd lang over- prikkeld was.

Dat is van dit ontwerp de groote fout, dat het alles van een examen wacht. Geen verwachting zoo ijdel als deze. Om niet eens van menschelijke zwakheid te gewagen, waaraan ook een examiner zich niet kan onttrekken, wien is het onbekend, dat alle examina zich rigten, niet naar de hooge eischen der wetenschap, maar naar de behoefte der maatschappij aan mannen, die haar kunnen dienen, en vooral naar de gemiddelde kennis van hen, die zich beschikbaar stellen?

Niet van de examina komt voor den Staat het heil, maar van de studie. De gelegenheid te geven voor

grondige en veelzijdige beoefening der wetenschap, en hen, die eens als ontwikkelde mannen in de maatschappij willen werken, te dwingen om van die gelegenheid gebruik te maken; inrigtingen in het leven te roepen en met onbekrompen mildheid voortdurend te verbeteren, waaraan niets ontbreekt, wat door de bereikte hoogte der wetenschap wordt gevorderd, en dan te verplichten tot het bezoek dier inrigtingen; dat is de groote zaak waarop alles aankomt. Het examen is niets anders dan een prikkel voor de studerende jongelingen, om zich dat bezoek werkelijk ten nutte te maken, en een leiddraad voor het inrigten hunner studiën.

Dit alles is door het ontwerp geheel uit het oog verloren. Het gaat van een ander, verkeerd, beginsel uit. Het wil alle examina losmaken van de hoogeschool, het wil niet langer door een gedwongen bijwoning van lessen tot een verblijf aan de hoogeschool verplichten, het wil niets anders dan een examen in een aantal vakken, waarin ook buiten die hoogeschool zeer goed zoo veel kennis te verwerven is, als vereischt wordt om door een examen te komen.

Zelfs ademt het ontwerp een geest, die vijandig tegenover de hoogeschool staat. Die aan haar het regt heeft verkregen om te promoveren, en dus al hare examina heeft afgelegd in natuur- en geneeskunde, die wordt, met vrij wat aarzeling, „totdat de wet op het hooger onderwijs anders zal hebben beschikt,” van het geneeskundig examen voor een gedeelte vrijgesteld. De plattlandsheelmeester daarentegen, die nimmer een hoogeschool bezocht en aan geen hoogere vorming en opvoeding deel heeft gekregen, en die eenvoudig door een provinciale commissie is geëxamineerd, wat de geneeskunde betreft, „in de behandeling der meest voorkomende inwendige ziekten, de hulp in haastige en gevaarlijke toevallen, en de eerste beginselen ten minste der artsennijmengkunde” (art. 7 der wet van 12 Maart 1818, Staatsbl. n°. 16), die plattlandsheelmeester is van alle

examina volkomen vrij, en staat met den medicinae doctor in alles gelijk!

Dien geest zou men ook nog in een ander verschijnsel kunnen vinden, dat in de memorie van toelichting den Senaat heeft getroffen. Die memorie spreekt met welgevallen van „het bestaan van klinische scholen in ons land, die reeds grootendeels in het noodige onderwijs voorzien. of althans met eenige uitbreiding dit zullen kunnen doen”, en verklaart, dat de regering op medewerking van staatswege rekent, om die scholen „in de eischen van het onderwijs te doen voorzien.”

De strekking dezer woorden is zeer duidelijk. Men wenscht te Amsterdam en te Rotterdam twee bijzondere medische inrigtingen, scholen van volledig natuur- en geneeskundig onderwijs, van alles wat de toekomstige genees-, heel- en vroedmeester behoeft, te vestigen, twee nieuwe physische en medische faculteiten naast die aan de hoogeschoolen, maar buiten alle verband met de overige faculteiten, losgerukt van de veelzijdigheid en den rijkdom van het universiteitsleven.

Dat verlangen acht de Senaat zeer verderfelijk. Hij stelt de klinische scholen in die twee steden op hoogen prijs, en zal niets liever zien, dan dat „de uitgebreide hulpmiddelen tot praktische opleiding daar voorhanden ten bate van het algemeen dienstbaar worden.” Hij zou wenschen, dat allen, die hun medische studie aan de hoogeschool geheel of ten deele hebben volbragt, verplicht werden om één of twee jaren aan eene der beide scholen hun praktische vorming te volmaken. Maar hij rekent het dan ook volstrekt noodig, dat die scholen praktische, klinische scholen blijven, wat ze zoo uitnemend kunnen zijn, en niet worden opgeschroefd tot natuur- en geneeskundige faculteiten naast die der hoogeschoolen. In het klinische behooren zij te worden uitgebreid, van het streng, wetenschappelijke in natuur- en geneeskunde moeten zij veeleer worden ontdaan. Dit moet aan de hoogeschoolen verblijven, waar het in

den vollen kring der geheele, der ééne wetenschap past.

De Senaat moet op een regeling aandringen, in beginsel geheel verschillende van die, welke in dit ontwerp is voorgesteld. Zegt de memorie van toelichting: „aan hem, wien de Staat het leven van een landbouwer toevertrouwt, moet hij dit ook van den stedeling doen.” De Senaat acht het verstandiger en menschlievender, die uitspraak om te keeren en haar dezen vorm te geven: aan hem, wien de Staat het leven van den stedeling niet toevertrouwt, moet hij ook dat van den landbouwer niet vertrouwen. Dus niet de plattelandsheermeester ook geneesmeester in de steden, maar de plattelandsheermeester nergens meer geneesmeester, ook niet op het platte land.

De Senaat is er innig van overtuigd, dat de maatschappij, dat het leven en de gezondheid der ingezetenen niet genoegzaam is gewaarborgd door de examina, in art. 4, 5 en 6 van dit ontwerp voorgeschreven. Een waarlijk voldoende waarborg acht hij dan alleen gegeven, wanneer de eischen niet verminderd, maar vermeerderd worden. Ook op het voorbeeld van naburige rijken acht hij het volstrekt noodig, dat tot de uitoefening der genees-, heel- en verloskunst, waar ter plaatse dan ook, zij alleen worden toegelaten, die na een veeljarig verblijf aan de hoogeschool, en een ruimere praktische opleiding van één of twee jaren aan een der klinische scholen van Amsterdam of Rotterdam, zich den akademischen graad van doctor in de genees-, heel- en verloskunde hebben verworven, en daarna voor een rijks-commissie voldoende bewijzen gegeven van hun praktische vorderingen.

Vreest men, dat het platteland dan van geneesheeren zal verstoken worden, daar weinigen ter wille van een moeitevol leven en van geringe inkomsten zulk een zware en kostbare opleiding zich zullen getroosten, het schijnt niet moeilijk, daarin op andere wijze te voorzien; doch al ware dit uiterst moeilijk, al ware het

zelfs onmogelijk, dan nog zou men voor het platteland alleen tot een uitzondering moeten komen, gelijk aan die welke thans bestaat. Maar het zou het toppunt van verkeerdheid zijn, een uitzondering, die men slechts door den uitersten nood gedwongen moest toelaten, zonder den minsten nood, en tot zeker verderf der goede zaak, tot regel te verheffen. En toch is het dit, wat door het Ontwerp is gedaan. Het heeft den schijn, als had dit Ontwerp niet aan het belang der ingezetenen gedacht, maar daaraan alleen. hoe het den genees-, heel- en vroedmeester den weg ligt en goedkoop kon maken.

De Senaat acht het belang der hoogeschool, der universiteit, een belang der geheele maatschappij. Wel zijn er enkele krachtige geesten, ook ons vaderland mag er op roemen, die, zonder hare opleiding te hebben genoten, met hare beste kweekelingen, zelfs in ruimte van blik en in omvang van streven, zich kunnen meten. Er zijn die, ook waar geen enkele weg is, zich zelf een weg banen. Maar voor de groote menigte moet de weg gebaad zijn. En die tot haar behooren, voor hen is alleen aan een hoogeschool, die werkelijk is wat ze zijn moet en zijn kan, die veelzijdige, die grondige, niet onmiddellijk naar praktische uitkomsten jagende wetenschap te verkrijgen, die frissche en warme, al wat groot en edel is waarderende geest, die den waarlijk beschaafde kenmerkt. Elders, aan bijzondere scholen, zelfs daar buiten, kan men zeer goed in het een of ander der universiteitsvakken worden geoefend, maar hier alleen is het mogelijk, ook bij gewonen aanleg een volledig mensch te worden. En het is niet aan geëxamineerde practici, het is aan mannen van een ruime, alle krachten van den geest omvattende beschaving, dat de maatschappij voor hare hoogste en meest geëerde betrekkingen behoefte heeft. Hare advokaten, hare regters moeten iets anders zijn, dan levende handboeken van het positieve regt. Hare geneesheeren vooral,

die zoo grooten invloed kunnen uitoefenen niet alleen op de gezondheid, maar op het geheele ligchamelijke en zedelijke leven der huisgezinnen, waarin hun hulp en raad wordt verlangd, moeten menschen zijn zoo veelzijdig ontwikkeld, zoo vrij van vooroordeelen, zoo door den omgang met allerlei behoeften en rigtingen en karakters geoefend, als men dit worden kan alleen aan eene hoogeschool.

Wel zal de Senaat niet beweren, dat allen, die de hoogeschool verlaten, den naam van zoo rijk ontwikkelde menschen verdienen. Het is er ver van af. Maar toch durft hij gerust beweren, dat de gemiddelde hoogte van hen, die hare opleiding genoten, veel hooger is dan die van hen, die elders gevormd zijn. En al erkent hij al het onvolmaakte, dat ook haar ontsiert, hij trekt daaruit het besluit, niet dat zij op eens gesloopt of langzaam ondermijnd, maar dat zij verbeterd moet worden. Sinds 1815, het jaar waarin ons hooger onderwijs geregeld is, heeft de Staat zeer weinig voor de hoogeschoolen gedaan. Van 1848 af is er voortdurend gesproken van een volledige wet op het hooger onderwijs, en die verwachte wet, die alles zou doen, heeft gemaakt dat er niets is verrigt. Gedeeltelijke verbetering en uitbreiding is op den achtergrond gedrongen door het uitzigt op die wet, waarnaar ieder riep, zonder dat iemand wist wat ze bevatten moest.

De Senaat heeft zich deze vraag voorgehouden: wanneer, gelijk dit Ontwerp het voor de natuur- en geneeskundige faculteiten uitspreekt (en de drie andere faculteiten verkeeren niet in den ijdel en waan, beter te zijn dan deze twee), wanneer het verblijf aan de hoogeschool niets, noch in waarde, noch in waarborg, noch in regten, voorheeft boven het verblijf elders, waarom stelt dan de regering de opheffing der hoogeschoolen niet voor? Het is hem niet gelukt, op die vraag een bevredigend antwoord te vinden.

Daarom is hij tot deze andere vraag gekomen: wan-

neer de Staat hoogeschoolen, die als in hare eischen goed wordt voorzien, wat thans het geval niet is, zeer kostbare instellingen zijn, oprigt en in stand houdt; wanneer hij den burgers toeroept: op uw kosten en met uw goedvinden sticht ik universiteiten, omdat daar alleen die kennis, die zin, dat karakter te verkrijgen zijn, die gij vorderen moet in hen, aan wie gij uwe hoogste en heiligste belangen toevertrouwt; waarom spreekt gij dan tot diezelfde burgers: die mannen kunnen ook wel met minder volstaan, met zooveel als noodig is om door een examen te komen, en dat kunnen ze best buiten die universiteiten leeren? Ook op die vraag moest zich de Senaat het antwoord schuldig blijven.

Inderdaad, hier is geen derde mogelijk. Zijn in het belang der maatschappij de hoogeschoolen onnoodig, dan is het de pligt der regering ze op te heffen. Maar zijn ze in dat belang onmisbaar, dan is het de even dure pligt der regering ze in stand niet alleen, maar in vollen en krachtigen bloei te houden.

Aan dien pligt is door dit Ontwerp niet voldaan. Het brengt der natuur- en geneeskundige faculteit een diepe wonde toe. En diezelfde wonde dreigt het aan de overige faculteiten. Het onderhoudt, wat het eigenlijk voor onnoodig verklaart. Het laat voortduren, wat het niet met gunstige oogen beschouwt. Maar het laat dat voortduren in kwijnenden toestand. Het wil niet dooden, het wil aan uittering doen sterven.

Zulk een rampzalige toekomst verhoede Uwe wijsheid!

De Senaat der Utrechtsche Hoogeschool,

(w. g.) G. J. LONCQ,
Rector Magnificus.

H. C. MILLIES,
Secretaris.

Bijlage B.

De prijsvragen waren :

1. Quaeritur descriptio glandulae prostatae, imprimis humanae, iconibus illustratae, penitiori etiam structura microscopio indagata, additis quae defendi possint, consecrariis physiologicis.

2. Critice exponatur quid innotuerit de elementorum alotropia.

3. Amphictionum consilium, ratio et historia, exploratis scriptorum testimoniis et monumentorum indiciis exponantur.

Bijlage C.

HERINNERING AAN HET LEVEN

VAN DEN HOOGLEERAAR

Dr. B. F. SUERMAN,

DOOR ZIJN AMBTGENOOT

Dr. G. J. LONCQ, C. J. Zn.

Als de Redactie van den Utrechtschen Studenten-Almanak mij niet zoo dringend verzocht had ten haren behoefte het leven van den Hoogleeraar SUERMAN te beschrijven, dan zoude ik daartoe waarschijnlijk nog niet zijn overgegaan. Wel was het mij bijgebleven, dat mijn ambtgenoot TER HAAR, in de welsprekende rede aan het graf van den overledene gehouden, den ondergeteekende had aangewezen als den man, van wien zulks verwacht werd, maar ik vond er mij zelven minder toe geschikt. Ik heb SUERMAN eerst leeren kennen, toen de avond van zijn leven reeds begonnen was, en behoor niet tot zijne leerlingen. Na de uitstekende hulde bij het nederleggen van het Rectoraat der Academie door den Hoogleeraar ROVERS hem toegebracht, scheen het mij allezins wenschelijk toe, dat SUERMAN door iemand geschetst werd, die zijn onderwijs had genoten, toen hij in de kracht des levens was. Tot mijn leedwezen is aan dien wensch nog niet voldaan. De Utrechtsche Academieburgers stellen er hoogen prijs op, dat de waardige man, die zoolang de Nestor onzer Hoogeschool is geweest, in hun Jaarboekje herdacht worde door iemand, die hem van naderbij heeft gekend. Ik heb dus gemeend mij niet te mogen onttrekken. De

belangrijke schets door mijn onvergetelijken vriend van zijn eigen leven gegeven, toen hij den 9^{den} October 1859, bij gelegenheid van zijn Jubilé, de leden van den Senatus amplissimus bij zich vereenigd had; de naauwkeurige aantekeningen van den Hoogleeraar BOUMAN in diens voortreffelijke Geschiedenis der Geldersche Hoogeschool; de welwillende mededeelingen van sommige leerlingen des ontslapenen en mijne eigene ondervinding: ziedaar de bronnen, waaruit ik geput heb.

BERNARDUS FRANCISCUS SUERMAN werd den 4^{den} October 1783 te Haarlem geboren. Zijne ouders behoorden tot den eenvoudigen burgerstand. De eerste opleiding, die hij genoot, liet veel te wenschen over. Men plaatste hem op eene fransche school, waar hij de taal onzer naburen redelijk goed leerde, maar verder ook letterlijk niets. Op twaalfjarigen leeftijd verloor hij beide zijne ouders. Daar stond hij alleen in de wereld, van middelen om in zijn onderhoud te voorzien genoegzaam ontbloot. Bloedverwanten trokken zich terug, omdat de knaap zich niet wilde voorbereiden voor den geestelijken stand. Hij werd naar eigen lust leerling bij een heelmester, die bijzondere zorg voor hem had. Hij kreeg onderwijs in de Ontleedkunde van een voor dat vak aangestelden Lector en op eene avondschool ook in het Latijn en Grieksch. Dat hij van de hem aangeboden gelegenheid tot ontwikkeling een ijverig gebruik heeft gemaakt, blijkt uit de omstandigheid, dat hij die school verliet, begiftigd met den eersten prijs. Die prijs „de hedendaagsche oefenende Heelkunde van VAN GESSCHER” — ik heb het den ontslapen grijsaard dikwerf hooren zeggen — was hem een sterke prikkel. De spreuk van Haarlem's wapen, dat er op stond, „vicit vim virtus” maakte een diepen indruk op zijn gemoed. Hij gevoelde zich aangevuurd om door deugd en volhardenden ijver de bezwaren van het oogenblik en al de moeilijkheden, die op zijn levensweg nog

volgen mogten, te wederstreven, en de uitkomst heeft geleerd, dat hij ze in waarheid overwonnen heeft. Eene belangrijke gebeurtenis in ons vaderland, de landing van een Engelsch-Russisch leger namelijk in Noord-Holland, welke in 1799 plaats greep, had op het lot van den toen zestienjarigen SUERMAN een gewigtigen invloed. Er was tusschen dat leger en de door DAENDELS en BRUNE aangevoerde troepen scherp gevochten. Een aantal gekwetsten werd te Haarlem in daarvoor ingerigte hospitalen opgenomen. SUERMAN, die zich als vrijwilliger had aangeboden, werd voor een deel met hunne verpleging belast. Toen de hospitalen vol waren, werden de nieuwe offers van de krijgsmanskunst nabij het slagveld in beurtschepen geladen en van daar naar Leiden vervoerd. Op een dier schepen, waarin zich ruim dertig gekwetste soldaten bevonden: Russen, Engelschen, voornamelijk echter Franschen, werd de jonge SUERMAN geplaatst. Hij moest die menschen verbinden, hetwelk geen gemakkelijke zaak was, vooral bij de laatstgenoemden, die voor pijn bijzonder gevoelig waren. De kleine chirurgus was uitermate voorzigtig en vond in den dank der gewonden een heerlijk loon voor zijn moeitevollen arbeid. Het zacht verrigten van operatiën en het evenzoo aanleggen van verbanden, dat hem later eigen is geworden, was, gelijk hij meermalen verklaard heeft, aan de praktijk op dat drijvende hospitaal toe te schrijven.

In meer dan één opzicht intusschen was het bedrijvige leven van die dagen heilzaam voor zijne ontwikkeling, maar het deed ook wenschen bij hem ontstaan, die vroeger niet bij hem waren opgekomen. Het voorbeeld der militaire artsen, die den geheelen omvang der kunst verstonden en ze met moed en zelfstandigheid uitoefenden, wekte hem op tot navolging. Een ondergeschikt kunstoefenaar te worden, zoo als zijn leermeester was, werd hem een ondragelijk denkbeeld. Hij wilde de genees- en heilkunde vereenigen, de doctorale waardig-

heid verkrijgen en eerst daarna optreden in de maatschappij. Maar hoe dat doel te bereiken? Wat moest er niet nog worden aangeleerd, eer hij de studie aan eene hoogeschool kon beginnen? Hij begreep er niet veel over te moeten denken, maar handen aan het werk te moeten slaan, overtuigd, dat een vaste wil, onder Gods zegen, hem brengen zou, waar hij wezen wilde.

Die wil heeft gezegevierd, evenwel eerst na verloop van bijna zeven jaren. Hoe SUERMAN dien tijd heeft doorgebracht, onder welke leiding hij zich voor de academische lessen heeft voorbereid en wat er verder in dat, zoo het schijnt, eenigzins romantisch tijdperk van zijn leven heeft plaats gehad, is mij niet naauwkeurig bekend. Hij heeft er zich nooit over uitgelaten. Zeker is het nogthans, dat hij in het jaar 1807, gehuwd met de dochter van een predikant bij de Waalsche gemeente te Haarlem, Jonkvrouwe GUILLELMINE GILETTE SUSANNE DU HOUX DE CRAMANT, in de rolle der Utrechtsche Academieburgers is ingeschreven.

De gehuwde staat is voor studenten zelden voordeelig. SUERMAN werd er niet door gehinderd. Onder de leiding van den grooten MATTHIAS VAN GEUNS legde hij zich met den meesten ijver op de geneeskundige wetenschappen toe en werd reeds den 31sten Julij van het jaar 1809, na het verdedigen eener zeer belangrijke Dissertatie „*de Arsenici in corpus humanum effectibus eiusque usu hodie celebrato medico, praesertim ad carcinomatis curationem*,” tot Medicinae Doctor bevorderd.

De tijd der voorbereiding was alzoo voorbij, het doel, dat de jonge man zich had voorgesteld, op de eervolste wijze bereikt. Er was slechts een standplaats noodig, waar hij de heilzame kunst kon uitoefenen, en zijne vurigste wenschen waren voldaan. Zijn leermeester VAN GEUNS had hem intusschen een hooger en werkkring bereid. Door de benoeming van PIETER JACOBUS VAN MAANEN tot Commissaris-Generaal voor de geneeskundige zaken, was er aan de toenmalige Geldersche Hoogeschool

een leerstoel opengekomen. GERBRAND BAKKER, Lector bij Teylers stichting te Haarlem, was door Koning LODEWIJK benoemd om dien te vervullen, maar had om redenen van financieelen aard voor de hem aangeboden betrekking bedankt. MATTHIAS VAN GEUNS beval SUERMAN aan, en deze, ofschoon nog student, werd den 9^{den} Mei 1809 door Curatoren voorgedragen en den 13^{den} September daaraanvolgende tot gewoon Hoogleeraar der Genees- Heel- en Ontleedkunde benoemd.

Ofschoon die benoeming meer door VAN GEUNS dan door SUERMAN gewenscht was, nam deze ze toch aan, vertrok zoo spoedig mogelijk naar Harderwijk en werd reeds den 9^{den} October deszelfden jaars in den academischen Senaat geïnstalleerd. Hij begon aanstonds met zijne lessen. De plegtige inwijdingsrede „*de iis, quae Batavi et Germani de vitae corporeae principio philosophati sunt*” ¹⁾ werd eerst in het volgende jaar uitgesproken, nadat hij reeds acht maanden lang onderwijs had gegeven ²⁾. Dat onderwijs was, zooals men het van SUERMAN verwachten kon. Hij verwierf zich de achting zijner ambtgenooten en leerlingen; maar het bezit van die ambtgenooten en leerlingen was van korten duur. In October van het jaar 1811 werd de Geldersche Hoogeschool door een besluit van Keizer NAPOLEON vernietigd. Leeraren en kweekelingen gingen uiteen. Ook voor SUERMAN was er aanleiding genoeg om Harderwijk te verlaten. Hij werd als Ambtsgenees-

---

1) Aan die Oratie heeft de Hertog van PLAISANCE zich bijzonder geërgerd, omdat SUERMAN wel over Hollanders en Duitschers gesproken had, maar de verdiensten der Franschen bijna onvermeld had gelaten. Zijne Doorluchtigheid schreef hem, dat dit een Hollander niet paste! SUERMAN trok zich de berisping in het allerm minst niet aan.

2) Alle Oraties werden te Harderwijk gehouden aan het einde des academiejaars, wanneer de Curatoren der Hoogeschool te zamen kwamen om over hare belangen te spreken.

heer te Apeldoorn beroepen, kreeg eene aanstelling als Vrederegter in diezelfde plaats ¹⁾ en tevens de toezegging, dat hij de lijfarts van den admiraal VAN KINSBERGEN zou zijn. De man bedankte voor de eer. De stad, waar hij zijn maatschappelijke loopbaan begonnen had, was hem lief geworden. Hij oefende er de Genees- en Heelkunde uit ²⁾ en genoot er een algemeen vertrouwen. Ook buiten de gemeente had hij als arts van het Veluwer-kwartier een belangrijken werkkring. Hij besloot er in te blijven en deed zulks tot het einde van 1815.

Het Fransche juk was afgeworpen. De Utrechtsche Hoogeschool, die zich, in weerwil van de vernedering haar vier jaren vroeger door NAPOLEON aangedaan, op eene bewonderingswaardige wijze had staande gehouden, was door WILLEM DEN EERSTE niet alleen in hare eer hersteld, maar door hare verheffing tot eene lands-universiteit en door uitbreiding van het personeel der docenten, alsmede van de verschillende hulpmiddelen voor studie, tot hooger luister opgevoerd. SUERMAN werd benoemd tot Hoogleeraar in de Geneeskundige Faculteit. Hoe gelukkig ook te Harderwijk, achtte hij zich toch verplicht de hem aangeboden betrekking aan te nemen. Hij aanvaardde ze den 10^{den} Januarij 1816

---

1) Die aanstelling is *au Palais de l'Elisée* door NAPOLEON geteekend, den 5^{den} Maart 1812.

2) Misschien ook wel de Verloskunde. Hij had er althans de bevoegdheid toe. Op den 19^{den} December van het jaar 1811 is hij door de Departementale Commissie van geneeskundig onderzoek en toezicht, residerende te Arnhem, tot Heel- en Vroedmeester bevorderd. Of hij werkelijk de daartoe vereischte examina heeft afgelegd, gelijk in de onder mij berustende diplomata is uitgedrukt, dan wel, of men hem, nit aanmerking van zijn rang, die titels *honoris causa* verleend heeft, is mij niet bekend. In de Archieven der genoemde Commissie is er niets van aangeteekend. Daar SUERMAN intusschen sedert 8 September 1810 zelf lid dier commissie was, komt het laatste mij waarschijnlijker voor.

met eene Oratie „*de magnetismo, qui vocatur, animali, veteribus omnino incognito, nostra demum aetate invento, si bene adhibeatur, novum fortasse physiologis lumen et salutare medicis remedium aliquando allaturo.*”

De nieuwe Hoogleeraar werd belast met het onderwijs in de Ontleedkunde, in de algemeene Ziektekunde en in de Heelkunde. In de twee laatstgenoemde vakken heeft hij dat bijna onafgebroken voortgezet, tot dat hem in het jaar 1853 ten gevolge van zijnen toen zeventigjarigen leeftijd het welverdiende emeritaat verleend werd. Het onderwijs in de Ontleedkunde daarentegen heeft hij in 1827 afgestaan aan zijn ambtgenoot SCHROEDER VAN DER KOLK, die in dat jaar door 's Konings keuze de plaats van den emeritus Hoogleeraar BLEULAND had ingenomen.

Bijna acht en dertig jaren alzoo heeft SUERMAN het hoogleeraarsambt aan de Hoogeschool te Utrecht bekleed. Al dien tijd, ja, tot het einde van zijn leven heeft hij de geneeskunst uitgeoefend en is hij eerst als Secretaris, later als Voorzitter der Provinciale Commissie van Geneeskundig Onderzoek en Toevoorzigt, in het belang der algemeene volksgezondheid werkzaam geweest. Het zoude ondoenlijk wezen in bijzonderheden te vermelden, wat de waardige man in al die verschillende betrekkingen ten algemeenen nutte en voor het geluk van bijzondere personen verrigt heeft. Dat hij veel, oneindig veel heeft gedaan, zal ieder gereedelijk toestemmen, die in de gelegenheid geweest is zijn maatschappelijk leven gade te slaan.

Ten uiterste naauwgezet in de vervulling zijner pligten heeft hij, in weerwil van de eindelooze beslommingen, waarin hij als geneesheer gewikkeld was, de werkzaamheden aan zijne academische betrekking verbonden, ten allen tijde geregeld en, wanneer huisselijk leed hem niet ter neder drukte, met lust en opgewektheid waargenomen. Zijn onderwijs kenmerkte zich, naar de getuigenis zijner leerlingen, door klaarheid en een-

voudigheid en had immer eene praktische strekking. Zijne toehoorders waren toekomstige artsen in de ruimere beteekenis des woords. Dit hield hij altijd in het oog. Hij ging ze voor in de uitoefening der heilkundige praktijk en leerde hun met de daad, wat wetenschap aan humaniteit gepaard bij de lijdende menschheid vermag. De Heelkunde was zijn hoofdvak. Het is daarin, dat hij naar het oordeel van deskundigen het meest geschitterd heeft. Hij bezat al de eigenschappen, die bij naauwkeurige kennis van zaken noodig zijn voor een goed operator: vastberadenheid, onverstoorbare kalmte, handigheid en zachtheid. Kenmerkend was daarbij zijne zorg voor zoogenaamde kleinigheden, die op den goeden uitslag van operatiën zulk een grooten invloed kunnen hebben. Het clinicum chirurgicum, eerst in het vroeger bestaande Apostelen-Gasthuis, later in het thans nog gebruikte Nosocomium Academicum gevestigd, was de plaats, waar hij de belangrijkste kunstbewerkingen verricht heeft, en tevens de bron, waaruit hij de voorwerpen putte voor het onder zijne leiding zamengestelde pathologisch kabinet. Dat kabinet, hetwelk als een gewichtig hulpmiddel voor het onderwijs mag beschouwd worden, is, even als de keurige en kostbare verzameling van chirurgische instrumenten, die SUERMAN heeft bijeengebragt, aan de Utrechtsche Hoogeschool geschonken en zal ongetwijfeld medewerken tot vereeuwiging van zijnen naam.

Welwillend en hulpvaardig jegens ambtgenooten en leerlingen, heeft hij bijna allen in meerdere of mindere mate aan zich verplicht, terwijl zijne wijsheid en menschenkennis onnoemelijke malen gestrekt hebben tot handhaving van de eer en van de waardigheid der Hoogeschool. Geen wonder dan ook, dat, toen hij wegens zijnen ouderdom, overeenkomstig de verordeningen op het hooger Onderwijs, emeritus verklaard was, zijne vroegere en toenmalige leerlingen den hooggeschaten leermeester een uitmuntend blijk hebben ge-

geven van hunne dankbaarheid en liefde. Geen wonder, dat de Academische Senaat, toen aan SUERMAN op den 9^{den} October 1859 het zeldzame voorregt te beurt viel van den dag te mogen herdenken, waarop hij vijftig jaren vroeger het hoogleeraarsambt aanvaardde, den Jubilaris op eene uitstekende wijze vereerd heeft door hem eene gouden médaille aan te bieden, op zijnen last voor die gelegenheid geslagen.

Heeft SUERMAN door zijn onderwijs en door het voorbeeld, dat hij zijnen leerlingen gaf, een grooten invloed uitgeoefend op de maatschappij, niet minder voorzeker door zijne werkzaamheid als arts en door zijn omgang met menschen van alle rangen en standen, wier hulp en troost hij was in ziekte en bij ongeluk van allerlei aard. Even als te Harderwijk, zoo genoot hij ook te Utrecht een bijna algemeen vertrouwen, en er zijn hier zeker weinig gezinnen, waarin zijne nagedachtenis niet vereerd wordt om de weldaden, die zij zelven of hunne betrekkingen op veelvuldige wijze van hem hebben ontvangen. Hoewel de heilkunde, gelijk wij reeds hebben aangemerkt, eigenlijk zijn hoofdvak was, zoo oefende hij buiten het Nosocomium Academicum, immers te Utrecht, toch bij voorkeur de geneeskunst uit in de engere beteekenis des woords. Hij was er door aanleg, door kennis en ervaring ook uitnemend toe geschikt. Zijn juiste blik, zijne heldere opvatting, zijn volgen der natuur en niet minder het voor den arts zoo noodzakelijke *savoir faire*, dat hij in de hoogste mate bezat, maakte zijne kunst oefening zeldzaam gelukkig. Meer dan een halve eeuw heeft hij nacht en dag gezwoegd om lijdenden te helpen en met de daad getoond, dat werken en weldoen zijn lust was en zijn leven.

Maar het was niet slechts het heil van bijzondere personen, dat hij beoogde, ook voor de algemeene volksgezondheid — wij hebben het reeds aangestipt — heeft hij als lid en vooral als Voorzitter van het Gewestelijk Geneeskundig Bestuur oneindig veel gedaan.

Een oppervlakkige blik in de Archieven van dat Bestuur zou ieder met verbazing vervullen over den arbeid, door SUERMAN daarin verrigt. Bij het heerschen van epidemiën vooral, inzonderheid van de Aziatische Cholera, was hij onvermoeid in het beramen van maatregelen, die haren voortgang konden beteugelen, en de menigvuldige raadgevingen aan artsen en gemeentebesturen, bij zulke gelegenheden door hem verstrekt, getuigen niet minder van zijn helder doorzicht en zeldzaam beleid als van zijne zucht om het geluk van anderen te bevorderen.

Er bestaan in Nederland Wetten en Besluiten tot regeling van geneeskundige zaken. Zij bevatten veel goeds, maar zijn toch zeer onvolkomen. De Provinciale Geneeskundige Commissiën zijn verplicht hunnen inhoud te handhaven. Als die Commissiën door zedelijken invloed niet meer vermogten dan krachtens die ware of zoogenaamde wettelijke verordeningen, dan zag het er met de kunst oefening ten platten lande en in de kleine steden bitter uit. De Utrechtsche Commissie heeft door dien invloed vooral veel gedaan. SUERMAN was gedurende eene reeks van jaren de man, onder wiens leiding zij werkzaam was. en ik ben er zeker van, dat hare leden zich ten volle vereenigen met mijne verklaring, dat de getrouwe pligtsbetrachting van de meeste kunst oefenaren ten platten lande in deze Provincie, de over het algemeen uitmuntende staat, waarin hunne apotheken verkeeren, de schier overal goed geregelde verzorging der zieke armen, het steeds toenemende streven eindelijk der gemeentebesturen om door doeltreffende maatregelen den algemeenen gezondheidstoestand te bevestigen of te verbeteren, voor een goed deel aan den ijverigen en menschkundigen SUERMAN moeten worden toegeschreven.

Gelijk in vele andere steden van ons vaderland, zoo heeft ook te Utrecht het niet geneeskundig publiek, met uitzondering van de schoone sekse natuurlijk, in der tijd een bijzonder penchant voor Ontleedkunde ge-

had. De populaire man, wiens werkzaam leven wij beschrijven, kwam er gaarne aan te ontmoet. Hij hield jaren achtereen des winters publieke lessen over dat vak. Ook in het Fysisch gezelschap zijn vooral in vroeger tijd een tal van redevoeringen door hem gehouden, wier onderwerpen even gelukkig gekozen als keurig bewerkt waren, terwijl de aangename wijze, waarop zij werden voorgedragen, den indruk verzekerde, dien SUERMAN zich had voorgesteld te maken. Niet minder belangrijk voorzeker waren zijne menigvuldige bijdragen in het door MATTHIAS VAN GEUNS gestichte en steeds bloeiende geneeskundig gezelschap, waarvan hij gedurende zes en veertig jaren een ijverig lid is geweest. 's Mans rijke ervaring gaf er overvloedige stof toe en de lessen, die er uit getrokken werden, waren voor de leden van dien vriendenkring en door hen voor de lijdende menschheid van het grootste gewigt.

Ik zoude van nog andere kringen kunnen gewagen, waarin SUERMAN's zeldzame gaven geschitterd hebben, maar acht het bovenstaande genoeg om te doen uitkomen, dat zijne werkzaamheid geen grenzen kende. Jammer inderdaad, ofschoon om den aard en den omvang zijner maatschappelijke bezigheden niet te verwonderen, dat er niet meer vruchten van zijnen geest door den druk zijn bekend gemaakt. Behalve zijne Dissertatie, de reeds vermelde inaugurele Oratiën en twee andere bij het nederleggen van het tweemaal door hem bekleede Rectoraat der Academie gehouden, heeft hij, immers met zijn naam, slechts een paar brochures uitgegeven. Ze waren intusschen in alle opzigten zijner waardig en hadden, even als de genoemde academische stukken, beiden *le mérite de l'à propos*. De eene „*Raadgeringen aan mijne medeburgers bij het naderen der Cholera*” ¹⁾

---

1) In 1832 te Utrecht uitgegeven door JOHANNES ALTHEER. Van dit werkje zijn verscheidene oplagen noodig geweest.

getiteld. heeft de angstige gemoederen van duizende stad- en landgenooten, althans voor een tijd, tot bedaren gebragt en door gepaste voorschriften ten aanzien van den leefregel, dien zij te volgen hadden, er zeker veel toe bijgedragen om de vatbaarheid voor die vreeselijke ziekte te verminderen. De andere, een even eenvoudige als afdoende kritiek van de in het jaar 1857 aan de Volksvertegenwoordiging aangeboden Geneeskundige Wetsontwerpen ¹⁾, heeft op de beoordeeling dier Ontwerpen een grooten invloed uitgeoefend en niet weinig medegewerkt tot hunnen val.

De dissertatie, waarop SUERMAN den doctoralen graad verkregen heeft, had haren oorsprong te danken aan de zoogenaamde ontdekking van een hofraad uit Warendorf betrekkelijk het arsenicum als middel tegen den kanker, die ook in Nederland opgang begon te maken. De kritiek van SUERMAN heeft haren ondergang bewerkt.

Het onderwerp van de inwijdingsrede te Harderwijk door hem gehouden stond in verband met den toestand, waarin de Physiologie toen verkeerde door den invloed der Duitsche Wijsbegeerte. De Oratie over het dierlijk magnetisme, waarmede hij het hoogleeraarsambt te Utrecht aanvaard heeft, had betrekking op eene zaak, die vooral om het wonderbaarlijke in en buiten Nederland vele hoofden bezig hield.

Toen de hoogleeraar DE BRUEIJS op den 25sten Maart van het jaar 1826, na het houden eener plegtige redevoering, de waardigheid van Rector magnificus aan zijn ambtgenoot SUERMAN overdroeg, waren er, ten gevolge van een misverstand tusschen de Studenten en de Professoren, slechts drie auditores in de gehoorzaal. De noodlottige scheiding duurde de eerste maanden voort.

---

1) De titel is: *De Geneeskundige Wetsontwerpen, door de Regering aangeboden aan de Staten-Generaal, beschouwd door B. F. SUERMAN, Oud-Hoogleeraar te Utrecht.* Utrecht, C VAN DER POST, Jr. 1857.

In de groote vacantie werd Groningen door een zware volksziekte aangegrepen. Er was spoedig gebrek aan geneeskundige hulp. Zes wakkere medici, studenten van de Utrechtsche Hoogeschool ¹⁾, naar 's Konings wensch door de Geneeskundige Faculteit daartoe uitgenoodigd, togen naar de plaats des gevaars. Zij volbragten de taak, die zij op zich hadden genomen, op uitstekende wijze. Het dankbare Groningen was vol van hunnen lof. SUERMAN bereidde hun eene luisterrijke ontvangst bij hunne terugkomst in de stad, waar zij studeerden, en, toen hij op den eerstvolgenden dies natalis het Rectoraat moest nederleggen, hield hij met het oog op de genoemde gebeurtenis eene Oratie „*de animi fortitudine, virtute medicis propriâ, maxime illâ in epidemiis conspicuâ*.” Hij beschreef den intogt der bedoelde jongelieden met een vol gemoed. In het zeer gevulde auditorium — wij hebben het hem in zijne kinderlijke ingenomenheid met zulke zaken dikwerf hooren zeggen — drong zijne rede uit het hart tot het hart. Alle aanwezigen waren diep bewogen. Het misverstand was voorbij.

Ook de redevoering in 1848 door SUERMAN gehouden, toen hij ten tweeden male als Rector magnificus aftrad, getuigde van zijn talent om naar de behoefte van het oogenblik te spreken. Het meermalen mislukken van pogingen om de geneeskundige wetgeving in ons vaderland te verbeteren, de wenschen naar verbetering door velen, ofschoon dan ook om verschillende beweegredenen, tot vervelens toe geuit, de waarschijnlijkheid eindelijk, dat eerlang eene nieuwe poging zoude gedaan worden: ziedaar de redenen, die SUERMAN, bij eigen overtuiging van de noodzakelijkheid, de ongezochte gelegenheid deden aangrijpen om te spreken

---

1) Het waren de heeren D. F. VAN DER PANT, A. VAN DER LEEUW, I. NIJHOFF, Sam. zⁿ., S. P. SCHELTEMA, J. TURK en J. F. BEIJEN.

„*de emendanda artis salubris institutione academica, legis medicae in patria nostra ferendae fundamento praecipuo.*” Heeft hij zijn doel bereikt? Tot schande van Nederland moeten wij zeggen: niets minder dan dat.

Slaan wij een blik op het huisselijk leven van onzen vriend, dan wordt het bijna onbegrijpelijk, hoe hij zoo langen tijd den veelomvattenden arbeid heeft kunnen verrigten, aan de maatschappelijke taak, die hij op zich genomen had, verbonden. Zijne echtgenoot, eene even beschaafde als verstandige vrouw, die minstens tien jaren ouder was dan SUERMAN, heeft hij tot het jaar 1845 mogen behouden. Zijne drie kinderen daarentegen, waarvan het onzeker schijnt, wie het meest heeft uitgemaakt, zijn hem alle in den bloei huns levens ontvallen. De oudste zijner zonen ¹⁾, een sieraad van deze Hooogeschool, die het einde zijner studiën reeds naderde, bezweek den 6^{den} Maart 1832 aan eene hevige zenuwkoorts, slechts weinige maanden nadat hij met zijn broeder en de overige Utrechtsche jagers uit het leger was teruggekeerd, waaraan hij zich tijdens de Belgische revolutie tot verdediging des vaderlands verbonden had. Geen twee jaren later werd diens eenige zuster ²⁾, de schoonste parel aan de kroon van zijn bedroefde ouders, het slagtoffer eener soortgelijke ziekte. Het huisselijk geluk van SUERMAN — hij heeft het ons met diezelfde woorden medegedeeld — was als vernietigd. Toch liet hij het hoofd niet hangen, maar vervolgde, onder eerbiedig opzien tot den Almagtige, die hem zoo kennelijk gesteund heeft, gelaten, ja, in vele opzigten zelfs moedig zijnen weg. Een voortreffelijke zoon ³⁾ bleef hem over. Die was zijn troost en zijn hoop voor de toekomst.

---

1) HERMAN FLORESTAN FRANÇOIS, geboren in 1808. Zie over hem den Utrechtschen Studenten-Almanak voor 1833.

2) BERNARDINE FRANÇOISE AGNÈS, geboren in 1810.

3) ALEXANDRE CHARLES GUILLAUME, geboren in 1809.

Hij zag hem den 19^{den} December van het jaar 1835, na de openlijke verdediging eener doorwrochte dissertatie over de Cholera in Nederland ¹⁾, op de eervolste wijze tot Doctor in de Geneeskunde bevorderd, op het eeuwfeest in 1836 *more majorum* tot diezelfde waardigheid in de Wis- en Natuurkunde verheven. Hij liet hem een wetenschappelijke reis door Europa doen en had het genoegen hem daarna als arts te ontvangen in zijne woning. Hij was ooggetuige van het vertrouwen, dat Utrecht's ingezetenen al spoedig toonden in den jeugdigen geneesheer te bezitten. Hij zag dien zoon in 1839 met algemeene goedkeuring tot zijn ambtgenoot benoemd, ... en de rimpels door vroeger lijden in het voorhoofd ontstaan waren verstreken, de levenslust was weergekeerd, het geluk van den bevoorregten vader liet niets meer te wenschen over. Maar helaas! het was van korten duur. Weinige maanden slechts had die geliefde ambtgenoot met al den ijver, die hem eigen was, de hem opgelegde academische taak op de meest uitstekende wijze vervuld, toen een kwaadaardige typhus ook hem aan zijne ouders, aan de hoogeschool, aan de wetenschap ontrukte ²⁾. Het was den 10^{den} Februarij van het jaar 1840.

SUERMAN was verplet. Zijne kracht was gebroken. Ze

---

1) Specimen historico-medicum, *de Cholerae Asiaticae itinere per Belgium Septentrionale*. Traj. ad Rhen. apud C. VAN DER POST, juniorem, 1835.

2) Gelijk vroeger meermalen, zoo is ook nog ten vorigen jare een warme hulde aan de nagedachtenis van dien uitstekenden man toegebracht door mijn hooggeachten ambtgenoot ROVERS, die hem in zijne rede ter gelegenheid van het 225jarig bestaan der Utrechtsche Hoogeschool uitgesproken als een voorbeeld aan de Academieburgers heeft voorgesteld. Die hulde is gedrukt in: *Academiae Rheno-Trajectinae annus natalis ducentessimus vicesimus quintus. Dicta in auditorio majore d. XVII Junii A. MDCCCLXI, quum publice Doctores honoris causa renunciarentur*. Traj. ad Rhen., apud T. DE BRUYN, bibliopolam, MDCCCLXI."

heeft zich nimmer geheel hersteld. Geen dag is er in de twee en twintig jaren, die hij na dien geweldigen slag nog geleefd heeft, voorbijgegaan, waarop hij niet met weemoed dacht aan zijn ALEXANDER, waarop hij, in weerwil van schijnbare opgeruimdheid, niet innig treurde over zijn verlies. En toch — ik moet eerlijk verklaren, dat het mij een raadsel is, gelijk de waardige man mij trouwens in meer dan één opzicht een raadsel is gebleven, — toch was en bleef hij tot weinig uren voor zijn laatsten ademtogt aan het leven gehecht. Met de zelfsbeheersching van een wijsgeer, met de kalmte van een Christen in de praktische beteekenis des woords is hij voortgegaan met arbeiden en heeft dat gedaan tot aan zijn dood.

Door de benoeming van zijn vriend en leerling, Dr. JAN ANDRIES MULDER, eerst tot Lector in de Heelen Verloskunde, daarna tot buitengewoon Hoogleeraar in de Geneeskundige Faculteit, werd hij in zijne academische werkzaamheden veel verligt. Later, toen die voortreffelijke man in de kracht zijns levens bezwaken was, door den veelbelovenden VON BAUMHAUER en, na diens verscheiden, door mijn waarden ambtgenoot VAN GOUDOEVER geheel van het klinisch onderwijs ontheven, behoefde hij de plaats niet dagelijks meer te bezoeken, waar hij met zijn onvergetelijken zoon de academische jongelingschap in de ars salutifera had ingeleid. Dit gaf rust aan zijn gemoed en maakte hem geschikter voor het vele werk, dat de maatschappij van hem bleef vergen. Zij deed dat ook, nadat de rusttijd als Hoogleeraar voor hem was angebroken. Ze kon, ze wilde SUERMAN nog niet missen. Maar ook SUERMAN kon en wilde zich niet aan de maatschappij onttrekken. „In arbeid rust” was zijne leus en aan die leus is hij getrouw gebleven. Meer dan twee jaren, zoo ik mij niet bedrieg, is hij als emeritus nog voortgegaan met de uitkomsten zijner ervaring zoo wel op wetenschappelijk gebied als in den omgang met menschen verkre-

gen aan de studenten, die er prijs op stelden, mede te deelen. In alle eenigzins gewigtige zaken, die de Hoogeschool in het algemeen of de Geneeskundige Faculteit in het bijzonder betroffen, nam hij tot het einde toe een levendig deel. Met bijna jeugdigen ijver aanvaardde hij op vijf en zeventigjarigen leeftijd het Voorzitterschap eener Commissie van aanzienlijke ingezetenen dezer stad, die den Hoogleeraar DONDERS behulpzaam wilden wezen in de stichting van een Nederlandsch Gasthuis voor behoeftige en minvermogende ooglijders. Dat Gasthuis is gesticht. Het is een weldaad voor de maatschappij, een steun voor de wetenschap, een sieraad van het vaderland. Eere in de eerste plaats aan den genialen man, die er de ziel van is, maar eere niet minder aan zijn ontslapen ambtgenoot, die het ongehoofelijke heeft gedaan om die stichting tot stand te brengen en hare toekomst te verzekeren.

Nog altijd zwak ten gevolge van eene ernstige ziekte, die hij in het voorjaar van 1861 had doorgestaan, werd SUERMAN den 1sten November daaraanvolgende door eene beroerte getroffen. De daarvan overblijvende verlamming bond hem aan zijne kamer. Die kamer heeft hij niet meer verlaten. Wel is hij er, voor zooveel zijne krachten dat toelieten, nog ijverig werkzaam geweest, vooral in het belang der zoo even genoemde stichting, de hobby-horse, zoude ik haast zeggen, van zijne laatste levensjaren, maar die krachten namen van lieverlede af. Den 10^{den} Februarij zonk hij in een. Zonder zich daarover veel te uiten, was hij kennelijk vol van zijn ALEXANDER en meende op diens sterfdag te zullen heengaan. De schier uitgebluschte levensvlam flikkerde toch nog wat op, en eerst in den laten avond van den 11^{den} gaf de zeldzame man den geest. Ik was er getuige van met de trouwe onderhoorigen, die hij heeft opgevoed, die hem als een vader vereerd en verzorgd hebben en die hem met mij, met vele andere vrienden en met honderde beweldadigden beweenen.

Tot opvolger van zijn zoon benoemd, kwam ik in den zomer van 1840 voor de eerste maal tot hem. Hij ontving mij diep geroerd, maar allerhartelijkst. Het was, alsof hij met zijn scherpen blik voorzag, dat ik zijn vriend zou worden. Ik geloof te mogen verzekeren, dat dit werkelijk het geval is geweest. Ofschoon wij elkander nimmer te voren ontmoet hadden, heeft hij zich terstond aan mij aangesloten en, hoe weemoedig ook het zien van mijn persoon en het bijwonen van sommige mijner academische werkzaamheden uit den aard der zaak voor SUERMAN wezen moest, hij heeft ten allen tijde de grootste belangstelling getoond in al wat mij en de mijnen betrof; hij heeft mij in de meeste opzigten zijn vertrouwen geschonken; hij heeft met mij omgegaan als met een zoon. Ik heb èn in de Faculteit èn in de Provinciale Geneeskundige Commissie veel met hem gearbeid. Er gingen weinig dagen om, dat we elkander niet zagen of over zaken van grooter of minder belang eenig schrijven zamen wisselden. Ik ben dus meer dan menig ander in de gelegenheid geweest om hem te leeren kennen en heb hem dan ook gekend, voor zooveel hij namelijk gekend kon worden.

SUERMAN was een type, zoo als men, naar mijne overtuiging, nimmer meer te zien zal krijgen. Oorspronkelijk zeer levendig van aard, ja zelfs bijzonder driftig, gelijk hij mij meermalen verzekerd heeft, had hij door zelfsbeheersching, deels uit een gevoel van betamelijkheid, deels omdat zijn maatschappelijke werkring dit vereischte, een niet te beschrijven vorm van bedaardheid aangenomen, die door gewoonte wezen was geworden. De ernstige uitdrukking van zijn gelaat, de zachte toon zijner stem, zijn deftige houding en gang, de bevalligheid zijner manieren: ze deden aan de *εὐσχημοσύνη* van Hippocrates denken, maar waren aan SUERMAN als SUERMAN eigen. Door zijn dagelijksch verkeer met allerlei soort van menschen had hij, bij een aangeboren talent van opmerken en doorgronden,

een tact en een zedelijk overwigt verkregen, waarvan men de wederga, naar mijne meening, moeilijk vinden zou. Zich zelve altijd meester, in hooge mate voorzigtig, vlug van bevatting, snel in het denken, langzaam in het spreken, had hij den fijnsten diplomaat misschien nog wel tot voorbeeld kunnen strekken.

Niet altijd intusschen was hij ernstig. Waar het te pas kwam, kon hij voor een wijl aan al de eischen des gezelligen levens voldoen en muntte hij uit door geestigheid en luim. Jaren lang is hij de ziel geweest van de beschaafde kringen, waarin hij zich vertoonde. Zijn onderhoud droeg het kenmerk van veelzijdige ontwikkeling. Hij had ook op letterkundig gebied onbegrijpelijk veel gelezen en zijn gelukkig herinneringsvermogen stelde hem in staat, waar het voegzaam scheen, daarvan partij te trekken. Voor dichtkunst had hij veel gevoel. Hij heeft ze ook zelf beoefend, en wel, gelijk het mij voorkomt, met een uitslag, die ook bevoegde regters in menig opzicht bevredigen kan. Drie zijner vertrouwdeste vriendinnen hebben den gelukkigen inval gehad eenige zijner versjes te doen drukken en onder de vereerders van den maker te verspreiden. Ze zijn de sprekende uitdrukking van zijn vroom en edel gemoed.

Weldoen — ik heb het reeds aangestipt — was een behoefte voor zijn hart. Weduwen en weezen te beschermen, armen en minvermogenden te helpen: hij beschouwde het niet slechts als pligt, het zoude hem onmogelijk geweest zijn het niet te doen. De kieschheid verbiedt natuurlijk te openbaren, wat mij daarvan bekend is geworden. Ik kan er alleen van zeggen, dat het alle denkbeeld te boven gaat en mij de hoogste achting heeft ingeboezemd voor zijn persoon.

SUERMAN was inderdaad een zegen der maatschappij. Heeft die maatschappij het erkend? In het algemeen geloof ik, dat wij op die vraag wel een bevestigend antwoord mogen geven. Er zijn zeker weinig menschen,

die zooveel dank hebben ingeoogst en, althans van bijzondere personen, zooveel onderscheiding hebben genoten als hij. Armen en rijken hadden eerbied voor zijne deugden. Het vrouwelijk geslacht heeft hem bijna vergood. Bij de meeste geneeskundigen stond hij bijzonder hoog aangeschreven. Dit is onder anderen gebleken op den vijftigsten verjaardag zijner academische promotie, toen hij met geschenken en andere bewijzen van deelneming door zijne kunstbroeders, door het Geneeskundig Bestuur en door andere lichamen als overladen is. Een aantal geleerde genootschappen heeft hem in den loop der jaren het lidmaatschap aangeboden. Ook het geëerbiedigd Hoofd van den Staat heeft hem gegeven wat hem toekwam. Toen WILLEM DE TWEEDE den troon had beklommen, werd SUERMAN tot Ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw benoemd. Bij zijn Jubilé in 1859 schonk onze tegenwoordige Koning hem het Kommandeurskruis van de Eikenkroon. Het zoude der Regering tot eer gestrekt hebben, als ook zij bij die gelegenheid een blijk van hare belangstelling had gegeven, als zij in de openlijke erkenning van ware verdiensten het voorbeeld van den edelen vorst had nagevolgd. Maar de waardige grijsaard had er geen behoefte aan. Eerzucht in den gewonen zin des woords was hem bijna vreemd. Hij werkte, omdat een mensch behoort te werken. Het leven was in zijn oog een weldaad der Voorzienigheid, die men zich zoo veel mogelijk waardig moet betoonen. Die beschouwing zij ook de onze. We kunnen de nagedachtenis van SUERMAN niet beter vereeren.

G. J. LONCQ.

Bijlage D.

LEVENSSCHETS

VAN

J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK,

Hoogleraar in de Geneeskunde aan de Utr. Hoogeschool

DOOR

Dr. J. P. T. VAN DER LITH.

Zonder den wijzen raad van HORATIUS (*Epist. ad Pis. V. 38.*):

„Sumite materiam vestris, qui scribitis, aequam
Viribus, et versate diu, quid ferre recusent,
Quid valeant humeri.”

genoegzaam ter harte te hebben genomen, besloot ik, na kort beraad, aan het verzoek der redactie van den Utrechtschen Studenten almanak, een levensbericht van den overleden Hoogleraar SCHROEDER VAN DER KOLK te bewerken, te voldoen; — eene taak, die ik vreezen moet, voor mijne schouders te zwaar te zijn, doch die ik op mij neem, om de inspraak van mijn hart te volgen, dat behoefte had nog eenige woorden toe te voegen aan al wat omtrent den grooten man reeds was te boek gesteld; niet om dat te verbeteren, maar om het met enkele bijzonderheden uit zijn merkwaardig leven, die geacht konden worden *hier* hunne plaats te moeten vinden en die mij meer van nabij bekend wa-

ren, aan te vullen, daar ik, gedurende bijna dertig jaren, hem als leermeester had leeren hoogschatten, als vriend had leeren beminnen, als mensch had leeren hoogachten; daar ik hem gekend had in het steeds jeugdige vuur zijner ambtsvervulling, in de krachtige uiting van zijn gemoeds en verstands leven; in den kamp tegen den naderenden ouderdom en ondermijnde gezondheid; in zijn wetenschappelijk voorwaarts-streven, in zijn openbaar en maatschappelijk zoowel, als in zijn huisselijk en familie-leven; in de veelvuldige beproevingen, waaraan zijn huisselijk geluk was onderworpen en in de genietingen van rein levensgeluk, die beiden zich zoo eigenaardig in zijne gevoelige en edele ziel afspiegelden.

Onder deze omstandigheden mogt ik niet weigeren nog eenige trekken te schilderen aan zijne beeldtenis, die eerlang aan de nakomelingschap zou worden overgegeven, waardoor zij, reeds met meesterlijke hand geschetst, ¹⁾ slechts nog meer volkomen gelijkend zou worden en tot een navolgenswaardig voorbeeld voor ons zou kunnen strekken; terwijl, daar de Utrechtsche Hoogeschool gedurende 36 jaren de vruchten van zijn zóó voordeelig aangekweekt en ontwikkeld talent, van zijne met inspanning en volharding vergaderde kundigheden en van zijn onvermoeid en onverpoosd streven naar het hoge doel van 's menschen bestemming geplukt heeft, die levensschets *hier ter plaatse* niet mogt ontbreken.

---

1) Levensbericht van J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK door W. VROLIK, overgedrukt uit het Jaarboek der Koninklijke Akademie van Wetenschappen voor den jare 1862. — Onze Tijdgenooten door J. L. TERWEN en C. DE JONG, i. nom. Utrecht, 1858. — De Nederlandsche Spectator 7 Junij 1862. — Een eerezuil voor J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK door den Hoogleeraar Mr. C. W. OPZOOMER, Volksalmanak 1863. — Het Krankzinnigenhuis te Utrecht, gedurende deszelfs 400-jarig bestaan door Dr. J. P. T. VAN DER LITH. Utrecht 1863.

JACOBUS LUDOVICUS CONRADUS SCHROEDER VAN DER KOLK, den 14. Maart 1797 te Leeuwarden geboren, was de zoon van HENDRIK WILLEM VAN DER KOLK, toenmaals geneesheer aldaar. — wiens vader, JACOBUS VAN DER KOLK, meester in de regten en in de geneeskunde was, — en van WILHELMINA PHILIPPINA CATHARINA SCHROEDER, dochter van LODEWIJK SCHROEDER, hoogleeraar in de regten te Groningen, die met zijn broeder, door zijne kennis der Hebreeuwsche taal beroemd geworden, uit Marburg. waar hun vader hoogleeraar was, naar Holland overkwam, terwijl de naam SCHROEDER bij die van VAN DER KOLK gevoegd werd, opdat die niet zou uitsterven. Daar zijn vader inmiddels tot secretaris der grietenij Hennaarderadeel, gemeente Wommels, een dorpje nabij Bolsward, benoemd was, bragt hij dáár zijne eerste levensjaren door, zonder dat er, vooral niet in den rampzaligen toestand, waarin het vaderland alstoen verkeerde, eenige gelegenheid tot onderwijs bestond, zoodat hij zijne opleiding geheel alleen aan zijn vader verschuldigd was, die den leergierigen knaap, door de lectuur van Martinet, Buys, Nollet, Desagwiliers, Uilkens en Musschenbroek, reeds vroegtijdig, eene voorliefde voor natuurstudie wist in te boezemen, die een overwegenden invloed op zijn volgend leven gehad heeft, daar zij hem *steeds* is bijgebleven. Bij den predikant KONING te Dronrijp verkreeg hij zijne kennis der oude talen en was reeds op zijn 15de jaar voor de akademische studiën genoegzaam voorbereid, zoodat hij in 1812 als student aan de Hoogeschool te Groningen werd ingeschreven ¹).

---

1) Zijne moeder had hij reeds als knaap verloren, en zijn vader is hem, nog voor zijne bevordering tot doctor in de geneeskunde, in 1820, ontvallen. Hij trad tweemaal in het huwelijk: in 1830 met Mejufvrouw C. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN en in 1835 met Mejufvrouw G. E. SCHRÖDER, die hem

Zijne voorliefde voor de studie der natuurkundige wetenschappen vond rijkelijk voedsel in het degelijk onderwijs van den beroemden J. A. UILKENS, den geleerden J. BAART DE LA FAILLE en den ijverigen Th. VAN SWINDEREN, met wie hij gedurende zijnen geheelen akademie-tijd in vriendschappelijke aanraking gebleven is.

Dat zijne ijverige beoefening der schei- dier- en plantkunde geheel en al uit zijne voorliefde voor natuurstudie voortvloeide en door hem alleen als ter algemeene ontwikkeling noodzakelijk werd beschouwd, wordt ons duidelijk, doordat hij, twee jaren later, nog geene keuze gedaan had tusschen de studie in de regten en die der geneeskunde, terwijl de omvang der kennis, die de ijverig studerende jongeling aan de Akademie heeft verkregen, in regtstreeksche verhouding moet gestaan hebben tot den langen studie-tijd van acht jaren. Spoedig gaf hij dan ook een bewijs van de grondigheid zijner studie der voorbereidende vakken in de met goud bekroonde beantwoording der prijsvraag, na ons vernieuwd volksbestaan het eerst uitgeschreven ¹⁾.

Zijne studiën in de geneeskunde volbragt hij onder de Hoogleeraren P. DRIESSEN, G. BAKKER, L. E. STRATINGH en E. N. THOMASSEN à TUESSINK, wier namen alleen voldoende zijn, om de degelijkheid van het onderwijs in de verschillende vakken der geneeskunde aan te toonen; hunne getuigschriften bewijzen, dat hij daarvan een voortreffelijk gebruik gemaakt heeft, terwijl eene, andermaal met goud bekroonde, beantwoor-

---

mede door den dood ontviel. Bij zijn overlijden liet hij uit beide huwelijken zeven kinderen na.

1) Responsio ad quaestionem: *quae sunt emolumenta praecipua, quae ex calorico latente seu ligato aëris et aquae ad oeconomiam animaleam redundant.*

ding der physiologische prijsvraag van zijn ijver deed blijken ¹⁾.

Hij bleef in zeer vriendschappelijke aanraking met zijne leermeesters, vooral met **UILKENS** en **BAKKER**, en leefde aan de Groninger Akademie in eenen kring van uitstekende jongelingen, die van denzelfden ijver voor hunne studie-vakken vervuld waren. Behalve zijne bijzondere vrienden, **WINTGENS**, student in de regten, **BOELES** in de letteren en **CREMERS** in de geneeskunde, moeten hier de zoo verdienstelijke en zoo beroemd geworden **H. KUHL** en **J. C. VAN HASSELT** ²⁾ meer opzettelijk genoemd worden, van wie de eerste door zijne veelomvattende natuurkennis en onvermoeiden ijver voor de grootsche taak van natuur-onderzoeker in onze Oost-Indische koloniën zoozeer geschikt was, en door zijn vriend werd nagestreefd, die met hem vele lauweren inoogste, maar helaas! ook met hem voor die afmattende taak in een verraderlijk klimaat, te vroeg bezweken is. — De vertrouwelijke omgang met zulke vrienden, de met den laatsten ook nog buitenlands voortgezette briefwisseling en gemaakte reis in Duitschland heeft niet nagelaten den jongeling meer en meer te ontwikkelen en hem aan te moedigen hun voetspoor te volgen, terwijl het hem tevens met andere geleerden in aanraking bragt, die naderhand op zijne verdere loopbaan eenen gewigtigen invloed uitoefenden, waaronder **Dr. TEMMINCK** en de Hoogleraar **G. VROLIK** in de eerste plaats te noemen zijn. Want toen hij, na de verdediging zijner dissertatie ³⁾, op den 17^{den} Junij, 1820, tot doctor in de geneeskunde en op den-

---

1) *De sanguinis vasis effluentis coägulatione.*

2) Bijdragen tot eene schets van het leven, het karakter en de verdiensten van wijlen **Dr. H. KUHL** en dito van wijlen **J. C. VAN HASSELT**, door **Th. VAN SWINDEREN**.

3) *De sanguinis circulantis historia cum experimentis ad eam illustrandam.*

zelfden dag ook in de verloskunde was bevorderd, en zich in Hoorn als practiserend geneesheer had neergezet, hadden beide geleerden spoedig het oog op hem gevestigd en werd hij door de aanbeveling van zijnen vaderlijken vriend G. BAKKER, na weinige maanden, benoemd tot inwonend geneesheer van het Buiten-gasthuis te Amsterdam, terwijl tot nog toe de praktijk van dat ziekenhuis door twee geneesheeren uit de stad was waargenomen.

Hier opende zich voor hem een ruim veld voor de toepassing zijner verkregen kundigheden en een nog ruimer voor de voortzetting zijner studiën. Dáár legde hij den grond zijner beroemde verzameling van pathologische voorwerpen, die hij dienstbaar maakte aan de onderkenning van ziekten en hunne rationele behandeling en die met den dag in belangrijkheid aanwon, naarmate hij in de kunst van injecties te doen en het microscoop te gebruiken vorderingen maakte, de reeksen van zieke werktuigen des menschelijken ligchaams, in de verschillende vormen der ontaarding, volkomener werden en de bijgevoegde ziektegeschiedenissen tot meer algemeene gezichtspunten leidden; dáár leerde hij de waarde van het physiek onderzoek der zieke organen kennen en verschaft de stethoscoop van LAENNEC hem grondige kennis aan de aandoeningen van het longenweefsel, die hij zoo vlijtig bestudeerd heeft; dáár kwam hij in aanraking met vele binnen- en buitenlandsche geleerden; dáár maakte hij zich los van alle schoolsche geleerdheid en systemen in de geneeskunde; dáár werd de jeugdige geleerde een practisch geneesheer, die, veelzijdig ontwikkeld en met roem bekend, reeds binnen weinige maanden eene uitgebreide praktijk in Amsterdam verkreeg, toen hij, na een vijfjarig verblijf in het gasthuis, dien belangrijken werkkring verliet, waarin hij vele lauweren verzameld, maar waar ook zijn weg vaak over doornen geloopt had; dáár eindelijk grondde hij zijne kennis van krankzinnigen en leerde hij door de

studie van LALLEMAND's werken, reeds toen, krankzinnigheid als ziekte beschouwen.

Gedurende den laatsten tijd van zijn verblijf aldaar verzamelde hij eene reeks van waarnemingen over borstlijden, die in 1826 in druk verschenen, als eerste bundel zijner anatomisch-pathologische waarnemingen ¹⁾, waarvan hij de platen geteekend en zelf op steen gebragt heeft, en waarin zich eene physiologische rigting in de geneeskunde, gepaard aan eene practische strekking, openbaarde, die, even als zijne gemoedelijke beschouwingen, SCHROEDER VAN DER KOLK gedurende zijn geheel leven gekenmerkt en groot gemaakt hebben.

Voor dat hij zich in Amsterdam als geneesheer vestigde deed hij eene reis langs den Rijn naar Zwitserland, die hij tevens dienstbaar maakte aan zijne lievelingsstudiën en waarop hij zich bovenmate in den rijkdom der natuur en der kunst verlustigde. Hij vernieuwde aldaar vroegere relatiën en knoopte er nieuwe aan, die niet weinig hebben bijgedragen den naam van den jeugdigen geleerden bekend en beroemd te maken, terwijl zij mede oorzaak waren zijner voorliefde voor grondige Deutsche geleerdheid en natuurstudie. al bleef hij een verklaard vijand van bespiegeland filosofieren, dat hij, in de Deutsche rigting der psychiatrie van dien tijd, zoo hevig pleegde te gispen.

Geen wonder, dat zijn naam, die reeds door zijne kundige en menschlievende behandeling der zieken van het Buiten-gasthuis en door zijne consultatieve praktijk in Amsterdam algemeen bekend was geworden, hem dadelijk eene uitgebreide cliënteel bezorgde, waarbij zijne eigenaardige vorming en zelfstandige ontwikkeling een omkeer in den gewonen slender der praktijk scheen te zullen veroorzaken; maar ook geen wonder dat,

---

1) *Observationes anatomico-pathologici et practici argumenti. Fasciculus I. Amst. 1826.*

toen in 1826 de beroemde Hoogleeraar J. BLEULAND zijn Professoraat in de geneeskunde aan deze Hoogeschool zou nederleggen en een leeraar in de anatomie en physiologie moest benoemd worden, op hem de aandacht gevestigd werd, en hij, *met bijzondere onderscheiding*, tot Hoogleeraar benoemd werd.

Reeds den 2^{den} Februarij, 1827, aanvaarde hij dit Hoogleeraarsambt met eene redevoering *de anatomiae-pathologicae praecipue subtilioris studio utilissimo et ad morborum naturam intelligendam maxime commendando*, waarin hij, even als in zijne zoo even vermelde *Observationes anatomico-pathologici et practici argumenti* zijn wetenschappelijk levensprogramma n. l. „studie der physiologie en pathologische anatomie, berustende op algemeene natuurkennis, doch niet als abstracte wetenschap, maar met de practische strekking de natuur der ziekten te leeren kennen en ze op eene rationele wijze te genezen,” bloot gelegd heeft.

Wie twijfelt er aan, of hij is dit programma gedurende zijn geheel leven getrouw gebleven? Alle die hem daarbij hebben gade geslagen, zullen naar waarheid moeten getuigen, dat hij daaraan eerder nog uitbreiding gegeven heeft? — Begaafd met een voortreffelijken aanleg, die zóó gunstig was ontwikkeld geworden; toegerust met alle kundigheden, die vereischt werden, om volledig onderwijs te geven; rijk in ervaring in de geneeskunde, vol ijver voor zijne hooge roeping in de maatschappij; naauwgezet in de daaraan verbonden verplichtingen, heeft hij, gedurende 35 jaren, dat alles dienstbaar gemaakt aan deze Hoogeschool, wier belangen hij, door duidelijk, grondig en belangwekkend onderwijs, door nieuw licht te verspreiden over belangrijke wetenschappelijke vraagstukken, door zijne studiën van bijzonderen aard en door zijnen beroemden naam, onverpoosd heeft voorgestaan.

Daarvan getuigt zijn onderwijs in anatomie en physiologie, waaraan hij sedert 1831 dat der pathologische

anatomie met de therapie der krankzinnigheid verbond; daarvan getuigt de uitbreiding die hij aan het kabinet der Akademie, waarbij het Museum van BLEU-LAND werd aangekocht, gegeven heeft; daarvan getuigen de onder hem bewerkte akademische proefschriften ¹⁾, waarvan de schrijvers zijne voorkomenheid bij de keuze van een onderwerp, zijne dienstvaardigheid bij het

---

1) De voornaamste dissertaties, onder SCHROEDER VAN DER KOLK geschreven, zijn: J. KOKER, de subtiliori membranarum serosarum fabrica 1828. H. HIJMANS, de placenta praevia 1833. G. VAN DEN STEEN, quaestiones medicae 1833. J. WITTOP KONING, de vi nervorum in ossium regeneratione 1834. G. A. F. QUARIN WILLEMIER, de otorrhea 1835. H. C. A. L. FOCK, de quaestione, num pharmaca ante absorptionem effectus específicos praestare possint 1835. P. P. T. ENSCHUT, de respirationis chymismo 1836. v. GHERT, de plexibus choriöideis 1837. HULSHOFF, de mutationibus formae ossium vi externa productis 1837. J. P. T. VAN DER LITH, de vitiis nervorum organicis 1838. J. A. MULLER, de habitu phthisico 1838. L. C. E. E. FOCK, sistens peripneumoniae explicationem 1839. N. KLEES, de hypertrophia cordis 1839. J. B. TE WELSCHER, de quibusdam coli affectionibus 1840. W. H. A. VAN ROMMUND, de epilepsia 1840. L. LEHMANS, de abscessibus hepatis 1841. J. J. HOMOED, de dementia 1842. A. F. H. DE L'ESPINASSE, de vasis pseudo-membranarum tam arteriosis et venosis, quam lymphaticis 1842. T. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN, de causis frequentiae convulsionum in infantibus 1843. DE LA COSTE, de osteogenesis progressu defensionis corporis infantis durante partu egregie accommodato 1843. C. L. J. BACKER, de structura hepatis 1845. P. H. J. DE LANG, de hydrothorace et hydrope pericardio 1844. J. RUYSSENAARS, de nephritidis et lithogenesis quibusdam momentis 1845. A. ADRIANI, de subtiliori pulmonum structura 1847. E. H. EKKER, de cerebri et medullae spinalis systemate vasorum in statu sano et morbo 1853. G. H. VAN EVERDINGEN, rudimentaire vorming der baarmoeder 1858. H. TOBBE, de inflammatione sinuum frontaliū 1860. F. R. WESTHOFF, over de onttaarding van aderen en zenuwen in kanker 1860. P. TEMPLEMAN VAN DER HOEVEN, waarneming eener spondylarthrocace en ontwrichting van den 1sten en 2den halswervel 1861.

mededeelen van belangrijke ziekte-geschiedenissen en voorwerpen van pathologische anatomie en zijne even vermogende als bescheiden hulp in het bewerken, het teekenen van platen, enz. om strijd geroemd hebben.

In die dissertaties vinden wij een schat van anatomisch-physiologische en anatomisch-pathologische kennis weggelegd en leeren wij uit hen zijne zienswijze over verschillende ziekte-toestanden en hunne rationele behandeling kennen, waardoor zij zich vaak aan zijne eigene werken aansluiten, of als derzelver voorloopers moeten beschouwd worden, gelijk uit den inhouds-opgaaf van beiden ons duidelijk kan worden en ik met een paar voorbeelden zal ophelderen. Zoo sluiten zich b.v. zijne *observationes anatomico-pathologici et practici argumenti*, die over borst- en vooral longen-ziekten handelen, bij zijne latere studiën over de longen en over borstlijden aan, waarbij achtereenvolgens verdienen genoemd te worden J. A. MULLER, *de habitu phthisico* 1838, L. C. E. E. FOCK, *de peripneumoniae explicatione* 1839, A. ADRIANI, *de subtiliori pulmonum structura* 1847; zijn opstel in het Nederl. LANCET, 1845, *over het aanwezig van veerkrachtige longvezels in sputa van phthisici, als een zeker teeken van het bestaan eener vomica* en dat *over den oorsprong en vorming van tubercula pulmonum* Ibid. 1852. Zoo vormen zijne latere studiën en werken over anatomie, physiologie en anatomische pathologie der hersenen, ruggemerg en zenuwen en over epilepsie, hieronder nader medegedeeld. een geheel met de dissertaties van J. WITTOP KONING *de vi nervorum in ossificatione* 1834; VAN GHERT *de plexibus choriöideis* 1837; de mijne *de vitiis nervorum* 1838; VAN ROMMUND *de epilepsia* 1840; EKKER *de cerebri et medullae spinalis systemate vasorum in statu sano et morbo* 1853, en sluit zich deze studie bij die over krankzinnigheid onmiddelijk aan, omtrent welker algemeene beschouwing wij zijne denkbeelden in de dissertatie van G. VAN DEN

STEEN, *Quaestiones medicae*, behandelende *de verrigting der grijze en witte hersenzelfstandigheid en het verschil van den carotis interna et externa, sensu physiologico et pathologico* 1833; J. B. TE WELSCHER, *de quibusdam coli affectionibus* 1840; J. J. HOMOED, *de dementia* 1842 en anderen, vermeld vinden.

Gedurende zijne akademische loopbaan stonden twee jaartallen als hoogst merkwaardig bij hem aangeteekend; het waren de jaartallen 1836 en 1852. In het eerste was hij Rector magnificus van den academischen Senaat, toen het 2e eeuwfeest der hoogeschool gevierd werd, dat hij met eene merkwaardige en in hare gevolgen zoo gewigtige redevoering sloot, die ten titel had, *de debita cura infaustam maniacorum sortem emendandi eosque sanandi in nostra patria nimis neglecta* ¹⁾. Zijne voldoening over den gelukkigen afloop van dit, met zoo veel luister, gevierde feest werd niet weinig verhoogd, toen de hooge regering zijne verdiensten erkende en hij door Z. M. den Koning tot ridder der orde van den Nederlandschen leeuw benoemd werd.

Den 28sten Februarij 1852, toen hij zijn 25jarig hoogleeraarsambt herdacht, plagt hij den gelukkigsten dag zijns levens te noemen. De jaargang 1853 van dit jaarboekje geeft een uitvoerig verslag van deze feestviering, en zijn levensbeschrijver heeft daarvan eene levendige schildering gegeven, terwijl het moeilijk was te beslissen, of de gehechtheid van de discipelen aan hunnen geachten leermeester, die ook in 1830, toen hij een voordeelig beroep naar Amsterdam had afgeslagen, zoo ondubbelzinnig gebleken was, grooter was,

---

1) In het Hollandsch vertaald en met aantekeningen voorzien, o. d. t. *over de verwaarloozing der vereischte zorg ter leeniging van het lot der krankzinnigen in ons vaderland* 1837.

Door het hooren dezer oratie werd zijn schoonbroeder J. SCHRÖDER, thans secretaris-gen. van binn. zaken, opgewekt de wetgeving voor krankzinnigen tot onderwerp zijner dissertatie te kiezen.

dan de zijne aan zijne jeugdige vrienden. De prachtige pendule, boven welke Mnemosyne in brons is voorgesteld in de linkerhand een boek houdende, waarin de volgende woorden gegraveerd zijn :

viro clarissimo
J. L. C. SCHROEDER VAN DER KOLK ,
per quinque lustra
in Academia Rheno Trajectina
Professori ,
Grati discipuli.
D. XXVIII M. Febr.
A. MDCCCLII.

bij verrassing door eene groote schaar van vroegere en tegenwoordige leerlingen, als een opentlijk bewijs van hulde en dankbaarheid, aan den geliefden leermeester aangeboden, staat thans treurig dáár als een gedenkteeken van die gelukkige jaren.

Wanneer wij hier nog bijvoegen, dat, even als de rijkdom zijner bibliotheek en van zijne collectie voor allen toegankelijk was, zoo ook zijn huisselijke kring voor een ieder openstond, en dat hij de belangen van het onderwijs aan deze Hoogeschool steeds even ijverig als belangeloos behartigd heeft, dan zoude men kunnen meenen de verhouding van den Hoogleeraar tot de Hoogeschool reeds genoegzaam te kennen.

Maar er is meer, oneindig meer van hem, ook in dit opzicht, te vermelden.

SCHROEDER VAN DER KOLK was groot door enkele zijner begaafdheden en verkregen kundigheden, maar hij was nog grooter door de harmonie van zijn geheel. Door gene was hij de roem dezer Hoogeschool, door deze was hij haar sieraad.

Zijn werk over *den bremvlieg van het paard* (*Oestrus*

of *Gastrus Equi* ¹⁾ dat „een meesterstuk van vergelijkende ontleedkunde was, waarin hij al de fijnheid van zijn onderzoek, al de vaardigheid zijner ontleedkunde openbaarde”; zijne *Bijdrage over het Spookdier van Oost-Indië (Stenops Kukang)* ²⁾, die tot eenen geleerden strijd met den Hoogleraar W. VROLIK, voor beiden even eervol bevredigd, aanleiding gegeven heeft; de daarop door beide geleerden gezamenlijk uitgegeven werken *over diezelfde diersoort* ³⁾; hunne *nasporingen over de adervlechten bij verschillende diersoorten* ⁴⁾ en desgelijks *omtrent de hersenen van den Chimpanseé* ⁵⁾ en later nog *van die van den Orang-Oetan*; ⁶⁾ benevens zijne *aanteekeningen over de structuur der longen bij de vogels* ⁷⁾ en *over de lever van den olifant* ⁸⁾ verzekeren hem eene eerste plaats onder de beoefenaren der vergelijkende ontleedkunde.

De moeilijkste vraagstukken der ontleedkunde behandelde hij als bij voorkeur en, even geniaal en gelukkig als hij daarbij was in de eerste grepen zijner levendige verbeelding, was hij volhardend en nauwgezet in de voortzetting van zijne onderzoekingen. Die *over het maaksel der menschelijke placenta en van haren bloedsomloop* ⁹⁾, in verband met zijne *aanteekeningen over de veranderingen van den bloedsomloop bij het kind, en bijzonder over het moeilijke der verklaring van de sluiting der aderlijke buis van Arantius* ¹⁰⁾ en

---

1) *Memoire sur l'anatomie et la physiologie du Gastrus Equi*, Kon. Nederl. Instit. 1845.

2) *Tijds. v. nat. geschied. en physiol.* 1847,

3) *Genoots. Natura artis Magistra* Dl. I 3e reeks 1851.

4) *Ibid.* 1848.

5) *Bijdragen Kon. Nederl. Instit.* 1849.

6) *Versl d. Kon Akad v. Wetensch.* 1862.

7) *Ibid.* 1858.

8) *Ibid.* 1861.

9) *Verh. Kon. Nederl. Instit.* 1851. Dl. IV. 3e reeks.

10) *Aanteeken. Utrechtsch Genootsch.* 1855.

met zijn betoog *over den allantoïs en hare vorming en veranderingen in den mensch*, ¹⁾ leveren daarvan een duidelijk bewijs; van geen geringer gehalte waren zijne studiën van verschillende deelen der middelpunten van het zenuwstelsel: beginnende met *eene waarneming van eene atrophie van het linker halfrond der hersenen met gelijktijdige atrophie van de rechterzijde van het ligchaam* ²⁾ die in verband stond met zijne geliefkoosde onderzoekingen *over monstra*, leverde hij laatstelijk twee groote verhandelingen, de eene *over het fijnere zenuwstelsel en de werking van het ruggemerg* en de andere *over „het fijnere weefsel en de werking van het verlengde merg* ³⁾, die zijnen roem in het Buitenland op nieuw bevestigd hebben ⁴⁾.

De *practische strekking* die zijne onderzoekingen kenmerkte, openbaarde zich o. a. ook in zijne boven reeds medegedeelde onderzoekingen omtrent longenlijden, waarbij zijne gewigtige ontdekking van het bestaan van longvezels in de sputa van teringlijders een belangrijk hulpmiddel van physiek onderzoek geworden is; uit hetzelfde oogpunt moet zijn onderzoek *over de vorming en verspreiding van kankercellen in den omtrek van kanker en het gewigt hiervan bij het doen eener operatie* ⁵⁾, in verband met zijne onderzoekingen *over mala parasitica in het algemeen en scirrhus, carcinoma, fungus medullaris en haematodes* ⁶⁾ en *van ontsteking als alleen uit slagaderlijk bloed voortspruitende* ⁷⁾, beschouwd worden.

---

1) Verh. Koninkl. Nederl. Akad. 1862.

2) Verh. Kon. Nederl. Instit. 1852.

3) Beide in Verh. d. Kon. Akadem. v. Wetensch. 1855 en 1858.

4) Ook nog *over het verband tusschen gevoels- en beweging-zenuwen* Kon. Nederl. Instit. 1847 en *o. h. fijnere maaksel van het zenuwstelsel en wel bijzonder der grijze stof* Utr. Genoots 1848.

5) Aanteeken. Utrechtsch Genootsch. 1853.

6) Ibid. 1847.

7) Versl. der Kon. Akad. v. Wetensch. 1858.

Daaronder rangschikken wij mede zijne ontdekking van *uras calcis in de rokken der aderen bij arthriticis*; over *vernaauwing der darmbuis door ingeslikte kersensteen*; *verblijf van doorgeslikte voorwerpen in de darmbuis, zonder belangrijke nadeelige gevolgen* ¹⁾; over *chronische maagkramp* ²⁾ en *myelitis met verschijnselen van borstaandoening* ³⁾; over *ziekte en ontaarding der lever* ⁴⁾ en eindelijk zijn belangrijk stuk over *chorioiditis als oorzaak van glaucoma* ⁵⁾.

Voegt men bij deze lange lijst van in druk verschenen werken en stukken, van meer of minder omvang, doch alle van wezentlijk belang, ook nog hetgeen hij als lid van negen en veertig geleerde genootschappen indirect gepraesteerd heeft, welk een schat van bijdragen hij geleverd, hoevele bijzondere waarnemingen hij medegedeeld heeft in eenen wetenschappelijken vriendenkring, *het geneeskundig leesgezelschap*, in 1793 door den grooten MATHIAS VAN GEUNS opgericht, waarvan hij 34 jaren een der ijverigste leden geweest is, dan kunnen wij ons eene voorstelling maken van den omvang zijner studiën in deze rigting.

Meer geniaal nog, doch even doorwerkt en beproefd, zijn de resultaten geweest van zijne *anthropologische* en *psychologische* studiën, die eensdeels met zijne wetenschappelijke kennis op het naauwst verbonden waren, als den hechten grondslag, waarop zij waren opgebouwd, doch die anderdeels, bij hunne gelukkige toepassing op de behoeften der maatschappelijke samenleving, zich in een philanthropisch doel oplosten; zoodat het ook hier vaak moeilijk is te beslissen of het hoofddoel dier studiën derzelver practische toepassing geweest is,

---

1) Nederl. Lancet 1853.

2) Ibid. 1855.

3) Ibid. 1855.

4) Aanteeken. Utrechtsch Genootsch. 1845.

5) Verhandel. v. h. Genoots. t. bevord. d. gen. en heelk. 1848.

dan wel of hij daarbij alleen den triumpf der wetenschap op het oog had.

Het was toch het materialisme, dat hij wilde bestrijden, toen hij zijne toegejuichte verhandeling, *over het verschil tusschen doode natuurkrachten, levenskrachten en ziel*, in het Natuurkundig Gezelschap (1835) uitsprak, tot welker uitgaaf hij op ons dringend verzoek besloot, en die achtervolgd werd door *drie voordrachten over het verband en de werking tusschen lichaam- en zielskrachten bij mensch en dier* (1843), terwijl hij aan die studie als het ware de kroon opzette, door zijne verhandeling *over de zelfstandigheid der ziel, gestaafd door eene beschouwing van den mensch in zijne verschillende ontwikkelingsperioden* ¹⁾, die den grijzen Bard ²⁾ een lied van verrukking ontlokte.

Zijne verhandeling daarentegen *over de meerdere of mindere waarschijnlijkheid, dat het menschelijk geslacht van een stam afkomstig is*, was geheel wetenschappelijk, doch werd hem, voor het tijdschrift „*Waarheid in Liefde*,” (1845) tot een bijzonder doel afgevraagd en is aangehaald, om een der gronden der verdedigers der slavernij te doen vallen. In zijne *moederliefde in de natuur* ³⁾, mede voorgedragen in het Natuurkundig Gezelschap, lost zich zijn gemoedsbestaan in al deszelfs reinheid en levendigheid op. Van minder verheven aard, doch des te meer practisch en in de belangen van het volksleven grijpende, waren zijne bemoeijingen in het bestrijden van het misbruik van sterken drank, waarvan zijne in hoogen ernst gestelde *toespraak bij de eerste algemeene vergadering der Utrechtsche afdeeling van de Nederlandsche vereeniging tot afschaffing van den sterken drank*, in 1846, getuigt, terwijl hij ook hier de wetenschap aan dit groote nationale vraagstuk dienst-

---

1) Album der natuur. Jaargang 1852.

2) Mr. M. C. VAN HALL.

3) Album der natuur. Jaargang 1858.

baar maakte door zijne verhandeling *over den invloed van sterken drank op het ligchaam*, die hij later met aanmerkingen verrijkt heeft uitgegeven. Zijne redevoering *de mijlpaal, of wat hebt gij afschaffers van sterken drank in 1850 gedaan?* toonde hoe krachtig in deze zijne overtuiging was, en de uitwerking dier voorlezing welk eene kracht in die uitgesproken overtuiging gelegen was. „SCHROEDER VAN DER KOLK, (zoo is het dit jaar opentlijk betuigd,) wiens hart warm klopte voor al wat wezentlijk goed en edel was in zijne oogen; steeds een krachtig verdediger van ongelukkigen, al waren zij dit ook door eigen schuld; een natuurlijk vijand van kwade trouw, huichelarij en elk zedebederf; bekend met de zwakheden van 's menschen hart en de kracht der verleiding; afkeerig van ijdele theoriën, maar bovenal doordrongen van de overtuiging aan het nadeel van het drank-gebruik, *moest* zich de belangen dezer zaak ten sterkste aantrekken.” Zijne verklaring, die aan het hoofd staat der onderteekeningen van 500 geneeskundigen, was daarvoor een nieuw bewijs.

Hoe verbaasd zal de nakomelingschap staan, als zij verneemt, dat, na al het bovenstaande, een ander gedeelte zijner studiën op dit veld van psychologische anthropologie, die der krankzinnigheid, zoo uitgestrekt geweest is „dat de behandeling van krankzinnigen zijne hoofdwerkzaamheid, de studie hunner ziekte zijne levens-taak geworden is,” „en dat de resultaten daarvan als daden van menschlievendheid moeten beschouwd worden, die de schoonste vruchten hebben opgeleverd, waarvoor eene dankbare natie den man, die ze verrigte, *een eerezuil* behoort te stichten!”

Dit gewigtige gedeelte van 's mans uitgebreide levens-taak, schoon in enkele bijzonderheden reeds te boek gesteld en meer geschikt voor eene opzettelijke behandeling, vinde hier, ten laatste, de plaats waarop het, ook in betrekking tot deze Hoogeschool, ten volle aanspraak heeft; want ook hier waren zijne studiën de

levenskrachtige boom, die fraaije bloesems en rijpe vruchten gedragen heeft voor de wetenschap, voor de hoogeschool, voor het vaderland en voor de menschheid.

In het Buiten-gasthuis te Amsterdam grondde hij zijne kennis van krankzinnigen en leerde dáár als uitvloeisel zijner studie van het beroemde werk van LALLEMAND *Recherches anatomico-pathologiques de l'encéphale et ses dépendances* (schoon niet opzettelijk over krankzinnigheid geschreven) krankzinnigheid voor het eerst als ziekte erkennen.

Toen SCHROEDER VAN DER KOLK weinige dagen na het aanvaarden van zijn Hoogleeraarsambt tot lid van het collegie van Regenten van het Utrechtsche Dolhuis benoemd werd, verkeerde het in denzelfden ellendigen toestand als al de overige helen des ongeluks in ons vaderland, waar krankzinnigen werden opgesloten, en was er de krachtige overreding van den eerwaardigen J. F. L. SCHRÖDER toe noodig, om hem die benoeming te doen aannemen, doch dan ook met het stellig voornemen niet te rusten, voor dat in dien treurigen toestand eene verandering was ontstaan. Weinige maanden later was het vooroordeelings-vonnis reeds over het Dolhuis uitgesproken, en in het collegie van Regenten heerschte van nu af aan de overtuiging, dat krankzinnigen zieken zijn en dat de inrigting tot hunne verpleging eene zieken-inrigting behoort te wezen, en dat de handen éénparig behoorden te worden inééngeslagen, om deszelfs hervorming te bereiken.

Door hunne persoonlijke en ijverige bemoeijingen is het mogelijk geweest, binnen een kort tijdsbestek, het ondoelmatige Dolhuis zoodanig te herscheppen, dat het reeds na de eerste verbouwing als een modelgesticht werd beschouwd, dat in ons land niet geëvenaard en ook buiten s' lands bekend en geprezen werd, zoowel door deszelfs inrigting als vooral door den geest van SCHROEDER VAN DER KOLK, die aan het hoofd der krankzinnigen-verpleging stond, zijn beroemden naam aan de inrigting leende en niet weinig

heeft bijgedragen, om van alle kanten geldelijke bijdragen te erlangen, waaronder de belangrijke van de Stedelijke en Provinciale regering in 1831 verleend, in de eerste plaats verdient genoemd te worden.

Die verbeterde inrigting van het Utrechtsche Krankzinnigen-huis trok al spoedig de aandacht der regering; zij werd namens deze, in 1834, door den Referendaris bij het departement van binnenlandsche zaken, den Heer C. J. FEITH, bezocht. De indruk, door dat bezoek te weeg gebragt, noopte hem tot het doen van voorstellen aan de regering, om een onderzoek in te stellen, welke middelen konden worden aangewend, om door haren invloed te bevorderen, dat het heilzaam voorbeeld van Utrecht ook elders wierde nagevolgd.

Inmiddels schilderde de Hoogleeraar SCHROEDER VAN DER KOLK den 26. Maart, 1837, bij de overdragt zijner rectorale waardigheid, in zwarte, doch ware kleuren het lot der krankzinnigen als in ons vaderland allezins verwaarloosd; zijne groote verdiensten ter zake van het krankzinnigenwezen, reeds bij de regering bekend zijnde, was het geen wonder, dat de, zoo even bedoelde, aan haar gedane voorstellen er toe geleid hebben, om hem, nog vóór het in druk uitgeven dier redevoering, onder meer andere belangrijke punten, over de drie volgende vragen te raadplegen:

1°. Welke was vroeger de toestand van het Krankzinnigen-huis te Utrecht; op welke wijze heeft het zich dus uitgebreid en hoe is deszelfs tegenwoordige inrigting?

2°. Hoe zal het best de toestand in ons vaderland worden verbeterd en

3°. Welke zijn de volstrekte vereischten van een doelmatig gesticht?

Op eene echt practische wijze heeft de Nestor onzer wetenschappelijke psychiatrie zich van deze moeilijke taak gekweten; zoodat reeds den 18^{den} Mei 1838 de Minister van binnenlandsche zaken namens Z. M. de, aan zijne merkwaardige en met de groote gouden Me-

daille van den tweeden rang beloonde memoriën ontleende, beginselen, in eene uitvoerige circulaire, aan de gedeputeerde Staten der provincien kon mededeelen, waarin de bijzondere belangstelling van den Koning in dit onderwerp in het helderste licht treedt.

Tot nog toe had in ons vaderland alleen het Utrechtsche Gesticht zich hervormd en daarvan reeds de vruchten geplukt, daar het door landgenoot en vreemdeling, menschenvrienden, deskundigen en hooggeplaatste personen bezocht en geprezen werd, en eene bevolking had van omstreeks 90 krankzinnigen, waarvan ruim een derde tot de hoogere klassen behoorde. Deventer en Zutphen, door dit voorbeeld aangemoedigd, begonnen, zonder nadere aansporing af te wachten, dat voorbeeld te volgen en de besturen der overige verblijfplaatsen werden door genoemde circulaire uit den slaap geschud, om, of voor goed te worden opgewekt, of voor altijd in den doodslaap te vervallen; eerlang toch zou hun geene andere keuze worden gelaten.

SCHROEDER VAN DER KOLK had ingezien, dat geene algemeene verbetering van de krankzinnigen-verpleging mogelijk was, zonder herziening der bepalingen van het burgerlijk Wetboek op dit punt, ja! dat zij, zonder eene geheel nieuwe wetgeving, onmogelijk was. Reeds in 1839 werd door hem, gezamentlijk met den Heer C. J. FEITH, een wetsontwerp in gereedheid gebracht en door eene memorie van toelichting nader in beginselen verdedigd, op kosten der regering gedrukt en aan de leden der Tweede Kamer der Staten Generaal rondgedeeld, zoodat de nieuwe wet betreffende de Gestichten voor krankzinnigen reeds den 29sten Mei 1841 uitgevaardigd kon worden, om met den 1sten September daaraanvolgende in werking te treden.” ¹⁾

---

1) Zie: de Geschiedenis en beginselen der Nederlandsche wetgeving betreffende de Gestichten voor Krankzinnigen enz., door J. VAN DEN HONERT, Amsterdam 1841.

De regering wenschte de oprigting van doelmatige gestichten, zoo als het Utrechtsche, maar tevens hunne daarstelling zonder geldelijke ondersteuning van 's Rijks wege voor de kosten dier oprigting, even als dit met het Utrechtsche het geval geweest was. De nieuwe wet was volmaakt dienstbaar aan dit hangende vraagstuk. In 1838 bestonden nog 26 dergelijke inrigtingen in ons land, de eene al slechter dan de andere. Deze allen werden door die wet of in doelmatige verplegings-gestichten veranderd, zoo zij aan de gestelde voorwaarden voldeden, of, zonder eene kostbare onteigening, als met één pennestreek vernietigd. Het was alsof een anathema over hen was uitgesproken, toen de nieuwe wet haar bewaarplaatsen noemde en onder de bepalingen van het burgerlijk wetboek liet wegsterven; terwijl zij aan de doelmatige gestichten het praedicaat van *geneeskundige gestichten* toekende onder de gunstige beschikkingen, die uit de wet alleen voor dezulke voortvloeide.

Toen nu beide met gelijken geest en denzelfden zin bezielde mannen, die later door den innigsten vriendschapsband verbonden werden, in 1842 door Z. M. tot inspecteuren der gestichten voor krankzinnigen in Nederland benoemd waren, was de naleving dezer wet gewaarborgd, terwijl het vaderland van hunne twintigjarige arbeid rijke vruchten plukt en het eerste tijdperk van het hervormde krankzinnigen-wezen in ons vaderland als roemrijk afgesloten mag beschouwd worden; want 12 zeer doelmatige gestichten, die naar meerdere volmaking blijven streven, voorzien in alle behoeften der verschillende provinciën en het krankzinnigen-wezen in Nederland heeft zulk eenen gunstige naam buiten-lands verkregen, dat de commissie der Belgische Regering, na onderscheidene Nederlandsche gestichten, in 1858, bezocht te hebben, aldus haar gunstig verslag eindigt:

„De tous les Pays, la Neerlande est, pensons nous, celui, ou la reforme du regime des établissements d'alienés a été la plus complète.”

Om dit grootsche doel te bereiken had SCHROEDER VAN DER KOLK alles veil en liet zich door niets terugschrikken, waar hij meende het te moeten bereiken. Hij bereikte het door menschkundige volharding langs den weg der wetenschap, wier licht hij had ontstoken, met medehulp der achting, die hij overal ingeboezemd, en der vriendschap, die hij zich alom verworven had; en de stem, die vóór 25 jaren in de groote gehoorzaal dezer Hoogeschool had uitgeroepen: „ik weet niet of ik mij over Nederland meer moet bedroeven of schamen!” en die scheen te klinken, als die eens roependen in de woestijn, die zelfde stem verhief zich thans in vrome dankzegging voor de zegen des Allerhoogsten op zijn werken en streven.

En wèl mogt hij met voldoening op de resultaten van dat werken en streven neerzien; want *hier* zag hij zijn lievelingsgesticht zich met roem verheffen onder hare elf zusteren, die zij kon gezegd worden in het leven te hebben geroepen en zich daarin menig vraagstuk oplossen, dat elders kon worden toegepast, of paste in hetzelfde toe, wat elders nut had gesticht, en mogt hij met zijne mederegenten de vruchten plukken van huune veelzijdige zorgen en bemoeijingen; *hier* zag hij nog de gunstige invoering van het door hem zoo gewenschte Patronaat voor van krankzinnigheid herstelde behoeftigen, dat zich nu reeds in bloei mag verheugen en vruchten afwerpt; *hierheen* wenschte hij nog bij zijn leven zijne geheele psychiatrische Bibliotheek met zijne verzameling van onuitgegeven stukken overgebracht te zien, waardoor hij zoowel zijne overtuiging omtrent de beginselen van krankzinnigen-verpleging op nieuw heeft willen uitspreken, als ook de kroon heeft opgezet aan al wat hij tot nog toe voor dat gesticht had gedaan; *ginds* zag hij zijn geliefkoosd Meerenberg, dat als onder zijne handen was opgegroeid, eenen Europeeschen roem verwerven, en alom in ons vaderland het lot der krankzinnigen in en buiten de gestichten be-

hartigd; zijne verdiensten werden door de regering hoog gewaardeerd, (waarvan de benoeming tot Kommandeur der orde van de Eikenkroon in 1855, een sprekend bewijs leverde,) en door de natie erkend en op prijs gesteld; zijne beginselen zag hij door zijne talrijke leerlingen binnen- en buitenlands ingang vinden en triumpheeren; — en toch! was welligt in geen gedeelte zijner studiën voor hem nog zóó veel te doen overgebleven als juist in dit gedeelte. Een nieuw wetsontwerp wachte reeds op de indiening en behandeling in de kamers, daar, na 20 jaren, eene herziening der wet noodzakelijk was geworden; de toenemende uitbreiding en verbetering der Gestichten deed vragen ontstaan, die naar vaste beginselen moesten beantwoord worden. waarover de ondervinding en de wetenschap niet altijd even duidelijk zich hadden uitgesproken of waarvan de vervulling tegen de autonomie der Gestichten scheen te strijden; de leemten, die nog in het dienstpersoneel der Gestichten bestonden, hadden zijne aandacht in eene hooge mate tot zich getrokken en deze gewigtige aangelegenheid was nog het onderwerp geweest, waarmede hij, in de laatste dagen van zijn leven, vervuld was — en eindelijk was het bewustzijn bij hem levendig geworden, dat onze overzeesche bezittingen niet langer mogen verstoken blijven van de voordeelen, die het vaderland reeds zóó lang had genoten; waarom hij dan ook, nog altijd met jeugdig vuur beziel, op nieuw zijne pen had opgenomen en reeds in de inkt gedoopt had.

Reeds in 1825 had hij *een merkwaardig voorbeeld van herstelling eener krankzinnige, met eenige algemeene daarbij verkregene resultaten*, medegedeeld; ¹⁾ van zijne

---

1) Geneesk Bijdragen door PRUYS VAN DER HOEVEN, enz. pg. 1825.

rectorale redevoering hebben wij reeds melding gemaakt en deze in hare heerlijke gevolgen geschetst — desgelijks zijne belangrijke memoriën en zijne bedenkingen over de wetgeving. Het gewigtige aandeel, dat hij in de met zijnen ambtgenoot verrigte inspectiën had, heeft ook voor de wetenschap rijke vruchten gedragen en is neergelegd in de, ook buitenlands beroemd geworden, *verslagen over de staat der gestichten voor krankzinnigen in Nederland* ¹⁾. Zijne kennis in Amsterdam verkregen en volmaakt door zijne rijke ervaring. in zijne consultatieve praktijk en in het Utrechtsche Gesticht verkregen, deelde hij gaarne mede aan *zijne studenten*, als zij over psychiatrie eenen cursus wilden hooren, zoo als SUERMAN, HULSHOFF en FABIVS getuigen; aan *geneeskundigen*, die zich onder hem tot krankzinnigen artsen wilden vormen, waaronder ik slechts VAN LEEUWEN, RAMAER, ROËLL en mij zelven wil noemen; aan *vreemdelingen*, die zijne beroemde collectie of het gesticht kwamen bezoeken, of wel opzettelijk door hunne regering of uit eigen beweging zich onder hem wenschten te vormen, zoo als b. v. Dr. C. G. GRÄHS en J. F. LIEDHOLM; ²⁾ aan *alle geneeskundigen* in Nederland door zijne *Pathologie en Therapie der krankzinnigheid beknopt uitééngezet* — terwijl hij eindelijk *voor meer ingewijden* ³⁾ een omvangrijk werk over dit onderwerp bearbeide, waarmede hij zich nog

---

1) Daarvan zijn zeven deelen uitgegeven, loopende over de inspectiën van 1844 tot 1859.

2) Rese-anteckningar af Dr. C. G. GRÄHS 1853 en Berättelse om en med understöd of allmänna medel ären 1854 och 1855 af J. F. LIEDHOLM, waarin beide Zweedsche geleerden van hunne studiën onder SCHROEDER VAN DER KOLK getrouw verslag geven; zijne benoeming tot Ridder der orde van den Poolstar in 1855 staat in regtstreeksch verband tot de vele moeite, die hij zich gaf bij de studiën, die zij en andere Noordsche Doctoren hier gemaakt hebben.

3) Tijdschrift der Maats. t. bevordering d. geneesk. 1852.

tot in de laatste dagen van zijn leven bezig hield en hetwelk nog slechts de laatste hand van den meester scheen te behoeven.

Behalve de reeds vroeger medegedeelde neurologische studiën en de daarop in de dissertaties betrekking hebbende onderwerpen, deelde hij eene hoogst belangrijke waarneming mede *van eene melancholica met neiging tot Suicide*, die het bewijs leverde, dat melancholie, die in den regel sympathisch is, idiopathisch kan worden, terwijl eindelijk nog twee even belangrijke geregte-lijke geneeskundige gevallen ¹⁾ van hem in druk zijn verschenen, waarin hij op eene allezins merkwaardige wijze zijne veelzijdige kennis en zijn scherpzinnig oordeel aan den dag legt en het gebrek aan geregte-lijk-geneeskundige kennis in Nederland aanwijst.

Doch reeds te lang heb ik verwijld bij de vermelding van de verdiensten van SCHROEDER VAN DER KOLK omtrent het krankzinnigen-wezen in Nederland. Het waren immers slechts enkele trekken, die ik zou bijschilderen aan de voor de nakomelingschap bestemde beeldtenis van dien merkwaardigen man. Ja! SCHROEDER VAN DER KOLK was een allezins merkwaardig man, die, getrouw aan zijn stelregel „dat de mensch zijn eigen lot in handen heeft en dat van het geluk de uiterlijke schijn alleen afhangt”, zich zelfstandig eenen weg door dit leven gebaand heeft. Bij eenen voortreffelijken aanleg, die door eigen studie en later door gelukkige omstandigheden tot eene weinig geëvenaarde ontwikkeling was gekomen, was in hem een ligt ontvankelijk gemoed, waarvan de snaren nog tot in de laatste oogenblikken

---

1) MARRETJE MOONEN *van Brandstichting beschuldigd en wegens Brandstichtingszucht vrijgesproken* Utrecht, 1840. en *Merkwaardig geval van broedermoord ten gevolge van krankzinnigheid*, Nederl. Lancet 1853.

van zijn leven, zoo ligt in trilling te brengen waren, met een veelzijdig ontwikkeld verstand, dat door aanhoudend wetenschappelijk voorwaarts-streven in hooge mate verlicht was, tot een harmonisch geheel zamen-gesmolten.

Dat goed, regtschapen, helder, godsdienstig gemoed stond open voor alles, wat schoon en goed was. — Schoone muziek, meesterstukken van schilder- en dichtkunst en schoone natuur-tooneelen bragten hem evenzeer in verrukking als huisselijk geluk en gezellige omgang met vrienden, in wier keuze hij altijd gelukkig was. zijn hart goed deden. Van elken vriendschappelijken disch was hij het leven en de geest; hoe hij buitenslands gezocht, bemind en gevierd werd bleek o. a. op *de Vereinen von Deutsche Naturforscher*, waar hij de wetenschap vertegenwoordigde en tevens kinderlijk genoot; of toen hij bij een officiëel bezoek van het krankzinnigen gesticht te Illenau, op zijne reis in 1855, aldaar op de meest verrassende wijze werd ontvangen, dat hem evenzeer tranen van aandoening ontlokte, als toen hij laatstelijk op de plek, waar hij zóó veel ellende had bijgewoond, de vreugde, de erkentelijkheid, de hartelijkheid en genegenheid op aller gelaat aanschouwde en diep gevoelde, hoe rijk hij gezegend was; van dat edele gemoed getuigde niet minder zijne erkenning der verdiensten van anderen, en van zijne verpligting aan dezen, zoo als daarvan de aandoenlijke ontmoeting met LALLEMAND en zijn wensch, dat diens beeldtenis boven het zijne zou worden gehangen, een bewijs levert, en door het aandeel, dat hij had in de benoeming van den geleerden RETZIUS tot Ridder der orde van den Nederlandschen leeuw bevestigd wordt; zijn hart, al bloedde het door eene smartelijke wonde, bleef toch nog vatbaar voor vertroosting der vriendschap en de tranen van diep gevoelde droefheid werden daardoor ligtelijk van het opgehelderde gelaat afgewischt, terwijl zijne toespraak na het verlies zijner echtgenoot en de

in druk verschenen toespraak bij het overlijden van zijn leerling, vriend en ambtgenoot, den te vroeg ontslapen A. C. G. SUERMAN, van zijn geschokt gemoed getuigen.

„Als geleerde was hij een licht der wetenschap en een sieraad dezer Hoogeschool: met nimmer verflaauwd en ijver heeft hij meer dan een derde van eene eeuw een aantal leergierige jongelingen in de wetenschap ingeleid en hun eerbied voor waarheid en deugd ingeboezemd.” Natuuronderzoeker, in de ware beteekenis van het woord, heeft hij op het groote veld, dat hij bewandelde, menig naauwgezet onderzoek met gewapend en geoefend oog en met zijn scherpzinnig oordeel ten einde toe vervolgd, menige stoute en gelukkige greep gedaan, menig nieuw gezichtspunt gekozen en daarbij steeds, het schijnbaar onvereinigbare, eene levendige verbeelding en eene kalme wetenschappelijke, meestal echt practische onderzoeksgeest, verbonden; „want waar vond men immer zooveel grootheid met zooveel nederigheid, zooveel geestkracht met zooveel fijnheid en teederheid van gevoel, zoo veelzijdige kennis met zooveel jeugd en poëzy in het hart, zulk een helder en scherpzinnig verstand met een zoo godsdienstig gemoed, zulk een werken naar de wereld en voor de eeuwigheid met zoo veel warme belangstelling, ook in het schijnbaar kleine en geringe, vereenigd.” — „Ja, waarlijk hij was een profeet en sprak in geestvervoering uit, wat hij van de Godheid in de natuur had ontdekt; daarvan profeteerde hij in zijn gezin en in elken kring waarin hij zich bewoog. Maar hij profeteerde ook van Hem in wien wij de hoogste Godsopenbaring erkennen. Diens voorbeeld te volgen, in Zijne liefde Gods liefde te zien, was niet minder zijn lust en leven. „*God is liefde*,” dat waren, door lange tusschenpoozen afgebroken, de laatste woorden, die zijne bedroefde, doch door den stervenden bemoedigde betrekkingen en vrienden, weinige oogenblikken voor zijn dood, mogten hooren; het was de geloofsbelijdenis niet van

den stervende alleen, het was de geloofsbelijdenis van zijn geheele leven." „Hij is eene ster die nooit zal ondergaan!"

Zóó heeft SCHROEDER VAN DER KOLK geleefd, zóó is hij gestorven. Daarvan getuigden ook zijne vereerders en vrienden op den 7^{den} Mei bij zijn geöpend graf.

Hij was den 1sten Mei 1862 aan de gevolgen van eene slepende en verraderlijke buikziekte overleden, die zijne gezondheid gesloopt had. en voor welker vernieuwden aanval eindelijk ook zijne krachten bezweken. „Kalm als een wijze, volkomen berustende in de wil der Voorzienigheid, met vaste overtuiging aan de onsterfelijkheid zijner ziel en in het volste vertrouwen op de liefde van den Almagtigen is hij de eeuwigheid ingegaan en zijn dood....., wij zijn er zeker van, was het begin van een heerlijk leven!"

Bij zijne begrafenis waren van alle kanten vele vrienden en vereerders van den zoo hoog geachten man zamen gekomen, om op de begraafplaats den lijkstoet te verbeiden, die uit eene commissie uit den akademischen- en eene uit den studenten-Senaat, geneesheeren en studenten in de geneeskunde, den arts en den heelmeester van den overledenen, zijn huisvriend en de leden der familie bestond, waaraan zich de meeste hoogleeraren, het gansche collegie van regenten van het krankzinningengesticht, beide eerste geneesheeren der gestichten van N. Holland en van Gelderland, vele studenten en eene onoverzienbare menigte belangstellenden aansloot. De Hoogleeraar G. J. LONCQ, Rector van den akademischen Senaat en tevens zijn vriend en arts, de Hoogleeraar C. W. OPZOOMER, zijn ambtgenoot en vereerder, de heer J. C. VAN EELDE, medelid van het collegie van regenten van het krankzinnig-gesticht en daarvan de huismeester, de candidaat in de Godgeleerdheid J. E. DIBBITS, zijn huisvriend, doctor VAN DER LITH, als vertegenwoordiger der wetenschap, die hij met zooveel vrucht be-

oefend had en de Hoogleeraar F. J. DOMÉLA NIEUWENHUIS, sedert 25 jaar zijn beproetde vriend, spraken achtereenvolgens treffende woorden van achting, van vriendschap en van erkentelijkheid, van rouw en van bemoediging, die eenen diepen indruk op de talrijke menigte maakten, die met eerbiedige stilte en ongestoorde aandacht de verschillende sprekers had aangehoord.

Hier beneden was zijn werkkring gesloten, zijn taak was hier ten einde; hij had aan zijne roeping voldaan en „de hoogste trap van ontwikkeling gekregen, waartoe hij in deze eerste kweekschool vatbaar was, om in een hooger en kweektuin zijne volkomenheid te bereiken en vruchten tot rijpheid te brengen, waarvan hier slechts de eerste uitspruitsels konden ontkiemen.”

Vereeren wij zijne nagedachtenis door zijne voetstappen te drukken, het door hem begonnen werk voort te zetten en zorg te dragen, dat zijn geest in eeuwigheid onder ons blijve voortleven!

Utrecht, 21 December 1862.

Bijlage E.

HENRICUS EGBERTUS VINKE.

Het was mij eene behoefte des harten, niet enkel bij het graf van mijn ontslapen ambtgenoot, maar ook bij de opening mijner Akademische lessen, een woord ter nagedachtenis te spreken van den man, dien ik wel niet onder mijne leermeesters tellen mogt, maar dien ik, gedurende mijn achtjarig verblijf aan deze Hoogeschool, als becefenaar der Godgeleerde wetenschap, als broederlijken vriend en raadgever, als mensch en als christen heb hoog geschat en lief gehad. Al achtte ik het toen gesprokene te vlugtig gesteld en te onvolledig, om afzonderlijk door den druk verspreid te worden, toch kostte het mij zekere moeite, geheel het stilzwijgen te bewaren. Welkom was mij daarom de gelegenheid, die ik door eene beleefde uitnoodiging der *Redactie van den Utrechtschen Studenten-almanak* ontving, om mijn opstel zóó te wijzigen, dat het, nevens andere levensberigten van beminde en betreurde Hoogleraren, in dezen Jaargang gevoegelijk eene plaats vinde.

Ik geef het daartoe gaarne, wel bewust dat, hoe veel gebrekkigs er ook in deze teekening zij, het karakterbeeld des ontslapenen daarin naar waarheid staat uitgedrukt, en dat veler oog met weemoedige herinnering en innig welgevallen op de lijkulde zal staren,

welke aan hunnen onvergetelijken leermeester en vriend in deze bladeren wordt toegewijd.

HENRICUS EGBERTUS VINKE, den 20sten Junij des jaars 1794 te Amsterdam geboren, was de zoon van LAMBERTUS VINKE en GEERTRUIDA VAN ITTERSUM. Aan het hoofd van dit levensbericht mogt geenszins de naam zijner ouders, allerminst die zijner moeder ontbreken. Aan beider zorg dankte hij het voorregt eener voor zijnen stand beschaafde en tevens christelijke opvoeding; maar inzonderheid rekende hij, even als zoo vele voortreffelijke mannen uit vroegeren en lateren tijd, onuitsprekelijk veel aan zijne moeder verschuldigd te zijn. Op den schoonen gedenkdag zijns levens, dien hij weinige maanden vóór zijnen dood mogt vieren, in de toespraak waarmede hij de gelukwensching zijner voormalige leerlingen beantwoordde, gedacht hij nog met innige liefde en dankbaarheid aan deze edele vrouw, als welke reeds vroeg aan zijnen geest zulk eene praktische rigting had gegeven, als er ook later op zijn theologisch onderwijs stond afgedrukt. Maar met dien naam smolt in dezelfde oogenblikken nog een andere naam op zijne lippen te zamen, die ook voor mij den liefelijksten klank heeft behouden. Het was de naam van zijnen en mijnen onvergetelijken leermeester en vriend, den Amsterdamschen predikant JOANNES LEONARDUS WOLTERBEEK; een man, wiens hoogsteerwaardig apostolisch gelaat geheel de spiegel mogt heeten der edele ziel, die in hem woonde; even helder van hoofd als welbespraakt van lippen; even rijk in kennis, als begaafd met het vermogen, om hetgeen bij hem de vrucht en het resultaat van wijsgeerig nadenken was, door de edelste populariteit vertolkt, aan anderen mede te deelen; van wien, even als later van HERINGA, er veel op VINKE's geest was overgegaan. Meermalen, wanneer ik onder het gehoor van mijnen ambtgenoot

was gezeten, of ook bij onze Akademische examen's, werd, door de wijze waarop deze sprak of vroeg, de herinnering bij mij verlevendigd, van wat er eigenaardigs in WOLTERBEEK's leertrant lag. Wanneer wij hiermede den nog beroemder naam van WILHELM BROES verbinden, wiens godsdienstig onderwijs voor studenten even hoog door VINKE gewaardeerd, als met de meeste gezetheid bijgewoond werd, dan hebben wij de beide mannen genoemd, die op de eerste vorming zijner godsdienstige en christelijke denkbeelden den meesten invloed hebben geoefend; en de ongeveinsde bewondering en vereering aan beiden toegedragen, de voorkeur waarmede hij beider prediking volgde, getuigde voorwaar van geene bekrompenheid, maar wel, hoe hij zich inzonderheid tot zulke mannen voelde aangetrokken, bij wie hij niet enkel voedsel voor het hart, maar ook opscherping des verstands en het meeste licht voor zijnen geest kon hopen te vinden.

Na de latijnsche scholen, waar menige overwinning zijne jeugdige eerezucht prikkelde, te hebben afgeloopen, werd hij aan het *Athenaeum* zijner geboortestad, als student in de Godgeleerdheid ingeschreven. Hij genoot dáár het onderwijs der Hoogleraren NUYS VAN KLINKENBERG, VAN SWINDEN, WILMET en VAN LENNEP, wiens lessen over de grieksche en latijnsche *Historici*, *Oratores*, *Tragici* men niet con amore kon volgen, zonder met zekere geestdrift voor de oude letterkunde bezield te worden. Maar bij deze ingenomenheid met de oud-klassieke litteratuur ontbrak het toen geeszins te Amsterdam aan liefde voor de Oostersche letteren. Het Oostersch taalkundig gezelschap: *Litteris Orientalibus Sacrum*, waaraan ook voor mij de aangenaamste herinneringen verbonden zijn, vierde toen den schoonen tijd van zijnen frisch ontluikenden bloei. Mannen als HAMAKER en AMERSFOORDT maakten daarvan den luister uit, gelijk ook VINKE daaraan niet weinig tot eer en sieraad verstrekke.

Na een driejarig verblijf te *Amsterdam* werd het *Athenaeum Illustre* door hem met *Utrecht's* Hoogeschool verwisseld, en het behoeft naauwelijks gezegd of herinnerd te worden, met welk eene liefde hij — hoezeer ook het onderwijs van VAN OORDT en den ouderen ROYAARDS waarderende, — zich inzonderheid aan den beroemden HERINGA aansloot, en welk eene onderscheiding deze hem, als een' zijner beste en meestgeliefde discipelen waardig keurde. Maar ook van HEUSDE's fijnen en scherp blik ontging VINKE's voorbeeldige aanleg niet. Zelfs zocht deze geleerde den begaafden jongeling voor de onverdeelde beoefening der wijsbegeerte te winnen, maar ook het vooruitzicht der glansrijke bevordering, welke hem daarbij in de toekomst werd voorgespiegeld, was niet in staat hem tot dezen overgang van studiën te bewegen. Terwijl men van sommige Vaderlandsche geleerden zeggen kan, dat zij als jongelingen nog naauwelijks deden vermoeden, wie zij eenmaal als mannen zouden worden, komt aan VINKE, volgens de eenparige getuigenis zijner Akademie-vrienden, de lofspraak toe, dat hij van het begin tot het einde zijner studiejaren, niet enkel in noeste vlijt en werkzaamheid, maar ook in vlugheid van bevattings, in juistheid en helderheid van oordeel, in degelijkheid en grondigheid der door hem verworvene kennis, als een der meestbelovende studenten boven de meesten zijner tijdgenooten heeft uitgeblonken.

En die lofspraak ontleent eene te hoogere waarde aan de zwakheid zijns ligchaams, aan den wankelenden staat zijner gedurig bedreigde en aangevochten gezondheid, waarmede hij toen reeds had te kampen. Met aandoening herinner ik mij in deze oogenblikken, wat VINKE zelf, met dankzegging aan den God zijns levens, die hem boven en tegen alle verwachting, reeds zóo lang gespaard en bekrachtigd had, gaarne plagt te verhalen: hoe een der meestberoemde Medici binnen deze stad — toen hij dezen met beklemden en hijgende

borst weder kwam raadplegen — hem voor de predikdienst geheel ongeschikt verklaard, en daarom de voortzetting der Godgeleerde studiën ernstig ontraden had; maar ook hoe hij, bij een anderen geneeskundige meerdere geruststelling en aanmoediging vindende, nogmaals al zijnen moed vergaârd en zijne kracht had ingespannen, om te worden, wat hij zóó vurig wenschte te zijn, wat hij onder den goddelijken zegen heeft mogen worden, en tot heil der kerke zoovele jaren lang gebleven is.

VINKE was Doctorandus in de Godgeleerdheid, toen hij de Hoogeschool verliet. Hij behoorde tot de eersten, die na de nieuwingevoerde kerkeordening van 1816 het Proponents-Examen bij een der Provinciale kerkbesturen, waarvan de keuze toen nog aan de kandidaten was vrijgelaten, hadden te ondergaan. Door de kerkelijke wet waren de Doctoren in de Godgeleerdheid, van het eerste, Exegetisch of taalkundig. gedeelte van het Kerkelijk Examen ontslagen, en de toenmalige voorzitter van het Provinciaal Kerkbestuur van Noord-Holland, WILHELM BROES, oordeelde dat deze vrijstelling ook van de Doctorandi gold. Maar de Predikant VAN SLOGTEREN — als Oostersch taalgeleerde in zijnen tijd beroemd, en deswege een voorwerp van schrik en vrees voor menigen Examinandus, — was van een tegenovergesteld gevoelen. Geheel op de verzekering van BROES zich verlatende, en alzoo voor het eerste gedeelte van dit Examen ten eenenmale onvoorbereid, had VINKE zich met zijnen vriend RAMBONNET, thans *Theol. Doct.* en Predikant te Kampen, naar Amsterdam begeven. Maar hier verbeidde hen de onaangename verrassing, dat ook het eerste gedeelte van het Examen voor de Doctorandi verplichtend werd gerekend. Een uitgebreid en niet gemakkelijk pensum werd hun tegen den volgenden morgen ter bewerking opgegeven; maar het nu ingestelde onderzoek leverde zulk eene schitterende nitkomst op, dat VAN SLOGTEREN de beide jon-

gelingen, en inzonderheid VINKE, den titel van Doctor in de H. Godgeleerdheid, nog vóór hunne Promotie, reeds ten volle waardig keurde ¹⁾).

Geen wonder dan dat VINKE binnen weinige maanden zich een gewenschten werkkring zag geopend. Maar te midden der gewigtige ambtsbezigheden, welke hem hierin verbeidden, bleef de jeugdige Dorps-predikant gedachtig aan de wetenschappelijke taak, die hij op zich genomen had, en hij volbragt haar met dat gelukkig gevolg, dat hij den 19^{den} Junij des j. 1818 tot Doctor in de Godgeleerdheid bevorderd werd, na de openlijke verdediging van zijn: *Specimen Hermeneutico Theologicum, quo vaticinationes J. Ci. de perpeſſionibus ſuis, morte et in vitam reditu illustrantur et vindicantur*; een onderwerp, dat, hoezeer ook de inzichten veler hedendaagsche Interpretes van de zijne mogen verschillen, in verband met den strijd, in onze dagen over de realiteit van 's Heeren opstanding en haar voortdurend Dogmatisch belang gevoerd, nog altijd hoogst belangrijk mag heeten.

Als Evangelieprediker heeft VINKE eene schoone en begeerlijke loopbaan in de Vaderlandsche Kerk mogen volbrengen. Het bekoorlijk gelegene *de Vuursche* was zijne eerste standplaats; waar hij den 9^{den} November 1817 door zijnen vriend VAN IJZENDIJK tot de H. dienst bevestigd werd, en met zijne getrouwe gade, Vrouwe PETRONELLA SONDORP, aan welke hij meer dan veertig jaren verbonden bleef, het eerste heil van een gelukkig huwlijksleven mogt smaken. Drie jaren later werd hij van *de Vuursche* naar *Jutphaas* verplaatst, en door zijnen geliefden Leermeester HERINGA tot de dienst dier gemeente in-

---

1) Deze bijzonderheid heb ik niet uit den mond des Ontslapenen vernomen, wiens bescheidenheid, schoon hij het eerste niet verzweg, hem verbood ook het laatste te verhalen; maar als van de lippen van een zijner Examinatoren, den laatsten hunner, die nog in leven is, opgeteekend.

geleid. Na een kortstondig verblijf van zeventien maanden vertrok hij van daar naar *Alkmaar*, waar hij zeven jaren werkzaam bleef. Eindelijk in het j. 1829 herwaarts beroepen, was hij wederom gedurende zeven jaren, als Herder en Leeraar aan de Utrechtsche gemeente verbonden. Welk een rijken schat van dierbare herinneringen die jaren zijner ambtsbediening hem hebben opgeleverd; hoe naauw hij zich aan de onderscheidene gemeenten, die hij vroeger diende, gehecht bleef gevoelen; hoeveel blijken van innige hoogachting en liefde de vreugde zijns levens hadden verhoogd; met hoe veel vrucht en zegen hij in haar midden had mogen arbeiden: hiervan heeft hij een schoon gedenkteeken achtergelaten, in de voorrede vóór zijnen bundel *Leerredenen* geplaatst, die hij ten j. 1842 bij den Boekhandelaar VAN TERVEEN heeft in het licht gegeven, en aan zijne voormalige hartelijk geliefde gemeente *de Vuursche, Jutphaas, Alkmaar* en *Utrecht* heeft opgedragen en toegewijd.

Nog staat het mij duidelijk voor den geest, met hoe veel lof ik in mijne kindschheid van VINKE's predikgaven hoorde gewagen; en wij behoeven slechts den bundel zijner *Leerredenen* op te slaan, of andere, die wij hooren mogten, in onze herinnering daarnevens te plaatsen, om het begrijpelijk te vinden, dat VINKE in de kracht zijner mannelijke jaren onder de meest geliefde en gehoorde predikers is geteld geworden. Zijne leerlingen, die zijne homiletische lessen mogten bijwonen, zullen zich herinneren, met welk eene vaardigheid en juistheid hij het ware onderwerp, dat elke tekst ter behandeling aanbiedt, wist aan te wijzen. De orde die er in al zijne opstellen heerschte, het geleidelijke en eenvoudige der dispositie, de helderheid zijner woorden en gedachten, de logische ontwikkeling zijner denkbeelden, maakten het zijnen toehoorders, geletterden of ongeletterden, beschaafden of min beschaafden, gemakkelijk den gewijden redenaar zonder

groote inspanning des geestes te volgen. De belangrijkheid van zaken en inhoud gaf voedsel beide voor verstand en hart. De practische geest en strekking zijner leerredenen zocht deze vooral vruchtbaar te maken voor het leven. Het ware doel der Godsvereering, de stichting der gemeente werd steeds door hem in het oog gehouden en bevorderd, en eene bezielde voordragt, die hem vooral in vroegere levensjaren eigen was, verhoogde den indruk van het gesprokene. Het is zoo, slechts weinigen onder zijne latere ambtgenooten hebben hem in al zijne kracht als prediker gekend, en zijne laatst aangekomene leerlingen kunnen en zullen zich allerminst bevoegd rekenen, om hem als zoodanig naar waarde te beoordeelen. Wat in zonderheid zijne uitwendige voordragt betreft — wij zagen die, in gelijke mate als zijne ligchaams- en levenskrachten, afnemen en verminderen; en met weemoed gedenken wij, hoe soms de zwakke en heesche stem, tot fluistering toe gedaald, den vermoeiden en aâmechtigen spreker geheel dreigde te begeven, en daarom zijne verst gezetene hoorders onmogelijk bereiken kon. En toch heb ik meermalen verbaasd gestaan, en mij zelven afgevraagd, hoe het mogelijk ware, bij een zóó zwak en gebrekkig stemorgaan, nog zóó duidelijk en verstaanbaar te spreken? Ik vond de oplossing van dit raadsel in den natuurlijken spreektoon, die door hem werd aangeslagen, in de bekoorlijke plaatsing van het accent, in de zuivere uitspraak van woorden en lettergrepen, in de juiste opening en sluiting der lippen. VINKE's voorbeeld bevestigt op eene merkwaardige wijze, hoe veel er zelfs dáár, waar de Natuur uiterst karig in de toedeeling van stemgeluid geweest is, door gezette en getrouwe oefening kan worden herwonnen of verkregen. En wij weten welk eene gereede aanleiding tot zoodanige kunstmatige oefening VINKE in zijne eigene woning had. Onwillekeurig rijst ons hierbij het schouwspel voor den geest, waarvan velen mijner lezers evenals ik, meer-

malen getuigen zullen geweest zijn; als wij den vader en den zoon, in stomme en toch dikwerf welsprekende redewisseling met elkander, niet beluisterden maar aanschouwden; den vader, zoo als hij door de enkele beweging der lippen de woorden te schrijven, te schilderen wist; den zoon, zoo als hij met oog en ziel aan de lippen zijns vaders hing, en met groote vaardigheid des geestes hem volkomen begreep; en het wordt ons eene aandoenlijke gedachte, hoe juist de zwaarste beproeving, maar ook schier het eenige leed, dat VINKE in zijn gelukkigen huisselijken kring te dragen had, aan de duidelijkheid zijner voordragt op den kansel niet weinig bevorderlijk zal geweest zijn.

Dat VINKE als predikant zijne Godgeleerde studiën met liefde en ijver had voortgezet, hiervan getuigde, behalve menige beoordeeling van zijne hand, zijne bij het *Haagsche genootschap tot verdediging der christelijke godsdienst* bekroonde prijsverhandeling, *over de leer van Jezus en Zijne apostelen, betreffende zijn lijden en sterven tot vergeving van zonden*, welke geheel geschikt is om ons den geest van naauwkeurigheid en grondigheid, die VINKE's exegetische en dogmatische studiën kenmerkte, te leeren kennen en bewonderen. Zij kenschetst hem als den helderdenkenden en gematigden theoloog van de eerste helft onzer eeuw, die zich streng op bijbelsch terrein bewoog, en daarin voor zich zelve en anderen de kracht zijner geloofsovertuiging zocht. Zelfs zoodanige Godgeleerden in ons vaderland, die, als voorstanders eener geheel *subjectieve* verzoening, niet in alles met hem instemden, miskenden toch de veelzijdige verdiensten van dezen arbeid niet; en ongetwijfeld heeft deze hoogst belangrijke en met zorg bewerkte verhandeling hem vooral den weg gebaad tot den Akademischen leerstoel, dien hij nu weldra zoude innemen, en, gedurende ruim vijf en twintig jaren met eere bekleed heeft.

Het tweede Eeuwfeest van Utrecht's Hoogeschool was met plegtstatigen luister gevierd. HERINGA had toen juist den zeventigjarigen leeftijd bereikt, en de onverbiddelijke gestrengheid der wet gebod den nog krachtigen grijsaard af te treden. Voor zich zelven had deze reeds eene keuze van eenen opvolger gedaan. Zijn oog was op VINKE geslagen. In vertrouwelijke zamen-spreking met hem wist hij den zedigen schroom te overwinnen, waarmede deze tegen de aanvaarding van het hoogleeraarsambt opzag. De voordragt van H.H. Curatoren en de Koninklijke benoeming volgden, en den 8sten December des jaars 1836 hield VINKE zijne *oratio Inauguralis: de Germano Philosopho, optimo Theologo*; een onderwerp, waarin zich de invloed, dien de beroemde VAN HEUSDE op VINKE's geest geoefend had, gereedelijk liet onderkennen. Maar hoe hoog deze wijze en edele onder 'de wijzen en edelen van ons geslacht ook in zijne schatting stond aangeschreven, het was en bleef toch gedurende al de jaren van zijn professoraat het hoofddoel van zijn streven, de waardige opvolger van HERINGA te zijn, in diens voetstappen te treden, in diens geest werkzaam te zijn, diens geest levend te houden en te bewaren en over te dragen op volgende geslachten. Vraagt men, wat VINKE als theoloog het meest gekarakteriseerd heeft, wij achten dat hierin het antwoord gereed ligt, en wat ik bij het graf des ontslapenen heb gesproken, dat verdient daarom ook hier herhaald te worden: „Zoo lang de naam van eenen HERINGA aan onze Hoogeschool onsterfelijk blijft voortleven, zoo lang zal ook de naam van eenen VINKE, als die het meest getrouwe afdrukkel is geweest van zijnen geest, met eere worden genoemd”.

Hij beschouwde het dan ook als een zoeten en heiligen pligt, door wat hij uit HERINGA's letterkundige nalatenschap vermogt mede te deelen, den roem van zijnen voorganger nog na diens dood te verhoogen.

Hiertoe behoorde HERINGA's *Disputatio de Codice Bo-reeliano*; en wanneer ik beweer, dat VINKE zich door de voorbeeldige zorg en moeite, aan deze uitgave besteed, omtrent de tekstkritiek des N. T. verdienstelijk gemaakt heeft, dan herhaal ik slechts het gunstige oordeel door den beroemden TISCHENDORFF zelf, in de voorrede van de 7de Editie zijns N. T. hierover uitgesproken.

Als vrucht van eigen zelfstandigen arbeid verschenen in het j. 1846 zijne *Libri Symbolici Ecclesiae Reformatae Nederlandicae*. De Theologische Letterkunde van ons Vaderland is hierdoor met een werk verrijkt, dat van een gestreng wetenschappelijken zin bij het onderzoek der geschiedenis op het voordeeligste getuigenis geeft, en zekerlijk bestemd is, om VINKE's naam, als geleerde van den deugdelijken stempel, tot de nakomelingschap over te brengen.

Twee malen heeft VINKE gedurende zijn Professoraat de Rectorale waardigheid bekleed en met eene plegtige redevoering nedergelegd. In de eerste (1840) sprak hij: *de religionis Christianae in conformandis hominum animis iisque consolandis vi atque efficacitate*.

Drie mannen, wier namen genoeg waren om hunnen lof te verkondigen: de groote PHILIP WILHELM VAN HEUSDE, de hoogverdienstelijke JODOCUS HERINGA ELZ. en de zooveel belovende ALEXANDER KAREL WILLEM SUERMAN, waren in dat jaar aan de Utrechtsche Hoogeschool door den dood ontrukt. Meer dan overvloedige stof vond alzoo de Redenaar in de kenschetsing hunner verdiensten, zoodat er aan de behandeling van een Theologisch onderwerp niet te denken viel. Het mogt daarom een goede greep, een gelukkig denkbeeld heeten, de Parentalia dezer drie beroemde Geleerden, in wier leven, streven en werken, bij rijke verscheidenheid van gaven en verdiensten, de kracht der Christelijke Godsdienst zóó schoon had uitgeblonken, onder dit opschrift te vereenigen. Zijne tweede Rectorale oratie

(1855) handelde: *de vera fidei notione, nostris praeestim temporibus memoriâ tenenda et in omniam animis imprimenda*. Wees deze redevoering op nieuw het conservatieve van zijne rigting aan. zij bewees niet minder hoe hij, bij de hooge waarde, die hij aan het Christelijk geloof wilde hebben toegekend, alleen op de hoofdzak wilde hebben gezien, en hoe de gezindheid des gemoeds bij hem boven alles gold. Geheel haar inhoud mogt de vertolking heeten der beroemde spreuk: „*In necessariis Unitas, in non necessariis Libertas, in omnibus Charitas*”

Andere geschriften en kleinere opstellen — afzonderlijk uitgegeven, of in Vaderlandsche tijdschriften geplaatst — ga ik thans voorbij. Maar verzwijgen mag ik niet, al zien wij hierin veel meer nog den gemoedelijk vromen Christen dan den wetenschappelijke geleerde op den voorgrond treden, hoe veel nut hij door de bewerking van: *het Nieuwe Testament met ophelderende en toepasselijke aanmerkingen* heeft gesticht; hoe hij vooral in dit werk tot duizenden blijft spreken, nadat hij gestorven is. Hij zelf verheugde zich, toen hij, met dankbaar gevoel en reine zelfvoldoening, het oog op den volbragten arbeid mogt slaan, reeds daarom niet te vergeefs te hebben geleefd. De meeste lezers van dit Levensbericht zullen reeds vóór of gelijktijdig met de treurmare van zijnen dood vernomen hebben, hoe de vernieuwde uitgave van dit werk, genoegzaam voltooid, hem tot in de jongste oogenblikken van zijn helder bewustzijn bezig hield. (Hij was tot het VII^{de} Hoofdstuk der Openbaring van Joannes gevorderd, toen hem den 23sten Augustus dezes jaars, voor zijnen schrijfflessenaar gezeten, de doodelijke beroerte trof, die hem den 27sten dierzelfde maand ten grave rukte.) Zij was waardig — terwijl zij hem op de grenzen der Hemelsche heerlijkheid overbragt — zijn laatste arbeid hier beneden, zijn afscheid aan de aarde, het besluit van een zóó nuttig werkzaam leven te zijn.

Wat VINKE geheel in den geest van zijn voortreffelijk voorganger, gedurende het vierde eeuw, voor de talrijke leerlingen, die hij tot waardige bedienaars des Evangeliums heeft trachten te vormen, niet enkel als *Docent* maar ook als vriend en raadgever geweest is: dit heeft op welsprekende wijze het feest van zijn vijf en twintigjarig vervuld Hoogleeraarsambt, in December des vorigen jaars gevierd, verkondigd, en wij verheugen ons, en het doet ons goed aan het harte, dat hij dien schoonen feestdag, die niet minder dan het ridderkruis, hem reeds vroeger door onzen Koning geschonken, de erkenning zijner veeljarige verdiensten geweest is, nog heeft mogen beleven. De begaafde Feestredenaar — die, weinig vermoedende, hoe spoedig hij geroepen zou worden, om de opvolger van den geliefden Leermeester te zijn, toen de tolk der hem begroetende commissie zijn mogt — heeft VINKE's Theologie als *Bijbelsch, Practisch en Irenisch* gekaraktiseerd. Dit is, meenen wij, evenzeer met juistheid geschied, als het naar waarheid gezegd is, dat VINKE nimmer de stichting eener school beoogd heeft. En hoe zou ook de gedachte daaraan bij hem zijn opgekomen, daar hij het voor zich zelve als de hoogste eer beschouwde, een echt discipel uit de school van HERINGA te zijn, en die school te doen voortleven en nieuwe uitspruitsels te doen schieten in een ontluikend geslacht? Dit werd hem ook door het eigenaardige standpunt verboden, dat hij in den zóó heftig gevoerden strijd onzer dagen had ingenomen, waardoor hij, hoewel veel sterker tot de regter, dan tot de linkerzijde overhellende, aan de uitersten van beide partijen even weinig behagen kon. Ik weet, wat er tegen zoodanig standpunt gezegd kan worden, en werkelijk, soms scherp en bitter genoeg op den toon der Polemiek, soms met het hekelend vernuft des genialen Leekendichters, gezegd is. Het lust mij niet voor eene zoogenoemde *Vermittelungs theologie*, en veel minder nog voor een zoogenoemd *Juste Milieu*,

(dat ook VINKE's eigenlijk standpunt geenszins geweest is) eene soort van pleitrede te houden, maar blijf toch der lezing en behartiging overwaardig achten, wat over dit onderwerp door onzen waardigen BOUMAN in zijn onlangs verschenen hoogst belangrijk werk is gezegd. Ik behoef ook het standpunt van mijn onvergetelijken ambtgenoot, die wegens verschil in Dogmatische inzichten, nimmer mij hard viel of veroordeelde, geenszins in alles voor het mijne te verklaren. Alleenlijk zij het mij vergund te vragen: of het dan reeds den Godgeleerde onzer dagen tot oneer strekt, of het reeds op zich zelve onvastheid van beginselen verraadt, wanneer hij door de voortstuwende magt der theorien niet aanstonds zich laat meêslepen, maar zijn eigen pad bewandelende, met al de kracht der gemoedelijke overtuiging, die in hem spreekt, tegen uitersten, welke in zijn oog even gevaarlijk en verderfelijk zijn, blijft waarschuwen?

Dat de hooge eerbied, die VINKE voor HERINGA bezielde, aan zijne rigting en methode van onderwijs iets *stationairs* gegeven heeft, behoeft even weinig geloochend te worden, als dat wij daarom ons oog voor zijne wezenlijke verdiensten zouden moeten sluiten. VINKE was, gelijk wij allen, de zoon van zijnen tijd. Hij behoort. wat zijne geheele geestontwikkeling betreft, tot de eerste helft onzer tegenwoordige eeuw, en moet daarnaar beoordeeld worden. Wat de tweede helft dezer eeuw met hare wetenschappelijke ontwikkeling zal aanbrengen, is nog het geheim der toekomst. Maar moge al uit deze overgangs-periode, zoo als men onzen tijd genoemd heeft — gelijk wij biddend hopen en vertrouwen — een tijdperk van hooger ontwikkeling, een betere en schoonere toekomst geboren worden — ik houde het toch daarvoor, dat een later levend geslacht, hierop terugstarende. het geenszins als een onheil, maar veel meer als een heil en zegen voor de Nederlandsche Hervormde kerk zal beschouwen, dat

er in deze dagen van strijd en beweging, van woeling en gisting der hartstogten, van overhaasten vooruitgang en reactionaire beweging, mannen geleefd hebben van zulk een gematigden en irenischen geest als hij.

VINKE — en hiermede ga ik dit levensbericht besluiten — was als Godgeleerde warsch van hevige Polemieken en een voorbeeld van loffelijke verdraagzaamheid. Het zóó schoone gezegde van AUGUSTINUS, waar deze beroemde kerkvader van andersdenkenden verklaart: „tunc esse desinent fratres nostri, si desierint dicere: *Pater noster!*” en het niet minder schoone epigram van WERENFELS:

„o Utinam terris pictas antiqua rediret,
Simplexque et nondum litigiosa fides,
Religioque foret, non bella irasque fovere,
Quae Christi lacerant, heu sine fine! gregem.”

beide achter zijne laatste Rectorale Oratie geplaatst, drukken geheel de ombekrompene gezindheid zijns harten uit, die hem bij tocneming in de laatste jaren zijns levens bezielde. Bij alle vasthoudendheid aan het eens gekozene en verdedigde standpunt, wist hij de onmiskenbare verdiensten ook in de tegenstanders zijner eigene rigting te waarderen. Hoe weinig hij ook met de Moderne Theologische rigting onzer dagen sympathiseerde: meermalen toch hoorde ik hem van het goede en voortreffelijke, dat hij in sommigen harer vertegenwoordigers te prijzen vond, met zekere bewondering gewagen. Met warmen lof sprak hij van het innig religieuze element, dat inzonderheid in één hunner hem aantrok. Voorwaar! Hij mogt op den heugelijken dag zijner feestviering van zich zelven getuigen „dat hij gewoon was, het goede zoo wel als het verkeerde, maar bij voorkeur het goede in andere optemmerken, en in hetgeen hij las, niet het eerst of het meest naar de punten van verschil, maar naar de punten van overeenstemming te zoeken.” —

Ik weet wel dat VINKE meer dan eens in ernstigen strijd is gewikkeld geweest, dat een zijner schriften: zijn *antwoord aan de Redactie* van: *Waarheid in liefde* een geheel Polemisch karakter draagt. Men verliese echter hierbij niet uit het oog, dat dit woord een woord van zelfverdediging geweest is, 't welk door een vrij scherp aanval was uitgelokt; of, moge er al eenige waarheid liggen in de bewering, dat VINKE vroeger iets meer Polemisch in zijn karakter bezat: dubbele eere dan hem, die bij de steeds vinniger wordende Polemieken onzer dagen, niet scherper en bitterder is geworden, doch meerdere zachtmoedigheid en verdraagzaamheid geleerd heeft.

Als zoodanig hebben zijne leerlingen van nabij hem gekend en liefgehad. Zij weten bij ervaring, dat hij niet ligtelijk iemand, wegens het afwijkende eener meening haastig veroordeelde; en de Akademische proefschriften, zóó verschillend in kleur en rigting, die onder hem verdedigd zijn, liggen daar ten bewijze, hoe hij op wetenschappelijk terrein het geheiligde regt van een zelfstandig onderzoek eerbiedigde.

Hoe verschillend nogtans het standpunt, dat VINKE als Beoefenaar der Godgeleerde wetenschap vertegenwoordigd heeft — bij zóó groot en wijduiteenlopend verschil in 't denken en gelooven op 't gebied der leerstellige waarheid — noodwendig moet beschouwd en beoordeelt worden: dit blijft toch eene lofspraak, die hem door de verstaafwijkende rigting onzer dagen niet betwist of ontroofd zal kunnen worden: dat hij sprak, omdat hij geloofde; dat hij, wat hij leerde, ook in zijn leven heeft in beoefening gebragt; dat hij eene eere van Christus, dat zijn wandel eene lofspraak op het Christendom, eene aanbeveling van het Evangelie geweest is. Geen schokken en stormen op wetenschappelijk gebied waren bij magte de vastheid zijner hope te doen wankelen. Hij wist waar hij henen ging, en dat de Hemel 'hem wachtte. Welk een voorbeeldig vader en hoofd

des gezins zijne Echtgenoot en kinderen in hem hebben gevonden, dat getuigt het christelijke huisgezin, dat hij vormde; dat getuigen de overvloedige en teedere hartetranen, door zijne dochteren om zijn gemis geweend; dat getuigen zijne zonen, die, in twee der aanzienlijkste steden onzes vaderlands geplaatst, den naam en den roem huns vaders waardiglijk handhaven. Moge dan nog schitterender stralenkrans het achtbare hoofd eens geleerden kunnen omgeven, schooner en edeler naroem kan er in ons aller schatting niet zijn, dan VINKE verwierf: na zóó geleefd te hebben zóó te sterven; om de regtschapenheid des karakters zóó te zijn hooggeacht gedurende het leven; zóó nuttig werkzaam te zijn gebleven tot aan de ure des doods, en met zoo veel droefheid der dankbare liefde te zijn gedragen naar het graf!

B. TER HAAR.

B i j l a g e F.

Door den Senatus Veteranorum is ons een brief van GARIBALDI ter plaatsing toegezonden, waarin deze den vertegenwoordigers der Utrechtsche Studenten dank zegt, voor de gelukwensching hem bij zijn herstel per telegraaph overgebracht.

We laten den brief met de Hollandsche vertaling alhier volgen :

Pisa, 6 Decembre 1862.

Alla corporazione degli Studenti di Utrecht — Olanda.

Cari amici !

Mi è caro il vostro saluto perchè di uomini che conoscono ed apprezzano la libertà.

I vostri padri furono di esempio al mondo. — Pochi, ma fidenti nella giustizia della loro causa essi sfidarono l'ira di Filippo 2° e di Luigi XIV. Il loro trionfo vi assicurò quelle libertà civili e religiose che vi fecero forti, ricchi e generosi.

La vostra simpatia, il vostro affetto sono di conforto a me, al popolo Italiano. Credetemi fraternamente

Vostro

G. GARIBALDI.

Waarvan de vertaling luidt :

Den vertegenwoordigers der Studenten te Utrecht-Holland.

Waarde vrienden !

Uw gelukwensch is mij dierbaar, als tot mij komende van mannen, die de vrijheid kennen en waarderen.

Uwe vaders strekten de wereld tot voorbeeld. Weinigen in getal, maar vertrouwend op de regtvaardigheid hunner zaak, trotseerden zij den toorn van Philippus II en Lodewijk XIV. Hunne zegepraal verzekerde U die burgerlijke en godsdienstige vrijheid, welke U krachtig, rijk en edelmoedig heeft gemaakt.

Uwe sympathie en uwe toegenegenheid zijn een nieuwe bemoediging voor mij, voor het Italiaansche volk. Geloofst mij broederlijk

Uw

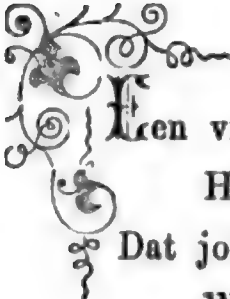
G. GARIBALDI.

MENGELWERK.

EEN VROLIJK JONGHEERTJE.

Een vrolijk jongheertje
Heb ik er gekend;
Dat jolig meneertje
Werd eenmaal student.

Dat aardig meneertje,
Vol pret en gemak,
Speelde altoos mooiweêrtje,
Met weinig op zak.

Steeds pronkte dat heertje,
(Zeer traag in de leer)
Met menig mooi veêrtje,
Geplukt „op den beer.”

Dat chique meneertje,
Vol edelen zwier,
Dat poetste zijn beerdje
En kapte zich fier.

Dat jolig meneertje
 Was immer vooraan ,
 Bij mooi of slecht weêrtje
 Altoos op de baan.

Dat guitig meneertje
 Was , o zoo bemind
 Bij Truitje , bij Geertje ,
 Bij menig lief kind.

Dat jolig meneertje ,
 Zeer ver van papa ,
 Dat hield er een peerdje
 En.... meer nog..... op na.

Zoo speelde 't meneertje ,
 Vol pret en gemak ,
 Maar altoos mooi weêrtje
 Met weinig op zak.

Maar ééns zat dat heertje
 Fameus in den brand ,
 Toen , vriendlief , ik zweer 't je ,
 Toen had hij het land.

Toen was 't geen mooi weêrtje ,
 Geen rust en geen pret ;
 Want menig zwart beertje
 Vervolgde zijn tred.

Daar brulde om het heertje
 Een leger weldra ,

En vaak kwam zoo'n beertje
Hem grijnzend te na.

Maar hoe dan 't meneertje
Die beertjes verjoeg :
Niet één enkel beertje ,
Dat hij er versloeg.

In 't eind werd toch 't heertje
Gered door papa ;
Die bragt dat meneertje
Terug aan mama.

Maar was nu 't jongheertje
Gered uit zijn vrees .....
Toch was 't geen mooi weêrtje ,
En hoog was de sjees.

Nu kreeg 't *jonge heertje*
Een plaatsje op 't kantoor ,
En prijkte een wit veêrtje
Vlak achter zijn oor.

Zoo kwam ons meneertje
In huisslavernij ,
En palief kreeg 't steertje
En 't muisje daarbij.

.....

Dit liedje , meneertjes !
Hoe sober in taal ,

Biedt veel' jongeheertjes
 Deez' schoone moraal :

„Wie 't lust, speel' mooi weêrtje,
 „Maar maak' 't niet te bont,
 „En zorg', dat het steertje
 „Nooit sleep' langs den grond.

„Want, vriendlief, ik zweer 't je
 „Zeer plegtig bij Zeus:
 „Dan trapt men op 't steertje,
 „Dan vangt men de muis.

„Dan weeklaagt om 't heertje
 „Minerva temet,
 „En gaat dat meneertje
 „Zeer katt'rig naar bed.”

30 Oct. 1862.

C. v. K. CEz.

O L I M.

Zoet en zalig is de stilte
Van het eenzaam , nacht'lijk uur.
't Is een heerlijk , dierbaar tijdstip
Voor de zoete mijmerij :
Laat , o laat mij dan genieten
Eenzaam , ongestoord en blij.
U slechts wil 'k toegevend hooren ,
Mijn welluidend klokgetik.
Laat , o laat mij dan genieten
Mijn'ren eenzaam en alleen.
Alles zwijg nu , niemand stoor mij ...
Maar wie durft hier binnentreên ?
Zeg , hoe drommel ! kan 't geschieden ?
'k Sloot de deur zorgvuldig dicht.
Wie , wie staat mij daar voor d' oogen ?
Is 't een hemelsch droomgezicht ?

DE GENESTET.

Morgen is mijn dichter jarig.

Castis omnia casta.

 Het is niet lang geleden , dat ik mij naar mijne kamer begaf met de gedachte , dat het haast tijd werd om een stukje voor den almanak te maken. Wat? Hoe? Waarover? — dat was eene zaak van later zorg; eerst moest ik er mij toe zetten , dan zoude , zoo

dacht ik, een onderwerp van zelf wel gevonden worden. Nadat ik dan mijne lamp gekregen had, die door mijne gediensstige naast mijn Minerva-beeld pleegt geplaatst te worden, (niet uit simetrie, integendeel! maar ze schijnt die daar op hare plaats te vinden), en chamber-cloak en pantoffels de plaats van jas en schoenen had doen innemen, ging ik mij gemakkelijk nedervlijen en begon mijne denkoefening. Daar zat ik, evenals de dichter in het stukje van den OUDEN HEER SMITS: *Uit den tijd toen ik nog een lief vers maakte*, doch mij ontbrak iets als zijne kleppermansprent, en, wat meer afdoet, een JANUS VAN VENNE om mij uit den brand te helpen. Niet dat ik een vers wilde maken, want ik kon het WIJSMAN nazeggen:

Mogt ik Phoebus gunsten winnen,
 Lief'ling zijn der zanggodinnen,
     'k Meldde u menigmaal in dicht
     Wat mij op het harte ligt.
 'k Heb Latona's zoon gebeden:
     Gun m' een enk'len drop van 't nat,
     Dat den Helicon bespat —
 Ach! vergeefsch bleef al mijn smeeken.

Doch bij gebrek aan een' vriend als VAN VENNE, kan eene vriendin helpen, zooals uit de volgende regelen zal blijken.

Soezen en slapen zijn te naauw aan elkander verwant,

dan dat uit het een het ander niet ligt kan voortspruiten. Zoo kwam ik ook weldra in dien toestand, waarin het ligchaam slaapt, terwijl de geest zich blijft bezig houden met hetgeen wakend hem onledig hield. Ik had gedacht aan, en gestaard op het beeld van Minerva, en nu meende ik haar in levenden lijve te zien verschijnen. In ouderwetsche kleeding gehuld, en het hoofd met eene knipmuts in plaats van met den helm gedekt, naderde zij mij leunende op hare speer; het verschrikkelijk schild scheen zij vergeten te hebben. Ik haastte mij op te staan van mijnen vouwstoel, er over nadenkende of ik haar evenals JORIS BROMMINK met „freule” of liever met „jufvrouw” zoude aanspreken. Tot het laatste besluitende was mijne eerste en meest natuurlijke vraag:

— Mag ik weten jufvrouw! waaraan ik de eer van uw bezoek te danken heb?

Ik had mij intusschen gehaast om de kussens van mijn' gemakkelijken stoel om te keeren, en hem naar haar toe te schuiven. Doch ik debuteerde zeer slecht in het recipieren van goddelijke bezoekers.

— Wat is dat voor een zedebedervend meubel? was haar eerste woord, kunnen de jongelui tegenwoordig niet meer op een' gewonen stoel of op een' bank zitten? *Ik* zal een' anderen verkiezen.

Nadat ik haar daarvan voorzien, en zelf welstaanshalve een' dito gekregen had, kreeg ik het antwoord op mijne vraag:

— Nu je moet dan weten, dat ik eens of tweemaal per eeuw eene inspectie-reis naar de academiën maak om te zien of alles wel in den haak is. Daarmede was ik nu ook bezig, toen ik hier licht op de kamer zag, en dacht: daar moet ik wezen, daar woont zeker een ijverig student. Maar ja wel!

Om haar slecht humeur wat tot bedaren te brengen en, zoo mogelijk het gesprek eene andere wending te doen nemen, vroeg ik Minerva, wat zij wenschte te gebruiken.

— Wat heb je al zoo? was haar iets vriendelijker wederwoord, ik ben niet goed bekend met hetgeen de mode ook hierin wel zal veranderd hebben.

— Och! hernam ik, ik geloof dat er op dit punt weinig nieuws onder de zon is. We drinken rooden wijn of Rijnwijn, of 't een of ander bier, of grog, of.....

— Zeus help mij! riep zij uit, wat een weelderige levenswijze heerscht er tegenwoordig onder de jongelui. Vroeger moest je daar eens om komen! Toen was het doorgaans chocolade, melk of dergelijke onschuldige drank; maar, tusschen twee haakjes, geef mij een glas grog voor de kou.

Nadat ik aan haar verlangen voldaan, en zij het glas geledigd had, hetwelk ik terstond weder aanvulde, ging zij voort:

— Trouwens de gevolgen blijven niet achterwege, 't is immers bedroevend om te zien, hoe weinig de

jongelui tegenwoordig werken. In Leyden gaat het nog al, maar in Utrecht en...

— Waar is u dat nu weêr wijsgemaakt, ik hoop toch niet te Leyden zelf?

— Hoe ik er aan kom, dat doet er niet toe, en dit is zeker dat daar vrij wat beter college gehouden wordt dan hier, en daarvan moeten de jongelui het toch maar hebben.

— Dat er te Leyden meer gehengst wordt dan te Utrecht, zal ik u gaarne toegeven, maar dat dit de hoofdzaak is, ontken ik ten sterkste: immers de colleges moeten slechts tot leiddraad voor de studie verstrekken. En wat nu de vraag betreft, waar het meest gewerkt wordt, dat laat zich alleen uit de gevolgen beslissen: levert dan nu Leyden niets dan geleerden en Utrecht grootendeels onkundige burgers aan de maatschappij?

— Dat zal ik niet beweren, antwoordde Minerva.

— Ik vind het natuurlijk, vervolgde ik, dat men de eer der academie, waar men studeert, verdedigt, maar dat moet niet geschieden ten koste der eer van andere Hoogeschoolen, en het is reeds een oude klagt, dat de zucht tot suprematie de Leydsche academieburgers hiertoe brengt: indien men b. v. het Studenten-Tijdschrift *de gekortwiekte Faam* ¹⁾ doorbladert, vindt men in N°. 3 een stukje getiteld: *de Leydsche Hoogeschool betracht*

---

¹⁾ Uitgegeven te Amsterdam 1825-1827. Tot de redacteurs behoorden C. STAR NUMAN en J. HORA SICCAMA. Het was zooals de titel aanduidt een *Utrechtsch Academie-blad*.

als de eerste der NoordNederlandsche waarvan de aanhef luidt: „Velen, welke tot de Leydsche Universiteit behooren, komen sinds eenigen tijd zoo gedurig voor den dag met de uitspraak dat dezelve als de eerste der Noord-Nederlandsche te beschouwen zij, dat zij eene vrees verraden als of men dit uit het oog verliezen zal.” In N°. 9 van dat Tijdschrift komt een gesprek voor tusschen twee studenten, waarvan de een zegt: „de [Utrechtsche] academie neemt zoo toe, dat alle kollegie-kamers te klein worden,” waarop de ander antwoordt: „Ja er zijn er hier meer dan te Leyden, maar de Leydsche Professoren en studenten verheffen zich zoozeer op de meerderheid hunner academie, dat zulke ontegenzeggelijke bewijzen geen kwaad kunnen.” In N°. 20 wordt gesproken over de handelwijze der Leydsche studenten ten opzichte van te Utrecht uitgegeven Studenten-liederen, waarvan het debiet te Leyden werd tegengewerkt. Zijn er meer bewijzen noodig: men zie den pennestrijd over den naam *Collegium supremum omnium in Belgio senatuum* waarmede zich de Leydsche Senaat versierd had, en welke aan de Senaten der andere academien aanstoot gaf ¹⁾).

— En hoe staat het er tegenwoordig mede? vroeg Minerva.

— Och! antwoordde ik, misschien heb ik het ongelukkig getroffen, maar ik heb mij reeds zoo herhaalde

---

1) Zie den Utr. Stud.-Alm. v. 1856.

malen boos gemaakt, bij het hooren opvijzelen der Leydsche academie, der Leydsche professoren, der Leydsche studenten, van den Leydschen studentenijver, van den Leydschen „hengst-lust”, en dat met verguizing der Utrechtsche academie, dat ik u voorstel liever over andere zaken te spreken.

— Zooals ge wilt, sprak Minerva, maar ik moet u doen opmerken dat, indien hetgeen ge hebt trachten te bewijzen, waar is, daaruit niets anders volgt dat mijn beweren ontzenuwt, dat er tegenwoordig over het algemeen al zeer slecht gewerkt wordt. Er is een verkeerde geest onder de jongelui: er wordt veel pret gemaakt en niets gewerkt. Vroeger werd er geheel anders en beter geleefd, en vrij wat meer aan de studie gedaan, dat verzeker ik je.

Daar hadden we weder de „alte geschichte” die „immer neu” blijft, en daar het niet mogelijk scheen om Minerva van dit „chapiter” af te brengen, zoo zeide ik, na haar glas nog eens gevuld te hebben, dat ik later nog al vaak herhalen moest:

— Het spijt mij, dat ik dat niet gelooven kan. Ik meen namelijk, door het lezen van het een en ander uit vroegeren tijd, tot eene andere overtuiging te moeten komen. Veroorloof mij u dienaangaande eenige aantekeningen te toonen uit een paar niet onaardige boekjes. Het eene: *Studentes, sive comoedia de vita studiosorum* ¹⁾ behandelt een geval, dat, indien het als

---

1) De titel van dit berijmd tooneelstukje is: *Studentes, sive*

maatstaf voor het gedrag der jongelui van dien tijd genomen moet worden, buiten twijfel overdreven is. Indien ik uit dit boekje iets wilde aanhalen dan zoude het volgend versje voldoende zijn, dat aan het eind der *Comoedia* voorkomt:

Ik suyp met u om stritt,
Si licet modo vomere;
Ghij bent het verre quijt
Et si juvarent Maenades
Wanneer ghij komt te kort
Et biberent hoc satyri
Dat uyt u bakhuys stort, enz.

Dergelijke onkiesche taal en daad walgen mij te zeer om er meer van te spreken. Ik zal dit dus liever ter zijde leggen, om het andere hier en daar in te kijken. Het heet: *Nugae Venales* ¹⁾, een boekje dat zeer gezocht

---

comoedia de vita studiosorum, auctore Ignoto Peerdeklontio Aleutopholi Ex aedibus Iberiorici Nobilimi CIOIOCLVII in 12°.

Achter de *Comoedia* zijn eenige losse stukjes geplaatst, waaronder het volgend versje:

•Tres studendi modi parum utiles,
Non bene fit studium quodcunque fit ante fenestram,
Nec valet in lecto, nec valet ante focum,
Flamma nocet libris, studium impedit ante fenestram
Visa venus; somnum lectus inire monet,
Ergo relinque focum, lectum simulatque fenestram,
Major et e studiis sic tiki messis erit. •

1) De titel is: *Nugae venales sive thesaurus ridendi et jocandi ad Gravissimos severissimosque viros Patres Melancholicorum conscriptos*. In 1642 verscheen de eerste en in 1740 de achtste uitgave.

schijnt geweest te zijn en welks debiet, (naar den inhoud te oordeelen) waarschijnlijk ook door de studenten veel zal bevorderd zijn.

Een der daarin vervatte stukken is getiteld :

THESES INAUGURALES

QUAS EX

SENATUS

PARTHENICI, SOCIETATISQUE

AMASIORUM MAXIMAE DECRETO IN ALMA
HALECOPHAGORUM UNIVERSITATE

AUSPECE

CANDELA ET CANDELABRO

PROPUGNABAT

Ingenua et erudita D. Cornelia Carnívora

Dicta inquieta, philosophiae naturalis baccalaurea.

Tractatus primus handelt de *Virginibus* : een paar aanhalingen zijn voldoende om over het geheel te oordeelen.

„Officium virginis est actio, qua vel aliquid exequimur, aut aliquid nobis faciendum ferimus, ex quo elucet officium esse duplex, activum et passivum. Conclusio 1: Officium virginis est exequi aut sibi permittere

fieri. Probatur: quia Domino intranti ostium aperire debet. Concl. 2: Virginis officium est se subicere et praesertim respectu virorum" etc.

Op de vraag: „Virgo cujus sit generis" is het antwoord: „Virgo est generis dubii: aliqui tamen volunt quod sit communis" („generis scilicet" vulde Minerva aan) „et est regula eorum:

„Est commune duum, sexum quod claudit utrumque." De VIe vraag: „Num virgo distinguatur a studioso?" wordt ontkennend beantwoord: „quod sit studiosorum et virginum tam mixtus ordo, indigestaque moles" Eindelijk in de VIIIe quaestio wordt gevraagd: „Utrum uno mixu perdatur virginitas?" hetgeen bewezen wordt met *neen* te moeten beantwoord worden. Het bewijs doet minder ter zake, zoodat we tot *Tractatus secundus de studiosis* kunnen overgaan. Daarin vinden we de volgende opmerkelijke plaats: „Studiosus est homo mirabilis a natura: nam ille est mirabilis cui aliquid ex instituto non succedit, quod saepe accidit studiosis; nam plurimi desiderant fieri *Doctores* et fiunt *agasones: schulteti*, fiunt *stulti*. Deinde propter subtilitatem ingenii merito mirabiles dicuntur, cum pene decies aliquid legant antequam intelligant, et quaedam jeri bant quae ipsi intelligere nequeunt."

Die beschrijving kan dunkt mij niet zeer vereerend genoemd worden; dat de jongelui veel werkten wordt bovendien bepaald tegengesproken, waar de schrijver zegt: „nullam vitam vita studiosorum esse meliorem et

minus laboriosam, sed o, quam bene quietis dentibus comedunt!” Een der volgende Theses is „abrogari usus conversationis et cohabitationis inter studiosos et studiosas nequaquam potest.” o Tempora, o Mores!

Zoo worden er verder vele *quaestiones* behandeld, welke verdeeld zijn in de hoofdstukken: *de Hospitiis*, *de Potatione* en *de Mecoenate*, en allen in denzelfden geest gesteld zijn. Zoo wordt b. v. in het laatste be- toogd: „*Horatium et Virgilium* non fuisse amatos propter doctrinam a Romano quodam nobili, qui fuit intimus Augusti Imperatoris, sed a diversis virginibus, quas propter benevolentiam *Mecoenates* appellant. Et si quis *Georgica Virgilii* cum *Eclogis* diligenter inspexerit, facile animadvertet quod sub maseulino semper foemininum putaverit et amores sub obscuro nomine prodiderit. Ejusmodi Mecoenatem quoque *Naso* habuit ob quam potius quam ob scripta de arte amandi relegatus fuit” etc.

Ten slotte nog één staaltje uit dit werkje nl. uit het hoofdstuk *de Medicis et Medicina*. Daarin wordt verhaald: „ante aliquot annos medicina tam vilis erat ut homines agrestes medicos urinae inspectores nominaverint, quasi urina objectum eorum erat, unde quidam illos cum juristis hoc versu risit:

„Stereus et urina Medicorum fercula prima
„Sunt medicis signa. Juristis fercula digna.”

— Ziedaar, zeide ik, mijne aantekeningen uit de

Nugae Venales, welke met tallooze andere kunnen aangevuld worden. Mij dunkt dat ik reden heb, om daardoor niet veel goeds van dien tijd te denken.

— Ik heb je bedaard laten uitspreken, antwoordde de godin, ofschoon ik reeds lang twee bedenkingen tegen je argumenten had kunnen aanvoeren: nl. ten eerste, dat al die woorden geen daadzaken zijn, en dus niets bewijzen, en ten tweede, dat ik onder het woord „vroeger” bedoelde het laatst der 18e en het begin der 19e eeuw, en ik hoop dat je dien tijd toch wel niet op ééne lijn zult willen stellen met den tegenwoordigen.

— Ik moet bekennen dat ik geen kans zie om mijne meening door historische feiten of statistieke opgaven te *bewijzen*, zoodat mijn beweren slechts tot eene hooge mate van waarschijnlijkheid komt. Als historisch feit kan echter nog aangevoerd worden het gedrag van sommige Hoogleeraren, zooals Prof. BURMAN, uit wiens berucht proces met DINA VAN SPANGEN genoegzaam blijkt, dat het toen niet ongewoon was, dat Hoogleeraren de jongelui in onzedelijke levenswijze voorgingen. Doch indien we dien tijd verder met rust laten, en tot het door u genoemde tijdvak overgaan, zoo herinner ik mij reeds aanstonds eene gebeurtenis van soortgelijken aard, welke beschreven is in een (naar ik meen onuitgegeven) gedicht getiteld: *de Keesiade*, waarin eene ontmoeting verhaald wordt van zeker Groningsch professor en eenige studenten op eene plaats

waar geen van allen behoorden te komen. Doch dit is niet het eenigst bewijs, waarom ik tot mijn leedwezen ook betrekkelijk dezen tijd met u van gevoelen verschil. Vergun mij u eenige zaken mede te deelen, welke mij tot die meening gebragt hebben. Ik heb namelijk in geschriften uit dien tijd de typen beschreven gezien van flanors, bivalva's, afleggers, enz. al zijn zij ook niet met eene even geestige pen als die van Klikspaan geschetst.

In de eerste plaats dan, heeft JUSTUS VAN EFFEN in zijnen *Spectator* ¹⁾ een vertoog geplaatst, dat aanleiding heeft gegeven tot het eerste *Mengelwerk* van den Utrechtschen studenten-almanak ²⁾. Hij tracht eene physiologie van den student te geven, waarin hij o. a. zegt: „Ik zal voor tegenswoordig daarlaten de jongelingen, die zich op de godgeleerdheid en artzenye toeleggen. De meesten derzelve moeten zich wel eenigzins benaerstigen, omdat zij bewust zijn, dat hunne studie hen tot het eenigste middel van kostwinning strekken moet.”

Hij zal alleen spreken over hen, die naar de academie gezonden worden om den eernaam van *der Regten Doc-*

1) Dl. II, p. 206—229, of Dl. I, p. 145 volgg. der eerste uitgave.

2) Utr. Stud. alm. v. 1823 geredigeerd door JAC. SCHELTEMA door wien waarschijnlijk het stukje: *Mogt Justus v. Effen eens opzien en den tegenwoordigen staat onzer academiën gadeslaan*, geschreven is.

tor te verkrijgen. „Ik durve volmondig uitzeggen,” vervolgt hij, „dat onder hondert derzulken geen drie gevonden worden, die op hunne eigene wieken zich tot eene eerlijke promotie verheffen, en dat er onder die drie ten minste twee zijn, die op hunne ouders rijkdom niet kunnende betrouwen, overtuigt zijn, dat zij, willen zij fatsoenlijk door de wereld komen, genoodzaakt zijn zich eenigzins te bevljtigen.” We zullen hier niet mededeelen hoe v. E. ons verder den academischen loopbaan van „een onzer ryke luidens soontjes” mededeelt, welke zich met allerlei ligtmiserijen ophielden, en hunnen tijd aan wellust en onmatigheid in plaats van aan de studie wijdden. Het einde van eenen zoo aan de academie doorgebragten tijd, is, zoo besluit de schrijver, dat „’t studentje zich hoe langs hoe meer verwilbert, en ’t is tijd voor ’t zelve de academie te verlaten, en te promoveren, juist, wanneer hij tijds genoeg gehad heeft, om ’t weinige Latijn, op de scholen geleerd, volmaakt te vergeten. Doch daar is weinig aan verbeurd. Men heeft op de Hoogeschole zekere luiden, die bij de naam van advocatenmakers of beunhazen bekend zijn. Bij een van die behulpzame heeren begeeft zich ons jonkertje, en besteld ’er een *dispuut* voor de prijs van tien Ducatonnen.” Aangaande de zwaarigheid om binnen vierentwintig uur de questien op te lossen, verhaalt v. E. verder, dat de Doctorandus deze „heet en warm naar den advokatenmaker brengt, die de zaak tegens de bestemde tijd klaar maakt. Maar hoe zal hij het stel-

len, om de *uitlegging* tegens de tegenwerpingen der Professoren te verdedigen? Dat is geen werk. Hij heeft maar vier woorden van buiten te leeren: *Nego Majorem, Nego Minorem.*”

Naar aanleiding der vertoogen van den Speetator, die een middeltje meende gevonden te hebben, om een einde te maken aan de laakbare levenswijze der studenten, door hen een soort van gouverneur naar de academie mede te geven, zegt SCHELTEMA ten slotte: „Voorheen waren de studenten nog *boven*, ja somtijds, met name te *Leyden* en *Franeker* *boven* de wet en alleen aan eenen buitengewonen regter onderworpen, die vaderlijk straffen zoude: v. EFFEN schreef toen met reden dat baldadige euvelmoed onafscheidelijk scheen van studenten-leven.”

— Mij dunkt, sprak ik tot mijne goddelijke bezoekerster, dat de schrijver te regt zijn opstel betitelde: *Mogt J. v. Effen eens opzien en den tegenwoordigen staat onzer academiën gadeslaan!* en ik geloof dat ik het met mijnen tijd van den uwen win.”

— Onjuist, antwoordde Minerva met een zegevierend glimlachje: de *Spectator* behoort immers niet tot het te bespreken tijdvak

— Gedeeltelijk ¹⁾ wei, hernam ik, doch als dat een bezwaar tegen de deugdelijkheid mijner argumenten is,

---

1) De eerste uitgave verscheen naamloos in 1731, de tweede met schrijvers naam in 1756.

dan zal ik liever uit den *Spectator der Studenten* ¹⁾ het een en ander bijbrengen. In het 13e nummer b.v. van dat tijdschrift komt voor een brief aan den heer Spectator, waaruit ik de volgende zinsneden ontleen: „Ik ben in een desperaten toestand. Hoe zoo? Ik heb geen geld. Wel, dat is ongelukkig zal je zeggen. Neen, dat is het niet. Ongelukkig is het, dat ik geen mogelijke kans zie om er aan te komen. Dat gebeurt 'r wel meer, zal misschien je antwoord zijn. Maar onderricht me dan ook eens als een braaf spectator, hoe die lui, die 't ook wel gebeurt, het maken. Hoe die lui het maken? zeg je; wel! die verkoopen een deel, en zetten een ander deel in den lommert. Goed, dat heb ik ook al gedaan, tot de beddedekens, want die kan ik nu met de zomer missen, incluis... Ik heb zelfs geen *jenever* meer en mijn hospita weigert mij ze te laten halen. Geen geld, heer Spectator, geen *jenever*, en om alle best mogelijke wereldsche ongelukken op elkander te stapelen, geen crediet” enz.

Om aan dit geldgebrek een einde te maken had de steller van den brief een middeltje uitgevonden, nl. door het uitgeven van een *Tractaatje* waarin hij ouders en voogden de middelen zoude aan de hand doen, om het levensgedrag en de rekeningen van zoon of pupil te

---

1) De *Spectator der studenten* in 't gemeen, waarbij gevoegd is de *Nieuwe algem. Spectator v. d. Studenten in de Theologie* in 't bijzonder de 2e uitgave. Utr. 1780 8°.

controleren. Hiervoor betaalde men een „goede valabele achtentwintig”, binnen eene week na de advertentie over te zenden; in een bijgevoegd NB. verklaart echter de schrijver; „indien de HH. studenten mogten verkiezen binnen den tijd van zes dagen ieder een achtenwintig uit te leggen, en te doen toekomen aan den *Projecteur* van het *Plan*, zal het werk blijven steken.”

Den *Spectator* eens verder doorbladerende, vindt men o. a. aangaande den student in de vacantie benevens andere klagten: „Bovendien zijn er verscheidene kleine omstandigheden, die hetzelfde uitwerken” (nl. om de vacantie onaangenaam te maken). „Onder deze zijn sommige soorten van ziekten, waarmede men zijne ouders niet graag onder het gezicht komt, omdat zij de merktekens zijn van eene ongeregelde levenswijz.”

Het type van den *Scharrelaar* is geenszins vergeten en hoe conform dat was met het tegenwoordige, blijkt duidelijk uit den volgende brief:

„Mijnheer! ik ben student geweest en durf zeggen in mijn academietijd boven alle anderen te hebben uitgemaakt, niet zoozeer in het waarnemen mijner studien, als wel in het bezoeken van vrolijke gezelschappen. Het koffijhuis was des morgens, de kolfbaan in den middag, een herberg of de kamer van een mijner vrienden des avonds, en het huis van het een of ander aartig en inschikkelijk Meisje des nagts mijn gewoon verblijf. Het Spel, de Flesch, de Paarden en de Vrouwen

waren de voornaamste onderwerpen mijner bezigheden. Glazen in te slaan, banken en luifels af te breken, schellen van de deuren te draaijen en met de wachts te schermutselen was mijn grootste vermaak. Zulk eene doorluchtige studententijd is door een *relegatie* besloten, en ter naauwernood heb ik op eene kleine hoogeschool, door middel van mijn geld en de hulp van anderen, den naam van *Meester* gekregen."

Dat zal zeker de stad geweest zijn waarvan het rijmpje zegt, dat het was:

Een stad van handel en negotie,
Men verkoopt er bukking, blaauwbessen en bullen van promotie

Tegenwoordig bestaat er althans in ons vaderland geene Hoogeschool meer, voor zooverre ik weet, waar nog dergelijke schandalen van vroegeren tijd in zwang zijn. Intusschen heb ik het slot van den brief nog vergeten; het zal niemand bevreemden dat het aldus luidt: „Thans evenwel gedraag ik mij geregeld, en raas wakker op de losbandigheid der jeugd, en kapittel mijn' Neef, die zijn Ooms doen, zooveel hem mogelijk zij. lofwaardig navolgt, wakker over zijn ongeregeld leven." Eene veel sterkere proeve van deze soort zoude uit dien *Spectator* kunnen aangehaald worden, bestaande in een *Dagregister* van den academietijd eens scharrelaars, dat echter te ver beneden het peil van zedelijk gevoel gaat, om te bespreken.

— Wat dunkt u, vroeg ik aan Minerva, kan ik hieruit eene gunstige gevolgtrekking maken?

— Wel! ik zie niet in, was haar goddelijk wederwoord, wat zulk een boek bewijzen zoude.

— Wanneer echter verscheiden andere werken denzelfden geest verraden — wanneer men LE FRANCQ VAN BERKHEY in zijne *Academische Vertellingen* ¹⁾ de onzedelijkheid en ongepaste studentengrappen van zijn' tijd ziet beschrijven en met aangehaalde feiten staven — wanneer men ziet dat er in het laatst der vorige eeuw boekjes verschijnen als de *Elegantiae Latini Sermonis* ²⁾ — wanneer men bedenkt dat de jongelui vroeger vrijdom van wijnbelasting hadden..." ³⁾

— Wel, 't lijkt er niet naar! dus viel Minerva mij in de reden, maar voor zeven onnoozele ankertjes.

— Zoo, zeide ik en dacht er het mijne bij. En wanneer, vroeg ik, was dan die goede oude chocolade-tijd?

1) Onder deze *vertellingen*, welke in 1798 zijn uitgegeven, komen 'er vooral twee voor aangaande het studentenleven van dien tijd, namelijk *de braadspan op Sint Nicolaas Candidaatsvaatje* en *de Princ van Monomopata*.

2) Dit beruchte werkje is getiteld: *Jo. Meursii Elegantiae latini sermonis seu aloisia sigaea Toletana de arcanis amoris et Veneris adjunctis fragmentis quibusdam Eroticis Lugd. Bat. 1774 2 vol. 12°*. De ware naam van den schrijver is ETIENNE ROGER.

3) Het privilege van vrijdom van belasting voor 7 anker wijn is eerst in 1793 afgeschaft.

— Jongmensch! antwoordde de godin vertoornd, ge ziet over het hoofd dat het gedrag van enkelen niet tot maatstaf voor allen kan worden gebruikt.

Och! of men dat tegenwoordig ook wat minder deed, dacht ik bij mij zelve, maar zeide het niet, daar het mij juist inviel, dat het besprokene misschien geschikte stof voor een almanak-stukje konde opleveren, en ik meende niet beter te kunnen doen dan het goddelijk oordeel mijner bezoekerster dienaangaande te vragen.

— Och Mijnheer! was het onbevredigend antwoord der vertoornde godheid, vroeger bestonden er niet zulke zedeloze pamfletten, waarin men zijne leermeesters bespot; men had toen te veel eerbied voor oude en wijze menschen om zijne pen in gal te doopen ten einde hen te belasteren!

Dat was te veel; verontwaardigd stond ik op, greep haar de speer uit de hand, die verbrijzeld op den grond viel. 'k Was wakker — 't Minervabeeld was geschonden, maar Goddank! ik kon nog gelooven aan de wijsheid der wijsheidsgodin: 't was slechts een valsch beeld geweest.

October 1862.

J. I. v. D.

„DAAR STAAT GESCHREVEN.”

„Daar staat geschreven!” — zoo predikt gij,
En verkondigt me wondere zaken,
Waardoor mijn geloof en mijn wetenschap
Met elkander aan 't kibbelen raken.

„Daar staat geschreven”: maar in dat boek,
Zoo klaar en zoo raadselvol tevens,
Staat veel waar ik vruchteloos waarheid in zoek
Naast — de godd'lijke woorden des levens.

„Daar staat geschreven!” verkondt ge met klem;
Maar uw woord maakt me koud om het harte;
Daar binnen toch klinkt een gansch andere stem,
Die me bij blijft in vreugd en in smarte.

Die leert mij den Geest , die levend maakt ,
 Van de doodende letter te ziften.
 Voor een lijd'lijk geloof , aan het wank'len geraakt ,
 Komt een werkend geloof in de Schriften.

Die stemme spreekt duid'lijk , die Heilige Schrift ,
 Geest als God en , als Hij , Eeuwig Leven ,
 Door God-zelf werd ze diep in mijn harte gegrift.
 Buigt de knieën — want dáár staat geschreven !

18 Aug. 1861.

J. N v. H.

VERDRAAGZAAMHEID.

(*Bladvulling.*)

— — —

Tot „meerder verdraagzaamheid” wekt ge gestaag,
 En 'k dacht soms : waartoe toch is 't noodig !
 Maar sinds ik u ken , nu betuig ik het graag :
 Uw aandrang was niet overbodig.

J. N. v. H.

EERSTE LIEFDE.

Es ist eine alte Geschichte ,
Doch bleibt sie immer neu ;
Und wem sie just passiret ,
Dem bricht das Herz entzwei.

HEINE.

I.

Nog staar ik op een beeld , dat heel mijn ziel verrukte
Dat me als een zaal'ge droom ontvlood ;

TER HAAR , *Elvire*.

'k Was jong nog , 'k telde achttien jaren ,
Toen ik voor 't eerst Johanna zag ,
Met frissche bloemen in de haren ,
In 't zielvol oog een blijde lach.

Ik dacht , de ziel moet edel wezen
Die huist in zulk een schoone leest ;
En 't denkbeeld naauw'lijks opgerezen
Stond vastgeworteld in mijn geest.

Ik minde haar met al d' ontroering
 Van 't hart dat voor het eerst bemint,
 Dat — eens gebragt in die vervoering
 Van niets dan van zijn liefde zingt.

Ook zij door schaamte half bevangen,
 Bekende mij haar liefdevuur;
 Verborg den vuurgloed harer wangen,
 Aan mijne borst in 't zalig uur.

Nog klopt mij 't hart met feller slagen
 Als 'k denk aan dien vervlogen tijd,
 Aan die voorbij gesnelde dagen,
 Aan reine liefde en vreugd gewijd.

'k Zie nog ons in die kalme dreven,
 Bij 't ondergaande zonnegoud,
 Als Phoebus, die ons ging begeven,
 Zijn stralen uitgoot over 't woud.

Zijn toppen waren rood beschenen,
 Een vuurgloed speelde langs den stam;
 En de avond kwam ons koelte leenen,
 Vergoeding dat zij 't licht ontnam.

Het lieflijk ruisschen van 't geblader
 Der nachtegalen teed're klagt,
 't Stemde in een loflied al te gader,
 Dat heel natuur den Schepper bragt.

'k Zie nog haar aan mijn zij gezeten ,
 Toen 't maanlicht door de wolken brak,
 'k Zal nooit het heilig uur vergeten
 Dat zij het jawoord fluist'rend sprak.

'k Voel nog den eersten kus der liefde ,
 Den reinsten dien ik ooit ontving ;
 Toen niets , ook 't minste niet , mij griesde ,
 En 'k zalig was in d' eerste min.

'k Waan nog haar aan mijn borst te kluist'ren
 In 't zielverteed'rend schemeruur ;
 'k Hoor steeds haar zilv'ren stem nog fluist'ren :
 „'k Deel alles met u — zoet en zuur.”

II.

Yet I fain would die !
 To go through life , unloving and unloved ;
 To feel that thirst and hunger of the soul
 We cannot still ;
 All this the dead feel not , the dead alone !
 Would I were with them !

LONGFELLOW : *The Spanish student.*

Dien eed — zij heeft hem niet gehouden ,
 Verbroken werd de teed're band ;
 Haar liefde mogt ik niet behouden —
 Niets houdt op deze wereld stand.

De tijd , die alles eens doet slijten ,
 Is haar vernieler ook geweest ; —
 'k Wil d' oude wonde openrijten ,
 Een wond , die zeker nooit geneest.

Vol ongeduld kwam 'k aangevlogen
 Nadat 'k een jaar afwezig was.....
 Helaas ! ik had mij wreed bedrogen ,
 Onttooverd werd ik al te ras.

Geen antwoord zelfs , scheen ik haar waardig ,
 Als 'k vroeg of 'k haar beleedigd had ;
 En 'k was tot gruwb're zelfmoord vaardig ,
 Ik eens op mijne zielskracht prat.

Maar 't was ook meer dan 't hart kon dragen ,
 Dat nooit in strijd geoefend was ;
 Veracht door haar wier welbehagen ,
 Ik immer in heur oogen las.

Doch spoedig hield ik op met klagen ,
 'k Vond biddend kracht en moed bij God ;
 Kracht — om met fierheid 't kruis te dragen ,
 Moed — om te kampen tegen 't lot.

Hoe dikwijls had zij mij gezworen ,
 „Vrees niet dat 'k u vergeten zal ,
 Welk lot u dan ook zij beschoren ,
 'k Blijf u getrouw — 't besluit staat pal.”

Was 't zelfbedrog dat haar misleidde ,
 Of valsheid die haar spreken deed ?
 Als ik haar aan mijn arm geleidde ,
 En 't maanlicht door de boomen gleed.

Was 't zelfbedrog . dat haar verblindde ?

Sprak daar een hart , nog goed en rein , —
 „Slechts u die 'k ooit op aard beminde ,
 Met u slechts kan 'k gelukkig zijn.”

Geen valsheid ! Zóó wil ik gelooven ;
 Die waan is zoet , verbreek hem niet ;
 Ruk mij den blinddoek niet van d' oogen
 Die thans nog troost en krachten biedt.

Haar hart was jong en onbedreven ,
 Zij kende nog de liefde niet ,
 En ik — ik wil het haar vergeven
 Dat zij mij nu zoo wreed verstiet.

'k Vergeef haar , dat zij eenmaal speelde
 Met mijn opregt beminnend hart ;
 o God ! vergun haar slechts de weelde
 Der liefde en niet haar bitt're smart.

III.

But perhaps hereafter
 When she shall learn , how heartless is the world ,
 A voice within her , will repeat my name ,
 And she will say , „He was indeed my friend !.

LONGFELLOW : *The Spanish student.*

Vaarwel Johanna ! leef tevreden ,
 Al is het aan een anders zij.
 Helaas ! voor mij is hier beneden
 Verdwenen 's levens poëzij.

„O! moog' hij u gelukkig maken!”

Dit is de beê die 'k opwaarts zend;
Moog' hij van 't heilig vuur steeds blaken,
Dat immer gloeit — geen einde kent.

Kon ooit de snoodaard u verlaten,
U trouw'loos of ondankbaar zijn. —
'k Benijd hem nu — dán zou 'k hem haten.
Wee hem! ik zou uw wreker zijn.

Schoon diep gekrenkt, uw vriend te blijven
Is 't eenigst wat mij d' aard nog biedt;
En 'k laat de lier voo' eeuwig zwijgen,
Haar klaagtoon hoor ik liever niet.

Voor 't laatst wil ik haar nog bespelen,
Aan u gewijd is 't kunst'loos lied;
En zoo het soms uw oor komt streelen.....
Vergeet den droeven zanger niet.

IV.

Ha! wie will ich dann dich höhnen!
Höhnen? Gott bewahre mich!
Weinen will ich bitt're Thränen,
Weinen, Minna! über dich.

SCHILLER: *An Minna.*

Als gij in droef gepeins soms neêrgezeten,
De handen wringt of treurig voor u staart;
Als 't bloedend hart u wordt vaneen gereten,
O zeg dan niet „mij rest geen vriend op aard.”

Denk dan aan hem , dien uwe jeugd beminde ,
 Dien gij als maagd het eerst hebt liefgehad ,
 Die , wat op aard ook valle of verzwinde ,
 In stilte steeds uw min'lijk beeld aanbad.

In 't bloedend hart bleef steeds d' herin'ring leven ,
 Aan 't zonnig tijdperk van zijn blijde jeugd ;
 En als des nachts uw schim hem kwam omzweven ,
 Dan vond hij rust en smaakte hemelvreugd.

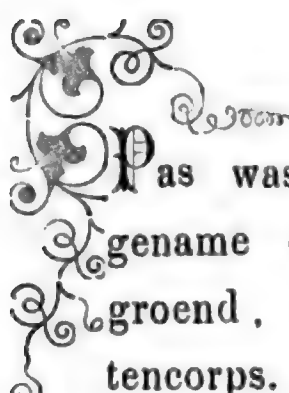
O toef dan niet , maar vlieg in zijne armen ,
 Hij heeft u lang met ongeduld verbeid ;
 Kom dan terug , het koude hart verwarmen ,
 Het wacht van u zijn heil , zijn zaligheid.

Spreek dan tot hem „O vriend te vroeg verloren ,
 Vanwaar dat gij zoo droef , zoo treurig ziet ?”
 Dan zult gij zeker van zijn lippen hooren :
 „Johanna 'k min u en vergat u niet !”

October 1860.

ROUWSTRIKJES.

 Pas was ik student geworden; de eerste onaangename dagen waren doorworsteld; ik was ontgroend, lid geworden van 't Utrechtsch Studentencorps. Wat al idealen zweefden mij voor den geest! Één groote broederband, die allen vereenigt, die tot in de minste kleinigheden is te herkennen; onderlinge deelneming en belangstelling in alles; ja waar zou ik eindigen indien ik al mijne illusies u ging opsommen, al mijne grootsche verwachtingen u ging mededeelen?

Wat er van al die schoone voorstellingen geworden is? Helaas! ik zou later leeren, dat het niet al goud is wat blinkt, of liever dat er geen licht kan bestaan zonder schaduw. Teleurstelling, gelijk overal, was ook hier het gevolg van overspannen verwachting.

Één van die teleurstellingen u mede te deelen, in

één opzigt de werkelijkheid tegenover het ideaal te plaatsen is thans mijn doel; dat het moge strekken om ons dat ideaal nader te brengen.

Ik denk aan den rouw, dien wij aannemen, wanneer een medelid van 't corps ons ontvalt. Ook hier is weder duidelijk de onderlinge broederband op te merken: één sterft, allen treuren meer of minder — natuurlijk — naar de mate der vriendschap. En als symbool van dien rouw hecht men een strik aan de muts, opdat ook de buitenwereld 't weten zou: één onzer is ons ontvallen, allen missen wij een' broeder.

Ziedaar het ideaal, en thans de werkelijkheid? In korte trekken ga ik trachten ze u te schetsen.

't Is kersvacantie. 't Was een gelukkig half jaar geweest; de bleeke dood had bij niemand onzer aangeklopt. Vreemd keek ik dus op, toen ik in die vakantie één mijner kennissen (pas student geworden) in de stad mijner inwoning met een rouwstrikje om den hoed ontmoette. „Wat moet dat beteekenen?” vroeg ik hem. Een hoge kleur strekte ten antwoord, terwijl hij stamelde: „och . . . . voor de aardigheid . . . . de menschen weten er hier toch niets van, als alleen dat . . . . *studenten* van die dingen dragen, enz. enz.” Verdrietig wendde ik mij af over znlk een ontwijding van een zoo heilige instelling.

Het rouwstrikje gedragen om als *student* te worden herkend, om chique te slaan.

't Was op een' schoonen zomermiddag, toen ik Utrechts cingels rondwandelde, dat weder een mijner kennissen mij ontmoette en mijn verbazing wekte door den rouwstrik aan zijn' pet. „Bonjour, hoe maak je 't kerel?” „Best, jij ook?” „Dank je, maar à propos, wat doe je met dat strikje aan je pet? Er is toch immers niemand dood hê?” „Neen, Goddank niet. Ik wist zelf niet eens meer dat 't er nog om zat. Ik heb zeker vergeten 't er af te doen van den laatsten rouw. Adieu, amuseer je.” Wij scheidden; d'ander eenigzins gepiqueerd, omdat ik hem er nog even opmerkzaam op gemaakt had, dat „de laatste rouw” zeker al een groote veertien dagen voorbij was.

Het rouwstrikje gedragen uit slordigheid en achte-loosheid.

„Zoo bonsoir, waar ga je heen met dien dop op? Ga je tentamen doen?” „Neen, waarlijk niet, ik ga maar thee drinken bij de familie G., maar loop even meê, ik wou nog even zoo'n ding rond mijn' hoed laten zetten, voor dien kerel hoe heet hij ook weêr, die VAN DER FLIK, die laatst gestorven is.” „De rouw is anders haast uit, ik zou 't nu ook maar laten.” „Neen

onmogelijk, de familie G. mogt 't eens kwalijk nemen, je weet hij kwam er nog al veel aan huis en cetera desunt.... je begrijpt de rest; kom loop even meê?" Na met een verontschuldiging mij van hem te hebben afgemaakt, vervolgde ik mijn' weg.

Het rouwstrikje gedragen uit vrees om te beledigen uit fatsoen.

„Hé kerel! rouw je niet over KOGEL, die pas is gestorven? 't staat anders aangeplakt, kom ga meê laat zoo'n ding om je hoed zetten." „Dank je, ik weet op zijn best wie die KOGEL geweest is, ik heb hem haast niet gekend en moet eerlijk zeggen 't is mij de moeite niet waard." „'t Is ook al een groote moeite, wat heb je er toch tegen, 't is een blijk van belangstelling, en inderdaad 't was een goede vent die KOGEL." „Je schijnt er al bijzonder op gesteld; nu ik heb er t'huis nog wel een paar liggen, die zal ik dan maar weêr dienst laten doen. Vale."

Een week later kwam ik denzelfden student tegen, nog immer zonder rouwstrik; maar de lust was mij ontgaan hem er weder over aan te spreken.

Het rouwstrikje *niet* gedragen uit onverschilligheid en laauwheid.

„Zoo heertje hoe gaat 't, al propaedeutisch gedaan?"

Druk aan 't werk anders?" met deze woorden sprak met een air de protecteur mij een candidaat in de regten aan. „En nog een strik om je pet? Enfin, 't is te begrijpen, je verkeert nog in die période; je zal wel wijzer worden, en de dwaasheid er van leeren inzien." „Dat nooit, riep ik met enthousiasme uit. Noemt gij 't een dwaasheid, dat een student om zijn broeder rouwt, dat....."

„Nu bedaar maar mannetje, de tijd zal u dat wel anders leeren. Beterschap, à revoir," voegde hij er met een sarcastisch lachje bij.

Het rouwstrikje wederom *niet* gedragen uit minachting.

Ziehier, waarde lezer één oud en heilig gebruik van ons corps misbruikt, veronachtzaamd, veracht, ontwijd in velerlei opzigten. Och dat mijne beschouwingen zwartgallig waren! Maar zijn ze waar, dat dan ten minste ook dit waar zij, dat het de *eenige* instelling zij, die niet aan zijn doel beantwoordt!!!

v. O.

MIN EN MODE.

Cupido , als van ouds gewoon ,
Kruist rond door alle landen ;
En spreidt zijn kracht en macht ten toon
In velerhande standen.

Eens kwam hij in het groot Parijs ,
Door Venus opontboden ;
En voor ik weet niet welk paleis
Ontmoet hij Freule Mode.

Die juffer trotsch , en hoogst coquet
Passeert , doch zonder groeten ;
Hij , op dit eerbetoon gezet ,
Zegt : vrouw ! dat zult ge boeten.

De Mode spreidt haar crinolien
Nog wijder om zich henen ;
En om trotsch op hem neêr te zien ,
Zet zij zich op haar teenen ,

En zegt: wel, wel, gij kleine gek
 Wat durft gij u vermeten!
 Weet gij niet welk respect ik wek,
 Of hoe ik ben geheeten?

Perfect, spreekt Amor, maar Mevrouw
 Niets, wat mijn macht niet huldigt;
 Zoodat ik dit maar zeggen wou:
 Ook gij zijt m' eer verschuldigd.

Wel, zegt vrouw Mode, wel mijn tijd
Ik heb veel meer te zeggen.
Mijn macht erkent men wijd en zijd;
 Wie durft dat wederleggen?

Zie maar in 't rond: de damesstoet
 Met wijde hoepelrokken,
 Der heeren jackets, baard en hoed,
 En dunne wandelstokken.

Zoo man als vrouw, elk volgt mij na,
 Gedwee en onderworpen,
 Men vindt mijn rijk waar dat men ga,
 In steden en in dorpen.

Maar slechts in dit beschaafde land;
 Ik heersch in alle landen;
 Spreekt Cupido. Mijn minvlam brandt
 Tot op Nieuw Zeelands stranden.

Och kom, spreekt Mode, en mijn macht,
 Hoort men die daar niet loven?
 Of tatoueert zich dat geslacht
 Van ond'ren niet tot boven?

Genoeg, sprak Amor, maar ik ga
 Een klaar bewijs u geven
 Dat Amor vincit omnia
 Steeds waarheid is gebleven.

Hij spreekt en drijft bij 't laatste woord
 Een pijltje haar in 't harte;
 Dat daar een diepe bronwel boort
 Van felle minnesmarte.

Heer Dwaasheid, die daar juist passeert,
 Vraagt haar naar haar gezondheid.
 Zij voelt hoe dat de vlam vermeert
 Die op haars harten grond leit.

Cupido jaagt ook hem een pijl
 Door 't keurig vest naar binnen;
 De minnevlam in allerijl
 Berooft hem van zijn zinnen.

Maar straks omarmen zij elkaar
 Tot heeling van hun wonden;
 En Mode en Dwaasheid is een paar,
 Voor eeuwig zaam verbonden.

D. B.

GEVAARLIJK.

Gij wijngod ! maakt bespraakten stom ,
Draait zoldering en kamers om ,
Kunt zonder toverijgebaarden
De zon verdubben of verduistren.

BILDERDIJK.

 Heb op ons *Placet hic*
Vrolijk gepraat. —
Duivelsch ! hoe is het zoo
Vreemd hier op straat ?

Regter kant , linker kant ,
De eene is nu de aêr :
Straat ! als je dronken bent ,
Zeg het dan maar.

Maantje ! wat trek je me een
 Leelijk gezicht :
 't Eene oog heb je open en
 't Andere dicht.

Je bent bezopen , hoor !
 Dat 's zonneklaar ;
 Pas voortaan beter op ,
 Jij scharrelaar !

Foei ! wat 's 't hier duister , en
 't Is lichte maan , —
 Zeg klepper ! steek toch het
 Gaz voor mij aan.

Maar , die lantarens zelf ,
 (Kijk er eens aan !)
 Kunnen waarachtig niet
 Eens goed meer staan.

Domme Dom ! hoor je niet
 Wat ik je zeg ?
 Ga dan toch even voor
 Mij uit den weg.

Beenen ! zegt waarom toch
 Loopt je niet regt :
 'k Ben toch niet dronken ! een
 Schurk , die het zegt.

Alles loopt draaijend en
 Zwaaijend dooreen,
 Waag ik daaronder mij
 Nuchter alleen?

Dat zou gevaarlijk zijn,
 'k Loop niet heel vlug:
 Neen, dan ga 'k liever naar
Placet terug.

J. I. v. D.

Vrij naar 't Hoogd. van VON MÜHLER.

BLADVULLING.

Licetue studiosum incarceration?

Respondemus quod non. *Probat.* a decoro: quis tam nobilem sapientiae gemmam, perlucidam margaritam in foedissimas custodias includere vellet? non sumus fragmenta ollarum.

Probat. ab impossibili. Continens debet majus esse contento, sed talis carcer non datur. Nam communiter loquendo studiosus ubivis est, Romae, Neapoli, Bruxellis, Coloniae, etc. particulariter tamen interdum periclitatur. Sed illi maxima fit injuria, si ibidem essem, non paterer: non enim porci sunt ut includantur stabulis.

Nugae Venales, de studiosis qu. IX.

PYRUS JAPONICUS' REIZE NAAR HADES.

*Geschreven ten behoeve van allen , die in 't schimmen-
rijk belang stellen en zich niet schamen zullen voor een
oogenblikje hun gezond menschenverstand ter zijde te
stellen. Auspice Momo !*

. . . . . En ik ontving zulk een brief!

De Hel , 11 Nov. 1111. (Satanische stijl.)

Amice! Mogelijk zult ge verwonderd opkijken ,
eenige regelen van mij te ontfangen. — Dat ge 't
mij echter niet euvel zult duiden en met de meest
mogelyke bedaardheid , 't geen ik te zeggen heb , zult
doorlezen — daar over koester ik niet den minsten
twijfel. Ik begin dan met u te verhalen , dat ik gek

ben.... gek — je begrijpt het — stapel! De eenige omstandichheid evenwel, waar ik dit uit kan opmaken is het uitzicht van mijn kamer — op den hoek der Lange Nieuwstraat! Overigens ben ik zoo vrij te beweren, dat ik wijzer en verstandiger over de meeste aardsche zaken denk, dan menigeen, wiens zotskap en bellen beter gecacheerd blijven, dan de mijne, om de eenvoudige reden, dat ik het kunstje om te zwijgen, waar het waarheid geldt, nooit heb kunnen machtig worden, en dat ik nimmer een zwart pak en een witte das tot mijn dagelyksch costuum heb willen maken.

Evenwel, wil ik eerlyk zijn en bekennen, dat ik in den tijd, waarin gij mij, *amicissime*, leerdet kennen, noch voor een voorbeeldeloos verstandig en misschien ietwat (vergeef het *archaïsme*!) hatelyk en pikant student werd versleten. Dit laatste vooral laat ik in 't midden — 't *on dit* is bij mij noch altijd van *eenige* kracht. Intusschen verklaar ik gaarne, dat ik mijzelven voor een innig gemoedelyk en buitengewoon zachtaardig jong mensch houd, wiens dwaze invallen de moeite niet waard zijn, om er zich kwaad over te maken — uitgenomen dezulken, die zich met 't aanpassen van eens andermans schoenen verlustigen. *De gustibus non est disputandum!*

Maar om nu tot de zaak te komen (mijn verward brein dwaalt wel eens af!), zoo acht ik het niet on aardig dat ik u een trouw verslag doe, hoe ik eigenlyk gezegd tot de positie ben gekomen, waarin ik verkeer,

met andere woorden — de reden van mijn verhuizen. Ge moet dan weten . . . . .

Daar valt me iets in — ik ben noch ingeschreven bij den rector magn., zoude 't dan niet beter zijn mijn verzuim te herstellen? Ge beschuldigt mij namelijk altijd van nalatichheid ten opzichte van den almanak. Ik heb mij verontschuldigd door te wijzen op gebrek aan stof — dat excuus vervalt nu en . . . . ik tijg voor 't eerst aan 't werk. De Godin der Rede sta me bij! En ik zal zoo verstandig mogelijk zijn — ik beloof het u — voor afdwalingen zal ik mij hoeden en gij zult ten minste zien, dat ik niet tot die jongeluï behoer, die *nooit* iets schrijven, en die droomen en *blijven* droomen van 't Latijnsche spreekwoord, dat ik hier zou mededeelen, als ik mijn Latijn ook al niet mooi kwijt was! Doe mij echter het genoegen mijn stuk eens na te lezen en behoud het s. v. p. als 't wordt goed gekeurd; anders liefst terug — à propos, over 14 daag zal ik mijn domicilium naar Meerenberg verleggen. Richt daarnaar 't adres in.

Vale!

t. t.

PYRUS JAPONICUS.

Ik wed, dat, evenmin als ik, de lezer er iets van zal begrijpen. Eerst een datum uit de hel — dan Lange Nieuwstraat — eindelijk Meerenberg! Doch ik adresseer

M.

3

den lezer naar 't opschrift — kon ik er een beter kiezen? Ik zal intusschen de noodige bekortingen in acht nemen — men zal er mij dank voor weten — het fragmentarische, hoop ik, zal niemand hinderen.

7 Nov. 1862.

P. J. C.

I. HOOFDSTUK.

Hoe een gesprek met een redacteur van den Utrechtschen Studenten-almanak mij een attaque van hondsdelheid veroorzaakte. Een gewichtig feit voor pathologen!

‘De tijd der portretten en zelfs der karikaturen is voorbij — men laboreert aan een typenkoorts, welnu dan schrijf typen!’ dit zeggende deed een geeerd lid der redactie een langen, bedenkelijken trek uit zijn Duitschen pijp en keek mij met een uitvorschenden blik aan. — ‘Zie eens’ ging hij voort, en blies dikke rookwolken naar mij toe, ‘karikaturen zijn op zich zelf zoo kwaad niet — maar wie staat u borg, dat uw talent van schrijven’ (ik boog diep — zeer diep) — ‘*gesteld* ge waart daarin zelfs een *meester*, de grenzen der karikatuur niet nu en dan eens zou surpasseren en A. zijn neus, B. zijn oogen, C. zijn heerlyke manchetten zou herkennen en dan....’

‘Welnu, en dan....’ Ik gevoelde reeds vooraf een zekere *Schadenfreude* en besloot den prater maar te la-

ten doorslaan. — Nu gebeurt het evenwel somtijds, dat hij, die als een tweede Socrates zijn tegenpartij laat voorthollen op de effen baan van 't ongerijmde, (hij had mij een meester in de kunst genoemd!) aanmerkelijk bedrogen uitkomt in zijn verwachting, om zich later als eene kat — neen, als echte ongesneden, kater met den nonsens van zijn vrind als met een machteloos muisje te verlustigen. De ander springt dan maar ongemerkt het slootjen over, dat de wereld der werkelykheid van die der phantasie scheidt, en is plotseling overwinnaar. Zoo ging 't ook hier.

‘Laat ons een paar voorbeelden nemen,’ ging de spreker voort, ‘twee personen van verschillenden aard. De een uit onbemiddelde ouders geboren, groeit zoetjens aan op tot student. Hij studeert of liever studeert niet — in de rechten b. v. Ge vraagt zijn kennis? Beneden nul (CELSIUS). Zijn liefhebberijen? Beiersch bier, paarden en de vrouwen. Charmant niet waar? Ééne onaangename eigenschap heeft hij evenwel — hij laat u altijd in 't onzekere, of hij er een waschvrouw en een kapper op nahoudt — maar dit zijn kleinichheden. Deze jonge mensch dan met zijn wonderlyk gekort haar en totaal gemis aan sneeuw-wit linnen schijnt *gepredestineerd* te zijn om een ‘bar heer’ te worden. Hij komt er dan ook ruiteryk voor uit: *hij weet te leven*. Zelfs doet hij dit zoo ijverig, zoo overdreven ijverig, dat hij door zijn al te grooten spoed wel eens bedrogen kan uitkomen. — Ge begrijpt dit?’

Ik knikte van ja. 't Was trouwens duidelyk, zeer duidelyk.

•Welnu dan, we nemen een ander wezen van geheel verschillenden aanleg en liefelyker eigenschappen, b. v. den heer Q. Reeds de voorletter van zijn naam duidt op iets bizonders. Ge vraagt zijn afkomst? Juist niet aanzienlyk, zijn vader was b. v. slager of — enfin of iets anders, misschien wel bakker, koetsier, God weet wat! Nu steekt hierin volstrekt niets belachelijks, in tegendeel we eerbiedigen dat. Maar slaan we een blik op 't zoontje, welk een verschil treft ons dan! De gefriseerde haren zijn altijd tot den nek toe door een soort van melkweg gesepareerd, het gelaat voorzien van een duchtigen snor *à la Victor Emanuel* geeft iets verouderds, iets *blasés* te kennen, als behoorde het iemand, die de genietingen der wereld reeds ah! volop genoten heeft, en nu renonceert. Dit liefelijke *nil admirari* straalt in al zijn gezegden en handelingen door, vermengd met de noodige dosis van onnoodige fransche uitdrukkingen. Zijn capaciteiten — zij zijn geborneerd tot examenstudie en moderne fransche literatuur. *Accedit* wat muziek — maar niet meer dan noodig is, om te brilleren in (onmuzikale) gezelschappen.'

Hier rustte de spreker een weinig uit, om zijn krachten te verzamelen tot een heerlyk slot.

'Tot noch toe,' ging hij daarna voort, 'hebt ge maar geschetst — maar nu het punt, dat ge bespotten, dat ge hekelen wilt. — Ge gevoelt, dat het *dolce far*

niente van den een rechtstreeks uitloopt op een ruine, zoo niet van zijn ouders, dan toch van zich zelve plus van degenen, welke zijn zoogenaamden *club* uitmaken. Ge tast dat aan. En de ander! Helaas, zijn heraldische en genealogische kennis, die *hem* tot niets leidt, als om de zoogenaamde *ploerten* te *superdiaboliseren* en in verbazing te doen wegzinken, dat *hij* van ouder tot ouder (wellicht!) *slager* er in *slaagt* om zich een wit voetje te verschaffen bij de aristocratie, — die hem tusschen twee haakjes zijn rechtvaardige straf doet ondergaan — totale negatie of sarkatischen spot! Arme glacetjes. nutteloos gefriseerd haar, ijdele manchetjes!

Gesteld nu ons studentencorps telde zulke sujetten onder zijn leden, *gesteld* ze behoorden niet tot de fictie, maar tot 't gebied der werkelijkheid. Wat ware de vrucht van uw geschrijf? wat het nut van uwe warme Philippica? Verbetering?

Terwijl ik den geëerden redacteur zonder hem in 't minst te storen noch even adem liet scheppen, was hij minder edelmoedig dan ik. en wierp mij nu en dan scherpe — ik geloof biologerende blikken toe, die ik vruchteloos zocht te ontwijken door in het *unheimlich* donker te staren, dat zijn daemonisch gelaat te midden van die sombere kamer des te beter deed uitkomen... Eindelijk vervolgde hij in extase: 'Zie, mijn waarde, ge antwoordt niet. Ik herhaal evenwel mijn vorige vraag. Ge neemt beide sujetten. zet ze niet eens onder 't vergrootglas — hoewel dat te wenschen ware — om

de eenvoudige reden, dat ge personen en geen insekten beschouwt. Ge neemt slechts 't ridicule op en levert dus een type, naar ge meent, of — wilt ge 't — een karikatuur zelfs in een verguld lijstje.... welnu dan, kunt ge schermen of pistool schieten?

Ik stond ontzet over dien gedachtensprong en uitte een kreet van verbazing.

‘Dan b.v. boxen, ranselen, vechten? Ook niet? Zelfs niet de stroomen van beider verontwaardiging en nijd door een *schitterenden speech* doen verzinken in 't niet? Welnu dan, *mon cher*, maak dan maar op de gewone wijze gebruik van dat ongedrukt kind uwer hersenen, of wees niet verbaasd den volgenden dag door een krachtigen ribbestoot van de kleine steentjes in 't aardsche slijk geslingerd te worden of een keurig kaartje te ontvangen handelende over een tweegevecht op leven en dood... er is evenwel nog een uitweg...’

Ik schepte adem....

‘hang je op!’

Dit zeggende was ZEd. zoo goed mij zonder veel complimenten door het openen der voordeur in de koude nachtlucht te voeren. Ik kon 't hem niet kwalyk nemen: hij bespaarde mij daardoor een appelflaauwte.

II. HOOFDSTUK.

Het zekere en korte middel ter radicale genezing der honds-dolheid. De rest zal de lezer wel verder vernemen.

Te huis gekomen — hoe weet ik niet meer — was ik in een toestand van dolheid, die mij natuurlijk elke kalme redenering onmogelyk maakte. Ik gevoelde het zelf maar al te goed, dáár moest een einde aan komen. Ik had — zoo kwam het mij voor — bitter weinig lust den boel maar eens ferm uit te slapen en rende als een echt woesteling mijn kamer op en neer, en gevoelde de booze neiging meer en meer in mij ontwaken, om maar voor goed deze ellendige wereld te verlaten. De christelijke lezer neme eens de moeite om de diepte van mijn zondigen toestand te peilen! Ik had in den beginne wel een afschuw van mijzelven, maar helaas! deze nam meer en meer af. Weldra kwam mij mijn besluit bizonder verleidelyk en uitvoerbaar voor — ik werd als door een duivel aangezet mijn zondig plan te volvoeren. Het aardsche leven werd mij te dierlyk, te laag, ik snakte er naar om de kluisters te verbreken, die mij zelfs elke gevoels-uiting schenen te beletten. Ik had drie middelen bij de hand — de Oude gracht voor mijn huis, een scheermes in mijn kast en de kram boven mijn bed, die de vorige bewoner gebruikt had om er hammen

aan op te hangen — geen wonder, ik koos het laatste. Was een van mijn voorouders ook uit Westphalen afkomstig? — Ik laat dit in 't midden. Genoech zij het den lezer te vernemen, dat ik mij naar mijn bed begaf, een strop van mijn laken maakte en — oogen toe, christelyke lezer — mijzelven ophing. *Sit venia verbo!*

III. HOOFDSTUK.

Waarin op philanthropiesch standpunt bewezen wordt, dat de doodstraf aan de galg te verkiezen is boven cellulaire gevangenis. Een wenk voor juristen.

Allen personen, die het voornemen koesteren mochten zich zelve van 't leven te berooven, raad ik in gemoede aan dat allerdolste besluit flink weg te volvoeren, om uit dit aardsche jammerdal te geraken.

Evenwel is de weg, dien ik ben ingeslagen, zeker wel een der aangenaamste, welke aanbevolen kan worden. Hoe spoedig is men als een tweede .... (hier vulle men den naam van een beroemd ophangeling aan) aan de kram der eeuwichheid vast gehecht! Men behoeft zich bovendien over geen dralen ongerust te maken — de strop gaat van zelf dicht. En dan — o weelde! gevoelt gij — of laat ik liever over mijzelven spreken — gevoelde *ik* volop 't genot van zulk een uiteinde. Eerst een beetje angst, dan allerpleizierichste

visioenen, en . . . . . Waarde lezer, mijn oom placht 't altijd te vergelijken met een zwempartij — 'het water is koud — ge huivert er u in te begeven — maak eerst je borst maar wat nat en dan met de beide handen vooruit er ferm ingesprongen — de rest gaat van zelf!' Mijn oom had gelijk — en zoo mijn oom het niet gezeid heeft, had hij 't in allen gevalle *kunnen* zeggen, omdat 't de geestichste persoon was, die er, zoo als men wel eens zegt, op twee beenen rond liep.

Nadat ik een poosje gezweefd had tusschen hemel en aarde of, prosaïesch, tusschen zolder en matras, bemerkte ik tot mijne onuitsprekelyke vreugde, dat ik dood was. Het eenichste, wat mij hierover noch deed twifelen, was het scheuren van mijn laken, hetwelk mijn aardsch omhulsel op mijn bed deed ter neder storten. Ik had mij evenwel vergist, ik *was* dood. Het lastichste probleem was nu om mijn lijk nu maar zoo spoedig mogelyk te verlaten. Dit ging evenwel niet zoo snel als ik verwacht had. Reeds begon ik mij ontzettend te vervelen, toen ik verrast werd door een daling van mijn *Ich*, d. i. van mijn ziel. Gretig vatte ik de schijnbaar gunstige gelegenheid aan, om door mijn neusgaten te ontsnappen, bedacht ik niet bij tijds de onmogelykheid daarvan, dewijl de primitive ingang niet tevens tot uitgang verstrekken kon. Eindelijk zakte ik hoe langer, hoe lager — tot dat ik ten slotte — per-

mitteer in de beschrijving niet naauwkeurig te zijn — onder een eigenaardige rommeling met een donderend gekraak op mijn bed neer kwam. Goeden morgen. — Daar lag ik!

En nu — het was een zalig gevoel eens recht vrij te zijn. Daar lag nu (om een beeld te gebruiken, dat het gros onzer moderne dichters wel bevallen zal) die *vermolmde ijsklomp van mijn vroeger lijden* in de doodelykste rust. Noch een vluchtigen blik op mijn kamer geworpen — noch even een vergeefsche poging gedaan, mijn oudeluî per brief gerust te stellen en toen — *en route!* Met de afspiegeling, de *geïdealiseerde* afspiegeling van mijn lichaam, met het *Schattenbild der Realität*, kortom met mijn ziel moest ik de lucht in — bemerkte, gevoelde, deed alles met zielsoogen, zielsarmen, zielsbeenen — en bevond mij op eens 100 voet boven de aarde met de faculteit mij naar willekeur te kunnen bewegen, eccept naar onderen of boven..... o eeuwige wet der graviteit!

IV. HOOFDSTUK.

De schrijver is verplicht in contact te komen met de apocalyps van Johannes en verzoekt dus elk, die zich daaraan ergeren mocht, dit gedeelte maar over te slaan.

Ik kan niet zeggen, dat ik, zoo'n geduchten afstand boven alle stervelingen verheven, mij bijzonder nederig gestemd gevoelde. Alleen de Dom was mijn concurent geworden en het eenichste, wat mij noch een weinig respect inboezemde. Ik amuzeerde mij in den beginne met het ondermaansche eens ferm op te nemen en bemerkte tot mijn groote vreugde de buitengewone scherpte van mijn oogen. Spoedig echter zag ik de nietichheid van de staat der aardsche zaken in, en verlangde dringend naar een lotgenoot, om samen te overleggen, welken weg we wel zouden inslaan, om tot het doel der gestorvenen te geraken. Ik behoefde niet lang te wachten. Er steeg weldra een theoloogjen omhoog, dien ik in levenden iijve zelfs niet aangekeken zou hebben. Het was een van die jammerlyke ontevredenen, welke nimmer genoeg weten van 'tgeen zij als openbaring aannemen. Dus had hij zich met zooveel ijver en krachtsinspanning op de apocalyps van JOHANNES geworpen, dat zijn pover breintje geschokt werd en zijn lichaam aan 't stof der aarde werd teruggegeven. Een paar nachten van te voren was hij overleden! Hoewel geen enkelen vrind onder

zijn medestudenten gehad hebbende, accept 2 mede-uitverkorenen. candidaten voor het Nieuwe Jeruzalem, werd toch zijn lijk met de gewone formules en plechtigheden ter aarde besteld. Zijn faculteitsgenooten, die hem bij zijn leven nimmer hadden aangezien, keerden van de begrafenis terug en aldus was ik met hem opgescheept! Mijn eerste vraag, waarom hij noch zoo lang op aarde vertoefd had, bleef onbeantwoord en hij ging voort met allerlei uitroepen en vreemdsoortige woorden, waar ik geen slot of zin kon uitmaken. Ik vroeg hem derhalve een andere taal te spreken, dan de sprake Kanaäns, waarop hij een weinig tot zich zelven kwam en eindelooze declamaties aanhief uit *eens Christens reize naar de eeuwichheid*, welk werk mij in die omstandigheden onverdragelyk was. Ik beklagde den auteur, dat zijn beelden zoo vreeselyk letterlyk waren opgevat, maar zorgde wel niets hiervan te doen blijken. Nadat ik dan *eindelyk* (bedenk lezer, wat in dit woord ligt!) alles doorworsteld had, wat mijn *compagnon de voyage* mij had willen voordreunen, nadat ik zijn duizendvoudige klachten, dat hij juist twee maanden voor de komst van het duizendjarig rijk was overleden, met waar engelengeduld had aangehoord, nadat ik reeds begonnen was aan een gesprek van geheel anderen aard, zonk hij plotseling op de knieën en riep in extase: Daar heb je 't al, het beest, het beest!

Wederom aan een visioen denkende, vroeg ik welk beest?

‘Welk beest? het beest — het beest uit de openbaring!’ schreeuwde hij en zocht zoo spoedig mogelijk te ontkomen. — Onwillekeurig zag ik om en ontdekte niet één, maar twee vreemdsoortige dieren, die in statigen draf een koets voorttrokken, die geheel en al uit geïdealiseerde doodsbeenderen bestond — ik kan ze niet anders beschrijven. Een voerman klapte dapper met de zweep, dien ik door zijn gevleugelden hoed en sandalen als Mercurius herkende.

‘Je zult wel wijzer wezen,’ riep hij mij toe, ‘en wachten tot ik bij je ben.’ Ik wachtte, en na eenige oogenblikken was Mercurius mij nabij en sprong, als was hij jaren lang op Olympia werkzaam geweest, met de grootste vluchtheid van den bok en opende mij het portier.

V. HOOFDSTUK.

Kennismaking met een God en beschrijving van zijn hofhouding. Hoe mijn reisjen een begin nam onder allerlei gesprekken over boven- en onderwereldsche zaken.

‘Novicii?’ vroeg Merc. kortaf en hield mij tegen in mijn groote vaardichheid om in te stijgen.

‘Studenten,’ was mijn antwoord, ‘tenzij onze installatie niet van kracht was.’

‘Om ’t even,’ zei de God mij verwonderd aanziende, ‘nu weer novicii geworden. Maar kom in.’

Ik volgde dien wenk en bevond mij in een wonderlyk gezelschap, dat ik aanstonds beschrijven zal.

‘A propos, wie is dat jonge mensch’, zeî Mercurius op mijn medgezel wijzende, die aan zwevende stuipen laboreerde, maar spoedig bijkwam door een krachtigen stoot van den God.

‘Een confrater van me’, zeî ik en trachtte reeds om te schikken en hem een plaatsje te maken. Dit was evenwel vruchteloos. De wagen was stampvol.

‘Hij is ook een raar menschenexemplaar’, bromde Mercurius. ‘Waarvoor schrok hij zoo? En wat is hij?’

‘Hij noemt zich theoloog’, was mijn voorzichtig antwoord, ‘maar laboreert eigenlyk gezeid aan visioenen. Hij is eigenlijk *te* bijbelsch, zie je.’

‘Zoo’n theologie vervoer ik niet’, riep M. knorrig uit, ‘dat ging noch een eeuw vroeger, maar nu —! Bovendien zou mijn nar — je ziet hem daar in zijn harlekijnspek zitten — dan op den bok moeten en hij zwak van borst, bl. . . . . zwak, maar dat’s geen vloek.’

‘Alsdan zou het een laachheid van mij zijn hem alleen te laten’, zeî ik den wagen uitspringende, ‘rij dan maar door, ik zal me later bij Minos’ beklagen.

‘Als hij dan absoluut mee moet’, riep plotseling de man uit, ‘span hem dan maar in vredesnaam voor de koets, dan doet hij ons noch aan Bileams ezel denken!’

Ik werd boos over die goedkoope geestichheid en vroeg Mercurius, of de ezels dan zoo schaarsch in de boven-

wereld waren, dat ze waardig gekeurd werden zelfs de goden voort te trekken.

‘Bij Jupiter neen,’ zei Merc. hartelyk lachende, ‘maar in allen gevalle zijn ze soms wel een narrenplaatsje waard’, en trok zijn alter ego naast zich op den bok Terstond stegen we de koets in en reden voort.

Nu eerst had ik de gelegenheid mijn oogen den kost te geven en bemerkte verschillende individuen, die zich bijna allen als studenten deden kennen. — Evenwel was ’t onmogelyk een geregeld gesprek te beginnen, daar het gerammel der doodsbeenderen ons verschrikkelyk hinderde. Mercurius deed ons eensklaps de vraag, of we soms het reisgeld bij ons hadden en haalde, op ons ontkennend hoofdschudden, een portefeuille voor den dag, waarin hij zulks opteekende. Ik vroeg de reden daarvan aan een paar geesten, die ik door hunne bijzondere plunje voor hovelingen van den god hield. Ik bedroog mij niet. De een had den vermeenden uitvinder der boekdrukkunst byzonder in de hand gewerkt en zijn diefstal zoo geestig aan den god voorgesteld, dat hij om zijn daemonische slimheid in zijn hofstoet was aangenomen. Hij sprak Hollandsch, maar met een eenichsins Duitsch dialect, was overigens een uiterst beschaafd man. Hij verhaalde mij, dat we bij onze aankomst het reisgeld krijgen zouden van een gewezen professor, wiens naam in de vorige eeuw tot spreekwoord was genomen voor een volleerden gierigaard. Hij had er vroeger in uitgemaakt van studenten halve colleges voor heele aan te

rekenen en deze dan noch wel, bij gemis aan de noodige Wissenschaft, met 'uien' aangevuld, waarbij zich de jongelui wel amuzeerden, maar bitter weinig profiteerden. Ook was hij nooit bang geweest voor een paar logentjes, daar hij het onaangenaam vond iemand eenig antwoord schuldig te blijven. Zijn verregaande gierigheid werd nu zoo gestraft, dat hij allen, die de 2 obolen misten, ze dubbel moest voorschieten, zonder eenige zekerheid ze ooit terug te zullen krijgen. Zijn straf zou geëindigd zijn, als hij de fatsoendelyk opgelichte gelden, maar met twee vermenigvuldigd, aldus weer zou hebben verloren. Het had evenwel een eeuw geduurd en hij was ze noch niet kwijt. Arme Professor! Hoe gierig zal hij bij zijn vreeselyke marteling ook nu op zijn „uien” geworden zijn.

Intusschen was het gerammel van den wagen meer dan lastig geworden en verzocht ik Mercurius wat zachter aan te rijden. De nar evenwel verzette er zich tegen, maar Goddank vruchteloos. 'Als jelui' riep hij mij toe, 'eens een nieuw academie-gebouw krijgt, zullen *wij* een nieuw kastje timmeren; maar dat kan noch wel wat duren, want jelui zijt daar in Utrecht noch al op antiquiteiten gesteld! Vort Bles' — maar de blessen waren moei en stapten gelukkig zachtjens door. 'Zoo'n paar curatoren' vervolgde hij, 'konden *wij* wel missen; daarom doen ze maar dienst als blessen, en spannen wij ze ten minste voor den wagen en niet er achter! Als we hier stoom krijgen, doeken wij ze allebei op. — Vort, bles!'

Ik kan intusschen niet zeggen, dat de zoogenaamde *Witze* van den nar mij bijzonder aanstonden en was dus blijde dat het gesprek in den wagen een aanvang nam.

Maar goede Hemel, bijna elk beklagde zich over zijn dood. Hoe geheel anders dacht ik er over! 'Maar beviel u dan de studie niet?' vroeg iemand, die zich als jurist had bekend gemaakt.

'Hoor eens,' zeide hij, 'over mijn studie kan ik niet veel zeggen, want eigenlijk gezeid heb ik daar nooit zwaar aan gedaan. Ik hield er evenwel van en nam mij altijd voor met de versche week te beginnen. Maar 't ongeluk wilde, dat ik elken Zondag avond onder water en elken maandag morgen katterig was — en zoo kwam er niet veel van. En in 't midden van de week te beginnen, dat streed tegen mijn principes; dat kon niet, want zie je, ik ben een man van principes.'

'Hoe kwam dan die regelmatige katterichheid', vroeg ik den man van principes verbaasd.

'Ja,' zie je. 'we hadden elken zondag een gezelschap, onder het opschrift' — hier keek hij een medicus nijdig aan — 'onder het opschrift *Auspice Baccho!* — Ik wou', fluisterde hij mij toe, 'dat we wat minder gebacchusd hadden, want we amuzeerden ons overigens voor tien.' — De medicus vatte nu het woord op en maakte mij tot 't brandpunt van hatelykheden, door mij te vertellen:

'Je begrijpt, wat ons aangaat, dat we ons ook amuzeerden, misschien wel voor twintig. Maar zeg zelf,

vind je 't niet beroerd en miserabel, als je door kuiperijen...

'Kuiperijen', zei de jurist, 'bedenk wat je zegt! Een duel....'

'Wel vervlogen,' riep de medicus uit, 'zullen we hier de waarheid niet mogen zeggen? Jelui beroerd gezelschap *Auspice Baccho* heeft den heelen boel verkorven. Want ziet *ons*, *ons* gezelschap had de boventoon. *Onze* jongens kwamen overal in. Wat deden jelui toen? Den naam verdraaien, bah! Van ons *Baccho Auspice* maakten ze *Auspice Baccho*. Eerst dachten we 't was een vergissing of een hatelykheid toen we dit in den almanak lazen, maar begrepen terstond, dat daar geen hatelikheden in voor kwamen. En waarachtig 't was zoo! Door een ellendige woordverdraaijing was de heele academie bedot, en de leden van *Baccho Auspice* voortrokken boven *Onze* jongens van *Auspice Baccho*, 't is God geklaagd!' — Mercurius maakte op eens een einde aan dien krankzinnigen strijd door te verzoeken, of we ons van vloeken onthouden wilden. Hij zelf deed het hier nooit, voegde hij er bij, want dit werd in de hel voor religieus gehouden en we waren noch altijd in den rijke Satans! — De jurist beet woedend op zijne nagels en keerde den medicus den rug toe.

VII. HOOFDSTUK.

Hoe ons studentencorps een wijzen stap deed door een wassen neus af te schaffen, maar door een nar gegipt wordt wegens gebrek aan manufactuurwinkels.

Nadat er een kleine pauze was ontstaan ten gevolge van den vorigen twist, kon ik mijn nieuwsgierigheid omtrent ons aanstaand lot niet bedwingen, en vroeg derhalve naar ons toekomstig noviciaat. De volgeling van Merc. gaf mij evenwel een wenk, waaruit ik besluiten kon, dat de god van zulke gesprekken geen vrind was. 'Ons noviciaat,' fluisterde hij mij toe, 'speculeert niet op 't verlammen van 't karakter en 't gevoel van eigenwaarde bij den nieuweling. Doch wee hun, die bij hun leven dit bedreven hebben. Wanneer ge dus voor mishandeling bang waart, hebt ge zeer mis gehandeld. En begin s.v.p. niet over een fatsoenlijke-behandelings-artikel, want dat is wijselyk geschrapt en zou aanleiding geven, dat de nar u vroeg of ge dan zoo gesteld zijt op wassen neuzen. Vertel liever eens iets over den toestand hier beneden. Kritisceer maar vrij, want dat is hier volstrekt geen krietieke zaak.' En met opgetrokken wenkbraauwen zag hij mij aan, of ik 't niet 'om te schreeuwen' vond van de geestichheid! Ik kon slechts de schouders ophalen over de opeenstapeling van flauwiteiten en

schudde met 't hoofd van neen. 'Ik kritiseer niet,' was mijn antwoord, 'ik ben optimist.'

'Dat zijn er meer,' zeide de nar, '*faute de mieux*.'

'Het zal u misschien niet onbelangrijk zijn,' vervolgde de gediensdige, 'ook iets te vernemen van den senaat, die aan het hoofd staat van het boven-onderaardsche studentencorps. Ge weet misschien reeds, dat daar een zeker aantal jaren gesteld is voor het student zijn, voordat ze den werkkring in den boven-onderwereld kunnen intreden.'

Ik luisterde gretig toe

'Welnu dan, ik raad u dringend aan hier nooit senator te worden.'

'Als of ze mij daarvoor zullen kiezen!' zeide ik buigende.

'Wel wis en waarachtig zullen ze. Ge begrijpt, daar het doodenrijk alleen die studenten aan de academie laat, die *qua tales* gestorven zijn, is er een bijzonder klein getal van novicii, dat jaarlijks aankomt. De opengevallen senatorsplaatsen worden dus meest uit dezulken bezet. Wanneer ge nu eens goed nadenkt, blijkt u terstond het kolossale getal van honoraire senaatsleden tegenover de jongelui. Deze hebben dus te beslissen over de voorstellen van dat college en het spelletjen is omgekeerd. De niet-senaat is hier het *collegium supremum* geworden, laat bedaard de overigen schrijven, redigeren, calculeren, amanderen, vergaderingen aanplakken, presideren, enz. enz. en bedankt

ze niet eens voor hun moeite, als 't jaar om is.'

'Ondank is 's werelds loon,' zuchtte ik, 'en dit spreekwoord gaat bij ons op aarde maar al te dikwijls door! Intusschen prefereer ik dan hierin den aardschen toestand van zaken.'

— Ik niet.' zei de nar, 'want wij houden er ten minste noch manufactuurwinkels op na.'

VIII. HOOFDSTUK.

Vreeselijke hatelykheden bevattende op enkele gifzuigers onder ons.

Ik neem vermoeid de pen op, om eventjes mijn lezers te vragen . of hun mijn geschrijf wel bevalt, en zoo dit niet het geval is, verklaar ik ruitelyk niet voort te willen gaan. Daar ik evenwel zoo heilig overtuigd ben, dat ik een bijzonder geestigen en levendigen stijl heb, gepaard met een schitterende expositie van feiten, die mijn lezers zoo boeit, dat ze door willen, moeten en zullen lezen . dat ze me smeeken, bidden en verzoeken (of met beteren *κλῖμαξ* verzoeken, bidden en smeeken), om toch maar voort te gaan, dan . . . . . maar *à propos*, lezer, hoort ge niets? — Niets? Dan doe ik u deze vraag.

Ik. Hebt ge een goeden smaak?

Lezer. Ongetwijfeld.

Ik. Zijt gij geen bloedzuiger, vampyr, hatelykheden-speurbond, typenverkrachter of menscheneter? Op uw woord niet?

Lezer. Neen.

Ik. Dan schrijf ik met heel veel pret door en verzoek u excuus voor den narrenkap, dien ik u even heb opgezet. Waarom hebt ge de schelletjes ook niet hooren klingelen! Maar nu s. v. p. naar de manufactuurwinkels heen!

IX. HOOFDSTUK.

Dienende om den lezer meer en meer beet te nemen. Onze drie academische standen worden voorts in hunne waarde gehandhaafd en geschetst.

‘Dat is een verduivelde hatelykheid’ zeî de jurist tot den nar, ‘ik begrijp, waar ge heen wilt.’

De nar keek hem vragend aan.

‘Ge wilt ons daarmede een verwijt doen, dat volkomen ongegrond is. Ge wilt de grondleggers, de pilaren, de stutzuilen onzer hoogeschool belachelyk maken, ge zijt . . . . een nar!’

‘Wat anders?’ vroeg Mercurius verwonderd.

‘O groote God van al wat leugen en bedrog is, overgroote God Mercurius, waarom strekt ge Uw beschermende hand niet uit over die wezens, welke

handel en nijverheid bevorderen, waarom moeten die hier namaals in de manufactuurwinkels hun loon weggrijpen?’

‘Over wie spreekt ge?’ zei M. noch verbaasder dan te voren.

‘Over wie ik spreek? Ik spreek over die heftige aanbidders van al wat vrouwelijk en schoon is, welke met een bewonderingswaardige zelfverloochening, die zelfs bij ’t schaap hare wedergade niet heeft, zich hebben voorgenomen de rol van dametjes te spelen en te werken op de fijne vormen hunner medestudenten, kortom over het liefelijke geslacht der kwastjes!’

‘Over wat?’ vroegen we allen in extase.

‘Ik herhaal,’ ging de jurist voort, ‘over de kwastjes. Het is hier de *tendenz*, om alles wat ons Studenten-corps aangaat bespottelyk te maken. Ik ga het tegendeel bewijzen.’

‘Hij zal ons een *encomium moriae* opdisschen’, fluisterde de nar mij in.

‘Stelt u een halfduizend jongelingen voor’, zei de jurist, ‘die verschillende in afkomst, geboortestad, kortom in alles, except in dit eene, dat ze branden van lust naar kennis.’

‘Het wordt tijd er gasten bij te maken’, verzekerde de nar aan Mercurius, die hem evenwel verzocht daar spaarzaam mede te zijn.

‘Naar kennis.... wie zal het betwijfelen? Ziet hier den aristocraat, die zich onder de leuze ‘*noblesse oblige*!’

boven het gros des menschdoms onderscheidt. . . . .
 . . . . .Doet hij zulks niet, hij is dien naam *onwaardig*.

Voor 't eerst zette de nar zijn gezicht in een ernstigen plooi.

‘Ook ginds is er een andere krachtige partij, die fier het hoofd opheft, en, door kundichheden en talenten te recht onder de *spes patriae* gerangschikt, door een fiks en kloek gedrag de buitenwereld eerbied en ontzag inboezemt!!! — Is dus verwijdering tusschen beide partijen niet *onstudentikoos*?

De nar maakte geen geste.

‘En te midden van die twee machten verheft zich een derde, mijne heeren, die der kwastjes’

Algemeen geglimlach.

‘Het zijn die vreemdsoortige wezens, welke het *studentenleven* voor een kweekschool van *fatten* en *dandys* aanzien en zich in hunne keurig opgesmukte salons met welluidende castratenstemmetjes vrolijk maken over de verkeerd begrepen *chique* of *ploertengeest* der overigen. Zij toch doen zich zoo mollig en aangenaam voor, dat ge ze zelfs betastede niet anders dan ‘*poetjes*’ zoudt kunnen noemen. Zij hebben allerlei kleuren, loopen met lorgnetten en sjaals door de stad en komen gehoord en met glacétjes op de colleges om eenige aantekeningen te maken in keurig gerelieerd werkje, dat ze ‘dictaat’ noemen en natuurlyk niet zelf gemaakt hebben. Zij zijn, wat men noemt, *tirés à quatre épingles* en geparfumeerd met een odeurtje, 't welk u zoo bi-

zonder aangenaam zou 'zijn, als ge 's nachts de stad doorwandelt — bovendien zijn zij, wat hunne talenten en kundichheden buiten de examenstudie aangaat, uiterst bescheiden, zoo dat hun intimen zelfs aan hunne capaciteiten twifelen. Toppunt van zelfverloochening! maar' vervolgde hij en nam een ontzettende dosis lucht in, 'bedenk, bedenk het nut van die middel *mannen* (?), het onberekenbaar nut hetwelk ze aan handel, aan industrie, zelfs aan academische overbeschaving aanbrengen en laten we er die wandelende modeplaatjes niet hard om vallen, dat ze zich niet verbrokkelen willen door van kunst of wetenschap te veel hun werk te maken. Ze beminnen de verdeeling van den arbeid en haten het welbekende *de omni aliquid, sed de toto nihil*'. Daarom zij de Hemel gedankt, dat de overigen in hunnen arbeidslust zulk een schitterend contrast vormen, dat ze gloeien en blaken van ijver tot de studie, dat ze *allen* streven naar *uitgebreide* kennis in den volsten zin des woords'.... Op deze woorden trok de nar zich een ongeloofelyk fijn haar uit en hield dat tegen 't licht!

X. HOOFDSTUK.

Hoe 'de lezer hoewel teleurgesteld niets verder te vernemen, toch zoo beleefd is den auteur voor zijne moeite dank te zeggen.

— ‘En toch mijne heeren’, vervolgde de jurist, ‘hebben ze hunne ontwikkelingsphases. Er zijn flauwe, akelig flauwe kwastjes, maar er zijn er ook die reeds aan „*musique*” doen. Daar zijn er zelfs meneeren, die (hoewel nooit voor den almanak) teekenen en met een pet loopen. Ze hebben allen evenwel ééne eigenschap — dat ze de anderen diep verachten. En toch prefereer ik een van dezen boven een dozijn van hun soort. Ook te midden der overigen heerscht verscheidenheid van richting, levenswijze, conversatie, enz. maar bewijst de diversiteit der kleuren van het harlekijnspek van uw nar niets tegen de deugdelykheid der stof, hoe wil dan aan onze academie de waarde der jongelui van hunne verschillende richtingen afhangen, o overgroote god Mercurius! Terwijl gij hierboven die verdienstelyke jongelingen, welke ik beschreven heb, in de manufactuurwinkels alleen kunt gebruiken als ridders van de Nederlandsche el, hoe mild moet uw oordeel dan wel niet omtrent anderen zijn. Ik bedoel *Mechanetes* en de bewoners onzer stad Utrecht. Want terwijl gene uit een prijzenswaardige ambitie op het oogenblik, dat ik spreek,

zijn vrienden glaasjes port inschenkt en handjes drukt en knikjes geeft en ze vrij houdt van vertering, eenvoudig om op de candidatenlijst te komen voor dit of dat postje, dat vacant is, en van de candidatenlijst op de benoeming, steken dezen de hoofden bij elkaar om ons het leven zoo aangenaam mogelyk te maken. De verhouding tusschen burgerij en studenten is dan ook charmant! Dezen toch inviteren geregeld de burgerij der stad herhaalde malen in 't jaar op hunne concerten.'

— ,Dat wist ik niet', zei Mercurius.

— ,Dat is vreemd', zeide de jurist verwonderd. ,Leest ge dan nooit de Utrechtsche Courant? — O daar hebben we 't al! Wanneer gij toch, o groote God, gemeld blad een paar maal in 't jaar naziet, zal terstond uw oog op een annonce vallen, dat HH. leden van 't studentenconcert om zes uur die of die deur voor 't publiek zullen openstellen. En wanneer gansche scharen in de aangeduide zaal gestroomd zijn en tot rust zijn gekomen, verschijnen er talentvolle kunstenaars uit alle oorden der wereld. Maar waar het op recipieren aankomt, daar ontzien Utrechts muzenzonen niets en brengen gaarne een hulde aan de burgerij der aloude stad — ik kan het gerust zeggen daar ik mijn lidmaatschap van 't concert reeds heb neergelegd. — Deden ze zulks niet, welk een legio van trioos, quartetten en orcheststukken zouden hen oneindig meer muzikaal ontwikkelen kunnen! Maar terwijl de concertcommissies de moeielyke taak hebben zich naar 't publiek te schikken

en te gelijk voor waarachtige kunstenaars te zorgen, laboreert onze muzikale buitenwereld aan een virtuozenkoorts. In onzen tijd toch van kunstverguizing eischt men niet langer symphonies en ouvertures en dien ouden klassieken rommelboel, men wil virtuozen met schemerende strijdstokken, duizendvingerige armen en fabelachtige keelvaardichheid, wier toonen HEINRICH HEINE zich plastiesch als de stoutste luchtsprongen van koor-dedansers en acrobaten zou voorstellen. Nederlandsche talenten mogen worden miskend en verdrongen door beunhazen in de kunst — en waagt gij het op soirées en muzikale vervelingspartijtjes naar hunne werken te vragen, zoo glimlacht men over uwe onnoozelheid en metamorphoseert zich van vaderlanders in kosmopoliten.’

XI. HOOFDSTUK.

Hoe lezer en schrijver hartelyk afscheid nemen en 't overige aan de verbeelding wordt overgelaten.

‘O groote Mercurius,’ ging de jurist in extase voort, ‘ware ik in de plaats van Minos; ik zou wel weten, welke virtuozen ik in de onderwereld voor een poosje in enkel violen, pianoos, cellos en andere instrumenten zou herscheppen en doen vertrappen door het publiek, dat ze zoo slaafs gediend hebben. Maar ik spreek over academiezaken en laat mij dus maar weer optimist worden, want wat ons wacht is verrukkelijk!’

Onze vragende blikken zeiden genoeg. 'O onwetenden, weet ge dan niet, hoe ons fêteren van Utrechts echt-paren wordt beloond? Deze toch, met een wijze gematigdheid (die groote deugd, welke noch aan onze voorvaderen doet denken!) wacht bedaard den tijd af der academische lustra, maskerade en hare appendices om ons te vergasten (*meestal* om de vijf jaren, 'voegde ik er bij) op een feest, neen op de *quintessence* van al die feesten, welke nu zeer grotesk in-één saamgevat ons *en details* te losbandig zouden maken, de collegiën zouden doen leegloopen, of, wat voor velen 'tzelfde is, onze studie zouden benadeelen. Voor één keer echter mag dit wel eens worden toegestaan, terwijl dan het spreekwoord bewaarheid wordt: 'Wat zeldzaam is, is gezocht.' Maar keer 't s. v. p. niet om, adres aan onze in 't geheel niet zeldsame damesconcerten!' — en vermoeid van al dat praten zonk de jurist op zijn plaats neder.

'Die sinjeur daar,' merktē de medicus aan, nijdig over de aandacht, die zijn tegenstander tot zich had getrokken, 'spreekt mooi — heel mooi Intusschen was 't noch mooier, als hij maar lid was gebleven van een inrichting, die hij nu — toevallig gunstig — beoordeelt, waartoe hij echter even weinig recht heeft, als een professor, om den levenswandel zijner studenten te recenseren.'

'Ziedaar, mijne heeren,' riep ik verontwaardigd, 'het oudewijvenpraatje, dat velen noch nababbelen. Waarheid

te spreken en (wat de oorzaak van mijn zelfmoord was) karakters te hekelen zijn denzulken niet welkom, die, op hun eigen gebreken verzot, ze niet in 't ware licht willen geplaatst zien. Nu dit ook hier het geval is, snak ik weer naar mijn vroeger studentenleven, waar ik ten minste jovialiteit heb gevonden bij lieden, waarop ik niet rekende. Er zijn zoowel onaangename als aangename verrassingen.'

'Als je dan maar wilt afstappen Heeren,' riep de nar, nadat de wagen stil had gehouden.

Alle studenten stegen af, ik het eerste.

'Gij zijt hier dicht bij de groote Elyzische velden van een waar en gelukkig studentenleven, als ge maar eerst den zuiveringsstroom durft door te waden en niet laf genoeg zijt om voor de klippen, waaraan ge u kunt kwetsen, terug te deinzen. Het is uwe schuld, wanneer ge daartoe niet alle krachten inspant en als het alleen aan studenten eigene woord *jovialiteit* noch langer een woord blijft.' En hij reed weg.

'Stoot jelui intusschen niet aan de hechte pilaren van den jovialiteitstempel, die daar staat,' voegde de nar er bij en haalde de zweep over de paarden. 't Was tijd. Een hagelbui van steenen vervolgde den spotter, want van een jovialiteitstempel was niets te vinden en uit mijn droom ontwakende vond ik slechts een kamer, die uitzicht verleende op de Lange Nieuwstraat. . . . . O goden! welk een nacht! welk een nacht!

EEN DUIVELTJE SCHUILT ER.

Vouloir ce que Dieu veut est la seule science
Qui nous met en repos.

MALHERBE.

En duiveltje schuilt er
In 't menschelijk hart,
En houdt in zijn strikken
Hier velen verward.

't Is niet slechts in 't zondig,
Verdorven gemoed,
In 't hart ook des braven,
Waar 't onheilen broedt.

Het leem vraagt den maker :
„Waarom dús mijn vorm ?”
„Waarom mij geen vleugels ?”
Zoo klaagt er de worm.

„Waarom ? ...” mort de sterv'ling,
 Staat op tegen 't lot,
 En gispt vaak verwaten
 't Bestuur van zijn God.

De hemel, die 't menschdom
 Met weemoed bespiedt,
 Zendt rust'loos op aarde
 Zijn licht en zijn lied.

En de aard' geeft den hemel,
 Diens zegen tot dank,
 Een oogstveld van onkruid
 Bij... één liefdesprank.

Dit alles veroorzaakt
 Dat duiveltje op aard',
 Dat aanhitst tot opstand
 En 't harte ontaardt.

't Geeft doornen voor bloemen
 En nachtfloers voor licht;
 Reeds heeft het véél euv'len
 Op aarde gesticht.

Dat duiveltje vangt u,
 Reeds vóór gij het weet,
 't Verzwaart zevenvoudig
 Uw zorg en uw leed.

Wien zou het nog vreemd zijn ,
 Dat zwarte gedrocht ,
 Dat steeds door een bloemkrans
 Een dorenstruik vlocht ?

Dat diep in het harte
 Zijn klauwen soms steekt ,
 En daar in een oogwenk
 Een giftplantje kweekt.

In tegenspoed , waak dan ,
 Waak dān meer dan ooit :
 't Heet *afgunst* , 't heet *ondank*.....
 Zeg , kwelde 't u nooit ?

Nov. 1862.

C. v. K. CEz.

NAAKTE WAARHEID.

„De naakte waarheid !” heette 't steeds in vroeger dagen ,
 En thans ! wie durft er thans naar naakte waarheid vragen ?
 Neen , smuk haar sierlijk op , want denk ('t is buiten kijf !):
 Loopt eens de waarheid naakt, *dan heeft ze niets om 't lijf.*

J. N. v. H.

MODERNE NEDERLANDSCHE WONDEREN.

 Dictaten
Zonder hiaten.

Iets duidelijk te bewijzen
Zonder naar and'ren te verwijzen.

Op een college te waken ,
Wanneer men nalaat dictaat te maken.

Niet pedant te heeten
Bij iemand , die er voor wordt versleten.

Stemming ,
Zonder onbehoorlijke inmenging.

Politie-agentjes zwaar gebaard ,
Niet voor het minste geruchtje vervaard.

(In Utrecht) held're maneschijn ,
Als de gazpitten uit zijn.

Dat men niet lacht om de geestigheden
Van iemand , die anders niet is te vreden.

In den Utrechtschen kerkeraad
 Een diaken, die op christelijk standpunt staat,
 En de orthodoxie met innigheid haat.

Een vaderlandsche historie,
 Gewagend van 's vijands victorie.

De roem der Hollandsche zindelijkheid,
 Niet met de Hollandsche gezigten in strijd.

Dat iemand, die hoort zich zelve verguizen,
 Zijn glazen verguizen,
 Niet genegen is cito, cito te verhuizen.

Likkers,
 En niet tevens verklikkers.

Iemand die zich heeft doodgeschreven,
 Tot Professor te zien verheven.

Zeker geleerde Duitsch te hooren spreken,
 Zonder in 't lagchen uit te breken.

Iemand te hooren beweren,
 Dat „het Latijn niet te vereeren.”
 Gelijk is met „in een staat van barbaarschheid te verkeeren.”

Dat een gedooide vijand weêr opstaat,
 En met nieuwe woede aan 't vechten gaat,
 Zoo als 't met zekeren A..... staat.

Een Leidschen historicus te hooren beweren,
Dat hij zijn studenten van 't jaar eens bijzonder zal trakteren.

Dat de burgerij van Utrecht contra-partijen geeft,
In antwoord op studentenfeesten, waarvan zij half leeft.

Een student te hooren beweren:
„Met summis zal men mij vereeren.”

Gesjeesde heeren
Zonder beeren,
En burens-respect,
Als 't heerschap vertrekt.

πολιτριναι.

AFGEBEDELDE GUNSTEN.

Die zoo Professors gunsten schaakte,
Hij volgde 't voorbeeld van zijn' hond,
Die steeds zijn sprongen 't hoogste maakte,
Als hij zijn maag het ledigst vond.

J. D. K.

PROEVE EENER REGTSQUAESTIE OP RYM.

Bezit.

 Over bezit wordt zeer weinig gehandeld bij de Romeinen
Misschien omdat 't nog al lastig is: wij schijnen
't Juist daarom te moeten onderzoeken, want (zooals prof.
FRUIN zegt)

Het behoort tot de moeilijkste quaestiën uit 't Romeinsch en
bedendaagsch regt.

Noch CUJACIUS, noch DONELLUS hebben er iets van gezegd,
En LEIJSER zeer ingénu, verklaart opregt
Dat hij nooit iets heeft begrepen van dit stuk van 't regt.
Hij raadt daarom af er zich meê te moeijen,
En er den kostelijken tijd aan te verknoeijen;
Ook GAJUS, ULPIANUS en andere pieten
Hebben zelve dit stuk van 't regt laten schieten.
In 1789 verscheen er echter te Leiden een aardig boek;
(Gevolg van veel hoofdbrekens en langdurig onderzoek)
't Was van CUPERUS, die daarin heeft gegeven
Observationes selectae over 't natuurlijk bezit in dit menschelijk
leven.

Dit boek is in Duitschland door THIEBAUT herdrukt en met
aanteekeningen voorzien,

't Geen den tegenwoordigen jurist nog veel hulpe kan biên.
 Iets later (in 1803) verscheen een werk van een' ander geleerde,
 Waarin hij, met veel omhaal van woorden, beweerde,
 Dat bezit is „een *factum*” en geen *jus*:
 Enfin! dit is het droombeeld van SAVIGNIUS.
 Dat feit bestaat in „de zaak detineren.”
 Op zich zelf heeft het, zoo als we verder leeren,
 Geen aanspraak op bijstand als in 't geval,
 Dat iemand 't ons in 't rustig genieten lastig maken zal.
 Van een ander gevoelen was de groote GANS,
 Die dit stuk gebragt heeft op den voet, waarop het thans
 In Duitschland nog staat: „*possessio est jus.*”
 Dus veel verschillend van de meening van SAVIGNIUS;
 't Komt hierop neêr 't geen hij zegt:
 „Reeds 's menschen willen is een regt,
 „Dat men moet puntegeren:
 In casu „de *voluntas*” om de zaak te detineren.
 Welk regt niet eerder gaat te niet,
 Zoo lang men geen krachtiger of algemeener willen tegenover
 het zijne ziet.

RUDORFF, HASSE, PUCHTA en andere heeren,
 Hebben ook nog getracht zich met de zaak te amuseren.
 't Is o. a. LENZ die brutaal weg zegt:
 Eh bien! *Besitz* ist das *einzige Recht*.

Wat men van 't bezit ook moge zeggen,
 Hoe men ook moge trachten 't uit te leggen,
 Dit is zeker en geen schijn:
 Dat de bezitters zalig zijn.

J. A. B.

DAT LIEVE KOPJEN`MET DIE AARDIGE ZWARTE KRULLETJENS.

Her last words, at parting, how *can* I forget?
Deep treasure'd through life, in my heart they shall stay;
Like music, whose charm in the soul lingers yet,
When its sounds from the ear have long melted away.
MOORE.

Ik sloeg de oogen op en ik zag een lief kopjen met aardige zwarte krulletjens. — En ik zeide tot mij zelve: „nog nooit hebt gij zulk een lief kopjen met zulke aardige zwarte krulletjens gezien.” — En ik sloeg de oogen nog eens op, en nog eens zag ik dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens. — En nog honderde malen sloeg ik de oogen op, en telkens zag ik dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens weder, totdat het niet meer van voor mijne oogen verdween, en ik het overal meende te zien dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En ik vroeg mij zelven af: „zijt gij verliefd op dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens?”

En mijn hart klopte sneller toen ik die vraag deed, en ik begreep, dat het sneller klopte uit liefde voor dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En ik sprak dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens. En ik bevond, dat kopjen en krulletjens zich niet over het hartjen behoeften te schamen. En ik zag dat het lieve kopjen mij niet ongenegen was, en dat het vrolijk de krulletjens schudde, als ik naderde.

En mijn hart klopte sneller toen ik dat zag, en ik begreep dat het sneller klopte van hoop, dat het mij eens zoude toebehooren, dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En ik vroeg dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens of het ook oogen had, die even als de mijne overal dezelfde beeldtenis zagen. — En het kopjen antwoordde niets, en in de krulletjens kwam geene beweging, maar het kopjen had donkere oogjens en in die donkere oogjens zag ik mijne beeldtenis staan. En ik vroeg dat lieve kopjen of ik goed gezien had, en of het ook een hartjen had, dat sneller klopte, als het van liefde hoorde spreken. En het kopjen antwoordde wederom niets; maar deze keer schudden de aardige krulletjens van *ja*, en in de donkere oogjens kwamen glinsterende traantjens te voorschijn en door die traan-

tjens henen zag ik dat ik goed gezien had, toen ik meende, dat die krulletjens schudden van: *ja*.

En mijn hart klopte sneller toen ik dat zag, en ik begreep dat het sneller klopte van vreugde, dat het mij nu waarlijk toebehoorde, dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En men fluisterde mij toe, dat nog anderen dan ik dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens spraken en dat er ook voor hen glinsterende traantjen in die donkere oogjens te voorschijn kwamen, en dat ook voor hen die aardige zwarte krulletjens schudden van: *ja*. — En dat fluisteren werd hoe langer zoo luider, zóó luide, dat ik eindelijk geloofde, dat het mij ontrouw was geworden, dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En mijn hart klopte onstuimig toen ik dat dacht, maar ik begreep niet vanwaar het zoo onstuimig klopte, want mijn begrip had mij op dat oogenblik begeven; — ik had mij immers zoo geheel verlaten op de bestendige trouw van dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En gejaagd vloog ik henen naar dat kopjen met die zwarte krulletjens. En ik wilde het zijne ontrouw verwijten, — maar de donkere oogjens zagen nog even vriendelijk, en de zwarte krulletjens schudden nog even vrolijk rond het lieve kopjen, als voorheen. — En ik

zag dat men het belasterd had dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En mijn hart klopte sneller toen ik dat zag, en ik begreep dat het sneller klopte van toorn tegen de lasteraars van dat getrouwe lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

Maar het werd krank dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens. — En ik vernam dat het eene ernstige krankheid was, en dat de geneesheeren den toestand bedenkelijk vonden van dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En mijn hart klopte onstuimig toen ik dat hoorde, en ik begreep dat het zoo onstuimig klopte van vrees, dat het mij zoude ontrukkt worden, dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En ik hoorde, dat het sterven zoude, dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens. En men bragt mij bij haar om afscheid van haar te nemen. — En ik zag hoe die aardige zwarte krulletjens onbewegelijk om het verbleekte kopjen nederhingen, en hoe die donkere oogjens dreigden te breken, die donkere oogjens, die zoo vriendelijk plagten te glinsteren in dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En het hart dreigde mij uit den boezem te kloppen toen ik dat zag. Het klopte van wanhoop dat ik het

zoude verliezen dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

Maar nog eens kwam er beweging in dat kopjen en in die krulletjens, en schudden zij mij weder vrolijk toe, en nog eens schitterden die oogjens mij met het gewone vuur te gemoet; het was toen heur mondjen mij nog troost toesprak, en mij ried, dat ik mijn hart tot kalmte moest brengen, en mij zeide, dat wij elkander toch nog eens en dan voor eeuwig zouden toebehooren. . . . .

En toen het mondjen niet meer sprak en niet meer ried, zeeg het kopjen achterover en de donkere oogjens schitterden niet meer, maar de krulletjens bogen zich over beide neder, en zij schenen te treuren omdat het leven ontvloden was aan dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

En toen ik dat zag, biggelden mij de tranen langs de wangen, maar mijn hart was door hare toespraak kalm geworden, en ik voelde het ter naauwernood kloppen in mijnen boezem. En telkens, als het van weemoed werd overstelpt, over het verlies van dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens, dan :trekte het mij tot troost, als ik dacht aan de laatste woorden, die ik van hare lipjens had opgevangen, dat wij elkander toch nog eens en dan voor eeuwig zouden toebehooren.

En zij zijn mij diep in het hart gegrift, die laatste woorden van dat lieve kopjen met die aardige zwarte krulletjens.

R. G. P.

DE DRIE RINGEN.

(Uit Lessings *Nathan*.)

(Saladin, de Sultan, heeft Nathan, den Jood, gevraagd, welke godsdienst hij voor de beste hield, en na daartoe vergunning te hebben verzocht en verkregen, verhaalt deze als volgt:)

NATHAN.

 Voor vele jaren leefde een man in 't Oosten,
Die van bewinde hand, een ring bezat,
Van onwaardeerbren prijs. De steen was een
Opaal, die honderd schoone kleuren kaatste,
En had nog de geheime kracht, voor God
En menschen aangenaam te maken hem,
Die met dit doel hem droeg. Wat wonder, dat
De man in 't Oosten daarop nimmermeer
Hem van zijn vinger liet, maar vast besloot,
Hem eeuwig bij zijn huis te laten blijven.
Hij liet hem naam'lijk na, den meest
Geliefden zoon, en hij bepaalde, dat

Ook deze hem zijn liefsten zoon moest laten ,
 En zonder aanzien van geboorte , uit kracht
 Alleen des rings , zou ook de liefste hoofd
 En vorst des huizes zijn. Versta mij , Sultan.

SALADIN.

'k Versta u , verder ! —

NATHAN.

Zoo kwam deze ring
 Van zoon op zoon , ten laatsten op een vader
 Drie zonen rijk , hem evenzeer gehoorzaam ,
 En die hij allen evenzeer beminde ;
 En slechts van tijd tot tijd scheen hem nu de een
 Dan de ander , dan de derde — al naar dat
 Zich elk met hem alleen bevond , en de and'ren
 Het overvloeijend hart niet deelden — waardiger
 Den ring te dragen , dien hij elk bijzonder
 Dan ook uit vrome zwakheid reeds beloofde.
 Dat ging zoo lang het ging , — maar eind'lijk kwam 't
 Tot sterven , en de goede man bevond
 Zich in verlegenheid ; — het deed hem leed ,
 Twee zijner zonen , die zich op zijn woord
 Verlieten , zoo te moeten krenken. Wat te doen ?
 Hij zend in stilte naar een goudsmid en
 Beveelt hem naar den echten ring er twee
 Te maken en geen moeite en geld te ontzien ,
 Opdat ze elkaar geheel gelijken mogen.
 't Gelukt hem. En toen hij de ringen bragt ,
 Kon zelfs bij 't meest naauwkeurig onderzoek
 De vader d' echten ring niet vinden. Blijde

Roept hij zijn zonen ieder in 't bijzonder tot
 Zich en geeft ieder in 't bijzonder zijnen zegen
 En zijnen ring — en sterft. — Gij hoort toch, Sultan?

SALADIN.

Ja, ja, kom spoedig maar ten einde met
 Uw sprookje.

NATHAN.

'k Ben ten einde, want wat volgt
 Spreek reeds van zelf. Naauw was de vader dood,
 Of elk komt met zijn ring, en ieder wil
 De vorst des huizes zijn. Men onderzoekt,
 Men twist, men klaagt; — vergeefs: den waren ring
 Weet niemand aan te wijzen. —

(na eene pauze)

evenmin,

Als thans het waar geloof! —

SALADIN.

Hoe? — en dat moet
 Een antwoord wezen op mijn vraag.

NATHAN.

Het moet

Mij verontschuldigen, terwijl ik niet
 De ringen goed meer t' onderscheiden weet,
 Op last des vaders zóó gemaakt, opdat
 Ze niet meer t' onderscheiden zouden zijn.

SALADIN.

De ringen? — Spot ge met mij? — 'k Denk, er is
Toch onderscheid in de eene of de andere godsdienst?
Zelfs in de kleeding wel, in spijs en drank?

NATHAN.

Alleen niet in den grond waaruit zij sproten.
Grondt ied're zich niet op geschiedenis?
Op schrift of op traditie? Moet dan niet
Geschiedenis maar worden aangenomen
Op goed geloof? Van wie trekt men de trouw
Wel 't minst in twijfel? Van de zijnen toch?
Van hen, wier bloed wij zijn? Die van der jeugd
Hun liefde ons toonden en ons nooit misleidden,
Dan waar 't ons heilzaam was misleid te worden.
Zou 'k niet mijn vader even goed gelooven
Als gij 't den uwen doet? Of omgekeerd:
Kan ik van u verlangen dat ge uw vad'ren
Te liegen heet, omdat zij tegenspreken,
Wat mij de mijnen zeggen? — Zou dat niet,
Gelijk van ons, ook van de Christ'nen gelden?

SALADIN.

(Bij den Almagtigen, hij heeft gelijk,
Ik moet verstommen.)

NATHAN.

Laat ons wederkeeren
Tot onze ringen. Zoo als 'k zei, de zonen
Beklaagden alle drie zich bij den regter,

En ieder zwoer dat hij uit 's vaders hand
 Den ring ontving — en zóó was 't waar — en, dat
 Het lang te voren hem reeds was beloofd,
 Dat hij het voorregt van 't bezit des rings
 Genieten zou. Dat was niet minder waar.
 De vader kon toch niet gelogen hebben!
 Neen, elk verklaarde, eer hij zoo 'n vader van
 Zoo iets verdenken kon, dat hij zijn broeders,
 Hoewel hij 't beste liefst van hen geloofde,
 Beschuldigde een oneerlijk spel te speelen: —
 Hij zou hem vinden, den verrader, zou
 Zich wreken!

SALADIN.

En de regter? — Ik verlang
 Te hooren wat ge hem laat zeggen, spreek! —

NATHAN.

De regter sprak: als gij niet dadelijk
 Den vader kunt doen komen — 'k wijs
 U van mijn regterstoel. Ge denkt misschien,
 Dat ik hier zit om raads'len op te lossen?
 Of wacht ge soms tot de echte ring zal spreken?
 Maar, wacht! ik hoor, de ware ring bezit
 De wondermagt, om, die hem draagt, bemind
 En aangenaam bij God en mensch te maken: —
 Dat moet beslissen, want de valsche ringen
 Vermogen 't zeker niet. — Wien minnen twee
 Van u het meest? — Zoo spreekt dan! — hoe, ge zwijgt?
 De ringen werken slechts terug en niet
 Naar buiten? Elk bemint zich zelv' het meest?

Gij allen zijt bedrogene bedriegers!
 Geen ring is echt. Zoo ging de ware ring
 Verloren en uw vader wou 't verlies
 Bedekken en liet drie voor éénen maken!

SALADIN.

Schoon, schoon!

NATHAN.

En — ging daarop de regter voort —
 Wilt gij dat 'k uitspraak doe in plaats van raad
 Te geven — gaat dan heen; maar dit 's mijn raad:
 Neemt nu de zaak zoo als zij is. Heeft elk
 Uit 's vaders handen zelf den ring gekregen,
 Zoo houde ook elk den ring, dien hij ontving,
 Voor d' echten. Welligt heeft de vader ook
 De tyrannie van d' éénen ring niet langer
 Meer willen dulden in zijn huis. En zeker
 Heeft hij u alle drie bemind en d' een
 Niet meer dan d' ander. En hij wilde er geen
 Begunstigen ten koste der twee and'ren.
 Welaan, zoo jaag' elk uwer liefde na;
 Een liefde vrij van zelfzucht en vooroordeel;
 Elk streef' er naar om strijd, de kracht des steens
 In zijnen ring te toonen. Komt die kracht
 Te hulp met liefd'rijke verdraagzaamheid,
 Met weldoen en zachtmoedigheid en met
 Een innige overgave aan God; — en als
 Eens bij het laatste nageslacht, die kracht
 Zich toonen zal: — ik roep op deze plaats
 Na duizend duizend jaar hen weêr. Dan zullen

Ze een wijzer man hier op den regtstoel vinden
 Dan ik — en spreken. Gaat nu heen. — Aldus
 Sprak de bescheiden regter. — Saladin!
 Als ge u welligt gevoelt, deez' wijze, deez'
 Beloofde man te zijn? —

SALADIN.

Ik, stof? — ik, niets?

o God!

NATHAN.

Wat scheelt u, Sultan?

SALADIN.

Waarde Nathan!

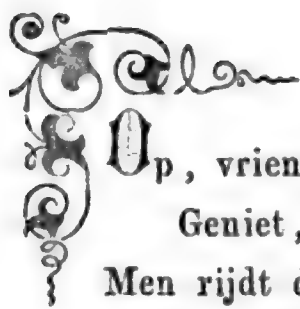
De duizend duizend jaren van uw regter
 Zijn nog niet om, zijn regterstoel is niet
 De mijne. Ga, ga heen! maar wees mijn vriend! —

J. v. L. M.

„BEZINT EER GIJ BEGINT.”

Op, vrienden, op; naar ginds collegie,
Geniet, geniet volop!
Men rijdt daar juist als in manége,
Doch nimmer in galop.

Het circus heeft een tal van deelen,
Bestemd voor vele liên.
Vreest niet dat ge u er zult vervelen,
Of, dat m' u niet wil zien.

't Abonnement is uiterst matig,
Civiel gestelde prijs.
In d' orders is men nooit nalatig;
't Is alles naar den eisch.

Den knecht wordt slechts een fooi gegeven ,
 Bij 't wiss'len van het jaar ;
 Quitantie krijgt gij , net geschreven ,
 En geldig voor drie jaar.

Door meer dan één wordt les gegeven ;
 Elk doet het op zijn wijs
 Uw pligt is allen na te streven ,
 Voldoen aan ieders eisch.

Pikeur is steeds bereid te rijden
 Ten voorbeeld van de liên ;
 Wil al uw aandacht hem steeds wijden ,
 Om 't goed en juist te zien.

Heeft hij gedaan en wil hij rusten ,
 Dan zet hij u aan 't werk ;
 Gij kunt alsdan van 't rijden lusten
 — Uw vreugd kent paal noch perk.

En volgt gij nu niet juist de sporen
 Waarin de meester reed ,
 Gij zijt dan reddeloos verloren ,
 Als of ge uw paard ontgleedt.

Denkt gij soms : ik heb goed gereden ;
 Dat was een flinke draai ,
 En juicht m' u toe. — Gij wordt vermeden ,
 Als door den visch de haai.

't Is moeilijk hem te evenaren:

Hij heeft een eigen paard,
Zoo stijf reeds als een stok, op jaren,
Geen geld of huur meer waard.

Dat paardje maakt dezelfde kringen

Sinds jaren zonder tal,
Van 't spoor is 't beestje niet te dwingen,
Slechts noode van den stal.

Maar wilt gij gaan, neemt deez' methode

Toch immer dan in acht:
(Zij komt hoe langs zoo meer in mode,
Hoe schand'lijk ook veracht!)

Juicht toe des meesters forsche toeren,

Al zijn zij nog zoo laf;
Ja, laat u in verrukking voeren,
Al zij 't door sukkeldraf.

Ofschoon er d'aard van 't geen zij leeren

Zeer dikwijls véél verschilt,
Is toch de wijs van dit doceren
Bij velen zeer gewild.

Ik hoorde soms het stout beweren,

Van rijders goed ter faam:
Dat men het even goed kan leeren,
Bij lieden zonder naam.

Of 't waar is , durf ik niet beslechten ;
Maar vrienden denkt eens goed !
Wilt ge om het hoofd een krans u vlechten ,
Volgt niemand op den voet !

Leert zelf , kan 't zijn , uw' weg te rijden ,
Draait , zwenkt , zoo als gij wilt ,
Zoekt bogt en kromming af te snijden ,
Jaagt voort , geen tijd verspild !

En vraagt m' u eens : kunt gij wel reizen ,
Uw' weg , zoo ongeleerd ?
O ! geeft hun dan een tal bewijzen ,
Waardoor m' uw vlugheid leert !

Oct. 62.

ONZE TOEKOMST.

(Wir) hassen jede halbe Lust
Hassen alles sanfte Klimpern
Sind uns keiner Schuld bewusst,
Warum sollten wir denn zimpern?
Seufzend niederblickt der Wicht,
Doch der Brave hebt zum Licht
Seine reinen Wimpern.

IMMERMANN.

Over het voor- of nadeel van motto's kunnen de meeningen verschillen; uw oordeel over deze zaak, lezer, wijkt misschien geheel af van het mijne. Ik heb een afschuw van proselytenmakerij, en laat u dus in uwe overtuiging; vergun mij de mijne uit te spreken en te verklaren, dat ik een hooge waarde hecht aan motto's. Zij zijn voor mij de geloofsbrieven, waardoor de schrijver zich legitimeert, de vlag waar-

onder hij vaart. Daarom aarzel ik niet de „pedanterie” te begaan, hetzelfde motto te kiezen, als HEINRICH HEINE voor zijn beroemde Reisebilder, maar ik vraag u alleen: „Bevalt u mijne vlag?” Ziet gij ook het summum van ploerterigheid, in die „halbe Lust”, in dat „sanfte Klimpern”, dat ons zoo dikwijls als het gelukkig juiste milieu, als de aurea mediocritas wordt aangeprezen?” Meent gij ook, dat de student zich in de eerste plaats moet onderscheiden door afschuw van dat modderen, dat transigeren met beginselen, die halve maatregelen, die mij steeds doen denken aan de vrome pelgrims, die na drie passen voorwaarts gedaan te hebben, er weer twee achteruit gingen? Dan zijn wij het eens over het principe, en de rest is bijzaak.

En is dat vers van IMMERMANN de uitdrukking van den geest, die onder de tegenwoordige studenten heerscht?

Over deze vraag had ik dezen zomer een zeer langdradig gesprek met mijn waarden oom. „Och, wat zijn dat voor kerels, die jongelui van tegenwoordig” zeide hij, „neen dan moest je in mijn tijd eens gezien hebben, dat was wat anders”.... Ik ben te beleefd, om hier iets meer weer te geven, dan alleen het thema van den woordenvloed, die thans van zijne achtbare lippen stroomde; wees mij dankbaar, waarde lezer; het ware niet meer dan billijk, dat ik u een kleine proef deed smaken van de onuitsprekelijke verveling, die ik bij de speeches van mijn oom ondervond. Een kleine proef, want gij verkeert niet in het geval, waarin ik

ben, dat gij reeds alle studentengrappen, die mijn oom medegedaan of gehoord heeft, van buiten kent.

Behoef ik u te zeggen, wat voor mensch mijn oom is? Hij is student van het jaar 1828, heeft moedig voor koning en vaderland in Brabant's heidevelden gekampeerd en teert nog altijd op de aardigheden en heldenfeiten, die hij in die dagen heeft uitgevoerd. Hij is een hevig laudator temporis acti, betreurt sterk het verval van de goudsche pijpen en van veel andere oude onpractische dingen; zijn studententijd is het ideaal van alle tijden; zijn groene almanakjes de quintessence van alle geestigheid. Wat zijn maatschappelijke positie aangaat, is hij bedienaar des heiligen Woords op een afgelegen Geldersch dorp; hij is natuurlijk een hevig orangist; noemt THORBECKE een verrader des vaderlands; is zeer dik; heeft de neiging om tot een monsterachtige zwaarte te komen, en is thans bezig den vierden der zonen, die de Heer hem geschonken heeft, voor de akademie klaar te maken.

Wij kennen allen oudstudenten en hun enthousiasme voor hun studententijd, en niet ieder kent dat enthousiasme van een zoo vervelende zijde als ik. Wie in 1861 de reunisten gezien en gehoord heeft, kan er van getuigen, dat er veel schoons moet geweest zijn in een tijd, waarvan de herinnering tot zoo veel geestdrift aanleiding gaf. En moge nu ook de verbeelding hem voortdurend met schooner kleuren gesierd hebben, toch geloof ik, dat die tijd in sommige op-

zigten veel schooner was dan de onze. Gij kent die verhalen omtrent de eensgezindheid, de esprit de corps, die onder de studenten heerschte; gij weet, hoe elke belediging jegens een student beschouwd werd, als een misdaad tegen de geheele maatschappij; gij hebt eerbied voor dien geest, die het voor de burgers tot een wanhopige zaak maakte, met de studenten overhoop te liggen.

Ja, hoe gaarne ik het voor mijn uitstekenden oom zou verbloemen, ik ben genoodzaakt te erkennen, dat zijn tijd een flinke tijd was. Die studentenmaatschappij, overtuigd van hare voortreffelijkheid, strijdende voor het behoud van hare aloude voorregten, zij is een krachtige figuur in onze geschiedenis. En al mogen onze overtuigingen hemelsbreed van de hunne verschillen, wij kunnen niet ontkennen, dat die mannen in hun tijd goede studenten waren, dat zij, waar het hunne beginselen gold, van geen „sanstes Klimpern” wisten, en den blik voor niemand ter wereld neêrsloegen.

En de tegenwoordige studenten? Heeft mijn oom gelijk, wanneer hij hen met zijn anathema vervolgt?

Een aantal klagten en verdachte lofspraken treft mijn oor.

„Want”, lees ik in den almanak van 1861, „onze academie is gelijk aan onze societeit, om 3 uren, met een onbezetten lees- en een vollen billardzaal.”

„Want ze is gelijk aan een editie van MINELLIUS, veel noten, schralen text.”

„Want ze is gelijk aan een arke NOACHS, weinig hersens, veel vee.”

„Want ze is gelijk aan een waterhoofd, pover van geest.”

Daarentegen worden vele lofspraken vernomen. „Wel nicht”, zegt een Utrechtsche dame, tot hare vriendin van buiten, „de studenten zijn heel wat veranderd en verbeterd; zij veechten niet meer met de politie en de burgers; als zij gaan rijden, zijn zij zeer fatsoenlijk en bedaard. Verbeeld u zij hebben iemand zwaar bestraft, omdat hij zoo’n arme groen de deur uit geduwd had. Zelfs zijn zij zeer godsdienstig; er zijn er velen die te vroom zijn, om lid van de societeit te worden. Ja, die societeit bestaat nog wel, maar mijn broer die er in de buurt woont, zegt dat hij er bijna nooit meer dat godslasterlijk gezang en geschreeuw hoort, dat hem vroeger zoo hinderde. Och, zij kunnen niet in eens volmaakt worden!”

Wij zouden deze welgemeende lofrede nog wel iets kunnen uitbreiden. Hoe zouden wij het hart der lieve nicht verkwikken, wanneer wij haar mededeelden, dat er Utrechtsche studenten zijn, die in vollen ernst de antirevolutionaire staatsleer verdedigen; dat er theologantjes zijn, die OPZOOMER ongeveer gelijk stellen met den Antichrist, en die zoo’n afschuw hebben van die Leidsche rigting, dat zij de werken van SCHOLTEN niet willen lezen, of ten minste die lezing uitstellen tot na hun proponents, d. i. ad calendas Graecas, omdat zij

bang zijn anders in hun godzalige denkbeelden aangestast te worden; hoe dierbaar zoude zij de oogen ten hemel slaan, als wij haar meêdeelden, dat er Utrechtsche studenten zijn, die zich elken Zondag avond vereenigen tot een gemeenschappelijk gebed ¹⁾.

Maar, wie in deze lofrede een hatelijkheid moge zien op de tegenwoordige studenten, ik niet. Want, wanneer men de theologie aan de academie toelaat, dan moet men ook de zonderlinge consequenties toelaten, waartoe hare beoefening kan leiden, en is het onverdraagzaam, tegen bidders of naaktloopers of pi-laarheiligen, te velde te trekken. Laat ons met kracht eischen dat bij eene regeling van het hooger onderwijs de contradictie ophoude te bestaan van eene officieele theologie in een land, waar geen staatskerk is, maar laat ons niet op rekening der studenten schrijven, wat alleen de noodzakelijke werking is van onze wet op het Hooger onderwijs.

Een andere lofrede op onze studenten wordt dikwijls gehoord.

„Wat zijn,” zegt een dik heer, oudgast, die zich in de Oost op mysterieuze wijze een fabelachtig vermogen en een leverkwaal heeft verworven, en die thans bezig is in het fatsoenlijke, christelijke Utrecht van beide zaken te profiteren, tot zijn buurman, op de

---

1) Zie Fliedner II in den Tijdspiegel.

Buiten-societeit, „wat zijn de jongelui van tegenwoordig ontzettend fatsoenlijk! Zoudt ge zeggen, dat dat nu dezelfde stand in de maatschappij is, die er vroeger een eer in stelde ongeschoren voor den dag te komen en niets om kleeding te geven? Ziet die sierlijk uitgedoschte jongelingen, altijd in kostuum om met mama of zuster te gaan wandelen, ziet die lieve glacé handschoentjes, is het niet adorabel? En aan die fatsoenlijke kleeding beantwoordt ook hunne fatsoenlijke leefwijze. Niet dat die zoo veel zedelijker is dan vroeger, maar de vorm, mijnheer, de vorm wordt meer bewaard, en dat is toch maar het voornaamste. Ik heb zelfs vernomen, dat na die gelukkige hereeniging de groenen fatsoenlijk moeten behandeld worden; en wanneer een artikel in de wet voorschrijft, dat de groenen fatsoenlijk moeten behandeld worden, hoe fatsoenlijk zullen zij elkander dan wel niet behandelen? Ja, mijnheer, het is een groote zegen voor Holland, dat, terwijl in andere landen de studenten nog maar altijd bij hunne schandelijke levenswijze volharden, zijne studenten in fatsoenlijkheid geen haar onderdoen voor een notaris-klerk, of voor ieder ander fatsoenlijk jongmensch.”

Zou er veel waars zijn in deze beschouwing van den oudgast, die door velen als de grootste grief tegen onzen studententijd wordt aangevoerd? Niemand zal ontkennen dat, zoo wij al het beruchte fatsoenlijke wetsartikel hebben geschrapt, het onmogelijk is, door een besluit op een Corpsvergadering, den geest

te bannen, die zulk een wetsartikel heeft voortgebracht. Maar waar ik volkomen erken, dat onze studenten veel te fatsoenlijk zijn, waar ik een afschuw heb van de hooge hoeden en de ligtkleurige glacéetjes, waar „'k gruw van 't studentje, dat als een ploertje daarheen loopt.” daar moet ik ook verklaren, dat ik niets meer heb tegen deze ploerterigheid, dan tegen de tegenovergestelde, de pseudo-geniale verachting van alle mogelijke uiterlijkheden, de chique om er zoo smerig mogelijk uit te zien, enz. waaraan ik geloof dat vroegere tijden zich meer schuldig maakten dan de onze.

En hooren wij nu nog het oordeel van een reunist over het tegenwoordig studentengeslacht. Lees in den Tijdspiegel van Aug. 1861 een nabetrachting van de Utrechtsche feesten en hoor daar een gesprek van twee hunner:

„Hoe vindt ge nu de tegenwoordige jongelui, FELIX?”

„Och KAREL, ze zijn misschien veel braver, dan wij ooit geweest zijn, maar ik vind ze zoo ontzettend fatsoenlijk, zoo magtig deftig, zoo echt meneerachtig. 'k Verbeeld mij ook, dat de hereeniging meer is voortgekomen uit een wederkeerig afhankelijkheidsgevoel, om zamen feest te kunnen geven, dan dat ze eene uitdrukking is geweest van eene diep gevoelde behoefte. Mogelijk dat het daarom zooveel stijver was, dan vroeger. Ik vond er geen geest genoeg.”

„Morgen meneeren.” Met die woorden werden wij

in ons gesprek gestoord door een eenzamen muzenzoon ¹⁾ die ons kende.

„Wel wat ben je mooi”! voegde ik hem toe. „Zwarte rok, ligt vest, ligte handschoenen, een glimmende hoed, 't is deftig. Hebt ge u goed geamuseerd, WILHELM?”

„O keurig, enorm fijne soupeetjes gehad, fijne wijn gedronken, schrikkelijk doorgeslagen, en dan — ge-jouisseerd, meneer.”

„Ah bah” hoorde ik KAREL zuchten, „is dat studentengeest”.

Nog altijd zie ik mijn oom vergenoegd zich de handen wrijven, als toen hij mij deze passage voorlas; zij was hem uit het hart geschreven. „O tempora, o mores!” zuchtte hij, „rok, handschoenen, hoed en studenten... neen dan moest je in mijn tijd eens gezien hebben, dat waren andere kerels”. — Ik ontvlugtte de dreigende welsprekendheid van mijn oom en kan u dus zijne toenmalige beschouwingen over de studenten-kleeding niet meêdeelen. De recensent in den Tijdspiegel heeft waarschijnlijk even als mijn oom, de laatste twintig jaar op een dorp in den Achterhoek gewoond, en weet niet dat men in 1861 op een bal niet in zijn overhemd

---

1) De lezer merke in het bijzonder op, dat dit woord door mij is geciteerd; onze rokhatende recensent vindt het misschien zeer poëtisch; ik vind het jammerlijk „gemüthlich” en vervelend.

danst. Dan blijft nog zijne klagt over onze fatsoenlijkheid, en ik heb reeds gezegd dat daar veel waars in is, al is het niet zoo erg, als hij dat doet voorkomen. En verder: „ik vond er geen geest genoeg”. Het ware te wenschen, dat onze Achterhoeksche recensent, wanneer hij dergelijke beschuldigingen uit, ze een weinig duidelijker formuleerde. Waarschijnlijk bedoelt hij met zijn gezegde, dat er geen algemeene belangstelling was voor vele zaken, die in zijn tijd een eerste rol speelden, dat men in de eerste plaats niet meer zoo enthousiast is voor studenticositeit, dat de esprit de corps bij gewone gelegenheden tot op een minimum gereduceerd is en zich alleen nog bij kroegfeesten uit. En daargelaten de vraag of onze recensent gelijk heeft, wanneer hij dat feit als een grief tegen onze studenten opgeeft, zou dat feit onwaar zijn? Ik geloof het niet. Die oude studenten-maatschappij, zij levert een schoon tafereel op; diep overtuigd van hare eigene voortreffelijkheid, verachtte zij de vormen die de wereld gesteld had, ook al streefde zij naar hetzelfde doel; wat, dacht de student, zal ik, de krachtige *geheele* mensch, mij storen aan die dwaze meeningen der burgermaatschappij van *halve* en *kwart*menschen, die voor het grootste deel hunner individualiteit niet ontwikkeld zijn door van kindsbeen ingezogen vooroordeelen, zorgen voor het tegenwoordige, angsten voor de toekomst? En de geheele studentenwereld vereenigde zich om van die voortreffelijkheid te getuigen, om hare

regten tegenover de buitenwereld te verdedigen; zij streden voor een beginsel, er was esprit de corps, er was geest, en wij bewonderen dien geest. Thans daarentegen wordt de grenslijn tusschen student en burger, hoe langer hoe onduidelijker, en dreigt geheel uitgewischt te worden; geen krachtige oppositie meer tegen wat men vroeger den ploertengeest noemde; men schaamt zich over denkbeelden, die in de burgermaatschappij niet toegankelijk zijn. Geen enkel idee dat onze studenten-maatschappij in geestdrift brengt, waarvoor zij strijdt, dat zij representeert; hoe zou dan de esprit de corps zoo groot kunnen zijn, als in die vroegere dagen, toen iedere strijd een oratio pro domo was? In den ouden tijd was er een krachtige studentengeest; in onze dagen slechts een would-be studentengeest; wij streven er naar studenticoos te zijn, maar zijn het er niet meer over eens, waar eigenlijk de studenticositeit in gelegen is.

Zullen wij daarom vloeken tegen den geest der eeuw, gelijk zoo velen doen? Zullen wij onzen toorn koelen aan dien practischen, materialistischen tijdgeest, die nergens iets anders in ziet, dan een kapitaal voor een nuttigen arbeid? Zullen wij met kracht en geweld terug willen naar het oude, zullen wij trachten de oude studenten-maatschappij te restaureren in al hare deelen? Dwaasheid zou het zijn, zelfs zoo het mogelijk ware; het oude is onherroepelijk voorbijgegaan; wij zijn de zonen van den nieuwen tijd, en aan ons is het, niet

angstvallig na te doen, wat onze vaders deden, maar om zelf zoo veel daar te stellen, als in onze omstandigheden mogelijk is. Geen schooner gebouw bestaat er dan de Katholieke kerk in het begin der middeleeuwen; zullen wij daarom trachten, die kerk te restaureren, vergetende, dat wij, om dat schoone gebouw te herstellen, ook weer terug zouden moeten keeren tot de toenmalige wereldbeschouwing, tot den geheelen toenmaligen toestand, met zijn goed en kwaad? Ons staat te onderzoeken of die schoone studenten-maatschappij niet oorzakelijk samenhangt met een wereldbeschouwing, die voor een andere heeft plaats gemaakt; en of wij dus niet, zoo wij haar willen restaureren, een wanhopig werk zullen doen, zoo wij niet tevens den geest des tijds bestrijden. En dan zal het de vraag zijn, of wij, om die eene schoone vrucht, den geheelen boom, die haar droeg, en die misschien, naast dat eene goede zooveel kwaad heeft gesticht, weer willen oprigten.

Hoe verschillend de studenten van verschillende landen, en zelfs van verschillende academies zijn mogen, ik kan in de groote menschenfamilie slechts eene soort student aannemen, en schrijf de verschillende vormen waaronder zij zich vertoont, aan uiterlijke omstandigheden toe. En wanneer ik die soort natuur-historisch moest definieeren, zou ik zeggen: Een student is iemand, die slechts leeft voor de wetenschap en zijn genot. Ik zeg *de* wetenschap en niet zijne wetenschap.

Zijne kernspreuk moet het „nil humanum a me alienum puto” zijn; hij moet de Faustnatuur in zich hebben; en terwijl hij vurig belang stelt in de ontwikkeling der wetenschap en der menschheid, moet zijn hart geopend zijn voor het leed en de vreugde, aan het menschzijn verbonden. Waar een stoute geest groote ontdekkingen doet op het gebied der natuur of van den geest, waar hij een nieuwe baan breekt voor de menschelijke wetenschap, daar moet de student de eerste zijn, om dat genie te huldigen en te bewonderen; waar een dichter als HEINE het in krachtige bewoordingen uitsprekt, dat geen der bestaande godsdienstige of philosophische stelsels in staat is de eeuwige vragen der menschheid voldoende te beantwoorden, waar hij zegt:

Warum schleppt sich blutend, elend,
 Unter Kreuzlast der Gerechte,
 Während glücklich als ein Sieger,
 Trabt auf hohem Rosf der Schlechte?

Woran liegt der Schuld? Ist etwa
 Unser Herr nicht ganz allmächtig
 Oder treibt er selbst den Unfug?
 Ach, das wäre niederträchtig.

Also fragen wir beständig
 Bis man uns mit einer Handvoll
 Erde endlich stopft die Mäuler —
 Aber, ist das eine Antwort?

daar mag geen student zijn sympathie weigeren aan een dergelijke beschouwing. die de dingen bij haren naam noemt, en die ons niet door een „fromme Hypothese” het eeuwig onrecht bedekt, dat in de menschelijke lotsbedeeling heerscht; maar, waar een studentenfeest gevierd wordt, daar moet diezelfde student van harte kunnen instemmen met het Gaudeamus, met het Mihi est propositum, met het groote woord van den grooten LUTHER:

Wer nicht liebt Wein, Weib und Gesang
Der bleibt ein Narr, sein Leben lang.

Overal, waar wij menschen vinden in de kracht huns levens, die, vrij van alle vooroordeelen en zorgen, een aantal jaren doorleven, afwisselend besteed aan de beoefening der wetenschap en het genieten der wereld, daar vinden wij een studentengeneratie. Zoo lang dus die heilgevende inrigting blijft bestaan, zoo als wij die aan de academie aantreffen, dat de mensch tot op een bepaalden leeftijd slechts zorgt voor zijn eigene ontwikkeling zonder zich om broodzorgen, of eerezuchtige bedoelingen te bekommeren, zoo lang de kinderen nog niet, reeds op hun 12de jaar tot nijvere, practische mannen worden opgeleid, zoo lang is er geen vrees, dat het principe, dat in een studenten-maatschappij moet heerschen, zal worden aangetast. Maar volgt nu uit dit principe, dat de studenten-maatschappij moet

zijn, zoo als zij nog voor een twintigtal jaren was, aaneengesloten als een Macedonische phalanx, om haar vermeende regten tegen de buitenwereld te verdedigen? Deze esprit de corps, dat alles opofferen, waar het den medestudent geldt, wat is het eigenlijk anders dan de aaneensluiting van de leden van een bevoorregte klasse, dan de broederschap onder de leden van den adel, zoo als wij die nog onlangs zoo roerend in het Pruissische Heerenhuis hebben kunnen gewaar worden. Zie hier de redenering der Pruissische jonkers: „God schiep vier elementen, lucht, water, aarde en vuur, met verschillende eigenschappen; waarom zou Hij ook niet aan de verschillende standen in de maatschappij: adel, geestelijkheid, burgers en boeren verschillende voorregten verleend hebben?” Ik zal er de redenering niet bijvoegen, zoo als een student die zou kunnen toepassen; ieder kent de vier standen in Göttingen, zoo als HEINE die opgeeft; de voorregten van die standen zouden gemakkelijk te vinden zijn.

Deze pruissische redenering is het essentieele van alle redevoeringen ten voordeele van heerlijke regten, hoe filosofisch en hoogdravend zij mogen klinken. En de studentenregten, of wilt gij liever studentenpraerogatieven, zijn de laatste der heerlijke regten, minder hatelijk dan vele andere, maar daarom niet minder afkeurenswaardig. En thans, nu alle voorregten van stand en geboorte meer en meer verdwijnen, kan de herinnering aan die studenten-voorregten en hare

gedurige oprakeling door ieder nieuw volgend studentengeslacht, onze vereeniging tot den steen des aanstoots maken van de geheele maatschappij. Of is het niet bespottelijk dat ik qua student, mij zal ergeren, dat een boekverkooper of kleêrmaker mij niet wil beeren, terwijl ieder ander mensch daarin niets wonderlijks zal zien? Of is het niet onzen tijd onwaardig, wanneer eene vereeniging burgers van den staat tegenover de menschen die haar mishagen, argumenteert door de glazen in te slaan? Laat ons afstand doen van die walgelijke voorregten, van die slecht geplaatste esprit de corps, die ons somtijds doet vragen, niet, waar regt of onregt is, maar welke partij student is, en welke niet, en laat ons eischen de plaats, die ons in de toekomst zal behooren, als de meest onbevooroordeelde en de meest bevoegde regtbank der publieke opinie. Want de studenten zijn niet ten onregte genoemd de spes patriae, de kern der maatschappij, zij zijn geroepen om die ware, vrije humaniteit, die alleen het studentenleven ten volle kan geven, ook na hunne verwijdering van de academie te bewaren, nimmer concessies aan den ploertengeest te doen, en tot hun dood studenten te blijven. Maar die oudere mannen, zij zijn òf reeds te zeer specialiteiten in hunne wetenschap geworden, òf door de zorgen des levens en door lange afwezigheid uit de zetels der beschaving onderdrukt, dan dat er velen zoude kunnen zijn, die zich met algemeene belangen bezig houden. En van die

weinigen, die daarvoor tijd en lust behouden zal steeds de meerderheid het conservatieve element vertegenwoordigen, want met het klimmen der jaren komt de vrees voor elke nieuwigheid. Het liberale, het verjongende element, waar zal het een ligchaam vinden, waarin het zich kan uiten, beter dan onder de jeugdige, onbevooroordeelde beoefenaars van wetenschap en kunst, zoo als de studenten zullen zijn? Het zijn studenten, het zijn pas gepromoveerden, die een krachtigen steun moeten geven aan de beginselen van onzen tijd.

Waar knorrige mannen koud en stijf
Van wijsheid en bedaardheid spreken,
Aan al wie 't dwanghemd om zijn lijf
De keten van zijn hand . . . wil breken
Wij minnaars van het vrije lied,
Daar zijn wij niet.

Maar komt tot ons een vrije stem,
Een stem uit mannenborst ontsprongen,
Die roept met vasten, stouten klem:
„Vooruit, het oude pleit voldongen!”
Studenten, moedig, jong en vrij
Daar zijn ook wij.

zeggen de Gentsche studenten en wij zeggen het volmondig na, dat het zoo moet zijn. Onze organen moeten krachtig medewerken om de ware liberaliteit over de wereld te verspreiden. Dan zal geen regter,

als verzachtende omstandigheid in aanmerking nemen , dat iemand student is ; dan zal geen student wraak zoeken tegen hem aangedaan onregt , buiten de wetten van den staat , die allen gelijkelijk beschermen ; dan zal zich het geval niet meer voordoen , dat een student een burger voldoende satisfactie wegens een belediging weigert , omdat deze geen student is ; dan zal ieder student het evenzeer ontzien , iemand , wien ook , te beledigen , als hij het thans ontziet zijne medestudenten te beledigen . Maar dan zal men zich ook niet door ploertenaanmerkingen , als : „belagchelijke sentimentaliteit” , „kinderachtigheid” , enz. laten weerhouden , wanneer Utrecht's studenten goed vinden hunne sympathie te uiten voor den edelen bevrijder van Italië ; dan zal men zich niet , om het jammerlijk geschreeuw van eenige oude wijven , schamen een dichter als MULTATULI , het bewijs te geven , dat er Hollandsche studenten zijn , die protesteren tegen de laaghartigheid , om tegenover de openlijk geuite beschuldiging , geheime verdachtmaking te stellen ; dan zal men op de beschuldiging , dat MULTATULI onzedelijk , onvaderlandslievend en onchristelijk is , antwoorden , dat studenten den dood gezworen hebben aan pruderie , en dat zij boven vaderlandsliefde en christendom , kosmopolitisme en humaniteit stellen . Waar een ANASTASIO zijne leugenbrochure tegen een beroemd hoogleeraar zamenstelt , daar zullen Utrecht's studenten verklaren , dat hij een huichelachtige lasteraar is , en den regten term weten te vinden , waar

een ander spreekt van een valsch standpunt en een verkeerde beoordeeling. Waar een man van wetenschap, al is het een hunner hoogleeraren, verklaart, dat hem *de tot niets leidende materialistische beschouwingen van MOLESCHOTT zoo niet ergeren, dan toch vervelen*, en dat hij ze *ontijdig* en *voorbarig* vindt, daar zullen zij hunne hooge verwondering uiten over den man van wetenschap, die meent, dat de strijd over materialisme tot niets leidt; daar zullen zij hunne verontwaardiging niet kunnen bedwingen over den geleerde, wien wetenschappelijke beschouwingen van een priester der wetenschap, als MOLESCHOTT, kunnen ergeren; daar zullen zij blozen over hunne curatoren, die hun als hoogleeraar een medicus schenken, wien de *Kreislauf des Lebens* verveelt; daar zullen zij het een schande voor hun stand rekenen, dat iemand, die voor weinige jaren nog tot hen behoorde, op zijn dertigste jaar zoo geblaseerd is, dat hij het populariseren der physiologie, zoo als MOLESCHOTT dat doet, *ontijdig* en *voorbarig* noemt. Zij zullen dat doen, en de dageraad van die toekomst is reeds te bespeuren; voor weinige jaren nog hadden wij onze organen en wie den *Lucifer* gelezen heeft, zal het mij toestemmen, dat dat tijdschrift den studenten niet onwaardig was. En het was aan Utrecht's academie, die schuilhoek van regtzinnigheid, reactie en onverdraagzaamheid, zoo als de schoone climax van onze liberale dagbladpers luidt, dat die *Lucifer* werd uitgegeven. Waar ik zulk een verschijnsel zie, daar geloof

ik nog niet aan de achterlijkheid van onze academie, maar daar besluit ik, dat een voortreffelijke geest moet overheerscht hebben aan een universiteit die, gevestigd in zulk een stad, met zoo weinig stoffelijke en zedelijke ondersteuning van lands- en stadsbestuur en met zulk een theologische faculteit, zulke studenten heeft kunnen voortbrengen, als de schrijvers van die courant. En mögen wij thans voor een klein aantal jaren in een periode van reactie zijn, wij weten, dat de geest des tijds onwederstaanbaar is. Even als de teergevoeligheid van onzen eenen nieuwen hoogleeraar, en de gevoelsleer van den anderen daarvoor zullen wijken, zoo worden ook de studenten genoodzaakt een andere plaats in den staat in te nemen. En die plaats is geen hun onwaardige; zij zullen het verjongend, het levendmakend bestanddeel der maatschappij zijn; in plaats dat zij vroeger hunne betere eigenschappen slechts tot hun eigen kring beperkten, en ze thans in hun halfslachtige positie dreigen te verliezen, zullen zij ze dan propagieren in de buitenwereld; zij zullen de menschheid dragers maken van die studentenideën, die alleen vragen, wat waar en goed is, om het even, of het op het oogenblik voordeelig is, en of het ook eenige verwarring te weeg zou kunnen brengen, die nadeelig op den koers der Effecten zou kunnen werken. Hunne organen zullen den doodsteek toebrengen aan alle bekrompenheid en philisterdom.

Dat wij nog ver van dat ideaal verwijderd zijn, nie-

mand zal het eerder toestemmen, dan ik. Maar dat die toekomst tot de bereikbare idealen behoort, meen te kunnen beweren; hoe weinig beteekend de tegenwoordige toestand der studenten-maatschappijen zij, ik geloof dat men ongelijk heeft, wanneer men daaruit de verbastering der menschheid, of zelfs slechts den achteruitgang van den studentengeest wil betoogen. Verschillende oorzaken hebben medegewerkt om dien schijnbaren teruggang te doen plaats hebben. Onze tijd heeft slechts het onaangename van elke overgangsperiode. Toen de hervorming het geloof op menschelijk gezag had afgeschaft, is de menschheid tot op onze eeuw bezig geweest, allerlei surrogaten in de plaats van dat menschelijk gezag te stellen, het gezag van formulieren, van den bijbel, van het woord Gods in den bijbel, van de woorden van Christus, van „’t krietiekste” om met DE GÉNESTET te spreken, tot dat eindelijk de negentiende eeuw alle gezag heeft ontkend. Sedert de omwenteling in Frankrijk het oude régime heeft vernietigd, zoekt het Fransche volk allerhande surrogaten voor de verdwenen loyauteit; het dweepen met vrijheid, gelijkheid en broederschap, met militairen roem, met den roi bourgeois; het zijn alle stadiën van de overgangsperiode van Frankrijk, dat zijn oude liefde verloren heeft, en nog steeds bezig is, een nieuwe te zoeken. Want de mensch zal, zoo lang hij leeft iets willen hebben, dat hem ter harte gaat, waarvoor hij strijden kan. Ik zie geen enkele reden waarom,

wanneer de menschheid reeds sedert drie eeuwen bezig is, zich te ontdoen van hare diepgewortelde liefde voor het traditioneele christendom, en daarin nog maar altijd niet kan slagen, wanneer Frankrijk zich in bijna honderd jaar nog niet heeft kunnen vrijmaken van zijn absolutistisch beginsel, de studenten-maatschappij de gave zou hebben ontvangen, om zonder slag of stoot afstand te doen van hare oude benijdenswaardige positie. Ook wij zijn nog steeds bezig surrogaten te zoeken voor de oude studenten-voorregten, en wij vinden die in ... wat niet al, in een volkomen ongemotiveerde verachting voor wat niet student is, zelfs in witte petten ¹⁾, enz. Wij wenschen onzen ouden toestand te behouden, maar schamen ons toch er voor uit te komen, omdat wij gevoelen, dat die toestand in strijd is met den geest der eeuw. Die dubbelzinnige verhouding brengt ons tot de grootste bespottelijkheden. Wat dunkt u van den liberalen jurist, en welk goed student is niet liberaal, die 's morgens zijne vrijzinnige beginselen versterkt door het lezen van een werk van een der coryphaëen van den vooruitgang, die zich op nieuw

---

1) Het kan niet bij mij opkomen, hiermede een hatelijkheid te zeggen, op alle dragers van witte petten. Niemand kan grooter bewonderaar zijn van de schoonheid van zulk een hoofdsieraad dan ik; maar ik beschouw hier het verschijnsel in verband met den algemeenen toestand, en dat ze als een onderscheidingskenmerk voor studenten dienen, zal niemand willen ontkennen.

overtuigt van de heilrijke gevolgen van die omwenteling, die gelijkheid voor de wet heeft te weeg gebracht, die op de societeit de Kölnische lezende, medelijdend lacht over de dwaasheden van den koning van Pruissen met zijn jonkers en loyaliteitsadressen, — en die 's avonds op een feest een gloeienden toast slaat op de regten van den student, en die regten in uitvoering brengt, door bij een stalhouder, die weigert hem rijtuig te geven, de glazen in te slaan. Zulk een contradictie heeft er jaren lang in de studenten-begrippen bestaan; overal waar de vaan van vrijheid en gelijkheid werd opgeheven, was men zeker van de sympathie der studenten; maar waagde het één burger zich met een student op gelijke lijn te stellen, zoo argumenteerde men met vuistslagen, gebroken glazen en beteerde deuren. Zoolang men zich van deze contradictie niet bewust was, of er zich niet aan stoorde, was men ontzagwekkend; thans nu men nog slechts weinig strijders vindt voor die esprit de corps quand même, is men in den onaangename toestand van iemand, die niet weet op welk standpunt hij zich zal plaatsen. Daarom kan zich geen tendenz tot iets, wat ook, geen geest, zooals de schrijver in den Tijdspiegel het zeer onjuist uitdrukt, onder de Hollandsche studenten ontwikkelen, omdat de basis, waarvan zij zullen uitgaan, wankelend is. Wanneer zij aan de academie verschijnen, brengen zij de tradities van vroeger tijd mede, zijn groote enthousiasten voor studenticositeit en groote verachters

van ploerten (d. i. niet-studenten), en daar jongstudenten gewoonlijk de meeste beweging maken, meent de buitenwereld, dat de studenten-vereeniging zelve van gelijke opinie is. Weldra begint het enthousiasme te bekoelen, de verachting af te nemen; maar gewoonlijk bereikt men het ware standpunt eerst in het laatst van zijn studententijd. Jaren gaan voorbij in die weifeling, en gelijk iedere tijd, iedere maatschappij zonder bepaalde rigting niets groots voortbrengt, zoo kan ook ons tegenwoordig studenten-geslacht in zijn geheel, geen representant van een idée zijn.

Hierbij komt, dat geheel ons vaderland mank schijnt te gaan aan een dergelijke besluiteloosheid, als de Hollandsche studenten. Kan men het niet opmaken uit de tallooze „ministeries van de tegengestelde rigting,” die elkander in de laatste tien jaren opvolgen, en waarvan geen enkel de uitdrukking van den volkswil schijnt te zijn? Ook het Hollandsche volk van onzen tijd heeft geen rigting; zijn antipapisme vindt het in de negentiende eeuw toch wel wat bespottelijk, en het durft er alleen bij plegtige gelegenheden, wanneer het eenigzins opgewonden is — ons volk kan veel spiritualia verdragen — mede voor den dag komen. Een treffende overeenkomst is er tusschen de feiten, die gewoonlijk na studentenfeesten plaats hebben, en de Aprilbeweging. Bacchus wekt in ons studenten de gedachte, die nog maar alleen in de diepte van ons hart sluimerde, en wij slaan ieder ter neêr,

die zich tegen een student durft verzetten. „Wat,” zegt er een, „zal die ploert een student durven tegen spreken?” „Neen,” zegt de dronken man, „slaat hem dood.”

Een aantal anti-Thorbeckianen en steken maakt het Nederlandsche volk dronken met groote doses van: „het edelst bloed onzer voorvaderen tachtig jaar lang te vergeefs vergoten,” „het martelvier, dat brandt gelijk een lier,” „houtmijtvlammen,” „inquisitiezwaarden,” „rookende brandstapels,” „den God van Nederland en van Oranje Nassau,” enz. „Wat, mannen broeders,” spreekt de aanvoerder, „zal de paapsche mis weer worden ingevoerd in ons dierbaar vaderland, door zoo veel bloed van de afgoderij vrijgekocht; zullen Baälpriesters, in purper gekleed, zetelen in datzelfde Utrecht, dat zoo pal staat voor de echt gereformeerde kerk? Heeft daarvoor de „God Zebaoth” de vaderen verlost van de Spaansche tyrannie, opdat het nageslacht zich weer aan den Antichrist zal onderwerpen?” Neen, zegt de dronken man, jaagt ze weg! En het antipapisme wordt wakker, en jammerende adressen stroomen van alle kanten tot den geëerbiedigden koning uit het huis van Oranje-Nassau, expresselijk gezonden om Nederland voor afgodsdienst te vrijwaren.

Maar alleen bij zulke plegtige gelegenheden toont zich nog de oude rigting van het Hollandsche volk; in gewone tijden openbaart zich evenmin geest als bij de studenten; geen enkel idée waarvoor het volk van

Nederland strijdt; het eenigst, waardoor het zich onderscheidt, is een groote verachting voor al wat Hollandsch is. Vreemde fabrikaten, Zwitsersche bonne's, de ellendige Fransche en Engelsche taal vervangen overal het vaderlandsche; het Hollandsche volk, hoe gaarne het zijn antipapistische tendenz zou behouden, schaamt zich daarover, en nog geen idée gevonden hebbende, dat het kan verdedigen, schaamt het zich over zich zelf, en zoekt zoo onhollandsch mogelijk te zijn. Ook ons vaderland dient zich voor te bereiden weêr eene rol in de wereldgeschiedenis te spelen; niet door een geblaseerde verachting van al wat Hollandsch is, zal men weêr aan onze natie de plaats geven, die haar toekomt, maar door partij te kiezen in den grooten strijd die op het wereldtooneel gevoerd wordt; door de kluisters af te werpen van de navolging van den Franschen geest (en wel alleen van al het ellendige in dien geest, want voor zijne betere en beminnelijke eigenschappen is de Hollander totaal ontoegankelijk) en ons te scharen aan de zijde van onze stamgenooten in den strijd, die gevoerd wordt tegen den invloed van den Romaansche stam, tegen katholicisme en absolutisme, tegen gezag op ieder gebied.

Wilt gij een bewijs a posteriori dat onze toekomst zoo schoon moet zijn als ik ze u schilderde, ga dan de geschiedenis na van de Gentsche studenten. Daar wordt geen egoïstische strijd gevoerd voor het behoud van het regt om flauwiteiten te doen, daar staan de

studenten aan het hoofd van de ontwakende Vlaamsche nationaliteit. Daar is belangstelling, vurige belangstelling in alles, wat met de groote vraag in betrekking staat; de Vlaamsche taal, de Vlaamsche letterkunde, het zijn studenten, het zijn pas gepromoveerden, die haar ontwikkelen. Hun Noord en Zuid brengt een schrik in België te weeg; de bisschop zet het op den index: de regering neemt het in beslag; hunne redevoeringen bij de begrafenis van DUFRANNE doen het Katholieke België sidderen over zoo veel ongeloof. Zij zijn de representanten van een idée en van eene groote gedachte, en ziet daar het geheim van hunne vurige kracht.

Nog voor een tiental jaren hadden ook de Hollandsche studenten hunne organen, en zij waren hun niet onwaardig. Het een na het andere is bezweken en sedert dien tijd heerscht een doodsche stilte onder diezelfde studenten, die vroeger zoo veel van zich deden spreken. Zelfs de strijd der Gentenaars vermogt die slechts even af te breken; het eenigst, waar de meeste studenten tegenwoordig eenig belang in stellen is, zich zes jaar lang zoo goed mogelijk te amuseren, en het studentencorps heeft dus slechts laauwe sympathieën. Maar die stilte zal toch niet eeuwig duren; thans is reeds weêr een poging gedaan tot het daarstellen van een nieuw studenten-orgaan. Ik weet niet, of ik onze maatschappij met die poging kan geluk wenschen o niet; bij al de achting, die ik heb voor den moed en

de zelfstandigheid der heeren MULDER en DE GAVERE, die alleen tegen geheel Nederland optreden, en de royaliteit hebben, zich zelf ware studenten te noemen, moet ik verklaren, dat hun orgaan mij toeschijnt ver te blijven beneden de eischen der wetenschap en aesthetica. Een slaafsche navolging van MULTATULI, een opeenstapeling van scheldwoorden, flauwe woordspelingen, en eindelijk een totaal gebrek aan philosophische ontwikkeling, maakt dat hun tijdschrift niet kan vergeleken worden met andere Academiebladen, bijv. den Lucifer. Wat betreft het volkomen gemis aan philosophische ontwikkeling bij die Groningsche studenten, voor wie het nog mogt betwijfelen, herinner ik er slechts aan, dat zij het bestaan Gods willen ontkennen, omdat er geen positief mathematisch bewijs voor te vinden is. Ik geloof dat MOLESCHOTT, wiens navolgers zij willen zijn, hun zeer spoedig het „Non tali auxilio” zoude toeroepen. Ook op den stijl zou nog al iets aan te merken zijn. Ik lees bijv. „Daarna bragten wij, ..., onze philosophie in werking.” Is het niet, of men hoort spreken over eene electrische batterij? Eerst heb ik gedacht, of deze uitdrukking een materialistische aardigheid was van den schrijver, die aldus zijne overtuiging heeft willen uitdrukken, dat zijne philosophie slechts een galvanische batterij van spieren en zenuwen is; maar dan is de aardigheid veel te diepzinnig voor het publiek. Ik geloof, dat wij hier slechts aan een zeer slecht gekozen

uitdrukking hebben te denken, en dan moet ik verklaren, dat zij onmiddelijk de gedachte aan een galvanische batterij opwekt en daardoor een zeer komisch effect maakt. De lezer stelt zich onwillekeurig den heer MULDER voor, op het punt om eene batterij in werking te brengen; daar doopt hij met hoog ernstig gezigt het koperdraadje in den kwikbak, en zijn galvanisch apparaat, ik wil zeggen zijne philosophie, begint te werken. En nog nooit heeft de werking eener batterij, zelfs niet die van HUMPREY DAVY, zoo groote gevolgen gehad als die van den Groningschen student. Als door een tooverslag getroffen valt daar het geloof, het gevoel, de onstoffelijke geest, de onsterfelijkheid, God zelf voor de voeten van den urphilosooph en toovenaar MULDER; van al dat bedrog van *looze scharuiten*, priesters en aristocraten. (wat toont deze opvatting niet een diepe studie, van al wat er na VOLTAIRE over dit onderwerp geschreven is), zal de groote MULDER ons verlossen.

Hoe weinig sympathie ik dus moge hebben voor het geschrijf der beide Groningers, hoe het mij moge ergeren, dat zulke menschen zich op gelijke lijn stellen met een MOLESCHOTT, toch geloof ik, dat zij een goed werk gedaan hebben, met moedig voor hunne meening uit te komen, en zich te werpen, midden in den grooten strijd. Het moet aanleiding geven tot wrijving van gedachten. Hoe lang zal het nog duren dat de Nederlandsche studenten, genoemde philosophie voor ware

studenten-philosophie, genoemde scheldwoorden en flauwiteiten voor ware studenten-argumenten en aardigheden zullen laten doorgaan?

Dat de Utrechtsche studenten zich facto aansluiten bij de meening zoo vurig door hun Academischen Senaat ontwikkeld, dat universeele vorming, algemeene ontwikkeling noodig is voor den man van wetenschap; dat zij toonen dat die algemeene ontwikkeling ook aan Utrecht's Academie verkregen wordt; het is het eenig bruikbaar argument voor de voortreffelijkheid der academische opleiding; daardoor zal men zegepralend uit den strijd treden met die practische mannen, die de zuivere wetenschap veel te duur vinden, en die in de plaats van Holland's „jolige wezens”, een leger van vervelende technici, polytechnici, enz. willen stellen

C. B. S.

I L L U S I E.

Waar zijt gij idealen , Illussie van het leven ,
Die , als het jeugdig vuur de leden tint'len doet ,
Den knaap schier immer in een hooger spheer doet zweven,
Hem aandrijft tot iets schoons , iets edels. Die zijn bloed
Steeds sneller door zijn ligchaam jaagt en henen stuwt ?
Die onuitblus're gloed die voert tot ed'le daên ?
Dat magtig element waardoor hij 't kwade schuwt
Wanneer hij verder voortschrijdt op zijn' levensbaan ,
Dat , als de bos der jeugd nog op de kaken gloeit ,
Hem voortzweept tot den vriend wanneer een onheil woedt ,
Hem ganschelijk beheerscht , hem slingert jaagt of boeit
En op zijn levenspad zoo menig smart verzoet ?
Dat zijne leden sterkt in rampspoed en gevaren ,
Dat hem een schutter maakt van goed van regt van eer ,
Dat hem tot boot verstrekt op 's levens onrust baren
Waarvoor hij werd een vest' een dapp'ren tegenweer ?
Helaas gij zijt niet meer , wanneer de jaren naken ,
De reuzenhand des tijds vermeest'rend hem omvat ,

Hij is niet langer blind en kent den gang der zaken
 En nu zal hij dien mijden, waarvoor hij eenmaal bad,
 Hij hoort en ziet en zwijgt, en slechts kan hij bevroeden,
 Hoe thans het ideaal, d' illusie van zijn' geest,
 Ter neder ligt. En hoe hij zich voor hem moet hoeden,
 Die voormaals zijn blazen zijn makker is geweest.
 Ook nu ziet hij onjuist. De zware last der jaren,
 Beperkt en prangt datgeen, wat vroeger werken kon,
 't Verslappen van 't gestel, bij 't grijzen zijner haren,
 Vernielt het weefgetouw dat hij zich eenmaal spon.
 Toch geeft een blik terug op d' afgelegde baan
 Op datgeen wat hij schiep: d' illusie van zijn leven,
 Een zaligend gevoel. Terwijl d' opregte traan
 't Bewijs is van zijn' smart om 't vruchteloze streven.
 Begoocheling der jeugd! wat zijt gij lieflijk, zoet!
 Wanneer wij in 't bezit in 't volle onzer krachten,
 En met een' vluggen geest, genietend 's werelds goed,
 Steeds naar een ideaal en naar volmaking smachten.

C. H. T.

EENIGE BLADZIJDEN UIT HET DAGBOEK VAN MIJN' NEEF.

(Met eene plaat.)

Het nevensgaande ontving ik van een' mijner geachte neven. Hij deed er eenige letteren bij, welke het verzoek behelsden, om hetzelfde aan de Almanak-commissie voor te leggen. „Carel” (schreef hij) „ik neem bij deze de vrijheid, u twee hoofdstukken uit mijn trouw gehouden dagboek aan te bevelen. Zij behelzen hetgeen ik op een' van die dagen, die belangrijk in het leven van een student mogen genoemd worden, heb waargenomen. Nevensgaande plaat is er onafscheidelijk aan verbonden. Wikt en weegt of het al dan niet waardig zoude zijn in het orgaan der Alma Mater van den jare 1863 te worden ingelascht. De verhaler spreekt grootendeels in het imperfectum, dus het geheel is eenigzins met een' novelle te vergelijken.”

De Almanak-commissie nam het aanbod van mijn' neef aan, en zie hier dan, goedgunstige lezer de vrucht zijner pen.

C. H. T., Jr.

HOOFDSTUK I.

EUMELIAS EN ZIJNEN LEERLING OF DE WRAAK VAN EEN' LANCIER.

Het was op een' guren December namiddag Akelig en woest gierde de wind langs Placet Hic Requiescere Musis en het Academiegebouw. Donkere wolken pakten zich boven den alouden Dom te zamen en dreigden hem, die zich vermeette te naderen, met den ondergang. Het was trouwens ook gemakkelijk op het aangezicht van die, diep in hunne kapjassen verholten mannen, die niettegenstaande het noodweer zich naar het brandpunt van gezelligheid begaven, te lezen, dat zij schier medegesleurd door den orkaan, weinig vermaak schep-ten met de elementen op dusdanige wijze in het strijdperk te treden. Medelijden zoudt gij met die arme wezens gehad hebben, waarde lezer! maar nog meer deernis zoudt gij gekoesterd hebben voor den ongelukkige, op welken ik u verzoek een' blik te werpen, die daar ginds het Sol Justitiae Illustra Nos zijns ondanks tracht te bereiken. Gelijk gij ziet is hij

gehoed en gerokt, (voorzeker een costuum weinig passend bij zulk een noodweer!) Het is echter niet voor zijn plezier dat hij uit is, verre van daar! Een examen, de oproeping van den pedel in naam der faculteit, voor welke hij op eigen verzoek gedaagd is, noodzaakt hem zijne schreden te rigten naar dat gebouw, waarvan het epiblema, de aanvallige maagden met laauwerkransen in hunne vingers, zooveel een aangenaam augurium was, van datgene wat hun te wachten stond. Hoor! daar speelt het carillon! Spookachtig, indrukwekkend geluid! De wind voert de toonen mede, en laat ze slechts ten halve tot zijne ooren komen.

Hij hoorde zoo menigmaal dat geluid. Bij het uur zijner inschrijving bij den rector! Telkenreize wanneer een bestelling als novitius hem dwong zich van de eene plaats naar de andere te begeven. Bij zijne installatie en wel bij meer gelegenheden die hier niet te huis behooren en die ik daarom maar verzwijgen zal. Nu was weder de stonde daar, waarop een der teerlingen, die het lot van mijn' held zouden beslissen, moest geworpen worden.

Zijns ondanks zeg ik, men kon het in zijne geheele houding en op zijn gelaat lezen, snelde ROERVINK, want zoo was zijn naam, naar de verzamelplaats zijner regteren.

— „Het wordt nu eindelijk tijd”, was hem al dikwerf door den ouden heer toegevoegd, die naar hetgeen men zeide, een' brief van professor EUMELIAS had ont-

vangen, die eenige ongunstige berigten aangaande zijn' lieveling bevatte.

— „'t Is jammer van ROERVINK,” was, naar hetgeen de wereld zeide, wel eens door zekeren LIKGRAAG tot professor EUMELIAS gezegd „'t is jammer van ROERVINK, professor, hij kan zoo goed, maar hij wil niet. Hij houdt zich nog wel eens van tijd tot tijd met zaken op die hem niet lijken.” En professor EUMELIAS had dit, als een voor de jeugd zorgend herder, tot zich genomen, en had het benuttigd ten goede.

En hij had gezegd „ROERVINK kom tot mij opdat ik u kastijde” en ROERVINK had zich niet als een lam aan die kastijdinge onderworpen. En EUMELIAS werd zeer vertoornd. En EUMELIAS was weder goed geworden. En EUMELIAS had gebeden voor het heil der ziele van ROERVINK, maar het had weinig geholpen. En de wereld braakte als toen vuigen laster uit tegen EUMELIAS. Arme, godvruchtige EUMELIAS, hoe werden uwe weldaden beloond! En zij namen steenen en wilden EUMELIAS steenigen. En EUMELIAS sprak: „Vreede zij met u.” En Vreede was er. En de Schriftgeleerden namen uit verschillende geschriften, en zij schreven en plakten verschillende woorden bij elkander, en EUMELIAS zag zijn beeld. En hij werd zeer verbolgen. En was weder goed geworden. En hij had gebeden voor het heil der schriftgeleerden.

Genoeg. Sinds dat EUMELIAS dan weder goed was geworden, had ROERVINK twee bezoeken bij hem afge-

legd. De eerste, om te verhinderen dat zijn hooggeachte leermeester weder dergelijke epistels aan zijn geliefden vader zond, (want het verdriet van den ouden vertrouwenden man, die ook eenmaal student was geweest, en die derhalve zich niet kon voorstellen in andere gevallen professorale klagten te ontvangen, dan wanneer zijn spruit zich aan eene misdaad, behorende onder het rubriek van gekwetste majesteit, had schuldig gemaakt, ging hem ter harte).

De tweede, om te vragen of het professor EUMELIAS ook soms gelegen kwam, hem aan eene beproevinge te onderwerpen, welke men gewoon is te noemen tentamen (hetgeen niet anders dan beproevinge beteekent). Ten overstaan, zoude de notarisklerk zeggen of met het oog op, zoude de weinig beteekenende man zooals ik zeggen, (die in dergelijke nietige boekjes als de Studenten-Almanak schrijft, en bij gemis van inkt slechts mijne pen in gal doop) met het oog op, dan, een examen te houden op den guren December namiddag, want het was inderdaad de premier noble van mijn verhaal, de man die ik al zoo dikwijls genoemd heb, die als regter op dien dag voor ROERVINK zoude optreden.

Bij zijn eerste bezoek had onze held weinig of niets uitgerigt. „Meneer! heb u die lucht medegebragt....” had de zoo wel in godsvrucht als in vormen, groote man gezegd) toen zich een onaangenaam odeurtje door de receptiezaal verspreidde, ongelukkig juist op het oog-

blik dat de man in questie binnentrad. „Meneer ik ken u niet! Meneer u ziet zoo bleek... zou u ook soms, Meneer de faculteit (of liever ik) heb een slecht idée van u. O ja, nu ken ik u toch, reeds eenmaal... had ik het genoeg.”

De tweede maal op het uur der beproevinge was het niet veel beter gegaan.

Naar ik later vernam, had EUMELIAS hem die beproevinge op eene zonderlinge wijze doen ondergaan. „Wat heb je gewerkt, Meneer?” „Vier capita, Professor.” „Zoo. Dan zullen we het vijfde caput eens nemen” en één woord aanwijzende liet hij er op volgen; „Ben je daar volkomen in t’huis?” „Neen Professor.” „Mag ik je dan maar verzoeken te gaan.” „As je blijft Professor” en ROERVINK ging. De beproevinge was niet gunstig afgelopen. „Dag Professor.” „Dag Meneer.” Zoo ging onze held huiswaarts. Hij gevoelde maar al te wel waaraan hij dat aardig onthaal te danken had.

Vink! Vink! waarom heb je je zoo geroerd op dien beruchten nacht! zeide hij bij zich zelve, waarom heb je niet als LIKGRAAG zoo’n beetje gegeven en genomen!

Waarom heb je ’s avonds zoo laat, zoo ongeregeld gewerkt, waarom heb je je zoo dikmaals verslapen! waarom heb je t’huis en altijd t’huis gewerkt, en waarom zie je er zoo bleek uit! waarom ben je lid van de kroeg geworden en hebt, even als ieder fansoenlijk mensch, met de wereld trachten kennis te maken! en waarom musicer je zoo druk! waarom heb je in der

tijd zooveel liefhebberijen gehad! en hebt niet zoo'n beetje naar den geest des tijds gehandeld.

Maar neen, had hij weder gedacht, het zijn mannen die zullen, die moeten oordeelen naar mijne antwoorden. Wanneer de zaal opgevuld is met toehoorders, dan zal hij mij zóó niet behandelen, en het moet er uit. Een hoogleeraar zal toch wel zoo weinig vertrouwen niet hebben in een jongeling tusschen de 18 en 25 jaren, dat hij meent dat deze absoluut ongeschikt is, een' dergelijke studie als die van mijnen waarden hoogleeraar EUMELIAS op zijn eentje te beoefenen. 't Is waar, dat wantrouwen jegens de jongelui daar is wel iets van aan en wij zijn het aan de vette vingers van een' b. v. verschuldigd, dat geen plaatwerk aan een' student uit de Academische bibliotheek wordt afgegeven, dat een bibliothecaris het regt heeft, willekeurig ieder werk aan een' student te weigeren, maar.... zij zullen zich toch niet in alle opzigten.... Neen dat is ondenkbaar. En ROERVINK ging stoutweg den grooten stap wagen en hij kreeg.... examen.

Vergeving! lezer voor de langwijlige tusschenzin, waarmede ik u eenige oogenblikken verveeld heb, doch ze was noodzakelijk om u eenigzins met de antecedenten van onzen held bekend te maken, heb thans de goedheid mij met uwe phantasie te volgen op het domsplein. Kijk daar' loopt hij. Welk een fier en manhaftig uiterlijk heeft onze held. Zijn ooghoek komt bij dien van de goden van Hellas. Die arendsneus doet ons ver-

moeden dat hij van spaansche afkomst is, daar die zoo eigenaardig naar de zaamgetrokkene lippen neigt. Die blonde krulzieke hairen, die zich zoo kwistig en spelend om het schoone boortje, dat hij dezen morgen voor de plegtige gelegenheid aandeed, henen klemmen, brengen ons weder den Bataaf voor den geest. Zijn geheele costuum iemand, die van plan is thee te slaan, een examen te doen, of een refus te krijgen (dat wil zeggen een blaauwtje te loopen). Maar hij heeft boeken onder zijn' armen, ergo zal hij examen doen. Vergenoegd ziet hij er juist niet uit. Zou er soms een' parallel te trekken zijn tusschen hem en tusschen een beroemd held uit de middeleeuwen, die zich tot den strijd aangordt? Misschien ja. Heeft hij in zijn uiterlijk niet iets van Richard cœur de Lion? Ja werkelijk! En bovendien hij trekt ook ten strijde tegen een' Oosterling. Maar is die oosterling eenigzins met SALADIN te vergelijken? Neen. Dus de vergelijking is onjuist. Hij is bovendien bekend met de taal van zijn tegenpartij. RICHARD LEEUWENHART niet. Genoeg, onze held is edel van uiterlijk, edel van inborst, ten minste naar hetgeen zijne kennissen altijd pleegden te zeggen, en weet zijn' zaakjes, want de laatste veertien dagen heeft hij nog eens flink gerepeteerd met een' zijner beste kennissen, die zich als magna cum laude waardig bij de faculteit reeds bij een' vroegere gelegenheid had doen kennen. Bovendien had de jood gezegd dat hij gerust kon gaan. Dus hij giug gerust. Dat wil zeggen altijd

betrekkelijk, want de woorden: „Meneer u ziet er zoo bleek uit,” weerklonken nog altijd in zijne ooren. En die man die dat gezegd had, hij gevoelde het instinctmatig, die man . . . . dacht er altijd het „zou u ook soms” bij. Dat „u ziet er zoo bleek uit” . . . . verschrikkelijk denkbeeld, was een tooverwoord, dat hem zijn eentje ontnemen zoude, het „zou u ook soms”, verklaarde, dat hij zijn tweetje reeds verspeeld had en het, „’t is jammer van ROERVINK” door LIKGRAAG uitgesproken, zou . . . . (het was altijd mogelijk maar toch niet denkbaar) wellicht hem den doodsteek toe kunnen brengen. En dan zijne arme moeder? die goede zorgende vrouw, die haar geheele leven haren geliefden FELIX tot een’ afgod had verheven, steeds zijne feilen verbloemd had, en die van alles wist, hoe diep, diep ongelukkig zoude zij zijn! Arme vrouw, gaarne zou zij zich voor de voeten van EUMELIAS geworpen hebben om het genade af te smeeken voor haar kind. Maar op dien stond meenden reeds beide ouders, zoo als ik later uit goede bronnen vernam, dat het mis zoude loopen met den armen jongen. want onmiddelijk na de beproevinge was een tweede brief tot hen gekomen van den beproever, dat het slecht met den knaap gesteld was.

Thans, waarde lezer, tot ons onderwerp teruggekeerd. De held is voor de poort van het Academie-gebouw genaderd en treedt binnen.

— „Bravo!” hooren wij de op elkander gepakte menigte, welke zich bevindt in den gang, leidende naar het

auditorium, uitroepen. „Daar heb je de vent! Heb je nog al 't land! Ben je nog al op je gemak! Hoe laat opgestaan? Een bad genomen? Heb je wel een kop koffij gedronken? Van daag zeker niet meer uitgevoerd? Kom aan, vooruit met de geit.”

Op eens scheidt zich de drom, want de professor, onze waarde EUMELIAS, tijgt naar de deur van het vertrek, dat althans nu tot over eenige oogenblikken, alleen voor de leden der faculteit openstaat. Hij loopt snel en ziet strak en pijnzend voor zich. 's Mans uiterlijk te beschrijven acht ik niet noodzakelijk. Ik zoude misschien mij aan hetzelfde euvel schuldig maken als hij bij ROERVINK. Bovendien nemen alle zoölogen aan, dat de uiterlijke kenmerken de slechtste ter classificatie zijn.

Maar ter zake. Uiterst beleefd beantwoordt hij den groet van allen die een' plaats voor hem inruimen. Maar toch is iets in dien groet, niettegenstaande het gemoedelijke dat er in doorstraalt, dat alle harten sneller doet kloppen. Is het van enthousiasme voor dien man? Neen. Is het door vrees? Evenmin. Dan is de oorsprong er van noodzakelijk in iets anders gelegen. Zooveel is zeker, dat die man die daar henen gaat, (ten minste de menschenkenner, zou' dien indruk ontvangen hebben,) nimmer een' student heeft begrepen, en dat er weinig kans bestaat, dat zij elkander begrijpen zullen.

— „Hm!” bromt er een uit de menigte, „hij zal je

wel negeren, geloof maar vrij dat ze zoo iets van geïndisponceerd zijn."

— „Ben je gek," valt een ander der auditores hem in de rede, „dat durft hij niet... hij is immers niet alleen."

— „Loop," zegt een derde, „wanneer een' van de faculteit bepaald iets tegen je heeft, maak dan maar je testament... je moet rekenen de anderen blijven altijd menschen, en zie... och ik weet er immers alles van."

— „Ja maar! je hebt nog al een goede manier om je 'r door te slaan, o! dat doet zoo'n portie af!"

— „Ik wou' wel eens zien dat ze je negerden! De jood heeft immers positief gezegd dat je kon't gaan?" zegt een vijfde.

Een zesde tapt een' ui op de kleedij van den ongelukkige.

— „'t Is altijd goed als je maar geen theologant bent, dan heb je met al die aardigheidjes niets te doen! God! God! als ze bij ons eens zoo waren, en er naar vroegen of iemand bleek of blozend was!" zegt een medicus uit de hoop.

— „Ja er is toch verschil tusschen een' faculteit en een' faculteit." voegt een filosoof er hatelijk bij, „als je nou die en de onze eens ziet"

— „St.!" valt een literator in, „scheer niet de geheele faculteit over eene kam (met je permissie) om één lid van die faculteit!..."

— „Neen, mijn beste vriend, dat komt niet in mij op, maar het was maar zoo een' uiting..."

— „Van een instinctmatige aandoening bij het gezicht van EUMELIAS ?”

— „Ja! ik bedoel . . . alleen . . . dat een faculteit soms door één mensch in een zonderling daglicht kan komen, en wel door de handelingen van dat mensch, . . . wat zijn' capaciteiten aangaat, . . . de geheele wereld weet het . . . dat het een gloeiende knappe vent is, bovendien ben ik niet in het minst of geringst geregtigd daar een oordeel over uit te spreken.”

Tusschen deze woordenwisseling heeft ROERVINK al zijne pogingen in het werk gesteld, om zijne zwarte glacé handschoenen over zijne klamme vingeren te doen glijden.

Het gewigtige oogenblik is daar. Zijn geheele Academie-leven staat hem voor de oogen, en de herinnering aan ieder oogenblik dat hij tot iets anders dan zijne studie heeft gebruikt, vertoont zich als een dreigend spook.

De vreesselijke schel wordt vernomen. De eerwaarde cerberus spoedt zich naar binnen. De deur wordt geopend, (en het: „Meneer als je blijft!” klinkt hem in de ooren,) weder gesloten en er heerscht een' doodelijke stilte. Eindelijk een' tweede schel., en de deur staat voor het geheele auditorium open.

Ik bevond mij juist toevallig bij het geheele voorspel van het drama, daar ik mij naar het Academiegebouw begeven had, om eene andere reden dan om ROERVINK, want speciaal kennen deed ik hem niet.

Maar toch, ik kan het niet loogchenen, was mijne belangstelling, door hetgeen ik van den man zoo buiten af gehoord had, omtrent zijn lot van heden bij mij gaande gemaakt. Het geheele examen bij te wonen, dat duurde mij te lang, maar den uitslag dien wilde ik weten, na hetgeen ik van hem, zoo wel als van EUMELIAS had vernomen.

— „Ga je mede naar het brandpunt van gezelligheid?” vroeg ik den medicus, literator en filosoof die het naast bij mij stonden. „Wij kunnen straks altijd nog eens hooren?”

— „Ik heb er niets tegen,” antwoordde de eerste. De twee anderen volgden en wij begaven ons naar Placet Hic.

De gezellige haard aldaar was voorzeker uitlokkender dan de doodsche wachtkamer van het auditorium.

— „’t Is toch allemagtig beroerd, dat zij die piek hebben afgegeven,” riep de eerste bij zijn binnentreden, naar zekere plaats boven de deur wijzende... „een flauwiteit van de kroeg-commissie.”

— „Ja ik wilde jou wel eens zien,” wierp een gezet man hem tegen, terwijl hij met een’ forschen teug het laatste overschot van een glas pommeranze binnenzwelgde... „we hadden niet alleen met hem te doen... natuurlijk alles draait op de kroeg-commissie neêr... ze geven je heel eenvoudig consilium, je hebt geen beroep... en daar zit je...”

„— Je had toch altijd dat ding op een’ andere manier

kunnen tracteren . . . 't is en tous cas een cadeau . . . dus je hebt hoegenaamd geen regt . . . om . . ."

— „Ja! ja!” hernam de eerste, „men doet al wat om Vreede's wille,” terwijl een' zware zucht zijn' borst ontsnapte. „Hoe dikwijls moet men niet den eenen ontzien, omdat men er een afschuw van heeft een humain flink en regtschapeu man te kwetsen, wiens pligt het in alle gevalle was in zijn' positie aldus te handelen.”

— „Heb je dat ding gezien in den Spectator?” viel een' der personen welke hunne voeten zaten te warmen in. „Hij lijkt allemagtig goed.”

— „Een' flauwe hatelijkheid. . . of liever. . . een' hatelijke flauwiteit,” hernam een ander. „Om ieder keer stof te vinden moet er al wat gedaan worden!”

— „Maar a propos.” viel de filosoof in. „om op het gevalletje van dezen middag terug te komen, denk je waarachtig dat het met ROERVINK mis zal loopen?”

— „De uitkomst zal het beslissen.”

— „Maar hij weet zijn zaken toch, naar hetgeen ik zoo hier en daar gehoord heb, vrij wel.”

— „Ja, maar de antecedenten. . . je moet niet rekenen naar uwe faculteit. . . . op uwen buitengewonen hoogleeraar na, geloof ik voor mij. . . . dat zij in alle opzigten strikt. . . .”

— „St.” herneemt de filosoof, „nomina sunt odiosa, laat ons alleen spreken. . . .”

— „Over de anderen,” valt een jurist in, „ja dat komt mij ook amusanter voor.”

— „En beter ,” valt een theologant in.

— „Dat is zeker dat Thor ¹⁾ ,” herneemt de filosoof, „wanneer soms het denkbeeld bij hem mogt opkomen, de hoogeschool te supprimeren. zal moeten erkennen, dat zij nog iets anders is dan een' verzamelplaats van dompers.”

— „Hij moet bepaald het Medisch-philosophisch element ten hoogste respecteren. De man van wetenschap, volharding en genialiteit, moet die eigenschappen respecteren, dat is niet anders, al komen zij toe aan zijne grootste vijanden. Dat heeft hij trouwens in meer dan eene omstandigheid bewezen.” herneemt de jurist.

— „Hij is de man die actie en reactie bemint. Uit wrijving van denkbeelden zal iets beters ontstaan, en door wisseling van opinies zal men langzamerhand eene ideale toestand bereiken, daarom laat hij de Utrechtsche rigting bestaan en de geheele hoogeschool als een appendix, de benoeming van OOSTERZEE, is naar mijne meening een bewijs dat dit zijne strekking is.”

— „Dat is de muskus, mijn waardste,” valt de medicus in, „die hij den zieken man toedient in zijne laatste oogenblikken, opwekkend en pijnstillend.”

— „Zou jij dan denken, dat de Medisch-philosophische faculteit in staat zoude zijn, den god der reiniging tegen

---

1) De god des onweders, van de reiniging en van het praktische nut, bij de Germanen

te houden, wanneer hij de Academie eens wilde supprimeren?"

— „Dat zou ik nog zoo geheel en al op het eerste oogenblik niet willen ontkennen," herneemt de medicus.

— „Wat heb jelui daar voor een' philosophie aan de hand," zegt iemand (die zijne verkleumde handen snel tegen elkander wrijft en naar de vergadering en tot den gezelligen haard nadert), „Ik voor mij geloof dat Thor noch het een noch het ander in aanmerking neemt. KAREL geef mij is een roodje! 't is verduiveld guur weer van daag. Heb je lust een partij te billarten?"

— „Ja, dat kunnen we wel eens hebben," antwoordt een der kouters, en hij verdwijnt uit den kring, en zoo als meestal bij dergelijke intervallen geschiedt, het onderwerp van het gesprek wordt gestoord. Meer onbeduidende zaken worden ter tafel gebragt, als: de slechte koffij, de duurte van de pasteitjes, de brutaliteit der knechts. Ik zelf zette mij aan een tafeltje, om mij eenigen tijd met het dominospel onledig te houden, tot dat de Dom „vier ure" verkondigde, en ROERVINK en zijn lot mij van den zetel deed verreizen.

— „Gaaf er nog eens iemand meê kijken naar het examen," vroeg ik, en eenigen volgden mij naar het Academiegebouw. Toen ik binnentrad bemerkte ik dat hij er nog niet uit was, juist op dat oogenblik stroomde de menigte auditores uit de gehoorzaal.

— „Hoe is het gegaan?" was mijn eerste vraag, „was hij nog al vrij?"

— „Perfect! Hij kraande vooral in het laatst, de vent heeft er zich verd . . . goed doorgeslagen.”

— „Maar is hij genegerd zoo als je dacht?”

— „Ja wel, maar toch het Pars Sacra ging allemagtig goed. Hij wist zijn zaken . . . . maar was een beetje ..”

— „Ja hij was wel brutaal, vooral toen hij begon over de wapenen van de Hebreërs.”

— „En hoe is het bij de anderen gegaan?”

— „Bij de anderen? O perfect . . . meneer!”

De deur werd geopend en ROERVINK stormde met een gloeiend gelaat naar buiten. Een vreesselijk „hoera” begroette den op dien stond schijnbaar gelukkige, en handen zonder tal werden toegereikt en omvat.

— „Dat is Haud sine op zijn’ allerminst!”

— „Ja minder kunnen ze niet geven,” riepen eenigen verward door elkander.

Ik zal u niet vervelen, waarde lezer met de verschillende uitroepen, die ik onophoudelijk vernam. Genoeg. De deliberatie duurde lang, uiterst lang, zoo dat reeds eenigen aan de rigtigheid van het spel twijfelden.

De verstandigste trok een viesch gezicht, de domste meende dat men raadpleegde over summus.

— „Hij heeft nog al doorgedraaid,” prevelde een uit den hoop, „werd nog al veel gezien, was ’s avonds zelden vroeg t’huis. De Hebraïcus is elf malen bij hem geweest, dat hij uit was en drie malen, . . . dat hij niet te spreken was!”

— „Zoo!” vroeg ik verwonderd, „gaan de Professoren van uwe faculteit de jongelui op hun’ kast opzoeken? ben je zoo intiem?”

— „Ja ja! wij zijn zoo intiem,” antwoordde de profeet met een’ akeligen lach.

— „En wat denk je dan van de zaak?”

— „Dat hij valt... positief.”

— „Waarom? waarschijnlijk omdat hij een beetje zenuwachtig was, en daardoor minder gepraesteerd heeft dan hij kon?”

— „Neen, ... omdat... ja omdat hij er zoo bleek uitzag... en omdat de faculteit slecht over hem dacht!... dat is zoo in den geest des tijds, dat staat gekleed.”

— „Ja wel zeker!” voegde een ander er bij; „hij heeft ook gereden op de antiquiteiten, ... op de wapenen, pieken, etc. ... weet ik het. Maar het overige was goed, dat moet erkend worden... kranig zelfs...”

Er werd gescheld. ROERVINK had gedurende zijn verblijf op de pijnbank, geen enkel woord gesproken, onrustig liep hij het atrium op en neer, nu eens op een’ zijner uitgetrokken’ handschoenen bijtende, dan weder zijn’ neus snuitende, dan weder, zachtkens fluitende.

De pedel begaf zich naar binnen en keerde maar al te spoedig terug.

— „Meneer ROERVINK” riep hij medelijdend uit. De ongelukkige verdween, en te vergeefs smachtte de uitgebreide vriendschaar naar het zoo zalig klinkende „en de heeren.”

— „Ik heb medelijden met den vent. Want verdienen doet hij het niet”! zeide de een.

— „Hij sjeesd bepaald,” riep een ander. En meer uitdrukkingen, die ik kieschheidshalve verzwijgen zal, klonken mij in de ooren.

— „’t Is zoo’n fidele kerel, maar ik heb het hem altijd gezegd! hij hield zich te veel op met zaken die hem niet leeken!”

— „Ja! ’t is erg; er zijn er geweest die niet in zijn’ schaduw stonden, (wat capaciteiten aangaat,) en die toegelaten zijn, die haud sine gekregen hebben... Meneer!” hernam de man van summus, die in den laatsten tijd onzen held tot leidsman was geweest, „maar dat is nu alleen omdat de vent niet gelikt heeft. ROERVINK keerde tot ons terug. Zijn gloeiend aangezicht, zijne heftige gebaarden bewezen mij, dat er iets vreesselijks daar binnen moest hebben plaats gehad. Snel spoedde hij zich voort, en sinds zag ik hem nimmer weder . . . . .

. . . . .
. . . . .

Drie maanden later, vernam ik dat het slagtoffer door zijn’ grijzen vader uit de Bisschopsstad was medegevoerd, en dat deze besloten had hem thans eenen anderen weg te doen bewandelen, dan dien welke leidt tot bef en toga.

— Al weêr een geniale kop weg voor de theologie dacht ik bij mij zelven, en waarom? „omdat hij er zoo bleek uit zag!”

HOOFDSTUK II.

HET VISIOEN.

Arme ROERVINK, dacht ik bij mij zelve toen ik het domskerkhof verliet. Aldus werd gij het slagtoffer van hem, die alleen een loopend lexicon voor zich verlangt te zien, waar slechts *zijne* woorden in gedrukt zijn! Zonder leven, zonder enthousiasme, zonder geest moeten zij zijn, niet waar? Mannen moeten zij worden, die eenmaal in de wereld optredende, den eersten den besten spotvogel ten prooi verstrekken. Geheel en al ongeschikt eenig beroep te vervullen, zonder menschenkennis en dus onnuttig voor het maatschappelijke leven. Zoodat eenmaal de man van het praktische nut het regt zal hebben uit te roepen: „wat geeft mij die ontwikkeling, wat geeft mij het zesjarig verblijf aan die hogeschool,” in stede van te zeggen: „ik begrijp, ik gevoel wat academische vrijheid, academische vrije ontwikkeling, wat academische beschaving, zeggen wil.” Want zie! die mannen later teruggekeerd in private omstandigheden, doen mij zedelijk gevoelen, dat zij oneindig, niet alleen wetenschappelijk, maar ook in alle dagelijkse omstandigheden, boven mij verheven zijn, zoodat ik genoodzaakt ben tot hen te naderen, zeggende: „ach geef mij, wat gij door haar (de wetenschap, in den ruimen zin des woords) hebt verkregen, wat de

Alma Mater u gaf, want zie ik ben minder dan gij, deel aan mij met kwistige hand uit van uwe ontwikkeling, leer mij den weg kennen hoe ik tot datgene, wat tot het praktische nut moet voeren, komen kan," zoodat niet de eene faculteit om eene andere zal moeten lijden, en een bestuurder onzes vaderlands zal vermeenen eenigen grond te hebben om te zeggen: „Gij mannen die uwe opvoeding hebt te danken aan een' faculteit als de Medische te Utrecht, gij hebt dezelfde regten als een clinist of plattelandsheelmeester!" En dat niet door den ongunstigen indruk, welke enkele personen van het slag van EUMELIAS op de buitenwereld maken, eene hoogeschool als de onze, waar zoovele elementen in aanwezig zijn, waar geheel Europa met opmerkzaamheid hare blikken op gevestigd houdt, minder in achting moge zijn, dan eene andere.

Arme EUMELIAS, dacht ik weder, over wien zóó wordt gesproken en gedacht!

Betreurenswaardige verhouding tusschen hoogleeraar en student! Terughoudendheid, wantrouwen, ja wat meer zegt, haat van beide zijden. Wat moet uit die verhouding voortvloeijen? Wat heeft hij op zijn geweten, die die verhouding geschapen heeft? „Dat de hoogleeraar tot een schoolmeester, de student tot een gymnasiast verlaagd wordt in de oogen van de buitenwereld", zal iemand als ROERVINK mij antwoorden. Misschien zal een ander zeggen: „wel neen, dat is in den geest des tijds, die academische toestanden gaan langzamerhand

de wereld uit. Datgene wat het geheele academische onderwijs ten grondslag moet verstrekken, de band die tusschen discipelen en hoogleeraren bestaan zoude, het begrip van een gemeenschappelijk belang, het behoud der Alma Mater, het enthousiasme voor dat ééne principe, is slechts een hersenschim! Dat enthousiasme waarmede de hoogleeraar spreekt voor zijne auditores, omdat hij beseft, dat zij hem vereeren en liefhebben, om zijn' persoon, om zijne wetenschap alleen, afgezien van een vuig eigenbelang, omdat zij dienzelfden hoogleeraar in zekere omstandigheden noodig hebben, b. v. tot het toekennen van een graad, of omdat zij sidderen voor het overhooren eener les op een nietsbeteekenend examen, bestaat niet."

Ik zal den ras-philister wijzen op onze hoogeschool bij uitnemendheid, en zeggen: kom en zie, en ik ben overtuigd dat ik mijne oogen niet zal behoeven neder te slaan. Ik zal hem wijzen in de eerste plaats op hem, die door een lang arbeidzaam leven de man geworden is die hij is, door langdurige ondervinding geijkt, immer de kenmerken met zich draagt dat hij de wetenschap om haar zelve bemint. Die immer wikt en weegt voor dat één punt door hem wordt behandeld, en zich op ieder oogenblik van den dag afvraagt: hoe zal ik het duidelijkste, het onderhoudendste voor mijne leerlingen spreken? hoe geuit zal datgene wat ik hun geef de nuttigste uitwerking in de toekomst hebben, zich immer afvragende: hoe zoude ik handelen en denken

mij *daar* bevindende waar zij *nu* zijn. Nooit, ras-philister, kwam een kwaad woord omtrent iemand over de lippen van dien man! Zelfs (ik wil mijn leven er voor verpanden), zelfs dacht hij nooit iets kwaads van wien ter wereld ook! maar immer was in zijn diep en veelbetekenend oog te lezen: „het doet mij leed dat het regt iets onaangenaams van mij vordert.” Ik zal hem op diengene wijzen, waar de geheele studenten-maatschappij voor knielt!

Ach! dacht ik bij mij zelven, EUMELIAS! waarom kan niemand achting voor u koesteren aan die hoogeschool, waar wij mogen zeggen dat tusschen zoovele hoogleeraren en discipelen eene idealische verhouding bestaat!

Zoo dacht ik bij mij zelven, toen ik mij huiswaarts spoedde. Alles was daar gezellig van uiterlijk. Het kagcheltje was aangelegd, lamp opgestoken, theewater klaar gezet. Van u te vorderen, goedgunstige lezer, nog eenmaal de beschrijving van een' studentenkast op deze plaats te volgen, zoude waarlijk indiscreet zijn.

Dergelijke zaken behooren reeds lang tot de loci communes. Dus laat ons deze maar ten goede houden. Genoeg. Liefelijk dan ruischte dat theewater, en het begon al langzamerhand warm op de kamer te worden. Schoon is de avond tot den arbeid! de stad is dood still! zonder festiviteiten, zonder rumoer! dus ga aan het werk! sprak mijn' goede genius tot mij. Maar de kwade sprak: Leg u neder in uwen luijaard! steek een'

lekkere cigaar op! drink een kop thee en soes! Neem vervolgens het een of ander boek dat u heden amuseert. En de laatste genius zegepraalde helaas! zoo als gewoonlijk. Want lezer! ik bezit een zwak karakter! Het zij mij vergund, thans bij wijze van een' tusschen-zin een' kleine uitwijding te maken. Ik had mij (misschien zullen velen met een' grimlach de volgende letteren aanschouwen,) sinds eenige maanden aan eene zonderlinge hartstogt overgegeven. Het was die, om mij in het stille avonduur neder te zetten en te peinzen over afgestorvene groote mannen of vrienden. Lang, zeer lang geleden hadden zich zonderlinge verschijnselen aan mij voorgedaan, die ik te vergeefs had trachten te verklaren, wanneer ik mij in eenzaamheid, aldus had nedergezet. Zou het dan niet mogelijk zijn, dat een hooger ontwikkeld wezen zich met onzen geest in verband kan stellen, had ik mij zelven al dikwerf afgevraagd. En die vraag, was dan even zoovele malen door mijn eigen ik beantwoord, op welken grond? ja! door een' instinctmatige aandoening. Ik had mij de beroemste werken over het spiritualisme aangeschaft, en was... (in het kort) langzamerhand spiritualist geworden, uit overtuiging! door subjectieve waarneming! zonder gronden welke de kritiek kunnen doorstaan. Onder die werken bevond zich insgelijks het algemeen bekende tijdschrift „Oromase” en de „Gedachten over het spiritualisme van Revius.” En het toeval bragt juist mede, dat zij op mijne tafel aanwezig waren.

— Ha! dat was juist een boek dat mij leek, in den zenuwachtigen toestand waarin ik mij bevond. Ik zette thee en dronk, en dronk weder, en las onachtzaam rustende in mijnen luijaard, eenige bladzijden uit het geschrift. Ik wierp het werk van mij en zag om mij henen. Alles was stil, dood stil, geen tred werd op de straten vernomen. Het was intusschen laat geworden, want soezen, half soezen, en dergelijke zaken, lezen en begrijpen wanneer men soezerig is, neemt veel tijd weg.

— „Verlangt Meneer nog iets te hebben?” vroeg de dienstmaagd, haar hoofd half door de deur stekende toen de Dom mij van verre verkondigde dat het al half elf was.

— „Ja” antwoorde ik, „zet maar klaar en dan wat ander theewater, (want lezer ik houd veel van thee vooral wanneer ik alleen ben, dat geeft iets gezelligs, men gevoelt zich dan niet zoo eenzaam, het ruischen er van had altijd een beteekenis voor mij). Zij keerde spoedig terug, volvoerde de haar opgedragen taak en verdween.

— „Nacht Meneer.”

— „Dag PIETJE.”

Eenig gestommel boven mijn hoofd overtuigde mij dat mijn ploert en zijne geliefde wederhelft hunne echtkoets beklommen, het kraken op het zolderkamertje weinige minuten later dat ook de gediensstige geest zich in de armen van Morpheus geworpen had.

Ik was thans de eenige in huis die nog waakte, want mijn getrouwe does, die vroeger altijd in het nachtelijk uur mijn gezelschap was geweest „dat lieve dier” en die zoo dikwijls in uren van melancholie of drukke arbeid, mijne handen vriendschappelijk was komen likken, was weg! waarschijnlijk door een’ politie-agent opgepakt, omdat geen’ belasting van hem betaald was, of liever omdat men vergeten had hem aan te geven! Hij was misschien nu reeds overgeleverd aan den verschrikkelijken custos der Statenkamer, om morgen te verstrekken tot een offer der wetenschap. Onwillekeurig kwamen in dat oogenblik mijne gedachten op dien getrouwen vriend, want nu, nu had ik behoefte aan gezelschap en ik miste hem maar al te zeer. Wreede maatschappij! dacht ik, onbeschaafde natie, die den armen man, door een’ zwaren last belet, zijn brood te deelen met dat wezen, dat zoo aan den mensch verbonden is! Een’ zware zucht ontsnapte mijne borst en ik zocht afleiding. Wederom vielen mijne oogen op het geschrift van REVIUS, en ik blikte om mij henen. Het theewater ruischte zachtken, de lamp verspreidde een twijfelachtig licht door het vertrek, en daar ginds in dien hoek achter de kagchel, stond een klein mahonihouten tafeltje. Mijn oog viel daar op. Wat zag dat voorwerp er heden zonderling uit, zoo breed beschaduwd! Wanneer ik mij eens, dacht ik, voor hetzelfde neder zette, en (naar het voorschrift der mannen van het vak) mijn ligchaam er mede in verband bragt, mijn’

geest bepalende, of liever wenschende met een bepaald wezen in verband te treden, zeggende „Kom gij die van een' andere geaardheid zijt als ik, kom als gij het vermogen daartoe hebt, of als gij begeerte hebt te komen,” zoude er dan ook iets komen? Mogelijk is veel, onwaarschijnlijk ook veel.... maar.... wanneer dat op die wijze mogelijk is... dan zal het heden avond gebeuren, want mijne stemming is uitnemend, en de omgeving is zoo schoon als iemand kan wenschen. En waarde lezer, ik zette mij neder voor het tafeltje. Ieder die eenigzins zenuwachtig van gestel is kan begripen in welken toestand men zich bevindt, zich in het nachtuur met een dergelijk voornemen nederzettende. Mijn geheele ligchaam begon, toen ik naar gissing ongeveer een kwartier uurs gezeten had, te trillen en hevige aandoeningen bestormden mijn gemoed, dat zoozeer op den dag van heden geschokt was. Het duurde niet lang of ik meende mij in andere gewesten te bevinden. De hevige schokken in het meubel, het dreunen van den grond onder mijne voeten, en het gloeijen van mijn hoofd, daarbij het ruischen van het theewater, bragten mij in een' zonderlinge toestand. En ik wil het gaarne bekennen het was een' toestand van vrees. Dat ruischen van dat water werd allengs in mijne verbeelding dat van een' zee, het geheele aanzien van mijn vertrek veranderde, mijn spiegel scheen neder te storten, alsmede alles waarmede ik mijn' kast had trachten op te sieren, en alles was ledig en onheilspellend.

Onwillekeurig dacht ik aan Sir Humphrey Davy's visioen in het colosseum, en het werd mij thans duidelijk hoe de groote wijsgeer eenmaal in dergelijken toestand had kunnen verkeerē. De tafel begon heftiger te schudden en een vreesselijke slag deed mij schier van mijn' stoel neder tuimelen. Welk wezen nu op te eischen! Wien te wenschen op dit verschrikkelijk oogenblik! Met wien zoude nu mijn „ik” het liefst in verband treden, na datgene wat ik op den dag had waargenomen? Ik behoefde mij hier niet lang op te bezinnen, want, verschrikkelijk woord! dat wezen trad uit eigen beweging in verband met mij. Een tweede krachtige electrische schok verkondigde mij (ik gevoelde het), dat een wezen van hooger ontwikkeling met mij in verband wenschte te treden. „Wie zijt gij?” vroeg ik sidderende, (onwillekeurig mijne minderheid gevoelende,) „groote genius?” „Ik was eenmaal in deze stad gelukkig, leefde en leerde er” was zijn antwoord, (hetwelk mij gegeven werd door dat telkens, terwijl ik het alfabet plegtig en langzaam reciteerde, de geest een' klop tegen de tafel gaf bij het uitspreken der letter met welke hij tot mij wilde spreken). „En uw naam? groote genius!” riep ik uit. (De tafel begon hevig te schudden, ik gevoelde twee handen op mijne schouders, de grond dreunde onder mijne voeten) Ik was door deze gunstige manifestatie overtuigd, dat de geest werkelijk geneigd was mij den naam toe te vertrouwen, die hij eenmaal op aarde had. „En uw naam? goedgunstig wezen dat zich

wel heeft willen verwaardigen met mij in verband te treden," zeide ik nog eenmaal. En ik sprak nog eenige malen het alfabet uit. De geest antwoorde een v, een o, een e, een t, een i, de andere letters waren niet duidelijk aangegeven. „VOETIUS!" riep ik uit, „hemel! laat mij niet langer in die vreesselijke onzekerheid? Zijt gij het waarlijk, wiens geest met mij nietswaardige, wenscht te spreken!" Twee verschrikkelijke slagen volgden; ik werd aangegrepen en stortte van mijn' zetel neder. Het krachtvolle wezen was dus niet ongeneigd met mij te onderhandelen.

Met inspanning stond ik weder op en bragt het zoo ver, dat ik mijn' stoel bereikte en mij weder op het meubel plaatste, maar de werking was nu zoo hevig, dat ik naauw de beweging er van kon volgen. Alles werd mij groen en geel voor de oogen, ik hoorde niets meer dan het ruischen van het water en alles werd ten laatste water (een klotsende vloed) voor mijne oogen. In die klotsende vloed verrees een gebouw van eene zonderlinge vorm, het beste scheen mij de gedaante met die van eenen burg te kunnen worden vergeleken. Achter dat gebouw ontwaarde ik alras een kerkhof en over dat kerkhof verspreidde zich een zwarte damp. Aan *gene* zijde van het water verrees land, maar het land was nog altijd door water van den burg gescheiden. Alstoen meende ik de twee oprigters der Utrechtsche hoogeschool voor mij te zien, zooals ik ze nog op denzelfden middag bij het examen van

ROERVINK in de nis van het klein auditorium aanschouwd had. Zij rigtten met welgevallen hunne blikken naar het gebouw en riepen uit: „Sol Justitiae Illustra nos!” En ik zag op den eersten steen met goudde letteren 1636 gegrift. Toen donderde mij de stem van VOETIUS in de ooren en hij zeide: „Zie ons troetelkind! wij scheppen welbehagen in hetzelfde.” En de mannen welke „Sol Justitiae” hadden uitgeroepen namen een’ brug, en zij bragten den burg in verband met het land, dat vroeger door het water er van was gescheiden geweest „Zie,” zeide VOETIUS tot mij: „daar is de regio perigrina, daar is de trajectus, die voert tot wetenschap, daar is de regio Ultrajectina, en het water waardoor de burg wordt omgeven, zie! dat moet bevaren worden voor dat men tot den burg kan naderen, of de brug moet men overgaan voor dat men tot denzelven komen kan.” En er kwam meer beweging in het water dat den burg omgaf en verschillende booten verzezen op dat water, en vele mannen waren in die booten gezeten, maar één bestuurde dezelve. En ik vroeg: „wat moet dat betekenen groote genius?” En hij zeide: „zie en verstom dit zijn de mannen die zich vereenigd hebben tot vorming van elkander, in bijzondere gezelschappen, en de mannen aan het roer, zullen de booten waarmede zij het academie-water bevaren, naar eene goede haven sturen.” En er begon eene vreesselijke beweging in dat water te komen, en op dat water, en in de booten, en op den burg en in de regio peregrina zag ik niets dan

mannen met driekante hoeden. En er was een' vreeselijke strijd tusschen die mannen. En hun getal vermeerderde en wies en wies zoodat de geheele burg was gevuld, en op hunne aangezichten was niets dan domheid te lezen. En VOETIUS zeide: „zie ik ben *nu* hooger ontwikkeld dan gij allen op den stond van heden en ik schep geen welbehagen in deze mannen. Want zij namen nimmer de zinspreuk: Sol Justitiae Illustra Nos ter harte.” En er verreezen onder die mannen die mij van eene hoogere ontwikkeling toeschenden. En ik herkende een SCHRÖDER, een VAN HEUSDE een HERINGA, en VOETIUS sprak: „Zie ik heb welbehagen in die mannen.” En hunne hoofden waren omgeven door lichtstralen. En de mannen met driekante hoeden werden verdreven, en zij ontvloden het licht, want het was te schitterend voor hunne oogen. Toen vertoonde zich Minerva boven den burg en drilde hare lans schuttend boven het gebouw. En Minerva verdween. En wederom ontwaarde ik niets dan in den burg op de brug den trajectus en de regio peregrina als mannen met driekante hoeden. En zij schreeuwden vreesselijk en raasden gelijk de baren der zee. En sommigen die aan de overzijde der brug stonden, hadden vaandels in hunne handen, waarop zonderlinge woorden geschreven waren, die ik niet goed kon lezen. En de burg schudde. Toen werd het zeer duister om mij henen, en ik meende een onweder te zien boven het gebouw. En VOETIUS zeide:

— „Zie en verstom. Thor de god des onweders der reiniging en van het praktische nut is in aantogt.” Op eens veranderde het visioen. En ik zag op een’ der tinnen van den burg, het meest naar de brug die toegang verleende tot de regio Ultrajectina, drie mannen en VOETIUS zeide: „Zie! dit zijn de mannen van volharding, van ware wetenschappelijke ontwikkeling, van genialiteit bij uitnemendheid, dat zij mijn troetelkind schutten tegen den verschrikkelijken aanval van den god der reiniging, die zeer verbolgen is op zijne stervelingen, omdat zij in onreinheid hebben geleefd, en zoolang in nietigheid tegen hem, den grooten god, hebben gekuip. Zij, Minerva, gaf waardige strijders voor dezen burg. Velen daarbinnen, en deze drie mannen op de voorste tinne. Zie!” zeide VOETIUS verder, „al deze mannen voorwaar! hen bezielt geen gilden-geest. De godin heeft getracht deze veste door mannen te doen bewaken die den dondergod waardig zijn. Met de lauweren bekranst, die door het knielend Europa op hunne hoofden geworpen zijn, en met het zwaard der wetenschap en van hun’ roem gewapend, zullen zij strijden tegen hunnen achtbaren vijand, op dat gebied, waar dagelijks zóózeer voor vrijheid van denken wordt gekampt. Zie! zij gaf deze drie mannen en velen daarenboven. Daar binnen zijn de strijders die zij mij heeft toegevoegd tot bewakinge van de poorte.” En ik zag weder vele booten op het water, maar weinig’ mannen met driekante hoeden. Hun costuum was eenigzins ver-

anderd. Hooge baretten dekten hunne hoofden, en zij waren achtbaarder, veel achtbaarder dan de vorigen. „Zie en verstom!” donderde wederom VOETIUS. „Eenen heeft Minerva gesteld tot bewakinge der brugge en zij gaf hem een’ pen tot weerstandbieding tegen Thor. Zie op de achterste tinne den rustigen, fieren, ridderlijken overwinnaar van al wat huigchelt en lastert en in ’t verborgen kuilt. Den reinen, zich zelve voor de wetenschap, geheel en al verloogchenende, denker, den diepgevoelenden aestheticus, tevens. Zie op den voorgrond den bootsman, bij uitnemendheid, dien zij uitverkoren heeft tot opvoeding der jongere strijders voor mijn troetelkind, en tot opvoeding des volks. En daar binnen zijn er, die gij niet moogt aanschouwen in uwen toestand, wegens uwe weinige volmaaktheid. Daar is er éénen dien gij niet waardig zijt op den stond van heden te zien. Voor wien zelfs de verschrikkelijke god, wanneer hij dien strijder in zijn geheel heeft leeren kennen, zal moeten nederzinken. Het is de volmaakte, de ontrefbare, de edelmoedige, bij uitnemendheid.” Een verschrikkelijk gerommel volgde, en reeds meende ik den dondergod zelve te ontwaren. De mannen met driekante hoeden en hunne vaandeldragers werden omver geworpen. Verschrikkelijke wolken pakten zich boven den burg te zamen, en daarachter ontwaarde ik een’ zwarte damp, waarin zich zonderlinge wezens, statig op en neder bewogen. „Wat zal dat beteekenen?” riep ik verpletterd

uit. „Zie en verstom,” zeide hij, „dit zijn Utrechts groote mannen, zie zij stonden uit hunne graven op bij de nadering van Thor. Hun geest staat die der overige strijders bij tegen den grooten god. Want zie, hij gaat naar Minerva's oordeel te ver. Hij heeft nu reeds in hare oogen genoeg gereinigd en nu reeds ons troetelkind die kastijdinge gegeven welke haar toekwam.” Als toen zag ik in de hand van een' der mannen op de voorste tinne een zwaard. En op dat zwaard stond geschreven „gloria” en met zijne andere hand hield hij een' standaard omklemd waarop de woorden „wetenschap en volksgeluk” prijken. Ik was verstomd, en onmagtig stortte ik van mijn zetel neder. „Hoe! lafhartige.” (meende ik te hooren zeggen) „deinst gij terug nu het verschrikkelijk oogenblik daar is waarop het pleit zal beslist worden? Nu de strijd der krachtige elementen gevoerd wordt? Dat van het praktische nut en van hare moeder de wetenschap?” „Neen, groote geest!” riep ik bevende uit, „maar ik vrees . . . . voor mijne geliefde Alma Mater. Ik sidder voor den onwrikbaren dondergod.” „Zie,” donderde de geest, „en verstom.” Kruipend bereikte ik wederom het meubel en zette de sessie voort. Alle meubelen in het vertrek dreunden. De lamp ging uit. Geesten vloden om mij henen. Duizende handen meende ik op mijne sidderende ledematen te voelen. Ik hoorde het kermen der mannen met driekante hoeden, die door den magtigen bliksem-slingeraar werden ter neder geworpen, en het klotsen

van den vloed. Een' der booten welke zich (naar het scheen) vlak voor mij op de baren bevond werd omvergeworpen. Een man die een oostersch wapen, een' piek naar ik mij herinner, krampachtig omvatte, stortte achterover in de golven ter neder, en de boot die hij had getracht te besturen dreigde omver te storten. Hemel! kon het waaar zijn! Het was EUMELIAS. „Zie en verstom,” sprak VOETIUS. „Op hem” (zoo sprak Minerva) „zal ik mijn waspot werpen dat hij sterve door de pen.” En waarlijk in zijne borst meende ik het doodaanbrengende werktuig te zien. „Arme EUMELIAS,” riep ik uit. en eene menigte stemmen van achter den burg herhaalden mijne woorden medelijdend „arme EUMELIAS.” Toen meende ik dat mijne leden van elkander getrokken werden. Het gebulder nam meer en meer toe. En o! verpletterend schouwspel, ik ontwaarde Thor! Met de vaan van het praktische nut gewapend drong hij tot den burg door, na zijne vijanden verpletterd te hebben. Eene menigte Dii minorum gentium volgden, tot eindelijk de geheele drom, met een' vreesselijke schok voor den trajectus ophield. Nu was dan de stonde van beslissing daar. Met open mond en te berge gerezen haren en sidderende over mijn geheele ligchaam, wachtte ik af wat mijne dierbare Alma Mater te wachten stond. Een der bewakers, van eene tinne meer naar achteren gelegen, wierp zijn' baret, toga en bef af. En zelfs de overige kleederen die zijne naaktheid verborgen. „Wat moet dat beteekenen

groote geest!" riep ik uit. „Zie," zeide VOETIUS, „deze gevoelt dat de ure van gevaar daar is en hij zal zich door de vlugt trachten te redden. Minerva is in aantogt om mijn troetelkind bij te springen, en hij, hij vreest zoowel de godin die ons beschermt als den dondergod die tegen ons optrekt." „Maar wat zal deze mensch dan?" riep ik uit. En VOETIUS antwoordde: „Hij wil zich redden door den vloed der wetenschap, die onzen burg tegen den vijand moet beschermen, langs een' anderen kant over te zwemmen, om zoo het land der Philisters, dat digt bij u aan de voorzijde gelegen is, te bereiken, waar hij zich veilig acht in deze omstandigheden."

— „Maar zal Minerva dulden," riep ik belangstellend uit, „dat deze mensch door het water aan haar toegewijd, het land der Philisters bereike?"

— „Dat nimmer," hernam VOETIUS plegtig, „hem is door de groote godin de dood beschoren in het water dat gewijd is tot verdediging van onzen burg."

„Arme zwemmer!" riep ik uit, „arme zwemmer," herhaalde eene menigte stemmen in den burg. De persoon was thans ontkleed en zijne naaktheid werd voor mij zichtbaar. Met een' kloeken sprong wierp hij zich van de tinne af en zwom.

Op dit oogenblik werd het geheele schouwspel door een gloed, niet beter te vergelijken dan bij die van Bengaalsch vuur, verlicht. En de godin der kunsten en wetenschappen, heerlijk schouwspel! plaatste zich

tusschen den Dondergod en de drie mannen op de voorste tinne. Het ontzettende „nondum” donderde mij in de ooren en hare lans drillende, bleef zij dreigend staan. De dondergod hield op. Zonderlinge vorm waaronder hij zich heden aan mij voordced. En toch ik gevoelde het. Het was Thor. Het vaandel van wetenschap en volksgeluk, alsmede de hand die het zwaard der gloria omklemde, bewoog zich. De vaan van het Praktische nut bewoog zich insgelijks.

„Zie en verstom,” sprak VOETIUS tot mij. „Dit zijn de mannen van volharding, wier wederkeerige hoogachting, om de verdiensten die zij elkander toekennen, een groet ten gevolge heeft.”

— „Maar waarom houdt de dondergod op?” vroeg ik sidderende.

— „Het is door den invloed van Minerva,” hernam de geest, „naast haar zelve heeft zij een teeken tot afschriking gesteld. Zie! En op de tinne staan immers de drie mannen. En op de brugge is hij, wiens pen zal verstrekken tot verdediging van de poorte.” En VOETIUS zeide: „Zie en verstom, over den strijd der elementen, krachtig zijn zij beiden. Maar de reiniging heeft plaats gehad, daarom heeft zij besloten den dondergod tot hiertoe te laten gaan en niet verder.” Schoon visioen! schitterend, oogverblindend schouwspel! De strijd tusschen die elementen was dan beslecht! En onze Alma Mater had gezegevierd! Of liever het element van wetenschap en volksgeluk! En hij, de reiniger, hij, de

krachtige practicus was in zijn' waarde gebleven. Het visioen bleef eenigen tijd voortduren. En VOETIUS zeide: „Teeken wat gij ziet en geef het der wereld.”

En ik was zeer bedroefd, want nimmer had ik geteekend en gevoelde mijne nietigheid en zwakheid. En ik antwoordde: „Groote geest! Ik teekende nimmer.” Toen op eens een stuk papier op de tafel geschoven werd en een potlood in mijne hand gleed; het meubel bewoog zich met kleine schokken. Ik was thans geheel en al een werktuig, ik zag niets meer, en een zalig gevoel maakte zich van mij meester en.... ik verloor mijn bewustzijn . . . . .

Weinige oogenblikken later ontwaakte ik. En wonder aller wonderen, datgene wat ik gezien had was afgebeeld! En ziehier dan, waarde neef! hetgeen ik zag en opteekende op dien dag mijns levens, die nimmer door mij zal worden vergeten.

AAN EEN MOEDER BIJ HET LIJK VAN
HAAR KIND.

 Moeder, die daar eind'loos teeder,
Schouwt op 't lijkje van uw kind,
Neen, het keert op aard niet weder,
Schoon ge 't nog zoo zeer bemint.

Maar, zoo gij het kondt aanschouwen,
Wat geen sterflijk oog ooit ziet.
Biddend zoudt ge uw handen vouwen,
Dra vergat g' al uw verdriet.

Zie de glimlach op die wangen,
't Kwijnend zachte van dat oog,
't Is de weêrschijn van de vreugde
Die uw kind geniet omhoog.

Moeder, treur dus niet zoo hoop'loos
 Nu nw liev'ling u verliet,
 Laat een blik op hooger leven,
 Balsem zijn voor uw verdriet.

„O, ge weet niet welk een smarte,” —
 Zegt ge — „'t hart der moeder treft,
 „Die, bij 't sterfbed van haar liev'ling,
 „'t Schreijend oog ten hemel heft.”

„Meer nog dan mijn eigen leven,
 „Had ik daarvoor willen biên,
 „Zoo 'k dien zachten, teed'ren bloemknop
 „Eens als bloem had mogen zien.”

„Maar een snerpand koude windvlaag
 „Sneed op eens dat leven af,
 „'t Knopje dorde op zijn' stengel,
 „Al mijn hoop zonk weg in 't graf.” —

Moeder! kies dat sombre beeld niet,
 Waar g' aan 't sterfbed nederzinkt.
 Denk dat uit een zaal'gen hemel
 Reiner hoop u tegenblinkt.

Want een zuiv're reine ziele
 Was 't wat eens die knop omsloot,
 Rein, o moeder! als de liefde,
 Die ge hier uw liev'ling boodt.

Daarom, dank het aan Gods liefde,
 Die die bloeme tot zich nam,
 Voordat menig scherpe windvlaag,
 Op deez aarde tot haar kwam.

't Was een engel die die bloeme
 Met zich nam naar beter oord,
 Dáár waar nooit een enk'le stormwind
 Den steeds zaal'gen bloeitijd stoort.

Dáár waar allen zich verblijden
 In een eeuwig zalig lot. —
 Dáár is liefde ook ons tot moeder,
 En als Vader zorgt daar God.

S.

LENTELIED.

W eêr zwelt de knop , weêr groent het kruid,
O ! laat me er uit ,
Reeds tint'len mij de wangen ;
Mij kwelt een onverwinb're zucht
Naar bosch en beemd , naar frissche lucht ,
Naar zonnestraal en lentezangen.

'Daar buiten zingt het voog'lenkoor
Mij 't loflied voor ,
Vol kunsteloos verlangen.
Is 't wonder , zoo met bloem en kruid ,
Ook 't jonge hart zich opensluit
Voor zonnestraal en lentezangen ?

April 1860.

J. N. v. H.

„'T BEEKJEN MURMELT LIEFDEZANGEN.”

 't Beekjen murmelt liefdezangen
En 't gebladert ruischt er meê,
Alles ademt rein verlangen,
Alles onverstoorb're vreê.

Liefste, wil naar 't koeltjen luist'ren;
Spelend met uw lokkenpracht,
Zal 't u van mijn liefde fluist'ren —
't Koeltjen in den zomernacht.

En zoo brengen wind en stroomen
U de boodschap van mijn min:
Zijn 't ook enkel zoete droomen —
Liefste, slaap er zacht bij in.

J. N. v. H.

ONGELOOVIG ?

. . . . . de liefde handelt niet
ligtvaardig , zij is niet opgeblazen , zij
handelt niet ongeschikt , zij zoekt zich
zelve niet , zij wordt niet verbitterd ,
zij denkt geen kwaad.

Zij bedekt alle dingen — zij ver-
draagt alle dingen.

De liefde is de meeste.

PAULUS.

Ongeloovig !.... dat is lijden
Zonder hope , liefde en kracht ,
Dat is wanklank in het leven ,
Wanhoopskreet in stervensnacht.

Ongeloovig !.... dat is : Saulus ,
Dorstende naar christenbloed ;
Nog geen Paulus , geen apostel ,
Groot door eed'len heldenmoed.

Ongeloovig !.... ach , te spoedig
 Spreekt er een dat vonnis uit
 Over hem , wiens schriftbevatting
 Anders dan de zijne luidt.

„Ongeloovig !” .... roept er ginds een ,
 Die bekrompen stil blijft staan ,
 Die zich vast klemt aan de letter ,
 En geen oog haast op durft slaan.

„Ongeloovig !” .... zegt een ander ,
 Die met Farizeërs trots
 't Aan de wereld zal verkonden :
 „Ik ben de uitverkoren' Gods.”

„Ongeloovig !” .... zucht een derde ,
 Die van „al dat nieuwe” schrikt ,
 Zeer bedaard de schouders ophaalt ,
 En meêlijdend opwaarts blikk.

Ongeloovig ?.... Trouwe wachter ,
 Die ginds op den morgen wacht ,
 Antwoord : wie , wie heeft de waarheid ?!
 — „Aan de kimmen is 't nog nacht !”

Ongeloovig !.... hoor , vermeet'le ,
 Die dat oordeel hebt geveld ,
 Hoor het antwoord van den wachter ,
 Dat een gansche wereld geldt !

Ongeloovig !.... vouw de handen ,
 Kniel , naast wien gij vloektet , neêr :
 Sla , als hij , het oog ten hemel ,
 Laat het oordeel voor den Heer !

Ongeloovig !.... gij , die 't uitspraak ,
 Zondigt soms het eerst en 't meest ;
 — Wien die vloek gold , schold niet weder ,
 Leefde meer in Christus' geest.

Ongeloovig !.... arme wereld ,
 Vol bedrog en valschen schijn !
 — Eénmaal zullen in Gods rijen
 Vele laatsten de eersten zijn.

Ongeloovig !.... o , herroep dat !
 — Nóg hebt gij 't dan niet verstaan :
 „Zie , een Thomas bleef apostel
 En een Judas moest vergaan !”

4 Nov. 1862.

C. v. K. CEz.

EEN VERHAAL UIT DE NEGENTIENDE EEUW.

I.

Stoort u niet als laatstgekomene
Aan 't gegluur van teen tot top,
Straks neemt gij die na u komen
Op uw beurt nieuwsglerig op.

VAN ZEGGELEN,
Indrukken op de boot.

Het was een warme Augustusdag van het jaar 1859, toen wij te Coblenz op de boot stapten, die ons naar het geliefde vaderland zou terugbrengen, waar wij ons voorstelden de genoegens op onze reis gesmaakt aan den gezelligen haard te herdenken.

Mijn reisgezelschap verheugde zich reeds in de aangename koelte, die het hoopte op het water te onder vinden, terwijl ik naar eene geschikte plaats voor ons zocht om zoo ruim mogelijk uitzigt te hebben op de schoone boorden van den Rijn, zonder aan de hitte der zon blootgesteld te zijn.

Spoedig echter begon ik het verdere reisgezelschap op te nemen, dat behalve uit eenige Engelschen en Duitschers ook uit eene reeds bejaarde dame bestond, die met een heer, die mij toescheen haar zoon te zijn, en met een jong meisje reisde.

De beide eersten zagen er zeer fatsoenlijk doch wel wat vreemd uit, en ofschoon de oude dame geene roode lappen onder den oxel droeg ¹⁾, vond ik toch dat het voorkomen van den zoon veel aan een Pool of Hongaar deed denken.

Het jonge schoone meisje, op wier gedistingueerd en interessant uiterlijk, nog door den rouw, dien zij droeg, verhoogd, de sporen van groote droefheid zichtbaar waren, zou u, collega student! zeker meer belangstelling ingeboezemd hebben: en ook mij ging het zoo.

Alvorens tot eene nadere kennismaking over te gaan met die elegante brunette, willen wij den lezer even in het geheugen roepen, dat terwijl wij rustig de oude kasteelen voorbij stoomen, die ons aan het vuistregt der middeleeuwen en de legenden en sagen der riddertijden doen denken, zich elders aan de boorden van de Po en de Arno een volk verheft om de instellingen dier vroegere tijden, die maar al te lang in zijn vaderland hadden stand gehouden, als een drukkend juk van zich af te werpen. En ofschoon de zegevierende legerscharen

---

1) Dit is een teeken van adel bij de dames in Lithauen en Polen, welke potsierlijke mode ik eens zag dragen.

van den derden NAPOLEON reeds meer dan één gevoeligen slag aan het trotsche Habsburgsche huis hadden toegebracht en VICTOR EMMANUEL Novarra gewroken had, toch werden die overwinningen meestal duur gekocht en dompelden zij menig huisgezin in diepen rouw.

Ook haar, dat bleeke meisje, dat ginds in de kajuit met bevende hand de Kölnische Zeitung opneemt, en hare oogen onder een vloed van tranen steeds op eenige weinige regelen gevestigd houdt, ook haar heeft een noodlottige kogel een onherstelbaar verlies doen onder vinden.

In dat dagblad stond namelijk de luisterrijke begrafenis vermeld van een van Frankrijks meest belovende generaals, die bij de Ponte Nuova di Magenta, aan het hoofd zijner soldaten, zijn roemvol leven op het veld van eer voor de vrijheid van Italie liet.

Met dien man had zij gehoopt eenmaal vereenigd te zijn; met hem had zij op deze aarde lief en leed willen deelen! Kunt gij u nu lezer! een denkbeeld vormen van de groote droefheid, die haar overstelpte? Is het te verwonderen dat haar gemoed vol was, dat zij eene verzachting van haar leed in de deelneming van anderen zocht, en dus haar verlies, en daardoor hare geschiedenis, aan eene der leden van mijn reisgezelschap verhaalde?

Die geschiedenis zal ik u thans trachten weder te geven.

II.

De lezer verplaatse zich in gedachte in de groote hoofdstad van Frankrijk in den avond van den 22sten Februarij 1848. In eene der schoonste straten van het trotsche quartier Saint-Germain verheft zich een groot hôtel, waar de prachtigste equipages bijna zonder ophouden inrijden en het wemelt van bedienden. Bij den eersten blik bemerkt men reeds dat de bewoner eene groote partij geeft, terwijl de verschillende liverijen, indien men ze kende, zouden aantoonen, dat zoowel het corps diplomatique als de hooge fransche adel daar vertegenwoordigd was. Maar niet alleen edellieden, ook de koning der Franschen LOUIS PHILIPPE VAN ORLEANS zal van de uitnoodiging des hertogen van BEAUVREMONT-WARCOURT gebruik maken.

Laten ook wij, na de nieuwsgierige en opgewonden menigte doorgedrongen te zijn, die breede porte cochère ingaan, klimmen wij de marmeren met tapijten belegde trappen op en treden wij door de schoone vestibule, waar ons reeds een aangename geur van de fijnste bloemen toewaait, de smaakvolle vertrekken binnen.

Na eenige prachtig gemeubeleerde kamers doorge wandeld te zijn, komen wij in de groote zaal, waar de portretten van de voorvaderen des gastheers hangen, die sinds eeuwen aan het fransche hof gezien waren. Hier bevinden zich de hertog en zijne bevallige gade, gereed om hunne gasten te ontvangen. En niet lang

laten deze zich wachten ; spoedig toch zijn de schitterend verlichte salons bezet en ziet men hier en daar verschillende groepen zich vormen om de eene of andere schoone gravin, die er vermaak in schept de bij de dames anders meest gezochte heeren, naar een bestraffenden blik te laten smachten, en door geestige invallen hare aanbidders steeds weet te boeijen. Ginds ziet gij een kring van staatsmannen, oud ministers en eerste redenaars in de Kamers. Onder hen bevinden zich THIERS, ODILON BARROT, de graaf MOLÉ, DUVERGIER DE HAURANNE, LAMARTINE en anderen, meestal voorstanders van het huis van Orleans, op wier gelaat onrust te lezen staat; want telkens verwachten zij de tijding, dat de revolutie al weder in Frankrijk's hoofdstad is uitgebroken. Niettegenstaande deze bekommering moeten zij op deze plaats opgeruimd, ten minste niet beangstigd schijnen, want ofschoon de ware toestand van zaken vrij algemeen bekend is, heeft men den koning alleen van eenige kleine oproerige bewegingen kennis gegeven, die op zich zelve van minder gewigt waren. Evenals in 1830 in Brussel trachtte men ook hier, doch te vergeefs, de zwakheid en weifelende houding van hen, in wier handen het staatsbestuur berustte, door schitterende pracht te verbloemen.

Plotseling wordt alles stil, een ieder zwijgt en ziet naar den ingang van de groote zaal, waar een kamerdienaar de beide vleugels eener porte-brisée voor de hertogin van ORLEANS opent.

Indrukwekkend is het voorkomen dier edele vrouw, die zeker niet gedacht had spoedig voor het oog van het geheele fransche volk zoo zeer vernederd te zullen worden.

Ik zal u lezer! Prinses HELENE van Mecklenburg-Schwerin wel niet behoeven te schetsen. Gij zult haar zeker wel kennen, van wie de GENESTET de zoo vroeg ontslapen dichter terecht zong:

Gij alléén waart Koningin,
 Bij het spatten van hun kroonen,
 Bij 't uiteenslaan van 't gezin,
 Bij het kraken van hun troonen;
 Gij, vol moed en moedermin,
 Midden tusschen al de dolken
 Van de fijnstgeslepen taal,
 Bij den oproerkreet der volken,
 Bij het dreigen van hun staal!

Smeeënd, zeggend stond gij daar,
 Als een vredeboô verrezen,
 Bij het dringen van 't gevaar:
 Laat mij Frankrijks engel wezen
 En dit kind..... uw martelaar!
 Schooner nog dan in die dagen
 Toen omstraald van Julijglans,
 't Land der ridders roem mogt dragen
 Op de bruid van Orleans! 1)

---

1) Eerste gedichten van P. A. DE GENESTET, bl. 78.

Angstig keek zij, na den gastheer, die haar met zijne echtgenoot te gemoet kwam, gegroet te hebben, in de rondte om te zien of de koningin reeds aanwezig was. Met blijdschap bemerkende, dat zij niet te laat gekomen was ¹⁾, begon zij een gesprek met de vrouw des huizes en onderhield zich langen tijd met de kleine negenjarige oudste dochter des hertogs, die reeds nu de schoonheid harer moeder beloofde te evenaren.

Ziet gij ginds dien eerbiedwaardigen grijsaard, wiens borst bedekt is met ridderorden, te midden van diplomaten, leden van het staatsbestuur en van de kamer, die met ingespannen aandacht naar hem luisteren? Waart gij digter bij, gij zoudt misschien kunnen verstaan, welke de onrustbarende tijding is, die hij in het geheim mededeelt: LAGRANGE, de beruchte LAGRANGE, de leider van den Lyonschen opstand in 1834 is door de politie in Parijs gezien, terwijl men tevens het bestaan van geheime genootschappen vermoedt!

Wederom worden de gesprekken, die meestal over den toekomstigen val van het ministerie GUIZOT ²⁾ handelen, voor eenige oogenblikken afgebroken door de komst van HH.MM. den koning en de koningin.

1) De hofetiquette vordert dat de princessen van den bloede voor de koningin komen.

2) Den 23 Februarij werd het ontslag van het ministerie GUIZOT bekend, doch MOLÉ zijn plaatsvervanger kon de omwenteling niet meer vrijdelen.

Met buitengewone vriendelijkheid begroette **LODEWIJK PHILIPS** den hertog van **BEAUVREMONT-WARCOURT**, die vroeger aan het huis van Bourbon zeer verknocht was, waarom hij ook aan zijne oudste dochter den naam **MARIA ANTOINETTE** gegeven had, voor korten tijd eerst met de nieuwe dynastie verzoend, en toen tot pair van Frankrijk benoemd was.

Ernstig was het gelaat van den grijzen koning, waartoe de laatste gebeurtenissen vooral aanleiding hadden gegeven. De oppositie in de kamers won immers meer en meer veld, en ofschoon hij volstrekt niet op de hoogte was van de gezindheid des volks, wist hij toch wel, dat hij niet meer zoo bemind was als voor achttien jaren. Ook de ongelukkige dood van zijn oudsten zoon had niet alleen Frankrijk in rouw gedompeld, maar ook veel verminderd van den invloed dien het huis van Orleans meer en meer begon uit te oefenen. Na den dood immers van dien in Frankrijk zoo beminden vorst, was de ontevredenheid over de herhaalde afstemming eener nieuwe kieswet langzamerhand algemeen geworden, terwijl de reformistische maaltijden en een paar processen, waardoor de bedorvenheid van zeden onder de hoogere standen aan den dag kwam, het hunne hadden bijgedragen om dien geest van ontevredenheid aan te wakkeren.

Doch keeren wij tot ons verhaal terug. De koning na met den gastheer de zalen doorwandeld te hebben, begeeft zich eindelijk in de speelzaal om aldaar met

eenige heeren zijne gewone partij whist te spelen.

Ginds in de danszaal hoort men de toonen eener welluidende muziek weergalmen, en ijlings zweven de paren door elkander, terwijl men nauwelijks tijd heeft in die bonte menigte de schitterende toiletten der schoonen of de rijk geborduurde rokken der dansers te bewonderen.

Thans is het een oogenblik pauze, hetwelk ons gelegenheid geeft om ook een blik te werpen in de danszaal, evenals de vrouw des huizes, die aan den arm van lord NORMANBY, den engelschen gezant te Parijs, eene wandeling in den fraai geillumineerden tuin gedaan heeft, en zich nu eenige oogenblikken met *les reines du bal* onderhoudt.

Doch weêr begint de muziek, weêr vangt het ontzettend gedruisch van een bal aan, weêr vliegen de paren u pijlsnel voorbij en ziet gij hier midden tusschen het gewoel der dansenden een beteekenisvollen blik wisselen, ginds een *toevallig* aan eene schoone hand ontgleden ruiker snel oprapen.

Reeds langen tijd heeft de dans geduurd, en langzamerhand verdwijnen de dames; luid hoort men den deftige suisse de namen van hen afroepen. wier ongeduldigen paarden in de porte-cochère staan te trappelen.

De partij is geëindigd en de hertog begeeft zich naar het slaapvertrek zijner kinderen. Daar sluimert zijn zoon, zijn éénige zoon, de stamhouder van den fran-schen tak zijner familie, de erfgenaam van al zijne titels.

Stil nadert de vader het kinderbedje en na zich overtuigd te hebben dat zijn EMILE den zoeten slaap geniet, begeeft ook hij zich ter ruste.

III.

Sic transit gloria mundi.

Een achttal jaren is verlopen, sedert de Februarij-omwenteling, weinige dagen na het boven geschetste feest, aan de boorden der Seine uitbrak, waardoor LODEWIJK PHILIPS ophield koning der Franschen te zijn en als balling in het rijk der vorstin kwam, aan welke hij nog niet lang geleden, als magtig nabuur, een bezoek had gebragt. De ondermijnde troon van het huis van Orleans is plotseling ingestort en de republiek, die toen werd uitgeroepen, is door een coup d'état in een keizerrijk herschapen. Stroomen van onschuldig burgerbloed vloeiden in Parijs en voor de tweede maal gebood een NAPOLEON over het vaderland van ROBESPIERRE en MARAT.

„Het is zeker grootsch,” zegt Mevrouw BOSBOOM-TOUSSAINT ¹⁾ — en wat LODEWIJK PHILIPS aangaat ben ik het met haar eens. — „Het is zeker grootsch triomfkreten aan te heffen met een overwinnend volk; — maar mij trekt het meer aan eene klagelijke klagte te slaken over eenen

---

1) Een doorluchtige val. *Gids* 1848.

doorluchtigen val en eene hulde van weemoed toe te brengen aan een vorst door zijn volk uitgestooten.”

Treden wij eene keurig gemeubeleerde kamer binnen op de tweede [wij Hollanders zouden zeggen op de derde] verdieping van een vrij net huis, in eene der afgelegenste straten der hoofdstad van het tweede fransche keizerrijk.

Bij de tafel beschouwt eene eenvoudig gekleede vrouw met zichtbaar genoeg een bruidstoilet: haar voorkomen is deftig, haar gelaat edel, en ofschoon gij haar bij den eersten aanblik een goede vijftig jaren zoudt geven, heeft zij naauwelijks veertig zomers beleefd. Zware rampen echter, die op haar zwak gestel een nadeeligen invloed hadden en haar vroeg grijs deden worden, troffen haar en haar huisgezin.

Tegenover haar rondom de tafel zitten hare drie dochters, waarvan de oudste eene schoone zeventienjarige brunette is, met donkerbruine oogen, uit welke zachtheid en vriendelijkheid u tegenblinken.

Zoudt gij die zoo eenvoudig gekleede moeder als de hertogin van BEAUVREMONT-WARCOURT, de gastvrouw van den Koning der Franschen; dat jonge meisje als haar toen pas negenjarig dochttertje herkend hebben?

Ik geloof het niet lezer, want niet alleen is MARIA ANTOINETTE tot eene schoone maagd opgewassen, maar hare moeder, die fiere vrouw door kommer grijs ge-

worden, door droefheid ter neder gedrukt, is thans schier onkenbaar. Geen rij lakkijen staat meer gereed om op den minsten wenk hunner meesteres te letten, geen vorst zal thans hare betrekkelijk nederige woning betreden.

Weinige dagen immers nadat wij haar te midden van zooveel weelde en pracht aan de zijde van haren geachten en beminden echtgenoot aanschouwden, was de omwenteling in Parijs uitgebroken. Zoo spoedig mogelijk verliet de hertog toen met gade en kroost het land zijner vaders, en begaf zich naar Weenen, waar hij na verloop van eenige maanden eene aanstelling als majoor in Oostenrijksche dienst bekwam, hetgeen hij vooral aan zijne vriendschaps- en familiebetrekkingen met hen, die aldaar aan het hoofd des bestuurs stonden, te danken had 1).

De vreugde over zijn zoo spoedig slagen werd echter getemperd door de ziekte van zijn zesjarig zoontje. De vermoeijenissen van de reis, gevoegd bij de plotselinge verandering van lucht, hadden diens gezondheid, die reeds van zijne geboorte af sukkelende geweest was, zeer achteruit doen gaan, zoodat korten tijd later zijn EMILE den geest gaf. Die slag trof den balling zwaar; in dien zoon verloor hij zijn gansche hoop op de toekomst; wat zoude hij nu nog aan zijn leven hechten?

---

1) Zulks was in Oostenrijk voor een hertog volstrekt niet zonder voorbeeld.

Zijn stam en misschien zijn naam zou uitsterven, want zijn wapen met die trotsche spreuk: „*Roi ne puis, Prince ne veut, Beauvremont suis*” voerde behalve hij nog slechts een verre neef. Maar het bleeke gelaat van dien bijna drieëntwintigjarigen jongeling en zijn zwak gestel deed wel veronderstellen, dat de adem des doods reeds over hem heengegaan was, dat de tering, de kwaal, die zijne beide ouders spoedig na elkander als het ware in eens weggevaagd had, ook onder zijne leden schuilde.

Zwaarmoedigheid maakte zich toen meer en meer van den diepbedroefden vader meester, doch zijne aanstelling bij het Oostenrijksche leger liet hem niet toe in den huisselijken kring zijnen troost te zoeken. Want de Hongaren ontrolden onder KOSSUTH en KLAPKA de bannieren der vrijheid, gereed om even als omtrent eene eeuw vroeger voor hunnen Koning ¹⁾ MARIA THERESIA tot verdediging van haar rijk, thans tegen haren on dankbaren nazaat, voor het behoud hunner eigene regten te strijden. Zoo moest hij, die elders reeds voor de omwenteling gevlugt was, niet zonder een groot deel van zijn vermogen te verliezen, nu misschien zijn leven opofferen om dienzelfden geest van vrijheid, die zich hier echter met zooveel meer regt openbaarde te onder-

---

1) Bij de Hongaren kan slechts een koning op den troon zitten; ofschoon de vrouwen niet uitgesloten zijn, worden zij nooit koningin genoemd.

drukken en den Oostenrijkschen adelaar op Hongaarschen bodem te planten. — Dezelfde landstreek tusschen Donau en Raab, reeds zoo menigmaal getuige van bloedige slagen, zag weder vele harer zonen voor de vrijheid van hun vaderland sneven, en ofschoon het geluk den Hongaren onder den generaal BEM aanvankelijk niet ongunstig was, toch werd Pesth door de Oostenrijkers ingenomen, al hielden zij slechts over de lijken hunner officieren en manschappen hunnen intogt ¹⁾.

Ook de hertog VAN BEAUVREMONT, toonende dat hij zijn naam waardig wist te dragen, had met verachting van alle gevaar steeds zijn regiment den weg tot eer en roem gewezen, doch bij de inneming van Hongarije's hoofdstad, met een Oostenrijksch vaandel reeds op de vijandelijke verschansing, stierf hij als moedig krijgsman den heldendood.

Zijne weduwe verliet met hare drie kinderen spoedig daarop het land, dat de stoffelijke overblijfselen van hunne dierbare afgestorvenen bevatte, om te trachten in hun vaderland nog iets van hun verloren vermogen terug te bekomen. Het grootste gedeelte zijner landgoederen had de hertog namelijk niet kunnen verkoopen daar in de haast zoowel gelegenheid als tijd daartoe ontbraken. Zij waren later verbeurd verklaard en het

---

1) Spoedig daarop keerde de krijgskans weder ten gunste der Hongaren, totdat Rusland's keizer zijn collega een handje kwam helpen.

was de hoop op het terug bekomen dier bezittingen, die de hertogin weduwe VAN BEAUVREMONT-WARCOURT bewogen had naar Frankrijk terug te keeren, waar zij echter geenszins haar doel bereikte. Alleen eene geringe schadevergoeding nog niet eens zoo groot als de jaarlijksche opbrengst der verbeurd verklaarde landerijen, was de vrucht geweest harer pogingen. Haar echtgenoot, ofschoon spoedig tot lt. kolonel bevorderd, was nog geen jaar in Oostenrijksche dienst geweest: zij had daarom geen regt op pensioen en leefde thans stil en ingetogen, terwijl zij slechts het geluk harer kinderen voor oogen had.

Terwijl hare beide jongste dochttertjes nog pas even 5 en 4 jaren oud zijn, heeft zij hare MARIA ANTOINETTE, die reeds als kind zooveel beloofde, als een toonbeeld van deugd en schoonheid zien opgroeijen.

En niet slechts is zij schoon, die zeventienjarige brunette, maar bevalligheid ligt over haar geheele wezen als uitgespreid, en gij weet niet of gij eerder de kleine welgevulde hand, dan wel de fiere houding, het schoone zoo net geschoeide voetje, of den edelen gang zult bewonderen. Voeg hierbij lezer! dat haar karakter door de ondervinding, die zij had opgedaan, door de rampen, die haar hadden getroffen, meer gevormd dan anders op hare jaren het geval is, door zachtheid en vriendelijkheid uitmuntte en gij zult u zeker niet verwonderen, dat haar neef FERRAND graaf VAN BEAUVREMONT-CAROLATH niets vuriger wenschte dan het door hunne familie

reeds voor langen tijd tusschen hen bepaalde huwelijk te voltrekken en haar eens de zijne te noemen? Daarenboven MARIA ANTOINETTE had geleerd meer op eigen krachten te vertrouwen, ja zij had hare moeder reeds dikwijls ten steun gestrekt en getoond, dat zij zich in moeilijke omstandigheden standvastiger wist te toonen dan men wel van haren leeftijd zou verwacht hebben. Haar smaak was niet door roman-lektuur bedorven, hare verbeelding daardoor niet te zeer opgewekt en gelukkig voor haar, was zij nog niet in de gelegenheid geweest om zich, zooals men dat noemt, in de wereld te bewegen, zoodat eenvoud haar deel was: en wie kon dat niet uit hare kleeding opmaken, die zoo smaakvol, elegant zelfs en toch eenvoudig was?

FERRAND had haar tijdens haar verblijf in Weenen voor het eerst leeren kennen en thans, door den dood, haars vaders hoofd van hun geslacht geworden, was hij de pogingen der hertogin om de familiegoederen terug te verkrijgen komen ondersteunen, ten einde ook de titels van hertog VAN BEAUVREMONT, graaf VAN WARCOURT baron VAN BRIENZ enz. niet ijdelijk te voeren.

Ook om zijne gezondheid had men hem, wiens ouders, zoo als wij boven zagen, beiden aan de tering gestorven waren, aangeraden des winters de schoone streken van het zuiden van Frankrijk te bezoeken en zoo was hij dikwijls in de gelegenheid geweest haar, met wie hij als kind gespeeld had, als bekoorlijke maagd terug te zien en in haren huisselijken kring te leeren waarderen.

Kortom FERRAND was smoorlijk verliefd geworden; hij, tot nog toe steeds koel voor vrouwelijke bekoorlijkheid, beminde haar met al den gloed eener eerste liefde.

Als heer VAN CAROLATH, eene aanzienlijke ridderhofstad in Bohemen, had hij een vrij goedinkomen en niets was er dus wat hem belette haar korten tijd daarna zijn hart en zijne hand aan te bieden.

Niet alleen is er iets bekoorlijks in de bewustheid, dat men de eerste liefde van een hart bezit, maar er ligt ook een waas van frischheid over zulk eene eerste hartstogt. Zelfs hare linkschheid is beter, bewijst meer voor hare opregtheid dan zwier: stilzwijgen of onvolkomen gestamel is meer welsprekend, dan de gloeiendste welsprekendheid. En al mogt het bekoorlijke eener eerste liefde minder invloed uitoefenen op het eenvoudige jonge meisje, de liefde van FERRAND had iets zoo innigs, zoo uitsluitends, zoo zelf vergetends, dat het hart van MARIA ANTOINETTE er onwillekeurig door werd medegesleept. — Zoude zij den man, die haar zoo vurig beminde, en voor wien zij toch vriendschap en hoogachting gevoelde, niet lief hebben? Of bedroog zij zich, was het niet veeleer liefde, die zij voor haren neef gevoelde? Konde zij den wensch van haren overleden vader, dat zoo eenmaal FERRAND eene goede gezondheid genoot hij haar echtgenoot zoude worden, tegenstreven? Hare moeder, die in dit huwelijk niets dan heil zag, wilde zij toch ook niet door eene weigering bedroeven. En waarom kon zij hem niet leeren

liefhebben, wiens levensdoel het was haar geluk te bevorderen? Was niet zijn gestel, na zijn laatste verblijf te Pau en te Nizza, de kiem der kwaal te boven gekomen? Dat waren, in korte trekken geschetst, de gedachten, die haar hadden bezig gehouden, voor zij eenige maanden geleden hare hand aan haren gelukkigen neef had geschonken.

Deze echter, opgewonden door het geluk dat hem ten deel viel, dacht slechts aan haar in wier bezit hij zich eenmaal hoopte te verheugen en verwaarloosde zijne eigene gezondheid. Hij die tot nu toe steeds voor den slechten invloed van den guren winter naar zuidelijker streken, naar het land, waar olijven en moerbeziën welig tieren, gevlugt was, kon thans niet besluiten zijne MARIA ANTOINETTE te verlaten. Weinig bevroedende dat hij aldus zijn eigen doodvonnis teekende, bleef hij te Parijs terwijl hij zich zelven opdrong dat zijn gestel thans krachtig genoeg was. Zelfs toen hij reeds meermalen, wegens ziekte zijne kamer had moeten houden, konden de smeeking en betrekkingen hem slechts bewegen zijn huwelijk te verhaasten, ten einde daarna aan hun verlangen te voldoen. Eerst wanneer hij getrouwd was wilde hij Parijs verlaten. Daarom werd alles tot het bevredigen van zijnen wensch in orde gebragt en thans vinden wij MARIA ANTOINETTE bezig om met hare moeder haar bruidstoilet te bewonderen.

Ja, dat bruidstoilet is voor haar bestemd en ware

het niet, dat de aanstaande bruigom weder ongesteld was, gij zoudt hem lezer, zeker aan hare zijde gevonden hebben. Eene kleine bloedspuwing hem den vorigen dag overkomen, hield hem echter te huis. Te vergeefs beweerde hij dat eene scheiding hem nog meer kwaad zoude doen dan de buitenlucht, die toen juist bijzonder zacht was, de dokter bleef bij zijn gevoelen, hij verbood hem uit te gaan. FERRAND had intusschen zijne afwezigheid door het voorgeven eener slechts ligte ongesteldheid bij zijne MARIA ANTOINETTE verontschuldigd. Twee dagen later had de grijze dokter ingezien dat de hertog ¹⁾ misschien gelijk kon hebben en hem, ofschoon wel eenigzins tegen zijnen zin, verlof gegeven zich in een rijtuig buiten 's huis te begeven

Zulks had eenen gunstigen invloed: FERRAND herstelde weldra en nu werd alles met den meesten spoed tot het voltrekken van het huwelijk in orde gebragt.

MARIA ANTOINETTE voelde zich gelukkig vooral door het besef, dat zij een der laatste wenschen haars vaders zou vervullen, dat vreugde en blijdschap op ieders gelaat, ook op dat harer moeder te lezen was en thans vrolijkheid den anders wel wat somberen huisselijken kring onkenbaar maakte.

De gelukkige bruigom hoopte terstond na zijn huwelijk met zijne jonge vrouw naar het zuiden van Italië

---

1) Met het majoraat had hij ook den titel van hertog gekregen, zoo als boven vermeld is.

te gaan , om onder den blaauwen Napelschen hemel die gelukkige dagen door te brengen , die men *la lune de miel* noemt. O het was een betooverende toekomst om aan de zijde eener hartelijk beminde vrouw , die schoone streken te aanschouwen , wier bezoek den eenzamen reiziger reeds over de heerlijkheid der schepping in verrukking brengt: om aan het bekoorlijke strand der Middellandsche zee , terwijl de zon haren loopbaan eindigt en de horizon met den zilveren spiegel der golven ineen schijnt te smelten eeden van eeuwige liefde en trouw te herhalen :

„Wanneer de dag is weggevloden ,
 „En fluisterend de stem der nacht
 „De sluimerende ziel komt wekken ,
 „Tot vreugde heilig, kalm en zacht.” ¹⁾

. . . . .

Doch het was anders beschikt : geen dier illusiën zou vervuld worden , want twee dagen voor dat hij haar als zijne gade naar het land der citroenboomen en magnolia's zou henenvoeren , twee dagen slechts voor dat zij door den band des huwelijks vereenigd zouden worden , kreeg de bruijom op nieuw een hevigen aanval zijner kwaal. Zijne bruid snelde naar hem toe om te trachten door

---

1) Schemeravond , Stud. Alm. Mutua Fides 1860.

liefderijke oppassing zijn herstel te verhaasten. Doch voor hem was geen kruid gewassen; de lang onderdrukte kwaal deed met vernieuwde hevigheid haar kracht gevoelen. De zieke ging meer en meer achteruit en juist op den voor hun huwelijk bepaalden dag, stond de diep geschokte MARIA ANTOINETTE aan het sterfbed van haren bruidegom. Zijn laatste woorden, zijn laatste blik waren tot haar gericht, die hij in dit leven het allermeeft had lief gehad. Weinige dagen later vermeldde de Moniteur het overlijden van den laatsten mannelijken telg uit het beroemde geslacht VAN BEAUVRE-MONT, een der oudsten onder de adelijke geslachten van Frankrijk.

IV.

Wederom zijn een tweetal jaren op de snelle wieken des tijds daarhenen gevlogen, sedert de dood van FERRAND het huisgezin der hertogin in diepen rouw dompelde. Groot was de verandering daardoor in dien kleinen kring te weeg gebragt. Die zoo plotselinge overgang van vreugde en smart had de oude somberheid met vernieuwde kracht terug doen keeren en eenen slechten invloed uitgeoefend op het anders opgeruimde humeur van MARIA ANTOINETTE. Hare gezondheid, tot nu toe zoo goed, was langzamerhand achteruit gegaan; hare oogen, uit welke vroeger zooveel levenslust u tegenblonk,

konden u thans mat en onverschillig aanstaren; over die eertijds zoo frissche wangen lag nu zelfs een zielijke tint verspreid. Zoo mogelijk leefde zij nog stiller dan vroeger, en het was slechts op herhaald verzoek harer moeder dat zij gehoor gaf aan de raadgevingen van haren geneesheer, en zich bereid verklaarde om eens een weinig meer van de wereld te zien en de genoegens te smaken, die zij oplevert. Zoo was zij er toe gekomen somtijds onder geleide der gravin KAROLYI of van eene andere vriendin harer moeder de opera te bezoeken. Niet te vergeefs stelde de dokter zich veel voor van den invloed, die meer verscheidenheid in het eentonige leven van het jonge meisje, op haar gestel zou uitoefenen. Immers langzamerhand keerde toen de blos op hare wangen, en daarmede hare opgeruimdheid terug. Zij bezocht niet alleen meer de opera, maar men zag haar ook hier en daar op partijen verschijnen. Vooral was het in de salons der echtgenooten van den maarschalk VAILLANT, dat zij aangename avonden sleet. Daar ontmoette zij velen dier mannen, die slechts door eigen moed en volharding zich tot den rang verheven hadden, die toegang tot deze partijen gaf.

Onder de weinigen, die boven al de met ridderorden beladen grijze krijgslieden wel het meest door hunne jeugd, door hunne nog zoo krachtvolle houding uitmunten en toch de generaals-epauletten droegen was er een, die reeds meermalen in de entre-acte de loge der gravin VAILLANT binnentredende, MARIA ANTOINETTE

aan hare zijde ontmoet had. Mannelijke fierheid en moed blonk uit zijn helder schitterend oog; geestkracht, vastheid van wil was op zijn hoog gewelfd voorhoofd te lezen, terwijl zijne gelaatstrekken iets zeer innemends hadden.

„Il avait,” zegt een zijner krijgsmakkers van hem sprekende. „ce doux et intrépide sourire, qui est un des plus précieux présens, que Dieu puisse faire à un homme de guerre” ¹⁾.

Niet slechts was hij bemind bij zijne ondergeschikten, maar de oudste maarschalken en generaals beantwoordden zijnen groet met de meeste beleefdheid, want weinigen hadden zooals hij, nog in de kracht van hun leven reeds zoovele graden en ridderorden op het slagveld verworven.

JEAN JOSEPH GUSTAVE CLER, dus was zijn naam, in 1814 te Salins geboren, werd na in de lage rangen reeds door kundigheid uitgeblonken te hebben, in 1841 kapitein; van 1842 tot 1846 woonde hij den Afrikaanschen veldtocht bij, waarin hij zich zoo onderscheidde, dat hij meermalen in den dagorder vermeld en tot majoor bevorderd werd. In 1849 tot ridder van het legioen van eer benoemd, werd hij ten gevolge van zijn beleid en moed bij de belegering van Laghouat luitenant-kolonel en verwierf hij het officierskruis der bovenge-

---

1) Commentaires d'un soldat. Les premiers jours de la guerre de Crimée. Revue des Deux Mondes 15 Janv. 1860.

noemde orde. Spoedig daarop als kolonel aan het hoofd der zouaven, het dapperste regiment der fransche garde, geplaatst. nam hij een roemvol aandeel aan de veldslagen van Alma, Balaclava en Inkerman.

Zijn schitterend gedrag onder de muren van Sebastopol, vooral bij de bestorming van den Malakoff in den nacht tusschen den 24 en 25 Februarij 1855, deed hem de generaals-epauletten en het commandeurskruis van het legioen van eer verwerven, terwijl zoowel Engeland door het verleenen der Bath-orde als Sardinie door hem tot commandeur der orde van St. Mauritius en Lazarus te benoemen de dapperheid van den jeugdigen generaal hadden willen beloonen ¹⁾.

Het kon wel niet anders of die man, die op iedereen zulk een gunstigen indruk maakte, moest ook door MARIA ANTOINETTE niet onopgemerkt blijven; vooral niet daar het haar toescheen, dat hij in het oog loopend meer werk van *haar* maakte dan van eene der andere dames. Zij ook voelde dat het haar aangenaam was, wanneer hij te midden van eene menigte schoone en geestvolle vrouwen juist het woord tot haar rigtte, en meer dan eens had zij een plotselingen blos niet kunnen onderdrukken, wanneer hunne oogen als het ware toevallig elkander ontmoetten. Langzamerhand bemerkte zij, dat de generaal CLER haar verre van onverschillig was, dat een geheelan der gevoel, dan zij ooit voor FERRAND gehad

---

1) Illustration Française 1859, page 408.

had, zich van haar meester maakte. Meer en meer kwam zij tot de overtuiging, dat het geene liefde geweest was, die zij voor FERRAND gevoeld had. neen veeleer vriendschap en pligtbesef hadden haar er toe gebragt hare hand aan haren neef te schenken. Nu eerst wist zij wat hartstogtelijke liefde was, nu eerst beminde zij met al den gloed, waarvoor een edel vrouwenhart vatbaar is

Geheimvolle dagen in 't leven der maegd,
 Als 't jagende harte begint te gevoelen
 En, schuchter, zij zelv' hare ziel ondervraegt,
 Of 't vrengde is dan smart, dat haer zoo mag doorwoelen.

Ook hij was niet onverschillig gebleven voor de bekoorlijkheden der jonge hertogin, ook hem had het harte dikwijls warm geslagen als hij het geluk had haar te ontmoeten. Het gevoel echter van den grooten afstand, die er tusschen hem, den man uit het volk door moed vooruit gekomen, en de afstammeling van een der edelste huizen van Frankrijk bestond, gevoegd bij de vrees, dat al konde hij hare liefde verwerven hare familie hunne vereeniging toch zoude tegenwerken, weêrhiel hem echter langen tijd. Hij, de fiere krijgsman, die zoo menigmaal de dapperste troepen van het tweede fransche keizerrijk in het vuur was voorgegaan, had gearzeld den stap te doen, waarvan het geluk van zijn leven afhing. Twee harten, die elkander beminnen begripen elkander echter spoedig, en zoo was het ook

hier. De generaal wachtte slechts op het geschikte oogenblik, niet om haar zijne liefde te openbaren, want die, meende hij, had zij reeds lang uit zijne handelwijze kunnen opmaken en in zijne oogen kunnen lezen, maar om het onbeschrijfelijk groote geluk te genieten van uit haren mond het jawoord te hooren. De gelegenheid, die zich op een bal bij den maarschalk RANDON zoo gunstig voordeed, kon hij dan ook niet ongebruikt voorbij laten gaan. Meenende op goede gronden te kunnen hopen, dat zijne verklaring niet euvel zoude worden opgenomen, legde hij zijn hart voor haar bloot en . . . . . ontving de verzekering harer wederliefde.

Waart gij eens in dien toestand, lezer? Hebt gij ooit het zalige genot gesmaakt van een eersten kus der liefde? Heeft het bloed u ooit sneller door de aderen gevloeid, uw hart onstuimiger geklopt, dan toen gij uit den mond uwer aangebedene het jawoord hoordet? O dan is u de wereld te klein, niet waar? Dan zoudt gij met haar, met wie gij gezworen hebt lief en leed te deelen, heinde en ver willen henen trekken. Dan is een kleine hut u genoeg, mits gij ze slechts deelt met haar, wier vreugde uwe vreugde, wier smart uwe smart, wier leven uw leven is. Waren zulke bloemen op uw levenspad gezaaid, dan zult gij u een denkbeeld kunnen vormen van de gewaarwordingen, die hunne harten overstelpten. Mijne woorden zijn te zwak dan dat ik trachten zou u daarvan slechts eene korte beschrijving te geven. Daarom zij het u genoeg te weten, dat zij rein

gelukkig waren, en naar het oogenblik haakten, waarop zij opentlijk hunne gevoelens zouden kunnen toonen. Maar helaas! dat zou nog ver verwijderd blijven. Immers, ofschoon mevrouw de hertogin-weduwe VAN BEAUVREMONT het geluk harer hartelijk beminde dochter niet in den weg wilde staan, zulks was niet genoeg. Ook de familieraad, uit verre neven, ijverige legitimisten bestaande, moest zijne goedkeuring aan dit huwelijksplan hechten. Deze nu besliste, dat MARIA ANTOINETTE, op wie na den dood van den laatsten mannelijken telg uit haar geslacht het majoraat was overgegaan, de verlangde toestemming niet konde verkrijgen. Verre van hierdoor van haar voornemen te worden afgebragt, besloot zij toen tot hare meerderjarigheid, dus nog ruim een jaar ¹⁾, te wachten; dan zou geen familieraad hem van haar scheiden; dan was zij niemand dan hare moeder meer verantwoording schuldig.

Ondertusschen vloog reeds de halve winter voorbij: 1858 spoedde ten einde, en ofschoon MARIA ANTOINETTE haar doel niet bereikt had, haar lot werd toch verzacht, want ijverig bezocht zij de salons harer vriendinnen, waar zij steeds gelegenheid had den man van haar hart te ontmoeten. Het nieuwe jaar kwam spoedig het oude vervangen, en bragt niet minder drukte mede, want soirées, bals, thé-dansants, enz. volgden elkander onophoudelijk op, en er

---

1) In Frankrijk is men op 21 jarigen leeftijd meerderjarig.

ging bijna geen dag voorbij, dat de geliefden elkander niet spraken.

Plotseling echter werd hun zoo onbezorgde toekomst beneveld; de smeulende oorlogsfakkel werd in Europa weder opgeheven. NAPOLEON sprak: „Italië zij vrij tot de Adriatische zee,” en talrijke legerscharen stonden gereed om die woorden kracht bij te zetten, en op het eerste bevel naar de boorden van de Po te trekken. Ook de generaal CLER, commandant van de 1e brigade 1e divisie infanterie van de garde had orde bekomen zich met zijne troepen tot den afmarsch gereed te maken. MARIA ANTOINETTE had deze tijding natuurlijk met smart vernomen, doch hij had haar getroost met de hoop, dat geen ijdele titels, geen verschil van rang hen meer zou scheiden, want dat hij zijn adel op het veld van eer zou verwerven. Maar dat de dag van zijn vertrek reeds bepaald was, dat slechts weinige uren overbleven voor hij Parijs zou verlaten, dat had hij den moed niet gehad haar over te brengen, te meer omdat hij het zeker hartroerende afscheid wilde vermijden.

Vier weken later was hij tusschen Tortona en Novi gelegerd niet verre van het slagveld van Marengo, waar eens diezelfde fransche vanen reeds bijna verslagen, eene des te roemrijker overwinning behaalden waar de dappere DESAIX sneuvelde, na door zijn beleid en moed zijn vaderland de zege verzekerd te hebben. Dat veld, eenmaal getuige van zoovele heldendaden, die streken die de zon hadden zien opgaan, die bij Waterloo

eerst ophield te schijnen, moesten wel een belangwekkend schouwspel opleveren voor elken franschman. Ook de generaal besloot eene wandeling te doen naar het graf van DESAIX, dien moedigen krijgsman, wien ieder soldaat zich ten voorbeeld kan stellen. Die plek was niet ver van de legerplaats verwijderd, en ofschoon de drukkende warmte de taak wel minder aangenaam maakte, en hij zeer vermoeid in het kamp terug kwam, schreef hij toch dien zelfden avond aan haar, die ginds met ongeduld eenig nader bericht van den geliefden krijgsman verbeidde. In dien brief vond zij tevens een viooltje op het graf van DESAIX geplukt, dat hij haar toezond als een gering blijk zijner hulde, en tevens als een bewijs, dat hij vast besloten had zijn woord gestand te doen, en het voorbeeld te volgen van den man op wiens graf hij dat bloempje geplukt had.

Dat was zijn laatste groet geweest.

Eenige dagen later trok het leger voorwaats, teneinde den vijand zoo mogelijk in zijn eigen land op te zoeken. Reeds hadden verscheidene schermutselingen plaats gevonden, maar tot een beslissenden slag tusschen het Fransch-Sardinische en het Oostenrijksche leger was het nog niet gekomen.

Eensklaps echter hield de Oostenrijksche veldheer GUICLAY stand, de groote botsing greep plaats, en aan den avond van dien dag bedekten duizenden bij duizenden het slagveld. Het was vooral bij de Ponte Nuova di Magenta, dat de lijken van zoovele dapperen

als het ware opeengestapeld lagen: daar was het ook warm toegegaan; de strijd was er wel het hevigst geweest, want van achter een versterkt bruggehoofd begroetten de Oostenrijkers ieder, die het wagen dorst dien burg te betreden met een hagelbui van kogels.

Terecht begreep de keizer der Franschen van hoeveel gewigt dat punt voor eene beslissende overwinning wezen moest; en hoewel hij op dat oogenblik slechts weinige troepen ter zijner beschikking had, hij aarzelde niet. De brigade infanterie van de garde, onder bevel van den generaal CLER, kreeg bevel om die batterijen te bestormen. Daar rukten zij voorwaarts, die zouaven met hunne zonderlinge uniform, die grenadiers, die zoo waardig den roem der oude garde wisten te handhaven. De vuurmonden barstten los; vreesselijk was het gebrul der kanonnen; oorverdoovend het gesis der kogels, die rondom hunne hoofden vlogen. Doch te vergeefs toonden zij hunnen moed, hunne gelederen waren te spoedig gedund; hun voortgang werd telkens gestuit door de lijken hunner makkers, die plotseling voor hunne voeten nedervielen. Daar stort ginds ook hun geliefde aanvoeder, de dapperen CLER, neder en geeft doodelijk getroffen eenige oogenblikken later den geest. Zijn opvolger als commandant gaf toen bevel tot den aftogt, echter niet dan om korten tijd daarna, door pas op de kampplaats verschenen troepen versterkt, den aanval te hernieuwen, ten einde het verlies van hunnen generaal te wreken, en die stukken, die reeds te lang dood en

verderf over hen hadden uitgebraakt, tot zwijgen te brengen. Vier uren later was de slag van Magenta door NAPOLEON gewonnen. Parijs werd bij die blijde mare geillumineerd, en er heerschte vreugde in geheel Frankrijk. Maar die overwinning, hoe schoon ook, was duur gekocht; Frankrijk verloor daardoor een groot deel zijner beste soldaten, de keizer eenige zijner jongste en uitstekendste generaals, velen de hoop van hun leven, hun vreugde hier op aarde.

Te midden van het gejoel des volks in de groote Seïnestad, die door de verlichting in een brandende zee herschapen scheen, waren er ook die aan het bloedige slagveld dachten, waar een doodelijke kogel hen, die zij lief hadden voor altijd van hen gescheiden had. Onder de laatsten bevond zich ook MARIA ANTOINETTE, wier wanhoop schier aan razernij grensde. Was het niet alsof een onverbiddelijk noodlot haar vervolgde? O hoe dikwijls had zij na het plotselinge vertrek der garde aan hem gedacht, hoe vaak had zij met angstige nieuwigheid in de dagbladen naar iedere tijding van het leger gezocht? Bij het lezen van de namen van hen, die op het veld van eer den dood gevonden hadden, had haar hart steeds angstig geklopt, en menig stil gebed was door haar tot den Heer der legerscharen opgezonden voor het behoud van den man, met wien zij eens vereenigd hoopte te zijn.

Ondertusschen had de oorlog ook reeds in Frankrijk zijn gewone ongelukkige uitwerking: de handel was

slap, de beurs gedrukt, eenige bankiershuizen sprongen zelfs, waaronder ook de firma, die de belangen van mevrouw de hertogin VAN BEAUVREMONT behartigde, waardoor deze een aanzienlijk verlies leed.

MARIA ANTOINETTE had zich toen voorgenomen, om bij haar huwelijk afstand te doen van hare regten op het majoraat en de inkomsten, die zij daarvan trok, ten einde hare moeder in staat te stellen op denzelfden voet te blijven leven.

Thans echter, nu haar hoop door het onherstelbaar verlies van den zoo innig beminden CLER verijld, nu haar nog zoo jeugdig leven gelijk een teedere bloemstengel geknakt was, nam zij door wanhoop gedreven een kort besluit. Zij verzocht en verkreeg brieven van meerderjarigverklaring ¹⁾, deed toen afstand van hare titels en van hare regten op het majoraat, nam vervolgens een anderen naam aan, en zocht eene plaats als gouvernante in het buitenland. Door vrienden geholpen slaagde zij hierin spoedig. De gravin PONINSKA, eene poolsche dame, die tijdelijk te Parijs vertoefde, nam haar als gouvernante aan, ten einde haar de leiding harer kleinkinderen toe te vertrouwen. Zij zoude namelijk bij haren zoon, graaf LADISLAUS PONINSKY, die op een landgoed in Polen woonde, in huis wonen, diens dochttertjes, opvoeden, en zijne echtgenoot in het bestu-

---

1) Zij was intusschen twintig jaar geworden.

ren der huishouding de behulpzame hand bieden. Hierdoor had MARIA ANTOINETTE haar doel bereikt; want niet alleen zoude hare moeder zich niet behoeven te verminderen, maar zij zelve zoude niet lang meer in haar vaderland blijven, waar ieder vol vreugde was over den voorspoed der fransche wapenen, waar alles haar aan haar verlies herinnerde. In Polen, daar waar elk regtgeaard vaderlander den rouw over zijn ongelukkig land draagt, zouden geene vrolijke klanken haar droefheid komen storen, daar konde zij ook met meer lijdzaamheid haar noodlot dragen. Misschien zoude hare moeder in later dagen zich nog kunnen verheugen in den voorspoed harer jongste dochters, misschien zou daardoor nog een lichtstraal schijnen op het zoo moeitevolle levenspad dier edele vrouw: dat was haar troost, haar eenige troost in hare onuitsprekelijk groote droefheid. Wel is het waar wat de Italiaansche dichter zong:

„Nessun maggior dolore
Che ricordari del tempo felice
Nella miseria.”

En was het geen daad der wanhoop, lieve lezeresse, om verre van hare betrekkingen naar eene familie te trekken, die zij nooit gezien had, in een land, waar vertwijfeling op ieders gelaat te lezen staat, in eene conditie als die eener gouvernante, die toch zoo vaak aan de grootste vernederingen, aan de grofste beleedi-

gingen bloot staat? Doch MARIA ANTOINETTE had geen berouw over haar besluit; neen! al viel haar de scheiding van hare moeder ook hard, het was haar eene verlichting in hare smart Parijs te verlaten. Met de gravin PONINSKA, die met haren zoon ADAM reisde, was zij naar Brussel vertrokken. Van daar was zij naar Coblenz gereisd en thans ontmoetten wij haar op weg naar Polen. Zij had zoo even de begrafenis gelezen van den generaal CLER, wiens lijk naar Parijs vervoerd en aldaar op het kerkhof Père la Chaise was bijgezet.

Ruimschoots vloeiden hare tranen bij het verhalen harer geschiedenis. Hartverscheurend was het gezigt van dat jonge schoone meisje, zoozeer door droefheid overstelpt. Wel waren op haar de regelen toepasselijk, die elders op MARIA VAN BRABAND werden gedicht:

Doch MARIA smaakt geen vreugd meer.....

Ze is een bloem, reeds half geknot,

Die geen geur meer kan verspreiden

En verplant wil zijn door God.

NASCHRIFT.

Mijn taak is geëindigd, lezer! Ik heb u de geschiedenis van MARIA ANTOINETTE eenigzins omgewerkt teruggegeven. Moge het u al zonderling toeschijnen,

dat een jong meisje reeds zooveel ondervonden heeft, mijne verdediging is, dat ik niets dan de waarheid schreef. Alleen haar geslachtsnaam is veranderd.

'Te Keulen namen wij afscheid van de Poolsche familie, met welke wij nader kennis gemaakt hadden, terwijl wij diep medelijden hadden met de ongelukkige gouvernante. Onze wegen liepen hier uiteen: zij gingen over Berlijn naar Warschau; wij kwamen den volgenden dag behouden in ons vaderland en in de stad onzer inwoning aan.

DON JOSÉ.

T R O O S T.

De lentebloemen dorren
En vallen spoedig af, —
Maar and're bloemen groeijen
En bloeijen op haar graf.

En wat we op aarde ook minnen
En dragen in ons hart,
Soms duurt het weinig dagen —
Dan komt de scheidingssmart.

En velen, die wij minden
Zoo hart'lijk en zoo teêr,
Zijn spoedig ons ontvallen,
En keeren nimmer weêr.

Maar altijd blijft een stemme,
Die van den doode spreekt:
Die is het zonneshijntje,
Dat door de wolken breekt.

Herinnering voegt zamen
 Gescheid'neu door het graf,
 Hergeeft ons, wat de doode
 Ons bij zijn leven gaf.

Wij zetten ons ter neder
 Bij 't hoekje van den haard,
 En denken aan 't verleden,
 Aan velen, lief en waard;

En hooren zoete stemmen,
 Die spreken van 't weleer; —
 En weemoed doet ons schreijen:
 Maar 't is geen smarte meer.

En bij het zoet herdenken
 Van dooden, lief en waard,
 Klopt eens zoo dankbaar 't harte
 Voor wat ons bleef gespaard.

Want zoo er in ons leven
 Al menig ons ontviel,
 De liefde nog van velen
 Verkwikt er onze ziel: —

De lentebloemen dorren
 En vallen spoedig af: —
 Maar and're bloemen groeijen
 En bloeijen op haar graf.

J. v. L. M.

—•••••—

WAT ZEIT-IE?

IS 'T WAAR?

Jong' u noemen , zeit-ie
Doen de *meesters* , zeit-ie
Maar Professors , zeit-ie
Doen het niet.

EEN JURIDISCH PROFESSOR.

Heel diep buigen , zeit-ie
Ja dat kan ik , zeit-ie
Net mij kleeden , zeit-ie
Kan ik niet.

PUBLICATIE.

Ik beken het , zeit-ie
Mijn collegies , zeit-ie
Nuttig zijn ze , zeit-ie
Op mijn woord.

Maar plezierig , zeit-ie
 Om te hooren , zeit-ie
 Is niet noodig , zeit-ie
 Zegt het voort.

O HET IS ER ZOO (W)ARM.

Kagchels geven , zeit-ie
 Ja , dat wil ik , zeit-ie
 Maar de kolen , zeit-ie
 Geef ik niet.

ECHT PHILOSOPHISCH.

Veel citeren , zeit-ie
 Doe ik dikwijls , zeit-ie
 Veel bewijzen , zeit-ie
 Doe ik niet

TE VROEG ONTVANGEN SERENADE.

Leêge flesschen , zeit-ie
 Die ontvang ik , zeit-ie
 Zonder vragen , zeit-ie
 Zelfs bij nacht.

Maar nu sla ik , zeit-ie
 Uit discretie , zeit-ie
 Op uw feesten , zeit-ie
 Nimmer acht.

STRIJD OP LEVEN EN DOOD.

Protesteren , zeit-ie
 Met mijn vuisten , zeit-ie
 Ja dat kan ik , zeit-ie
 Zoo je ziet ;

Maar bewijzen , zeit-ie
 Aan de wereld , zeit-ie
 Dat het mis is , zeit-ie
 Kan ik niet.

MUTATO NOMINE DE TE NARRATUR FABULA.

Geen responsies , zeit-ie
 Voor studenten , zeit-ie
 Op collegies , zeit-ie
 Geef ik meer !

In discussies , zeit-ie
 Overhooren , zeit-ie
 Mijn dictaten , zeit-ie
 Min ik zeer.

KÖNNEN SIE NICHT ZUM NÄCHTSTEN UHR WACHTEN ?

Duitsch begrijpen , zeit-ie
 Ja dat gaat nog , zeit-ie
 Maar het spreken , zeit-ie
 Dat gaat niet.

RESULTAAT VOORTVLOEIJEND UIT ZEKER CANDIDAATS-
EXAMEN IN DE THEOLOGIE.

Doe examen , zeit-ie
Och ! je druipt niet , zeit-ie
Ik professor , zeit-ie
Jij mijn vrind.

Mogt je rijden , zeit-ie
Uilig kijken , zeit-ie
Och ! je bent toch , zeit-ie
Goed gezind.

Waarlijk jongen , zeit-ie
Voor jou zorg ik , zeit-ie
Als een vader , zeit-ie
Voor zijn kind.

πολιτηρηναι.

OPRECHTE BESCHRIJVING EENER FICTIEVE MASKERADE
OFTE
VOORSTELLING VAN ENKELE MERKWAARDIGE GROEPEN
van 1861 op 1863.

Stellig is 't bijzonder vreemd
Dat we in 't jaar onzes Heeren
Twee en zestig onzer eeuw
Over een maskerade redeneren ;
Maar de lezer (goedgunstig van ouds bekend)
Bedenke , dat 't geen we zoo niet zijn gewend
Wel eens in een almanak op de proppen mag komen ,
En dat dus niemand met boos overleg
Heel deftig opsta en zegg' :
Wat in den almanak over een maskerade is gezeid
Is gelogen en bovendien — een groote flauwiteit.

We beginnen dan u te vertellen ,
 Dat een harlekijn met zotskap en bellen ,
 (wat juist niet enkel dwaasheid doet veronderstellen)
 En een bont pakje , waarvan ge de kleuren niet kunt tellen ,
 En een paar vreeselijke lange oorlellen ,
 Waar hij het nog al tamelijk mee kan stellen ,
 Den heelen stoet te veel vooruit wil snellen
 Tot groot plezier van zekere dellen ,
 Die de ordecommissarissen , zooveel ze kunnen , kwellen
 En op 't einde van den avond een ongeregelden boel doen voor-
 spellen.

Alsnu volgt er een groot personeel
 van op ezels gezeten novicii , veel te veel ,
 om zoo maar in een adem op te noemen ,
 die hun landerigheid niet kunnen verbloemen ,
 en zich zelve loopen te verdoemen. —
 In de achterhoede dier ezels valt een groote in 't oog ,
 waarop gezeten is ANASTASIO de theoloog ,
 en hoog
 boven hem verheven zit Utrechts wijsgeer op zijn gemak ,
 op een olifant in Spinozaa's costuum en zijn openingsrede
 in zijn zak ,
 om den duvekater geen lak !
 In zijn handen dan houdt hij een koord
 en trekt daarmede den ezel plus Anastasio voort ;
 die , na zijn zelfmoord ,
 geheel en al van zijn sofisterij bekomen ,
 in de *rechtbank van den eersten aanleg* heeft plaats genomen ,
 en zijn ijver om Opz. te hooren niet weet in te toomen.

Wie zou dit zonder schroomen
 een half jaar vroeger hebben kunnen droomen?

Nadat men ons daarop 'n huisje en 'n sol in miniatuur heeft
 voorbij gedragen,
 waarover niemand recht heeft te klagen,
 daar 't colossale Lange N.-straatsgebouw van vroeger dagen,
 ons ten minsten niet langer zal plagen
 en om een ander doen vragen
 dat ons meer zou behagen,
 worden we plotseling getrakteerd
 op een *barbaarschen stroom*, die onberedeneerd
 't ouderwetsche Latijn niet eert
 en beweert,
 en ieder, die 't hooren wil, annonceert,
 en *duizend malen* repeteert,
 dat een professor in 't Hebreeuwsch et caetera volleerd,
 zich (en niet voor de eerste maal) compromitteert.

Nadat die barbaarsche stroom ons voorbij is gespoeld,
 (ge gevoelt,
 dat dit juist in omgekeerden zin is bedoeld)
 verschijnt er een almanak-commissaris in fantasie-costuum,
 (voor teleurgestelde schrijvers *ein ästhetisches Ungethüm!*)
 die met talent
 zich aanstelt als een echte kermisvent,
 en een prent
 voor één cent
 aan ons publiek, zoo iets niet gewend,

met de noodige dosis entusiasmus te koop vent.

Onder deze prent staat geschreven

wat in zijn leven

de eed'le GARIBALDI alzoo heeft bedreven ,
 door zijne vijanden ongegeneerd klop te geven ,
 die weer op nieuw gegaan zijn aan 't beven ,
 dat hij in zijn jongste ziekte niet is gebleven ,
 maar dat de kogel met succes uit z'n been is geheven.
 waarover de doctors vrij wat hadden gekeven.

Dat in de volgende groep de likkers er nog al van langs kregen,
 voor sommige professoren een ware zegen ,
 daarover hebben we ook liefst gezwezen ;
 doch daar likken en spuwen zeer zijn verwant ,
 komen we met een beetje verstand
 van de likkers op de spuwvers te land ,
 en wijzen met de hand
 eventjes op een figuur zeer markant ,
 die we hier niets zullen toedichten ,
 daar hij volgens sommigen zijn standpunt nog moet toelichten ,
 voor dat de theologen voor zoo'n oosterschen gloed zwichten ,
 en hun oogen met welgevallen op hem kunnen richten.

Nadat wederom twee redactie-commissarissen ons zijn voorbijgegaan,
 komen daar waarachtig de Japanezen met 'r dwarskijkers aan ,
 en maakt 't beleefde publiek (naar gewoonte) geen ruim baan ,
 zoodat werkelijk een dozijn dienders één ploert beginnen te slaan ,
 omdat hij voor die ,vreempies' niet uit den weg wou gaan ,
 die in plaats van slaan

het buik opensnijden zoo voorstaan
 en er zich hevig in te buiten gaan,
 (wat iemand in Japan maakt tot een 'kraan')
 Ze zijn aldus met die hollandsche slagen niet voldaan,
 terwijl 't publiek met den man zeer is begaan,
 en die nieuwe soort van slachters wenscht naar de maan.
 Enkele dominees evenwel mogen die monsters wel lijden,
 omdat een van hen, te voren een gruwelijke heiden,
 zich met lust op den bijbel wil gaan toeleggen,
 en, als een kind op de katechizatie, zijn les opzeggen,
 hoewel de duivel hem en zijn confraters nog wel eens bij 'r
 kladden pakt,
 en 't hollandsche meisjesdom rare poetsen bakt,
 dat naar een herinnering aan de Japaneesjes zoo hevig snakt!!!!

Alsnu wordt een reusachtig roulet voorbijgedragen,
 dat we een tijd lang konden tellen onder de academieplagen,
 omdat zoovelen nog al dorsten te wagen
 wat ze zich later moesten beklagen.
 Maar eindelijk is de rage geweken
 en velen hooren we reeds smeeken
 voor goed de hasardspelen maar af te schaffen
 en de spelers voortaan met boeten te bestraffen.
 Tevens hopen we, dat ieder 't duelleren
 zooveel hij kan zal zoeken te weeren,
 hoewel niemand daarom mag beweren,
 dat hij al wie hem een duel komt presenteren
 en zulks op een ontvangen belediging kan baseren,

als een oppasser mag dreigen te tracteren ,
 zonder zich zelf te declineren

Maar eindelijk komt na de roelet
 een prachtige model witte pet ,
 zegevierend op een paal gezet ,
 opdat ieder op de sierlijkheid daarvan lett'.
 Evenwel zijn we regtvaardig en wijzen
 op iets, dat we als een niet onverdienstelijke naäperij moeten
 prijzen ;
 want om zich ten allen tijden
 van anderen te onderscheiden
 begint men zelfs de kinderen der bewaarscholen te verblijden
 met bijzondere petjes , die zij en 'r vrinden
 met heel veel vernuft uit gaan vinden
 terwijl ze nog niet eens 'r broek op kunnen binden.

Om maar af te stappen van die bewaarscholen
 zien we verder een massa in schijnbare wanorde ronddolen
 ons voorstellende, hoe de Darthuizersche rijpartij
 de senaat aan 't hoofd , de rest er bij
 bijzonder blij ,
 sommigen met de mutsen chique op zij
 en de pantalons mooi bespat met klei
 in de heerlijke maand van Mei
 uit louter plezier en liefhebberij
 met ter allen
 terwijl champagneflesschen dapper knallen
 de meesten rijdende, maar niet allen ,

(omdat eventjes drie vierspannen om waren gevallen)
 zich terugspoeden naar Utrechts wallen.

We zwijgen ook liefst van een massa lui ,
 die waarachtig niet voor den ui
 of om een of andere kwade bui
 een landerig gezicht vertoonen ,
 maar omdat ze hoorden dat prof. MIQUEL in Leiden zou gaan
 wonen ,
 een onplezierige tijding voor Utrechts muzenzonen.
 Maar het zuurkijken valt op den duur nog al zwaar ,
 en gelukkig vernemen we , dat de maar
 Goddank te beschouwen was als onwaar ;
 dus zijn we met die zuurkijzers ook al klaar. —
 Zoo komen aan een aardigen troep
 Patti, Multatuli en de bekroonden in één groep.
 De eerste komt in een zegewagen aanrijden
 en een commissie is zeer te benijden ,
 dat ze zoo'n zangeres rond mag leiden.
 Haar evenwel kunnen we niet te zien krijgen ,
 daar we niet in de koets mogen stijgen ,
 en zij zelve te veel zou moeten nijgen
 voor de jubelkreten , die ten hemel stijgen ,
 daar niemand op 't zien van haar zou kunnen zwijgen.
 Bovendien zou menig nufje haar niet verschoonen ,
 als ze zich in een studentenmaskerade publiek dorst te vertoonen.
 MULTATULI en de bekroonden hebben we bij elkaar gebracht ,
 (ZEd. natuurlijk met een eerewacht)
 omdat 't ons niet ongepast dacht
 dat zoo'n geniale strijder met alle macht —

terwijl de geheele stad vlagt
 en illumineren zal tegen den nacht,
 een heerlijk gezicht op de Oude Gracht —
 van onze sympathie overtuigd moet wezen
 en dit in den almanak moet staan te lezen,
 zoo we niet met reden zouden moeten vreezen,
 dat, zoo we hem niet een kroon boven andere auteurs toewezen,
 onder 't jonge Holland kreten van minachting voor ons oprezen
 en de oudgasteriaansche binnenvetters onze negligentie prezen;
 beware ons de Hemel voor de sympathie van dezen!

En van de bekroonden valt nog te verhalen,
 dat ze met lauwerkransen op 't hoofd ontelbare malen
 toegejuicht worden zelfs door Utrechts ploertenkannibalen,
 en dat hun namen met luister pralen
 onder kleine solletjes van duizende stralen
 op dezen tocht en verder in de academische annalen.

Om alles te besluiten volgt er een redactie-commissaris
 gezeten op een ontzettende drommedaris
 wiens bult, wat maar al te waar is,
 uitloopt in een grooten hoek
 overtogen met een zwarten doek,
 waarop een mathematische likformule en een vloek,
 plus de titel van een hebreeuwsch-antiquiteiten boek. —
 Van deze ijselijkheden is de moraal
 dat wij studenten ten eenen maal
 aan inhumaniteit den dood hebben gezworen,
 vooral waar de eigenschap aan enkele professoren mag behooren,
 Steeds zoeken we die dus te bespotten,
 en hekelen, geeselen alle zotten

onder studenten , professoren , ploerten en de rest ,
hier in Utrechts aloude en heilige (?) vest
voor zoo veel ellendigs en zots een waar broeiness!

En deze fictie is alzoo gedaan
zoodat ieder de oogen weer op iets anders kan slaan
stellig over den almanak bijzonder voldaan
bedenkend , dat er niets volmaakts onder de zon kan bestaan
Voor een volgend jaar er dús maar weer dapper op los!
Sol justitiae illustra nos!!!

V A R I A.

Tusschen-vacantie (zie kalender).

Dat hij nu ook vrij af krijgt; doch zonder dat hij
't merkt.

Gedichten v. d. Schoolmeester.

Onderschrift voor de beeldenis van zeker Professor.

Wees met ootmoed bekleed.

1 *Petr.* V : 5.

Zeker Anti-moleschottlaan.

Der Schreier weisz nicht warum !

H. Heine Neue Gedichte.

Verdenking van onzedelijke gedragingen.

Ceux de qui la conduite offre le plus à rire,
Sont toujours sur autrui les premiers à médire.
Molière.

De benoeming van den nieuwen Professor.

heeft hem geen nieuwe of ongehoorde tijding verkondigd, maar slechts herhaald (en alzoo bevestigd) wat de getuigenis zijner zelfbewustheid reeds ondubbelzinnig verklaard had.

v. Oosterzee. Leven van Jezus.

Colleges van zeker Juridisch Professor.

doet ons denken aan die zwaar beladen boerenwagens, welke men op het platte land ontmoet en die langzaam door één paard worden voortgesleept: ziet hoe bezwaarlijk het arme dier daar henen waggelt, terwijl het gansch en al onder den rijken oogst bedolven is. Welnu, eveneens verdwijnt de tekst onder *een stortvloed van aanhalingen*. Wat staan zij daar allen *vredig* naast elkander!

Zelfverdediging of Zelfmoord door Jhr. H. v. d. Wijck, 1862.

Geprojecteerde(?) feestelijke inhaling van een nieuw benoemd Prof.

Als die Studenten das vernommen
Da wird alsbald in selber Tracht
Ein Fackelzug ihm dargebracht.

Balth. Reber.

Een verhuizend Professor

Ei, ga dan heên, maar kom nooit weêr,
Of vrees voor mijn geduchte speer,
Pak voor altijd uw biezen;

Of wacht zoowel van klein als groot
 Een krachtig snuifje kruid en lood,
 Waaraan ge u dood zoudt niezen.

Loosjes. Oranje snuifje.

Colleges in het Oostersch.

Een *appel-nominaal* werd gehouden om de bijwoning der lessen zooveel mogelijk te verzekeren en dergelijke voorzorgen meer.

Vreede. Levensbeschr. van Luzac.

Benoeming van Praetoren op de Med. colleges.

(Jam jam fiunt, fieri quae posse negabam.)

Daar opent zich voor hen de schitterende loopbaan, die bij hun zeldzame gaven, hun onbegrensde liefde voor *Professor* en *graad* reeds had doen voorspellen.

F. C. Donders Astigmatisme en cylindrische glazen.

Novitiaat.

Die de visch wil, moet ook de graat hebben.

Oud spreekwoord.

College over physiologie.

Mein Pathos brächte dich gewisz zum Lachen
 Hätt'st du dir nicht das Lachen abgewöhnt.

Goethe. Faust.

Dictaat van Oostersche Godsdiensgeschiedenis.

Opgezet door kinderhanden
 Uit een Neurenberger doos!

de Genestet. Op de bergen.

Kritiek op Molenschott, zie Spectator van 7 Junij.

Sanct Peter rief: „o weh! o weh!
 Die Philosophie ist ein schlechtes Métier
 Wahrhaftig, ich begreife nie,
 Warum man treibt Philosophie.
 Sie ist *langweilig*, und bringt nichts ein
 Und *gottlos* ist sie obendrein;
 Da lebt man nur in Hunger und Zweifel
 Und endlich wird man geholt vom Teufel.

H. Heine. Neue Gedichte.

Minerva — Nieuw benoemd Professor.

Stabat mater dolorosa.

Jacoponus.

Examen 4 November 1862.

Non mihi si linguae centum sint, oraue centum,
 . . . . .
 Omnia stultitiae percurrere nomina possim.

Erasmus. Encom. moriae.

Collegie in de Hollandsche taal.

Met een beetje fransch komt men de wereld door
 't Is liefelijk voor 't gehoor.

Judels.

Keuring.

Videant consules ne quid detrimenti capiat
Res publica.

Cic. Catilin I.

Middelgeschiedenis.

Wat kan het schelen, of Karel de Groote twaalf
 pairs en heer Govert een' bult had?

ten Kate. Vliegende bladen.

Noodzakelijke boeken voor Th. Nat.

AUGUST. Hoe hoog is dan 't bedrag?

FRANS. Gij schrikt als gij het hoort!

De Neven. Blijspel.

Drulpen.

Durum : sed levius fit patientia,
 Quidquid corrigere est nefas.

Hor. Od I. 24.

Zeker Professor in de meetkunde.

Voorspellen hetgeen gebeuren, hetgeen men bewer-
 ken zal — daarvoor hoede men zich.

v. Heusde Brieven over Hooger onderwijs.

Leidsch en Utrechtsch Theoloog.

Hij *gaf* de waarheid, terwijl de andere haar *zocht*.

Schwarz. Geschiedenis der jongste theol.

Zucht op 't collegie van natuurregt.

Kapitein — in Godsnaam! — zet ons maar aan wal!

Sterne. Tristram Shandy.

Liberaale studenten — Orthodoxe Dominés.

Eine häufig und genau untersuchte
Entstehungsweise — ist die Reduction.

Strecker Org. Chemie.

Zeker Professor.

Moi, j'imitais le canon, et je faisais *boum, boum.*

Victor Hugo. Cosette.

Collegie in 't Oostersch.

D' een bleef er acht of veertien dagen,
Een ander soms een week drie, vier,
Veel langer houdt men 't *zelden* hier.

Tollens. Treurspel van den Roem.

DizA wellunaorrechlëbbe!

Helaas! wat zal ons overkomen,
Waartoe is 't vrouwelijk geslacht
O bitt're spijt! o smaad! gebragt!
Waartoe vervalt de raad . . . ?

Langendijk.

REGLEMENT VOOR DE UITGAVE VAN DEN UTRECHTSCHEN STUDENTEN-ALMANAK.

Art. 1. De Utrechtsche Studenten-Almanak wordt jaarlijks uitgegeven door eene commissie van vijf leden, gekozen uit de Inteekenaren.

Art. 2. Inteekenaren in den zin van dit reglement kunnen alleen zij zijn, die leden zijn van 't Utrechtsche Studenten-corps.

Tegen inteekeningsprijs zullen ook de collegiën in het Studenten-corps den Almanak kunnen verkrijgen, doch zonder consequenties voor andere regten.

Art. 3. De Redactie wordt gekozen op eene vergadering van Inteekenaren met gesloten briefjes. De Redactie treedt jaarlijks af op eene vergadering vóór de groote vacantie; op die vergadering wordt de nieuwe gekozen; de aftredende is echter herkiesbaar.

Art. 4. Alle vergaderingen van Inteekenaren en de voorstellen, die daar in behandeling zullen komen, moeten 2 × 24 uren voor de vergadering worden bekend gemaakt door aanplakking op de Studenten-Societeit, de Academische Bibliotheek en de Academie-poort.

Art. 5. Alle voorstellen van Inteekenaren moeten schriftelijk en door vijf Inteekenaren ondertekend, bij

de Redactie worden ingezonden, en de Redactie is gehouden die publiek te maken en Inteekenaren ter vergadering uit te noodigen.

Art. 6. De Redactie is verplicht vóór of terstond na de groote vacantie hare werkzaamheden te verdeelen, en het contract met den uitgever op te maken.

Art. 7. De Redactie is verplicht van den aanvang af al de noodige maatregelen te nemen, opdat de Almanak voor het begin der kersvacantie kunne verschijnen.

Art. 8. De Redactie zorgt dat gedurende de maand October op de Societeit en op de Bibliotheek lijsten liggen voor de veranderingen in de naamlijst en voor de lijst der gezelschappen.

Art. 9. Voor 1 October moet de Redactie op de Societeit en de Bibliotheek aanplakken dat zij vacceert tot het ontvangen van bijdragen voor den Almanak, met opgave tevens van den door haar gestelden termijn van inzending.

Art. 10. Ieder Student dezer Hoogeschool kan stukken in proza, poëzie, teekeningen of muziek bestaande, bij de Redactie anoniem ter plaatsing inzenden.

Art. 11. De Redactie maakt haar oordeel over de ingekomen stukken bekend, door aanplakking op de Societeit en de Bibliotheek. Zij verzoekt daarbij elken inzender van aangenomen stukken zijn naam aan de Redactie bekend te maken, ten einde verzekerd te zijn, dat de inzender Student dezer Hoogeschool zij.

Art. 12. Studenten, die de Hoogeschool hebben verlaten, kunnen nog gedurende één jaar stukken ter plaatsing inzenden.

Stukken betreffende de lotgevallen dezer Hoogeschool, niet tot het mengelwerk behorende, kunnen door ieder oud Student worden ingezonden.

Art. 13. De Redactie is gezamenlijk aansprakelijk voor het jaarlijksch verslag. Zij draagt het schrijven daarvan aan een harer leden op, doch brengt daarin later de veranderingen, die zij noodig oordeelt.

Art. 14. De Redactie is verplicht de opgaven en officiële stukken die haar van wege den *Senatus Veteranorum* ter plaatsing worden toegezonden, in den Almanak op te nemen.

Art. 15. Overigens is alleen de Redactie bevoegd, om te oordeelen, wat wel en wat niet in den Almanak moet worden geplaatst.

Art. 16. De Redactie besluit over alle zaken bij meerderheid van stemmen. Bij herhaalde staking van stemmen wordt de zaak gerekend te zijn verworpen.

Art. 17. De Redactie gaat jaarlijks met den uitgever, dien zij het geschikst oordeelt, een contract aan tot de uitgave van den Almanak.

Art. 18. De Almanak wordt uitgegeven geheel voor rekening van den uitgever. De Redactie bedingt van den uitgever voor het regt der uitgave een honorarium, 't welk dient ter bestrijding van kosten voor present-exemplaren en andere voorkomende uitgaven.

Art. 19. De Redactie behartigt bij het contract de belangen der Inteekenaren.

Art. 20. Het is der Redactie vergund bij het contract voor ieder der vijf Redacteuren te bedingen drie exemplaren van den Almanak, waarvan een pracht-exemplaar, benevens drie afzonderlijke afdrukken van platen en portretten, die in den Almanak mogten voorkomen.

Art. 21. Ieder inzender van opgenomen stukken ontvangt een present-exemplaar van den Almanak voor dat jaar.

Tot de inzenders van stukken wordt ook gerekend de schrijver van het verslag.

Art. 22. De inzender van een opgenomen plaat ontvangt, behalve het exemplaar van den Almanak, nog vijf afzonderlijke exemplaren van de plaat.

Art. 23. Verder zendt de Redactie present-exemplaren aan die personen en commissiën, aan wie zij meent, dat zulks behoorlijk is.

Art. 24. De leden der Redactie en zij, die present-exemplaren ontvangen, behoeven hunne intekening voor dat jaar niet gestand te doen.

Art. 25. De Redactie doet jaarlijks op de vergadering, waarop ze afstreedt, rekening en verantwoording van haar geldelijk beheer. — Die rekening en verantwoording moet vooraf drie dagen op de Societeit en twee dagen bij den Secretaris aan huis op bepaalde uren ter inzage liggen.

Art. 26. De Redactie kan bij meerderheid van stemmen aftredende leden tot honoraire leden benoemen.

Art. 27. De honoraire leden ontvangen als zoodanig nog één jaar een present exemplaar van den Almanak.

Art. 28. De Redactie is verplicht dit reglement ieder jaar te laten afdrukken.

CORRIGENDA.

VOORWERK.

Pag. 53 staat : T. Meyster , t. *Zadelstraat* , Wed. Hellings.

lees : *Zadelstraat* , de Reuver.

" 54 " A. W. J. Monnik, m. *Weesbrug* , de Leur.

lees : A. J. W. Monnik, m. *Tolsteeg-batrière* , Boekhout.

" 56 staat : G. Ringnalda , t.

lees : G. Ringnalda , t. *Twijestraat* , Banning.

MENGELWERK.

Pag. 14	reg. 1	v. o.	staat :	<i>tiki</i>	lees :	<i>tibi</i>
" 15	" 11	v. b.	"	<i>auspece</i>	"	<i>auspice</i>
" 16	" 8	v. o.	"	<i>fiut</i>	"	<i>fiunt</i>
" 17	" 14	"	"	<i>maseulino</i>	"	<i>masculino</i>
" 30	" 8	"	"	<i>bescheuen</i>	"	<i>beschenen</i>
" 46	" 12	"	"	<i>licetue</i>	"	<i>licetne</i>
" 53	" 11	v. b.	"	<i>sarkatischen</i>	"	<i>sarkastischen</i>
" 71	" 5	v. o.	"	<i>gasten</i>	"	<i>gesten</i>

Pag. 89	reg. 9	v. b.	staat :	<i>traantjen</i>	lees :	<i>traantjes</i>
" 136	" 6	"	"	<i>zijnen</i>	"	<i>zijn</i>
" 147	" 1	"	"	<i>loogchenen</i>	"	<i>loochenen</i>
" 153	" 3	"	"	<i>sjeesd</i>	"	<i>sjeest</i>
" 167	" 7	"	"	<i>huigchelt</i>	"	<i>huichelt</i>
—	" 10	"	"	<i>aestheticus</i>	"	<i>aestheticus</i>
" 169	" 9	"	"	<i>waspot</i>	"	<i>waschpot</i>
" 172	" 8	"	"	<i>potloot</i>	"	<i>potlood</i>
" 223	" 8	v. o.	"	<i>Spinozaa's</i>	"	<i>Spinoza's</i>

Verdere misstellingen verschoone de goedgunstige lezer. Wil deze voorts op pag. 223 reg. 12 v. o. de komma achter *Anastasio de theoloog* in een vraagteeken en op pag. 224 reg. 13 v. o. de woorden *duizendmalen* in *millies* veranderen, de Redactie heeft er niets tegen. En hiermede allen lezers in het nieuwe jaar veel heil en zegen.

AMEN !

